

بشتو

دمانحہ، اوداسہ اوحنی دجماعتونو لند مخالفتات

مترجم : أبو عمر عبد الجليل عبد الأكبر
نظر ثاني : حافظ نور أحمد دين سلازى

مختصر مخالفتات الطهارة والصلاة
وبعض مخالفتات المساجد
جمعها فضيلة الشيخ : عبد العزيز بن محمد السدحان

المكتب التعاوني للدعوة والإرشاد
وتوعية الجاليات في غرب المدينة

دمانحہ ، اوداسہ لنڊمخالفات

مختصر مخالفات الطهارة و الصلاة وبعض مخالفات المساجد

جمعه افضيلة الشيخ : عبدالعزيز بن محمد السدخان

دمانحہ ، اوداسہ اوخنى دجماعتونو لنڊمخالفات

مترجم : ابو عمر عبدالجليل عبدالأكبر
نظر ثانی : حافظ نور احمد دين سلارزى

المكتب التعاوني للدعوة والإرشاد وتوعية الجاليات بغرب الديرة
تحت إشراف وزارة الشؤون الإسلامية والدعوة والإرشاد
هاتف : ٤٣٩١٩٤٢ ناسوخ : ٤٣٩١٨٥١ ص.ب: ١٥٤٤٨٨ الرياض: ١١٧٣٦
حساب رقم: ٤/٩٣٤٠ شركة الراجحي المصرفية فرع سلطنة .

ح) مكتب توعية الجاليات بغرب الديرة، ١٤٢٤ هـ .

فهرسة مكتبة الملك فهد الوطنية أثناء النشر

السدحان ، عبدالعزيز بن محمد .

مختصر مخالقات الطهارة والصلاة وبعض مخالقات المساجد .

بشتو. / عبدالعزيز بن محمد السدحان - أ. أبو عمر عبد الجليل

عبد الأكبر ، الرياض، ١٤٢٤ هـ

٢٧٢ ص ؛ ١٧ X ١٢ سم

ردمك : ٥ - ٠ - ٩٤٧٥ - ٩٩٦٠

١- الطهارة (فقه إسلامي) ٢- الصلاة أعبد الأكبر ،

أبو عمر عبد الجليل (مترجم) ب. العنوان

ديوي : ٢٥٢ ١٤٢٤/ ٥٣٦٣

رقم الإيداع : ١٤٢٤/ ٥٣٦٣

ردمك : ٥ - ٠ - ٩٤٧٥ - ٩٩٦٠

((بسم الله الرحمن الرحيم))

((داودس اویاکی مخالقات))

۱- په اودس کښی په زوره نیت کول دادرسول الله صلی الله علیه وسلم دستونه خلاف کار دے .

* ابن قسیم رحمه الله ویلی : چه رسول الله صلی الله علیه وسلم به په اول داودس کښی هیڅ چری داسی نه ویل چه نیت کوم دبی اودسی دپورته کیدو دپاره ، اونه داچه دمانځه دروا کیدو دپاره اونه دده د صحابو نه ثابت دی رضی الله عنهم اجمعین یو حرف تری هم نه دے ثابت نه په صحیح سند اونه په ضعیف .

۲- ځنی دمخالقاتو نه په اودس کښی دعاگانی

ویل : چه کله اندامونه وینځی نو دوینځلو په وخت کښی دعاوائی ، لکه ځنی خلک دښی لاس دوینځلو په وخت کښی داسی وائی ای الله عمل نامه په بنی لاس راکړه ، اودمخ دوینځلو په وخت کښی داسی وائی چه الله مخ می سپین کړه په کومه ورځ چه مخونه سپینوی ... تراخړه .

* امام ابن قسیم رحمه الله وائی هیڅ ثبوت نشته چه په اوداسه کښی په غیر دبسم الله نه بل څه شے ویلے وی اوهر یو حدیث چه داوداسه په اذکارو کښی دی او رسول الله صلی الله علیه وسلم ته

منسوب وي داڀه هغه دروغ تڀرل دي اودځانه ئي جوڀ ڪڀري ، بلڪي رسول الله صلى الله عليه وسلم نه پڇپله ويلي اونه ئي امت ته تعليم اوخودنه ڪڀري .

اودبسم الله نه بغير ئي په اول ڪنبي هيڃ ندي ويلي البته په اخر داودس ڪي به ئي ويل ((أشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له و أشهد أن محمدا عبده ورسوله اللهم اجعلني من التوابين واجعلني من المتطهرين)) ترجمه : گواهي ڪوم ڇه دالله تعاليٰ نه په غير بل دعبادت مستحق نشته يواڻي د ڇه هيڃ حصه دار ده لره نشته ، اوگواهي ڪوم ڇه محمد صلى الله عليه وسلم دده بنده او استاڻ ڇه د ڇه ، اي الله ماد ڀير توبه ويستونڪو اوڀير صفائي ڪونڪونه وگرڻي (اودهغوي دڀلي نه مي حساب ڪڀري) په نسائي ڪنبي يوبل حديث د ڇه داودس نه روسته ويل شي : ((سبحانك اللهم وبحمدك أشهد أن لا إله إلا أنت أستغفرك وأتوب إليك)) ترجمه : پاڪي ده تالره اي الله او ثنا ده تالره گواهي ڪوم ڇه مستحق دعبادت په غير ستانه بل هيڃوڪ نشته ستانه بخڻنه غواڀم اوتا ته راگرڻم .

۳- ځني دمخالفاتو نه دارنگه : په اودس ڪنبي اوبه

زياتي استعمالول او اسراف ڪول دي امام بخاري دانس رضی الله عنه په روايت حديث نقل ڪڀري ڇه انس رضی الله عنه وائي ڇه رسول الله صلى الله عليه وسلم به غسل په يو اوڀري ڪاو تر پنځه مدو پوري او اودس به ئي په يو مد ڪاو (يو صاع څلور مده د ڇه اويو مد دمعتدل انسان متوسط په لڀو يوه لڀه ڪڀري -

داهل حجاز پہ نزد رطل یو ثلث دے اوداهل عراق پہ نزد دوه رطلہ دے) .

امام بخاری رحمہ اللہ پہ خپل صحیح بخاری ((کتاب الوضوء)) پہ اول کنبی ویلی : چہ علماو مکروه گنیلے چہ پہ اودس کنبی اسراف وشى اويا در رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم دطریقى نہ تجاوز وشى .

۴- اوخنی دمخالفاتو نہ ناقص اودس کول دی : لکہ

خنکہ چہ فتح الباری دحدیث معنی کړی چہ (اُسبغوا) معنی (اُکملوا) ده یعنی پوره کامل اودس کوی اوامام بخاری پہ خپل صحیح کنبی دمحمد بن زیاد پہ روایت نقل کړی چہ محمد بن زیاد وائي ماد ابوهریره رضی اللہ عنہ نہ اوریدلی اوہغه زمونږہ پہ خوا کنبی تیریده ، او خلکو دیو لوخی نہ اودسونہ کول نو ابو ہریره رضی اللہ عنہ وویل چہ کامل او پوره اودس وکړی ځکہ چہ ابو القاسم صلی اللہ علیہ وسلم ، فرمایلی دی ((ویل للأعقاب من النار))

ترجمہ : هلاکت دے دپوندو والولرہ داورنہ ((چہ پوندی وچی پریدی اوپوره اودس نہ کوی)) دارنگہ خالد ځوی دمعدان دځنی بی بیانو در رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم نہ نقل کړی چہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم یو سرے ولیدہ چہ پہ پونده کنبی دیو درهم پہ اندازه ځائی وچ پاتی و سپین پرقیدہ اوبہ ورته نہ وی رسیدلی نو رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم ورته حکم وکړه چہ

اودس بیا وکړہ (اودس ئی نہ و شوی) ددے حدیث روایت احمد او ابو داود کړی او زیات کړی دی ابو داود (والصلاة) او مونخ ہم بیا واپس وکړہ چه ((یعنی دواړه واپس وکړہ)) اثرم وائی چه ما احمد ته اویل چه داسند جید دے ؟ اوکہ نه ؟ هغوی اویل جید دے دا حدیث په ابو داود او حاکم دواړو کبئی شته .
 امام شوکانی رحمہ اللہ وائی : چه دا حدیث دلالت کوی پدی چه بیا اودس کول واجب دی داوول نه دهغه چا دپاره چه په دغه مقدار خائی دیو اندام ئی پریخودلے وی او نه وی وینخلے
 (یعنی اوبه ورته نه وی رسیدلی)

۵. په غت یا واره قضاء حاجت کبئی قبلی ته شاه یا مخ گرځول : دابی ایوب رضی اللہ عنہ نه روایت دے : دا وائی چه رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم فرمایلی : ((إذا أتى أحدكم الغائط فلا يستقبل القبلة ولا يولها ظهره لكن شرقوا أو غربوا))
 روایت ددے حدیث امام احمد او بخاری مسلم او اصحاب السنن کړے .

ترجمه : کله چه یو کس ستاسو نه قضائی حاجت ته راشی نو قبلی ته دنه مخ گرځوی او نه شاه نو یا دمشرق ته گرځی او یا دمغرب ته .

(دا حدیث داهل مدینی دپاره یا ددوی پشان نورو پوری خاص

دے چہ دچا قبلہ جنوب طرف تہ راعی نوقبلی تہ مخ گرخول یا شاہ گرخول تری مراد دی چہ ہر چرتہ ئی دنورو احادیثو پہ رہا کنبی) .

دعلماو پدی مسئلہ کنبی اختلاف دے اوزیات اقوال پکنبی دی .

لیکن چہ حرام ورتہ وائی حنی دھغوی نہ شیخ الاسلام ابن تیمیہ او ابن قیم رحمہما اللہ دی .

ابن قیم وائی چہ پہ ابادئی او غیر ابادی کنبی خہ فرق نشتہ دخہ دپاسہ دلسو دلائلو پہ وجہ .

شیخ ابن القاسم ویلی : چہ پدی مسئلہ کنبی دا صحیح مذهب دے دنورو نہ ، اوچاچہ فرق کپری (پہ ابادئی او بیابان داگہ کنبی) نو با لمقابل ہیخ دلیل ورسرہ نشتہ .

۶- حنی دمخالفاتو نہ دبولو قضاء حاجت نہ خان نہ

ساتل دی : او پدی کنبی لوی او سخت عذاب اووعید دے اوخنگہ بہ نہ وی ؟ چہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم دکبیرہ گناہ نہ شمیرلے دے .

امام بخاری رحمہ اللہ پہ خپل صحیح بخاری کنبی دعبد اللہ حوی دعباس رضی اللہ عنہما نہ روایت کپری چہ عبداللہ وائی چہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم پہ یو باغ دباغونو د مدینی - یا دمکی پہ خواکنبی روان وچہ د دو انسانانو چغی ئی واوریدلی چہ پہ قبرونو کنبی عذاب ورکھے کیدہ ، نو نبی صلی

اللہ علیہ وسلم وہ فرمایا عذاب ورکھے کیسری دوی تہ او نہ عذابیسری پہ خہ لویہ خبرہ (گناہ) باندی بیا وہ فرمایا : ولی نہ ، یو ددی دوارو نہ بہ خان نہ پتاو د ورو متیازو نہ (اونہ بہ ئی خان ساتھ) او دے بل کس بہ چغلی کولہ چغل خور و .

بیا ئی یوہ لختہ (خانگہ) راوغوبنتلہ او ماتہ ئی کرہ دوہ خائی ئی کرہ نو پہ ہریو قبر ئی یوہ یوہ کیسبودہ نو اوویل شو ورتہ چہ ای رسول اللہ ، دا کار دولی وکرہ ؟ ہغہ ورتہ وہ فرمایا : شاید چہ داکم کپری ددی دوارو نہ عذاب ترخو چہ نہ وی وچی شوی ، او یا داچہ وچی شی .

۷- او دارنگہ دمخالفاتو نہ : چہ داہم دمخکی سرہ تعلق

لری چہ خنی خلك قضاء حاجت کوی نو عورت نہ پتوی او بنکاری ، کوم چہ شرعی پتول دی .

اویا یواخی پہ مخہ او شاہ عورت ئی غلیظہ باندی اکتفاء وکری او بس ، او داد رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم دطریقہ نہ خلاف کار دے .

خکہ در رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم نہ ثابت دی او حکم ئی کپری دورانہ (یعنی پتون) پہ پتولو چہ دا دعورت نہ دے .

* امام احمد ، ابو داود ، ترمذی ، ابن حبان او حاکم پہ صحیح سند سرہ دنبی صلی اللہ علیہ وسلم نہ حدیث نقل کپری چہ نبی صلی اللہ علیہ وسلم دجرہد پہ خوا کبسی روان و چہ ورتہ وہ فرمایا : ((ای جرہدہ خپل پتون (ورون) پتہ کرہ خکہ پتون

عورت دے)) (جرہد دسپری نوم دے) او اسناد حسن دے حاکم
 پہ مستدرک کنبی دا قول دنبی صلی اللہ علیہ وسلم نقل کپری
 ((ما بین السرة والركبة عورة)) دنامہ او خنگانہ پہ مینخ کنبی
 عورت دے (یعنی دنارینہ دپارہ دنوم نہ ترزنگونہ پوری عورت
 دے) .

۸- دمخالفاتونہ : داہم دہ چہ خنی خلك دمانخہ وخت را
 لاندی کپری او متیازو تینگک کپری وی او پہ خپل خان بوج او
 تکلیف تیرہ وی او دمانخہ کولو کوشش کوی اودا پدی نہ
 پوہیرپی چہ یو خوئی پہ خان تکلیف تیر کپہ اوبل ئی درسول اللہ
 صلی اللہ علیہ وسلم ددے قول مخالف وکپہ ، ((لا صلاة
 بحضرة الطعام ولا وهو يدافعه الأخبثان)) دا حدیث دعائشی
 صدیقی پہ روایت مسلم نقل کپری .

ترجمہ : چہ مونخ نہ صحیح کپری پہ حاضریدو دطعام کنبی اونہ
 داچہ دفعہ کوی دوہ خبیث شیان (چہ وپی او غتی متیازی دی) .
 * دشیخ الاسلام ابن تیمیہ رحمہ اللہ نہ دحاقن پہ حقلہ تپوس وہ
 شو چہ کوم یو غورہ دے چہ اودس ئی وی او متیازی ورغلی
 نومونخ بہ کوی او کہ نہ اودس مات کپری او بیا تیمم ووهی دابو
 دنشت والی پہ وجہ ؟ نو جواب ورکپہ رحمہ اللہ : چہ مونخ پہ
 تیمم غورہ دے چہ دمتیازو نہ خلاص شی دہغہ مانخہ نہ چہ
 متیازی ورغلی وی او اودس ئی وی او مونخ کوی سرہ داحتقان
 نہ خکہ دا مونخہ دمتیازو سرہ مکروہ دے او منع تری شوی دہ

او صحت کښی دوه روایتہ دي ، اوهر چه مونخ په تیمم دے نو با لاتفاق صحیح دی په غیر د کراہت نہ واللہ اعلم .

۹- دمخالفونونہ دخوب نہ دراپاخیدو په وخت لا

سونه نہ وینخل دی : دډیروخلکو ناپوهی داده چه کله دخوب نہ رابیدار شی نو اودس شروع کړی د لاسونو د وینخلو نہ مخکی اویا د اوداسه په لوخی کښی لاس وهی د وینخلو نہ مخکی اویدی درسول الله صلی الله علیه وسلم امر ثابت دے چه لوخی ته دښکته کولو نہ مخکی به دواړه لاسونه وینخی عن ابي هريرة رضي الله عنه قال : قال رسول الله عليه وسلم : ((إذا استيقظ أحدكم من نومه فلا يدخل يده في الإناء حتى يغسلها ثلاثا فإن أحدكم لا يدري أين باتت يده)) (امام مالك ، شافعي ، احمد ، بخاری ، مسلم اواصحاب السنن روایت کړے)

ترجمه : دابو هريره رضي الله عنه نه روایت دے چه رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلی : کله چه یو کس په تاسو کښی رابیدار شی دخوب خپل نہ نولاس دپه لوخی کښی نہ منډی ترڅو چه وینخی هغه لره دری کرت ځکه یقینا نہ پوهیږی یو کس ستاسو نہ چه لاس ئی چرته شپه تیره کړی .

۱۰- دمخالفاتو نہ په اول داودس کی بسم الله نه

ویل : ځنی خلك الله تعالى دورته هدايت وكړی چه کله اودس کوي نو په اوله کښی بسم الله پریډي .

سعید بن زید او ابو هريره رضی اللہ عنہما دواړه درسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم نه روایت کوی چه رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم فرمائي ((چه دچا اودس نه وی دهغه مونخ نه کیږی او چه چا بسم اللہ ونه ویله دهغه اودس نه کیږی))

(ددی حدیث روایت احمد ، ابو داود ، ابن ماجه او حاکم کړی)
 مخکی تیر شوی چه ابن قیم رحمه اللہ ددی حدیث ثبوت ته اشاره کړی .

حافظ ابن حجر رحمه اللہ د حدیث دمختلفو اسنادو دنقل نه روسته ویلی چه دمجموعه احادیثو ددینه قوت پیدا کیږی او پدی دلالت کوی چه ددی حدیث اصل شته .

ابن ابی شیبه هم ویلی چه مونږه ته ثابت شوی چه نبی صلی اللہ علیه وسلم داویلی .

زمونږه شیخ عبداللہ حوی د جبرین حفظه اللہ تعالی د درس په مینځ کښی داوویل (چه کله ئی دمنارالسبیل شرحه کوله) هرچه مسئله دبسم اللہ ده دخلا (دقضاء حاجت په ځائی) کښی نو ځنی اهل علمو ویلی : (چه نوم داللہ تعالی) ذکرکول په خلا کښی مکروه او بسم اللہ په اوداسه کښی واجب ده او واجب په مکروه مخکی کول شي) .

۱۱- په اوداسه کښی دڅټ مسح کول : ابن قیم رحمه

اللہ ویلی چه رسول اللہ صلی اللہ علیه وسلم نه دڅټ په مسح

کولو کبني با لکل هيخ صحيح حديث ندم ثابت [زادالمعاد ج ۱ / ۱۹۵] .

۱۲- د شرمگاه وينخل ضرور گنل : دځني خلکو دا

عقيده ده چه ضرور به خپل شرمگاه وينځي يعنى استنجا به کوي دهر اودس نه مخکي اگر که بي اودسه شو نه وي (اونه قضاء حاجت ته تللے وي) اودامشهوره اوشائعه خطاده .

* اوصحيح داده چه داسي وويل شي چه کله دمانخه وخت بيامومي او وخت ئي شي او مخکي ددينه وده شوي وي اوياد شاه نه هواه (باد) وتلي وي نو په ده بل څه نشته مگر اودس به وکړي اودفرج (شرمگاه) وينخلو ته هيخ ضرورت نشته چه استنجا کوي او چه چا ددي خلاف عقيده وه ساتله نو ده بدعت وکړه دالله تعالي په دين کبني .

ددينه علاوه دايو قسم دے دوسوسي نه .

* کله چه يو مسلمان د اودس نه مخکي قضاء حاجت وکړي نو پدي حالت کبني په ده باندي دشرمگاه وينخل واجب دي اود بولو او براز (يعنى دورو اوغتو متيازو) ځائي پاکول .

راتلونکي دلائل ورباندي دلالت کوي

دعبدالله ځوي دعباس رضی الله عنهما نه روايت دے ، دا وائي چه رسول الله صلی الله عليه وسلم دشپي پاڅيده اودغه شپه زما دخپلي ترور ميموني کره وه نو کله چه څه حصه دشپي تيره شوه نونبي عليه السلام پاڅيده اودس ئي وکړه ديو مشک نه چه

زورند و خفيف اوسپك اودس و ((يعنى دومره ډير وخت يى وانه غسته) دا حديث بخارى روايت كړى او ابن عباس دا ذكر نه كړه چه استنجا ئى وكړه او خپل شرمگاه ئى ووينځله .

* دارنگه بخارى نقل كړى چه يو سپرى عبد الله بن زيد رضى الله عنه ته وويل ايا ستا طاقت شته چه مونږ ته در رسول الله صلى الله عليه وسلم اودس وه بنائى هغه څنگه اودس كاو ؟ عبد الله بن زيد وه ويل : او ، اوبه ئى راوغوښتلى اوپه خپلو لا سونو ئى راتوى كړى او دوه كرته ئى ووينځل ... الحديث ، اوږد حديث دى تر اخره .

پدې حديث كښى دا ذكر نه كړه چه استنجائى وكړه او يا ئى ورته اشاره وكړه .

فضيله الشيخ عبد العزيز بن باز رحمه الله ويلي :

(چه استنجا واجب ده په ابو يا په گټو كاپو دورو متيازو يا غټو نه خاص كړ او هغه څه چه پدې كښى شامل وي (لكه لوتى اودپاكوالى خاص كاغذ وغيره) مخكى داودس نه . (۱))

۱۳- اوځنى دمخالفاتو نه كومى چه په اودس

پورى متعلق دي : كوم چه ډير خلك پكى واقع دى نو هغه لاسونه تر څنگلو پورى كامل نه وينځى او وضاحت ئى راروان

د د :

* کله چه يو مسلمان اودس کوی نو اول به په شروع کښی بسم الله کوي بيا به دواړه لاسونه وينځی (تر مړوندونو پوری) بيا به مضمضه وکړی خولی ته به اوبه واچوی او بيا به پوزی ته اوبه واچوی بيا به مخ وينځی بيا به متی تر څنگلو پوری وينځی .

اودلته يوه خطاء ممکنه ده چه ډير خلک ئی کوی او هغه داده چه که لاسونه وينځی دلاندی طرف دورغونه شروع وکړی تر اخر طرف دڅنگلو پوری اوپدی کار کښی کم دے ، ځکه په ده باندی وينځل دټولو لاسونو پوره واجب دی ، دگوتو دطرف نه تر څنگلو پوری او پدی باندی زمونږه شيخ عبدالله بن جبرين حفظه الله تعالى تنبيه او خبردارے ورکړے .

* لکه څنگه توجه پدی خبره شيخ محمد بن صالح عثيمين رحمه الله هم ورکړیده په يو خطبه کښی ، نو ویلی ئی دی (یوی خبری ته متوجه شی چه ډير خلک پکی خطا کیږی او هغه داده چه ځنی خلک چه کله لاسونه وينځی روسته دمخ وينځلو نه ، نو شروع په لاسونو دمړوند نه تر څنگلو پوری کوی او وينځی او اورغوی او لاسونه پریدي ، او دا خطا ده ځکه ورغوی په نوم د (ید) لاسونو کښی داخل دي ، نو پدی بنا باندی واجب دی چه دواړه لاسونه وينځی دمخ وينځلو نه روسته دگوتو دطرفه تر څنگلو پوری .

لکه ځنی خلك د ژمی په ورځو کښی گڼی جامی اغستلی وی نو نستونی ښکاره کړی (راوی نغاړی) لیکن څنگلو ته لانه ئی وی رسیدلی (څنگلی نه وی ښکاره کړی) اوپه وینځلو کښی څنگلی شامل نشی اوپاتی شی او دا کار خطا ده .

ځکه واجب دی چه هر انسان خپلی څنگلی ښکاره کړی او نستونی پوره راونغاړی چه دڅنگلو نه پورته تیر شی او تجاوز وکړی ددی وجی نه چه څنگلی په وینځلو کښی داخل شی اووی وینځی . (۱)

۱۴- اوځنی دمخالقاتو نه هغه دی چه تعلق ئی په

پاکی پوری دے : چه ځنی خلك کله دجنابت نه غسل کوی او خاص کر چه دغټ جسم او بدن واله وی نو دده په جسم کښی څه ځایونه او یا پوستکی او یا زیاته غوښه په یو ځائی راغلی وی یو بل دپاسه لکه څنگه حال چه دسینی دطرفه وی دابو دراتویه کولو په وخت کښی تری اوبه ورغړی دپاسه اوغوښی لا ندی طرف پټ کړی وی نو دغه حصی او اجزاء وچ پاتی شی اوبه ورته ونه رسی نو پدی حال کښی غسل ناقص او نمکړی وی .

۱۵- اوځنی دمخالقاتو هغه چه ډیر خلك پکی

پراته دي : نو ځنی خلك په جسم کښی څه ځایونه پریدی چه

(۱) دشیخ محمد بن عثیمین رحمه الله درسالی نه په طهارت کښی .

اوبہ ورتہ وہ نہ رسی داوداسہ پہ وخت کبنی اویا دغسلو پہ وخت کبنی نو ددغو خایونو نہ چہ دائی زیات دی .

* کوم چہ دگوتو پہ مینخ کبنی وی اوخاص کر دخپو گوتی . نوخنی خلک پاخی اوبہ خپو اوبہ راواری داودس پہ وخت کبنی پہ غیر ددینہ چہ مینخ دگوتو تہ ورسیری نو دگوتو مینخ وچ پاتی شی او اوبہ ورتہ نہ رسی او اودس ناقص شی او دارنگہ خلل او نقصان مانخہ تہ ورسیری او دا نبی صلی اللہ علیہ وسلم بیان کپی اوہم دا ہمیت پہ وجہ خاص کپی دہ نیو صحابی تہ ئی وویل چہ لقیط بن صبرہ نوم ئی وو رضی اللہ عنہ ((أسبغ الوضوء واخلل بین الأصابع)) دا حدیث حافظ پہ بلوغ المرام کبنی راواری اوویلی دی چہ اربعو (خلورو کتابونو) صحیح کپی .

ترجمہ : (پورہ او کامل اودس وکپہ او دگوتو مینخ خلال کپہ) (یعنی دگس (کن) لاس ورہ خچہ گوتہ بانندی بہ دبنی خچی دبنی طرف دوپی خچی گوتی نہ شروع وکپی اودگوتو مینخو نہ بہ خلال کپی) .

امام صنعانی ویلی : چہ ظاہرہ اوبنکارہ دہ پہ ارادہ کولو دگوتو دلاسونو او دخپو سرہ بیائی ویلی چہ دا حدیث دلیل دے پہ اتمام او اکمال او پورہ اودس بانندی چہ کامل اندامونہ بہ وینخی (أسبغ الوضوء) معنی دادہ چہ وہ رسوہ ہغہ خایونو خپلو تہ اوبہ او پورہ ہر اندام تہ خپل حق ورکپہ اوغیر ددینہ د دے پشان .

۱۶- هم داسی ځنی دځایونو نه : دځنو خلکو په لاس باندی گهنټه (ساعت) وی او یائی په لاس باندی گوته وی د اودس په مینځ کښی او داودس په وخت کښی دغه ساعت گڼی او یا دغه گوته چه ددی د لاندی کوم ځائی وی هغه بند کڼی اوبه ورته نه رسیږی نو وچ پاتی شی نو اودس وه نشو او ناقص شو .
* کومه خبره او کار چه دغه کس لره مناسب دے هغه دادے چه گڼی او گوته لری کڼی ، او یائی وه خوزه وی حرکت ورکڼی دخیل ځائی نه چه اوبه ټول اندام او ځائی ته ورسیږی او اودس پوره شی .

* امام بخاری رحمه الله وائی چه ابن سیرین رحمه الله به کله اودس کاو نو دگوتی ځائی به ئی وینځه .

۱۷- اوځنی دځایونو نه : چه دځنی خلکو په لاسونو یو قسم رنگ وه لویږی هغه رنگ چه دیوالونه پری رنگ کوی چه په عربی کښی ورته ((بویه وائی)) اودا قسم رنگ یابل شی چه په لاس وه لویږی نو دغه ځائی ته اوبه نه پریدی دکوم ځائی وینځل چه مقصود وی نو وچ پاتی شی اوبه نه ورسیږی نو اودس ناقص شو .

* نوددی وجی نه لری کول ئی ضرور دی چه دچا په لاس دغه قسم شی وه لږی نو داودس نه مخکی دی لری کڼی په یو خاص موادو باندی لکه کیروسین شو یا نور وغیره شیان په کوم چه دغه رنگونه ځی او ختمیږی .

۱۸- اوځنی ددغه ځایونو نه :ځنی زبانه په نوکانو باندی رنگ وهی چه هغه ته (مناکیر) وائی اوپدی رنگ کبسی دنوک نه پورته والی دے چه نوك ته ورسیرپی نو با لکل ئی منع کوی .
* نو کومه بنځه چه دغه رنگ وه لږه وی نو داودس کولو نه مخکی دهغه لری کپی چه اوبه ټول اندامته وه رسیرپی کوم چه پت وی او اودس پوره شی .

۱۹- ځنی خلك چه کله بی اودسه شی او دس ئی مات شی نو دجائی نماز لاتدی ځائی په لاس ووهی او تیمم ووهی او په جمع سره مونځ وکپی او دا غالباً په هغه وخت کبسی وی چه کله ډیره سخته گڼه وی لکه په حرمینو کبسی (مکه اومدینه) او یا په لوی جماعتونو کبسی ، او دارنگه چه کله موسم یخ وی نویو کس بی اودسه شوا و نشی کولا ئی چه داودس ځائی ته لارشی دکسل اوسستی دوجی نه چه په اوبو اودس وکپی .

اویا کله اقامت وشی نو دده گمان دا وی چه تیمم ووهم اوبه جماعت او جمع سره مونځ وکرم دا بهتره او غوره ده ددینه چه اودس ته لارشم .

* داټول چه ئی مخکی ذکر وشو چه دځنو خلکو نه صادریرپی او پکی واقع دی یا خو جهل ناپوهی وی او یا دبنه نیت په وجه وی نو مونږه ورته وایو :

* یقیناً چاچه په اوبو اودس پریخوده سره دقدرت او د امکان حصول نه او بیا ئی دتیمم قصد وکړه نو دا کار ناروا

دے اومونخ ئی باطل دے .

* اوداخکہ چہ اللہ تعالیٰ دتیمم رخصت او اجازہ ندہ ورکری مگر

چہ کلہ اوبہ نہ وی او یا ورتہ بل عذر وی اللہ تعالیٰ فرمائی :

(یاایہا الذین آمنوا إذا قمتم إلى الصلاة فاغسلوا وجوهکم وأیدیکم إلى المرافق وامسحوا برءوسکم وأرجلکم إلى الکعبین وإن کنتم جنبا فا طهروا وإن کنتم مرضی أو علی سفر أوجاء أحد منکم من الغائط أو لامستم النساء فلم تجدوا ماء فتیمموا صعیدا طیبیا فامسحوا بوجوهکم وأیدیکم منه) [سورة المائدة ، الآية : ۶]

ترجمہ : (ای ہغہ کسانو چہ ایمان ئی راوری دے ، کلہ چہ

مانخہ تہ پاخیبری (یعنی ارادہ دمانخہ وکری) (او اودس مونہ

وی) نو ووینخی مخونہ خیل او لاسونہ خیل دخنکلو پوری

(سرہ دخنکلو) او مسح وکری تاسو پہ خیلو سرونو او وینخی

خپی خیلی دپرکو پوری (پرکی ہم وینخی) او کہ وی تاسو پہ

حالت دجنابت کنبی نو بنہ خان پاک کری ، او کہ چرتہ بیماران

(مریضان) وی یا پہ سفر کی وی او یا راغی یو کس ستاسونہ

دقضاء حاجت نہ (یعنی بول برازونہ) او یا کوروالی جماع مو

وکرہ دزنانو سرہ اوونہ مومی اوبہ نو قصد وکری دپاکی خاوری

(یعنی تیمم ووهی) نو مسح وکری پہ مخونو خیلو اولاسونو

خیلو (ددی خاوری نہ) .

دا ایت صریحہ واضحہ دلالت دے چہ کلہ اوبہ موجود وی تیمم

ندے جائز شیخ الاسلام ابن تیمیہ رحمہ اللہ ویلی : تہولو

مسلمانانو پدی اتفاق کری چہ پہ سفر کنبی اوبہ وہ نہ مومی

تیمم به وهی او مونخ به کوی ترهغه پوری چه اوبه پیدا کړی چه کله اوبه پیدا کړی نو لازم دی چه استعمال ئی کړی . (۱)

۲۰- هم دارنگه ځنی دمخالفاتونه : ځنی خلك چه خوب ورله ورشی او خوب ئی وه نیسی نو چه کله دمانخه دپاره اقامت وشی او خاص بیا دسهار او دجمعی مونخ نو راپاڅیرې او دنورو مسلمانانو سره په مانخه ودریرې او دخوب هیڅ پروا نکوی اونه څه اهمیت ورکوی .

اوداخوار مسکین دانه پیژنی چه ځنی خوب اودس ماته وی او دا مونخ خپل بی اودسه کوی اوبی اودسه مونخ نه صحیح کیږی . او دلته دشیخ عبد العزیز بن عبدالله بن باز رحمه الله یوه فتوی راوړو چه په دی مساله پوری ئی تعلق دے دالله تعالی نه غواړو چه چا واو ریده چه فائده ورته ورسوی .

* دمحترم شیخ رحمه الله نه تپوس و شو دهر بدکار - دهغه کسانو په حقله چه په مسجد حرام کینی دماسپڅین نه مخکی اودارنگه دماز دیگر نه مخکی وده کیږی مثلاً یو بیدارونکے راشی او رابیدار ئی کړی نو مانخه ته پاڅیرې او اودس نه کوی بی اودسه ودریرې او دغه شان ځنی بنځی دخوبه پاڅی اوبه مانخه ودریرې نو ددے څه حکم دی ؟

که مونږه پوه کړی ، جزاکم الله خیرا .

* نو محترم شیخ داسی جواب ورکړه چه الفاظ ئی دادی : خوب چه کله ډوب او جور وی نو اودس ماتوی چه شعور تری زائله شوی وی دهغه روایت دوجی نه چه یو لوی صحابی کړی صفوان بن عسال المرادی رضی الله عنه ،

صفوان وائی ((چه مونږه ته رسول الله صلی الله علیه وسلم امر کړی چه کله مسافر یو نو دری ورځی او شپې به خپلی موزی نه اوباسو مگر چه کله جنب شو بیا به ئی اوباسو (چه کله غسل کوی) اونه به ئی اوباسو دمتیازو په وجه غتی متیازی اووړی متیازی اود خوب په وجه . (دا حدیث نسائی او ترمذی نقل کړی او لفظ هم دترمذی دے او ابن خزیمه صحیح کړی) .

اوبل دهغه حدیث دوجی نه چه کوم معاویه رضی الله عنه نقل کړے دنبی صلی الله علیه وسلم نه چه نبی صلی الله علیه وسلم فرمائی : ((العین وکاء السه فإذانامت العینان استطلق الوکاء)) (۱) ترجمه : سترگی تسمی دکوناتو دی چه کله سترگی اودی شی نو کوناتی پرانستل شی .

[دا حدیث امام احمد او طبرانی نقل کړے ، په سند کښی ئی ضعف دے لیکن نور شواهد ورله شته چه هغه ئی مضبوطه وی لکه حدیث دصفوان چه مخکی ذکر شو په دغه باندی حدیث حسن کیږی] .

(۱) ابن الاثیر په نهاییه کښی ویلی (السه) حلقة الدبر - دغیومتیازو چاپیر خانی ته (السه) وائی .

پدی سره معلومه شوه چه څوك وده شو سره وی او که بنځه ئی په مسجد حرام کښی وی او که بل ځائی کښی وی نو اودس ئی مات شه اودس کول پری لازم دی .

که چرته ئی مونځ په غیر د اودس نه وکړه نو مونځ ئی نه صحیح کیږی باطل دے او شرعی اودس دادے چه مخ وینځی سره دخولی ته اوبه اچولو نه اوپوزی ته اوبه اچول او دلاسو نو وینځل سره دڅنگلونه او سر مسح کول سره دغور و نونه او دخپو وینځل سره دپړکونه او استنجاء ته ضرورت نشته چه کله دخوب نه رابیدارشی او اودس کوی اویانور داسی لکه باد تری وتلی وی .

* او استنجاء په اوبو یا گتو لټو وغیرو واجب ده چه کله ئی وږی یا غتی متیازی کړی وی خاص طور او هغه چه ددی دواړو په شان وی داودس نه مخکی .

* هر چه پیرشانی او جټکه ده نو اودس نه ماته ئی ځکه ددے سره شعور نه ځی او پدی سره دا حدیثو جمع هم راځی پدی باب کښی ، (الله توفیق ورکونکی دے) .

دمحترم شیخ جواب پدی ځائی ختم شو رحمه الله تعالی .

۲۱- اوځنی دمخالفاتو نه یو اودس په بل اودس

کول په غیر ددینه چه مونځ ئی په مابین کښی وکړی : شیخ الاسلام ابن تیمیه رحمه الله تعالی ویلی دخپلی خبری نه روسته چه فقهاو پدی خبره کړی چه په اول اودس ئی مونځ نه وی کړی نو دویم اودس ورله په دغه اول اودس مستحب دے او که نه ؟

هر هغه څوك چه په اول اودس ئى مونځ نه وى كړې نو دويم اودس په دغه باندې نوږه كول په داسى حال كېنى بدعت دے اود سنت مخالف دے ، اوكله چه مسلمانان دهغه وخت نه تردى وخت پورى دي ددوى نه هم مخالفت دے .

دهغه خبرختمه شوه رحمه الله تعالى [۳۷۶ / ۲۱]

۲۲- اوځنى دمخالفاتو نه : ځنى سپرى چه كله دخپل اهل

يعنى بنځى سره نژديكت اوجماع وكړى نو نه په خپله غسل كوى اونه خپلى بنځى ته امر كوى مگر چه كله انزال وشى (يعنى قوت مردى ترى ووځى) .

* او دا يو عمل دے چه عامه بلوا ده او ډير خلك پكى خطاء كېرى مونږه ورته وايواو دالله تعالى نه توفيق غواړو :

په اول داسلام كېنى داسى وه چه سپرى او بنځى به دواړو غسل نه كولو ترڅو چه به ترى منى نه وو وتلى .

اودليل ددغه خبرى حديث دمسلم دے چه په خپل صحيح كېنى دابو سعيد خدرى رضى الله عنه په روايت نقل كړى ابوسعيد وائى چه رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمائلى :

((الماء من الماء)) امام صنعانى داسى ويلى چه غسل كول دانزال او (منى) وتلو په وجه دي اول (ماء) اوبو ته وائى او دويم (ماء) (انزال اومنى ته وائى) (يعنى په خپل جسم چه اوبه راچوى نو دا داوبو په وتلو سره چه هغه منى دى او د انسان نه

* ليکن دا حديث منسوخ شوی په حديث دابوهريره رضی الله عنه دا وائی چه رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمائی :

((إذاجلس بين شعبها الأربع ثم جهدها فقدوجب الغسل)) [منقح عليه]
ترجمه : (چه کله یو کس دښځی څلور اندامونو په مینځ کښی کیناست او کوشش ئی وکړه نو غسل ورباندی واجب شو)

((چه کله دښځی سره نژدیکت وکړی او ده دو لاسونو او دو څپو په مینځ کښی وی یعنی جماع وکړی نو انزال شوی وی منی وتلی او که نه خو په دواړو غسل فرض شو)) او مسلم ورسره زیات کړی (اگر که انزال نه وی شوی) او په بل لفظ دابو داود کښی داسی دی چه ((الزق الختان با لختان)) یو پریکړی ځائی دبل پریکړی ځائی سره پیوست کړی (یعنی یوشرمگاه دسپری وی اودبل شرمگاه دښځی سره یوځائی کړی) .

نو پدی حدیث جمهور و استدلال کړی په نسخ دمفهوم دمخکی حدیث چه (الماء من الماء) غسل کول دمنی په وجه دی ، اودلیل ئی نیولے دے پدی چه روستی امر داو دهغه روایت په وجه چه کوم احمد وغیرو کړی په روایت دزهري دابی بن کعب نه چه ده ویلی : چه هغه فتوی چه ویلی چه

(الماء من الماء) اوبه داویو نه دی (یعنی غسل دانزال په وجه دی) ، دا رخصت و رسول الله صلی الله علیه وسلم په اول داسلام کښی رخصت ورکړی و او بیائی حکم په غسلو وکړه روسته دهغه نه) اودا ابن خزیمه او ابن جبان صحیح کړی او

اسماعیلی ویلی چه دا حدیث صحیح دی په شرط دبخاری دے او صریح دے په نسخ کنبی د حدیث د ((الماء من الماء)) دپاره اوځنی ددلائلو دناسخیت نه چه حدیث د ابو هریره رضی اللہ عنه منطوق دے او حدیث د ابو سعید چه ((الماء من الماء)) مفهوم دے او منطوق مخکی وی په مفهوم باندی .

* او ددے سره داهم زیاتیدے شی ایت هم منطوق مضبوطه وی په وجوب دغسل کنبی اللہ تعالی فرمائی ((واین کنتم جنبا فا طهروا))

ترجمه : (او که چرته تاسو په حالت دجنابت کنبی ئی نو ځان بنه پاک کړئ) (مراد تری غسل دے چه غسل وکړی) .

امام شافعی رحمه الله ویلی چه کلام دعربو هم تقاضا کوی چه جنابت په حقیقت کنبی اطلاق په جماع او نژدیکت کیږی اگر که انزال نه وی شوی .

بیا وائی چه هر یو کس چه مخاطب شی چه یقینا فلانکے کس جنب شه دفلانکی بنځی نه نو پته لږی چه دے ورته نژدی شوے جماع ئی ورسره کړی اگر که انزال نه وی شوے ، بیا وائی چه چا اختلاف ندے کړے چه دکومی زنانه په وجه حد واجب دے او دوری ورکول دی نو هغه جماع ده نژدیکت اگر که دهغه نه انزال نه وی شوی .

ددے ټولو نه روسته مونږه وایو : یقینا چه چا دخپلی بنځی سره خپل شرمگاه دهغی دشرمگاه سره یو ځائی کړه نو

غسل ورباندي واجب شو اگرکه انزال ٿي نه وي شوي (خو چه دخول دحشفي دذکر دسر شوي وي) نو که مونخ ٿي پدغه حال کبني وکره او غسل ٿي ونه کره نو مونخ ٿي په حال دجنابت کبني وکره نو مونخ ٿي باطل دے .

۲۳- او دارنگه دمخالفاتونه : حنی خلك چه دغسلو نه فارغ شي او لاجامی ٿي نه وي اغوستلی پدی وخت کبني لاس په (فرج) شرمگاه واقع کيږي او پدی څه پروانه کوي او په دغو غسلو بيا مونخ کوي ترڅو چه بي اودسه شوي نه وي .

* لیکن دا نه پو هیږي چه خپل فرج مسه کول او لاس وروړو باندي اودس مات شو ، او دلیل ورله دا حدیث دے چه بسره بنت صفوان رضی الله عنها وائی : چه رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلی : ((چا چه خپل (ذکر) شرمگاه مس کره نو اودس دی وکړي)) دا حدیث [مالك ، احمد او اهل السنن او حاکم روایت کړي] .

* او بنا په دغه دهغه چا پحقله ویلے شي چه غسل ٿي کړے وي نو دا حرص او کوشش دوکړي چه خپل لاس د (شرمگاه) سره وه نه لږوي دے دپاره چه او دس ٿي مات نشي او که ذکر شرمگاه دمسه کره نو بيا درباندي اودس دے دویم ځل ٿي اعاده کړه .

۲۴- دځنو خلکو عقیده داوی چه اودس نه پوره کيږي او نه کيږي ترڅو چي ئي دري دري ځل هر يو اندام وينځل نه وي .

* اوداعقیده ساتل خطاء ده امام بخاری په خپل صحيح کښي باب ايخودلې د (باب الوضوء مرة مرة) باب د په بيان د اودس کي يويو کړت اودس کول او (باب الوضوء مرتين مرتين) باب داودس کولو دوه دوه ځل (باب الوضوء ثلاثا ثلاثا) دارنگه اودس کول دري دري کرته داوول باب لاندی حدیث دابن عباس رضی الله عنهما ذکر کړي چه وائي ((توضحاً للنبي صلى الله عليه وسلم مرة مرة)) چه نبی صلی الله عليه وسلم يو يو ځل اودس کړي و .

او دويم باب لاندی حدیث د عبدالله بن زيد رضی الله عنه ذکر کړي چه نبی صلی الله عليه وسلم دوه دوه ځل اودس کړي ، مراد په اوداسه کښي اندامونه يو يو ځل دوه دوه ځل وينځلي اودارنگه ده دريم باب لاندی حدیث دعثمان بن عفان رضی الله عنه ذکر کړي چه نبی صلی الله عليه وسلم دري دري کړت اودس کړي يعنی دا مخکي ټول احاديث په د څېره دلالت کوي چه يو يو کړت په اوداسه کښي هم اندام وينځلي شي او دوه دوه کړت هم وينځلي شي او دري دري کړت هم وينځلي شي (دا ټول صحيح احاديث دي نو کله په يو عمل پکار د اوكله په بل باندی) .

۲۵- زیاتوالی کول په شمار دوینځولو داندامو

نو کښی چه د دری دری کرت نه زیات وینځی او ځنی داودس داندامونو نه په غیر نوروینځی او زیاتوالی کوی :

* اودا دځنو خلکو نه صادریرپی دا ئی عقیده وی چه څومره اندامونه زیات وینځی هغومره به اجر او ثواب زیات وی لیکن دا د شیطان وسوسه او تیروستل دی چه دائی کوی ځکه چه کوم کار جائز نه وی نو دا رد دے څنگه چه نبی صلی الله علیه وسلم فرمائی ((من أحدث فی امرنا هذا ما لیس منه فهو رد)) [متفق علیه] .

ترجمه : (چا چه زمونږه په دین کښی یو نوی کار وکړه هغه چه ددینه نه و نو هغه رد دے) او روایت دمسلم کښی په بل لفظ سره دے ((من عمل عملا لیس علیه امرنا فهو رد)) ترجمه : چا چه یو عمل وکړه او په هغه بانندی مونږه امر او حکم نه و کړے نو دا رد دے .

۲۶- دزمزم په اوبو اودس نه کول اودغه گناه گڼل

داودس په ځائی تیمم وهی .

* او پدیکښی ځنی خلك واقع دی ځنی به پکښی داسی هم بیامومی چه ځان به تقوی دار گڼی او دزمزم داوبو نه به ځان ساتی چه اودس ورباندی وکړی ددی وجی نه چه دا بهتره دی او فضیلت ئی راغلی نو پرهیز ترینه کوی .

سره ددینه چه اوبه ئی مخی ته موجود دی او دا تیمم وهی او مونخ کوی او دا بنکاره مخالفت دے دصریحه اوبنکاره نصوصونه . الله تعالی فرمائی : ((فإن لم تجدوا ماء فتیمموا صعیدا طیباً)) [سورة المائدة آية : ۶]

ترجمه : (پس که چرته ونه مومی تاسی اوبه نو قصد وکری دپاکی خاوری) (یعنی بیا تیمم وهی) الله تعالی رخصت دتیمم ندے ورکړے مگر چه اوبه نه وی او یائی حصول او استعمال گران وی دعذر په وجه او دزمزم اوبه ئی دنورو نه خه جدا کړی ندی .

اوکوم تاکید چه ئی دجواز راغلی دزمزم نه داودس کولو نو هغه روایت دعلی رضی الله عنه دے چه عبد الله خوی دامام احمد په زوائدو دمسنند کنبی دعلی رضی الله عنه دغه روایت ذکر کړی په صفت دحج دنبی صلی الله علیه وسلم کنبی اوبه هغی کنبی داسی دی : ((ثم أفاض رسول الله صلى الله عليه وسلم فدعا بسجل من ماء زمزم فشرب منه وتوضأ)) الحديث

ترجمه : (بیا رسول الله صلی الله علیه وسلم راغی او یوه بوکه اوبه ئی دزمزم راوه غوښتلی تری ویخکلی او اودس ئی ورباندی وکړه .

ساعاتی وائی : پدیکي استحباب دڅکلو او اودس کولو دے دزمزم داوبو نه [فتح الریانی ۸۶/۱۱] .

* دشیخ محترم عبدالعزیز بن باز رحمه الله نه تپوسو شوی دزمزم داوبو د فضیلت پحقله نو هغه جواب ورکړے ددغه

مسئلي او دهغه په فتوى كېنې ذكر دے چه الفاظ ئى دادى :
 ددغه كس دپاره ددغه نه اودس هم جائز دے او استنجا تری هم
 جائز ده او كه ضرورت و دجنابت غسل تری هم جائز دے او
 دنبى صلى الله عليه وسلم نه ثابت دى چه دگوتو نه ئى اوبه راوه
 خوټكيدلى (يعنى راو وتلى) بيا خلك شروع شو چه اغستلى
 دخپل حاجت دپاره ددغو اوبونه چه ويخكلى او اودس تری
 وكړى اوجامى پرى وينځى او استنجا پرى
 وكړى داټول ئى پرى كړى و .

اود زمزم اوبه كه ددغو پشان نه وى كومى چه درسول الله صلى
 الله عليه وسلم دگوتو دميناخ نه راوتلى وى ددغو نه اوچتى هم
 ندى دواړه شريفى او بهتره اوبه دى نو چه كله اودس اوغسل او
 استنجا او جامى وينځل دهغه اوبو نه جائز شو چه كومى
 درسول الله صلى الله عليه وسلم دگوتو دميناخ نه راوتلى وى نو
 دغه شان دزمزم داوبو نه جائز دى .

* په هر حال باندى دا پاكي او بهتره اوبه دى مستحب ده چه وه
 خكل شى تری اوڅه گناه هم نشته چه اودس تری وشى اوداهم څه
 حرج نشته چه جامى پرى وينځل شى اوبيا ورباندى استنجا
 وشى هم څه گناه نشته چه كله دغه ته ضرورت راشى لكه
 مخكى تير شوى و الحمد لله . ختم شو

[من كتاب فتاوى تتعلق بأحكام الحج والعمرة والزيارة ص ۱۲۲ / ۱۲۳]

۲۷- حنی دمخالفاتو نه : کومی بنځی چه پکی واقع

کپری چه کله دحیض نه (یعنی مهواره بیماری نه) پاکی شی په اخر وخت کبني نو غسل روسته کوی او زرئی نه کوی .

* حنی بنځی دمانخه په وخت کبني پاکی شی او غسل روسته کوی بل وخت ته که ته دا وائی چه ددغی دپاره کامل طهارت او پاکوالی ندی ممکن پدی وخت کبني لیکن داخه دلیل ندی اونه شه عذر دے ځکه ددغی دپاره ممکن دی چه اختصار او قصر په اقل دواجبو نه وکړی په غسلو کبني او په خپل وخت مونځ وکړی او چه کله ورته پراخه وخت پیدا شه نو بیا کامل او پوره طهارت او پاکوالی د حاصل کړی . (۱)

۲۸- حنی خلك د (لیترین) بهرته دتللو په ځائی چه

کوم دپاسه چت وی نو ددغه بام په سر مونځ گناه گنی .

* اوددی خبری تپوس دمحترم شیخ عبد العزیز بن باز رحمه الله نه شوی دے هغه داسی جواب ورکړے الفاظ ئی دادی :

* ددغه حکم - یعنی د تپي په چت دپاسه مونځ کول صحیح دی

چه کله دغه ځائی پاک وی په صحیح قول دعلماو کبني کوم چه

عام قول درسول الله صلی الله علیه وسلم دے

((جعلت لی الارض مسجدا وطهورا)) (متفق علیه)

ترجمه : (زما دپاره زمکه جماعت او پاکه گرځول شوی ده)

[الدعوة ۱۶۶۲ په ۱۴۰۹ / ۳ / ۷ هـ]

۲۹- ځنی خلك چه كله دغسلو اراده وكړی نو په سر

باندی څه شی رمیال یا توتیه وغیره کیدی

اودغه اوبه منع کوی چه ویختو ته ورسپړی

* اوداتول ددی یری نه کوی چه ویخته نه گډوډ کوی ، اویا به تر

ی هغه تیل اوخوشبوی ختمه کړی چه کومه ئی په سر لگولی وی

اویا ویرپړی چه ویختوته ئی اوبه کوزی شی او ډیر وخت به

لوندوی دگڼو الی دویختو په وجه یا اوږدوالی په وجه نو بنایدی

غسل ناقص د ددی پردی په وجه چه کومه ئی په سر

ایخودلی او ویخته ئی ورباندی پټ کړی ځکه هغه شی ئی پټ او

منع کړی داوبو نه چه دکوم وینځل واجب وو (نوغسل ئی نه

کیري) .

۳۰- اوځنی دهغه مخالفاتو نه چه بنځو پوری تعلق

لري : چه ځنی بنځی پاکی شی نو دپاکوالی نه روسته دغه

مونځ نه کوی په کوم وخت دمانځه کښی چه پاکی شوی دی

بلکی دراروان وخت مونځ کوی او دا ددوی جهل او ناپوهی ده او

صحیح داده چه دکوم مانځه په وخت کښی پاکه شوی وی هم

ددغه وخت مونځ ورباندی فرض دی چه وی کړی .

* شیخ عثیمین رحمه الله ویلی : چه كله پاکه شی اووخت

دیورکعت په اندازه پاتی وی یا زیات نو دا بنځه به ددغه وخت

مونخ کوی په کوم وخت کښی چه پاکه شوی وی دلیل ئی دا حدیث در رسول الله صلی الله علیه وسلم دے :
 ((من أدرك ركعة من العصر قبل أن تغرب الشمس فقد أدرك العصر)) [بخاری اومسلم روایت کری]

ترجمه : (چا چه یو رکعت دمازیگر دمانخه لاندی کره مخکی دلمر پریوتلو نه نولاندی ئی کره مازیگر (یعنی مونخ دمازیگر به ټول پوره کوی) کله چه پاکه شی دمازیگر په وخت کښی او یانور ختلونه مخکی او څه وخت پاتی وی په پریوتلو یا راختلو دنور په مقدار (اواندازه) دیو رکعت نو دمازیگر مونخ به اوله مساله کښی کوی اودسهار مونخ په دویم مساله کښی کوی ؟
 [فتاوی المرءة ص ۲۵] .

۳۱- اوځنی دهغه خطاء گانونه چه ځنی بنځی
 پکښی واقع دی :

* چه حیض (مهواره بیماری) ورباندی دوخت د داخلیدو نه روسته راشی څه لږ وخت بعد اوبیا چه کله پاکه شی ددغه مانخه قضاء نه راوړی کوم چه ورباندی دعادت او حیض نه مخکی واجب شوی و او دا گمان کوی چه دا مونخ په هغه مانخه پوری پیوست او متعلق دے چه کوم کښی عادت بیماری شروع شوی ئی او خطا ناپوهی ده ددی په ذمه مونخ ثابت شوی او ضرور ده چه قضائی راوړی .

شيخ عثيمين رحمه الله ويلي : چه كله حيض او (مهواری) دوخت دداخلیدو نه روسته راشی لکه چه دزوال نه نیم ساعت (نیمه گهنټه) روسته نو چه روسته كله بیا پاکه شی ددغه مانخه قضابه راوړی چه دکوم وخت داخل شوی و په هغه حال کنبی چه دپاکه وه ددی قول دالله تعالی په وجه : ((إن الصلاة كانت على المومنین کتابا موقوتا)) [سورة النساء آیت : ۱۰۳] (۱)

ترجمه : (بیشکه مونخ د په مومنانو باندی فرض کړی شو په معلومو او مقرره اوقاتو کنبی) .

۳۲- ځنی دهغه څه نه چه تعلق ئی په بنځو پوری د

ع : هغه چه ابن نحاس رحمه الله ذکر کړی : دا قول دهغه چه دیری بنځی غسل روسته کوی دحيض او دجماع نه كله چه دشپی پاکه شی تردی چه نور راوه خیرثی نو غسل وکړی او بیا قضا راوړی (دمانخه) او دا پ اجماع سره حرام دی په دی واجب دی چه زر غسل وکړی او مونخ دنور دختلونه مخکی وکړی مونخ دخپل وخت نه قصدا روسته کول ناروا دي په اجماع سره او مخکی تیر شوی چه دا دغټو گناهونو نه دی چه كله ورباندی خاوند دبنځی پوه وی او دا چپ شه او انکار او بد ئی ونه گانه منع ئی نه کړه نو دا ورسره په گناه کنبی شریک د په که په حراموالی ئی پوه او عالم وی .

او که جاهل وی او ناپوه وی نو په دغه بنځه گناه د جهل او گناه
دنافرماني او ناروا کارده والله اعلم . (۱)

۳۳- دځنو خلکو دا عقیده ده چه په موزو مسح نه
کیرې مگر په ژمی کښی او دا عقیده ساتل خطاء
ده : بلکی صحیح داده چه مسح په هر وخت کښی کیرې
په غیر دتحدید دخاص وخت نه چه گویاکه په یو وخت
کیرې اوبل وخت نه کیرې ، دلیل ئی دا قول د رسول الله
صلی الله علیه وسم دے : ((للمسافر ثلاثة أيام ولياليهن وللمقيم
يوم وليلة)) [مسلم روایت کړی] .

ترجمه : دمسافر دپاره دری شپې اودری ورځی دی اود مقيم
دپاره یوه شپه او یوه ورځ ده ، دا عام دے په هر وخت کښی
مسح کولے شی .

* دمحترم شیخ عبدالله بن باز رحمه الله نه پدی مسئاله کښی
تپوس شوی او داسی جواب ئی ورکړے : عام احادیث صحیحه
پدی دلالت کوی چه په موزو او جورابو مسح کول جائز دی په
ژمی او اوږی دواړو کښی او کوم دلیل شرعی ماته پدی ندے
معلوم په تخصیص او خصوصیت دژمی لیکن یو کس دپاره
مناسب ندی چه په نرو جرابو مسح وکړی او یا په نورڅه مگر په
هغه شرطونو چه هغه شرعی معتبر کړی ، او ځنی دهغی نه چه

جرا بی پتونکی دهغه خائی وی چه وینخل ئی فرض دی بل چه په پاکی او اودس سره اغوستلی وی سره دوخت دمراعات کولو نه چه یوه شپه ورځ دمقیم دپاره دی او دری شپی او دری ورځی دمسافر دپاره دی شروع دمسح به دبی اودسی نه شروع کیږی په صحیح قول دعلماو کنبی ...) واللہ ولی التوفیق [الدعوة : ۹۵۱]

۳۴- دځنو خلکو داعادات دے چه کله داوداسه نه

فارغ شی نو بل ورته وائی : (من زمزم)

ترجمه : (دزمزم نه) (کیدلی شی په دی سره ئی دعا مراد وی چه فائده حاصل کړی دزمزم نه په ځکلو سره) ددی څه اصل نشته او ددعا ترتیب درسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم نه ندے ثابت نو دا بدعت دے خبر اوسه . واللہ اعلم .

او سنت داده چه اودس کونکی داودس نه روسته

(چه فارغ شی) دادعا ووائی کومه چه درسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم نه ثابت ده (چه نشته په تاسو کنبی یو کس چه اودس وکړی او پوره کړی اودس خپل او بیا داسی ووائی :

((أشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له وأشهد أن محمدا عبده ورسوله إلا فتحت له أبواب الجنة الثمانية يدخل من أيها شاء)) [مسلم

ابوداود دا حدیث نقل کړی] او ترمذی ورسره دا زیات کړے

((اللهم اجعلني من التوابين واجعلني من المتطهرين))

ترجمه : (گواهی کوم چه نشته مستحق دعبادت په غیر دالله نه بل هیڅوک یو دے شریک ورسره نشته او گواهی کوم چه محمد صلی الله علیه وسلم دالله بنده او استاخر دے) مگر برسیره (بیرته به شی) ورته دجنت اته واره درواخی اوچه دکومی نه ئی خوبه شی ننوخی به ورباندي ، دترمذی روایت کښی ورسره داهم دی (چه ای الله وه گرځوه او کره ما دتوبه ویستونکونه او کره ما دپاکونکونه) .

* او دا رنگه حدیث : چه چا اودس وکره او بیای داودس نه روسته وویل : ((سبحانک اللهم وبحمدک أشهد أن لا إله إلا أنت أستغفرک اللهم وأتوب إليك)) کتب فی ورق ثم جعل فی طابع فلم یکسر إلی یوم القیمة [نسائی او ابن سنی او حاکم روایت کرے] .

ترجمه : (پاکی ده تالره ای الله او ثنا صفت دی تالره ، گواهی کوم چه بل مستحق دعبادت نشته مگر دا ته ئی بخنه غواړم ستانه ای الله او راگرځم تاته) .

دابه په یوه ورقه (پاڼه) کښی وه لیکل شی او بیا به مهر (تاپه) به شی تر ورځ دقیامت پوری به مات نشی (بیرته به نشی) .

۳۵- په مینځ داوداسه کښی ځنی خلك په مخی طرف دسر مسح وکړی او په هم دغه اکتفاء کوی ترنیم سره پوری او دائی گمان وی مسح دسر می پوره کره .

* صحیح داده چه اودس ناقص دے او دټول سر مسح کول ورباندے لازم دی ځکه الله تعالی فرمائی :

((و امسحوا برعو سکم)) [سورة المائدة آیت : ۶] مسح وکړی په سرونو خپلو مراد ټول سر دے ځنی ندے .

* شیخ محمد بن ابراهیم رحمہ اللہ تعالی ویلی : صحیح داده چه دټول سر مسح ضرور ده اوگمان کړے هغه چا چه گمان ئی کړے چه (با) دتبعیض دپاره ده په لغت عربی کبئی دانشته چه دا با د تبعیض وی بلکی دا د الصاق دپاره ده .

اوبیا درسول الله صلی الله علیه وسلم سنت واضحه دی چه هغه په ټول عام سر مسح کړی وه .

۳۶- ځنی خلك دشیطان دپاره لاره پرانځی دطهارت

او اوداسه په باب اویدی کبئی همیشه دشیطان تابعدارئی کوی تردی چه دجملی دوسوسه کونکو نه وگرځی او دا یوپراخه باب دے لیکن بطور مثال دغه ځنی خلکو ته دا پیخه وی چه وړو بولو په پاکولو او راویستلو کبئی ډیر کوشش کوی تردی چه دجائز حد نه وو ځی او پا ځی چه په خپل ځان ډیر زیات کوشش شروع کړی دوتلو په لاز تر څو چه وتل ممکن وی او زورونه کوی اگر که په تکلیف او سختی سره وی ، دا بی ځایه تکلیف او مشقت مذموم دے .

۳۷- ځنی خلك داوداسه په دوران کبئی او دمخ

دوینځلو په وخت کبئی دمخ کاسه پوره ټوله نه وینځی بلکی دمخ څه حصی تری پاتی وی دغوړونو طرف ته چه اوبه ورته نه وی رسیدلی نو وچ پاتی کیږی .

* او دا ناقص اودس د ډې په اودس کونکي لازم دی چه کوشش دپوره اودس وکړي او حرص پدی وکړي چه اودس کامل اوشامل وي .

* اودمخ برید او حصه دسر دویختو نه تر لاندی طرف ددواړو اډوکو دمخ پوری اود زنی پوری او کوشش به دغورږ اود پیری په مینځ کښی کوی (چه اوبه ورته وه رسی) دغه مابین ته ئی .

* درسول الله صلی الله علیه وسلم داوداسه په صفت کښی راغلی چه ده ټول مخ وینځلے بعض مخ یی ندے وینځلے نو دا پدے دلالت دے چه دټول مخ وینځل لازم اوضروردي .

۳۸- حنی خلك داگمان کوی چه کله ئی اودس وی او بیا ویخته وه خره وی او یا نوکان واخلی نو په اودس کښی شك وی نو په تکلیف اوشك کښی پاتی شی په خپل کار کښی شکوک کوی .

* اوصحیح داده چه هیڅ باک او پروانشته اودس ئی په خپل حال دے او باقی دے .

* ابن عثیمین رحمه الله ویلی دیو سوال په جواب کښی چه دهغه نه ددے متعلق شوی نوداسی جواب ئی ورکړی : (که یو انسان دخپلو ویختو او یاد نوك نه او یا دخپل پستکی نه څه برخه واخلی او پریکړی اودس ئی نه ماتیري) (۱)

(۱) دروس اوفتاوی په حرم مکی کښی ص ۶۱ .

۳۹- ځنی خلك چه اودس وکړی اوبیا ئی بدن جسم ته او یا جامی ته څه نجاست ورسپړی پلپت شی نو په لری کولو یواځی اکتفانه کوی بلکی دائی عقیده وی چه اودس بیا په دویم ځل وکړی .

* اودا خطاء ده صحیح داده چه د اودس بیا کولو ته ضرورت نشته پدی وخت کبسی او هیڅ علاقه داودس نشته په لری کولو د نجاست کبسی ، پاکی په لری کولو د نجاست او پلپتسی سره لری کپړی او پاکپړی .

* شیخ صالح الفوزان حفظه الله تعالی ویلی : داچه کله یو انسان ته پلپتسی ورسپړی جامه ئی پلپتته شی او که بدن ئی پلپت شی او په اوداسه باندي وی نو اودس ئی په خپل حال د ۷ متاثره کپړی نه ورباندي ځکه داوداسه ماتونکو نه ورته څه ندی پېنس شوی او اخری خبره داده چه دغه نجاست وینځی دبدنه وی او که د جامی نه وی په خپل اودس دمونځ وکړی هیڅ گناه ورباندي نشته په دغه کبسی . (۱)

۴۰- ځنی بنځی چه کله دنفاس وخت وی اوحال داوی چه دا انتظار څلویښت ورځی کوی نه خو مونځ کوی اونه روژه نیسی او دڅلویښتو ورځو نه مخکی پاکه شوی ئی سره

(۱) فتاوی نور علی الدرب . الفوزان (الحلقة الأولى) ص ۱۰۷ .

ددینه مونخ هم نه کوی اوروژه هم نه نیسی تر دی پوری چه
 خلویبنت ورخی نه وی پوره شوی اودا خطاء فکر اوسوچ دے .
 * بلکی پدی فرض دی چه مونخ کوی او روژه نیسی چه کله پاکه
 شی اگر که خلویبنت ورخی نه وی پوره .

* دمحترم شیخ عبدالعزیز بن باز رحمہ اللہ نہ تپوس شوی پدی
 مسئلہ کبئی چه الفاظ ئی دادی دسوال : ایا دنفاسی بنخی
 دپاره جائز دی چه مونخ کوی او روژه نیسی او حج کوی مخکی
 دخلویبنتو ورخو نه چه پاکه شی ؟ نو هغه رحمہ اللہ تعالی داسی
 جواب ورکړه :

* او ، جائز دی ورله روژه نیول اومونخ کول حج او عمره کول
 اودخاوند دپاره ئی جماع او کوروالی هم جائز دے په خلویبنتو
 ورخو کبئی چه کله پاکه شی که په شلو کبئی هم پاکه شوه نو
 غسل به کوی او مونخ به کوی او روژه به نیسی او خاوند له هم
 جائز ده .

اوکوم روایت چه دعثمان بن ابی العاص رضی اللہ عنہ نه د
 کراهیت ثابت دے نو هغه په کراهت ئی تنزیهی محمول دے او
 دهغه اجتهاد دے شه دلیل ورباندی نشته .

صحيح او حق خبره داده چه شه گناه نشته په دغه کبئی چه کله
 مخکی دخلویبنتو ورخو نه پاکه شی خکه پاکوالی صحیح دے
 اوکه پدی خلویبنتو کبئی ورباندی وینه را و گرئیده نو صحیح
 داده چه دا نفاس معتبره ولی شی په دغه خلویبنتو ورخو کبئی

ليکن روژه ئي په حالت دطهارت او پاکی کښی او مونځ ئي اوحج ئي ټول صحيح دي هيڅ اعاده به ئي نه کوی قضاء ورباندي نشته ترڅو چه ئي په طهارت او پاکی کښی کړی وی دشيخ خبره ختمه شوه . والله اعلم

۴۱- ځنی دمخالفاتو نه چه بعض خلك دجمع

د فوت کیدو په وجه چه جمع نشی لاندی کولی او ویرپړی ددینه او اودس ئی نه وی او یا جنب وی نو تیمم وکړی او اودس او غسل کول پریدی ددی یری نه چه جمع تری ځی دده داکار چه اودس نه کوی او یا غسل نه کوی او تیمم وهی دده قول دالله تعالی نه مخالف دے ((فلم تجدوا ماء فتيمموا صعيدا طيبا)) [سورة النساء ، ایت : ۴۳]

ترجمه : (پس که وه نه مومیء اوبه نو اراده وکړی پاکی زمکی ته)
(یعنی تیمم ووهی) .

* په فتاوی داللجنة الدائمة کښی ددے متعلق بحث راغلے چه الفاظ ئي دادی :

* پدی واجب دی چه غسل وکړی او اودس وکړی اگر چه جمع تری قضاء او فوت شی تیمم ورله ندے جائز او همدارنگه چه جمع تری فوت کیرپړی چه کله غسل کوی نوهم تیمم ورله ندے روا .

۴۲- ځنی خلك مونځ لاندی كړی او دا چرته په عام

باغ یا پتی کښی وی او غالباً دا باغ په دغو اوبو اوبه کوی چه دهغی بدبوی وی یعنی (گنده بوی کوی)

* نو شیخ ابن باز رحمه الله ویلی : ترڅو پوری چه ددغه نه بدبوی ځی نو مونځ پکی صحیح ندے ځکه دمانځه دصحت نه داده چه مکان او ځائی به پاك وی په کومه زمکه چه مسلمان مونځ کوی که چرته ئی په دغه ځائی یو حائل

پرده نوی پاکه صفا سوتره کیخوده نو مونځ ورباندی صحیح دے . (۱)

وصلی الله علی النبی محمد وآله وصحبه وسلم
انتهی الطهارة ویلیه قسم الصلاة - ثانیاً

دويم
دمانځه مخالفات

((دمانخه مخالفات))

۱- دمخالفاتو نه دارنگه په جهر او په زوره باندی نیت کول چه کله په مانخه ودریږی او په دی باندی په مخالفاتو د اودس کبسی خبره تیره شویده .

۲- حنی مونخ کونکی په شروع کبسی دادعا وائی :
((ولا معبود سواك))

ترجمه : ستانه غیر بل دعبادت مستحق نشته داپه سنتو زیادت دے کوم چه درسول الله صلی الله علیه وسلم نه ثابت دی .
* درسول الله صلی الله علیه وسلم نه چه کومه صحیح دعا ثابت ده هغه داده ((سبحانك اللهم وبحمدك وتبارك اسمك وتعالی جدك ولا إله غیرك))

ترجمه : پاکی ده تالره او ثنا صفت دے تالره او مبارک دے نوم ستا او اوچت دے شان ستا او ستانه په غیر بل دعبادت مستحق نشته .

دا لفظ د (ولا معبود سواك) دازیاتوالے دے سره ددینه چه په حدیث کبسی هم نشته او معنی ئی هم خطاء ده دخه نورو شیانو عبادت هم کیږی لکه څنگه چه الله تعالی فرمائی :

((إنکم وما تعبدون من دون الله حصب جهنم أنتم لها واردون)) [سورة الأنبیاء آیت : ۹۸]

ترجمه : يقينا تاسو اوهغه څه چه تاسو ئي عبادت كوي ماسوا
 دالله تعالى نه خشاك دجهنم دى تاسو به دى جهنم ته ورتلونكى
 ئي .

اوالله تعالى فرمائي : ((وجعل منهم القرده والخنزير وعبدالطاغوت))
 [سورة المائدة آيت : ۶۰]

ترجمه : (اوگرځولى دى ځنى ددوى نه شادوگان او ځنى ددوى
 نه خنزيران او ځنى ددوى نه چه عبادت (بندگى) دشيطان
 كوي) .

بيا فرمائي : ((ما تعبدون من دونه إلا أسماء سميتوها أنتم و
 أبواكم)) [سورة يوسف آيت : ۴۰]

ترجمه : تاسو عبادت او بندگى نه كوئى په غير دالله تعالى نه
 مگر دخو نومونو چه تاسو او ستاسو پلارانو ورله نومونه
 ايخودلى دي .

پدى حقله ډير اياتونه دى

* كله چه ددغه پته وه لږپيده نو صحيح لفظ بيا داسى ويل پكار
 دى ليكن په مانځه كښى به ئي نه وائى ((ولا معبود بحق
 سواك)) (دحق لفظ به ورسره زياته وى) .

۳- دمخالفاتونه دارنگه : مانځه كښى په زوره قران كريم
 او اذكار لوستل .

* رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمائلى ((إن أحدكم إذا كان في
 الصلاة فإنما يناجي ربه فلا ترفعوا أصواتكم بالقران ففتنوا
 المومنين)) [بغوى وغيرو روايت كړى دابوسعيد خدرى وغيرو نه]

ترجمه : (يقينا چه كله يو كس ستاسونه په مانځه كښي وي نو دا دخپل رب سره جرگه كوي نو قران كريم په زوره جهر سره مه لولي چه مسلمانانو ته پري تكليف رسوي .

دعلامه محترم سماحة الشيخ عبدالعزيز بن باز رحمه الله نه پدي مسئله دجهر كښي تپوس شوي چه قران كريم په مانځه كښي روسته مقتدي وائي چه كوم نور كسان ئي هم په خوا كښي ولاړوي : نوهغه رحمه الله داسي جواب ور كړي سنت په حق دمقتدي كښي چپ والي دد دخپل قراءت او دتولو اذكارو اونوري دعاگانې ځكه چه په زوره او جهر لوستلو څه دليل نشته او چه په زوره ئي وائي په نورو ملگرو تشويش او پريشاني جوړه وي كوم چه دده په خوا كښي چاپيره ولاړوي .

جواب ئي ختم شو رحمه الله : څنگه چه په كتاب الدعوات كښي دي .

۴- دمخالفاتو نه ديوال يا ستني ته تكيياو ډډه وهل

دمحترم شيخ عبدالعزيز بن باز رحمه الله نه دديوال او يا ستني ته ياددي پشان نورو شيانو ته دډډي او تكييا كولو تپوس شوي . نوهغه داسي جواب ور كړي : ديوال يا ستني ته ډډه وهل يا تكييا وهل په مانځه كښي ندي جائز (چه فرض مونغ وي) ځكه كوم كس چه طاقت وي برابر به ودريري ډډه به نه وهي په نفلو كښي پروا نشته په ناستي اوو لاړي دواړو حالاتو كښي كولي شي كه

ډډه ووهی او چه په ولاړی ئي وکړی نو دا دکیناستلو نه غوره دی .

۵- دمخالفاتو نه : یو ایت په بل پوری پیوسته کول او یا

دری یا زیات ایتونه په یوسا ویل ، سنت پدی کنبی دادی چه یویو ایت به لولی په غیر دوصل نه چه ځانله قطع کوی او لولی .
 * دام سلمة رضي الله عنها نه روایت دے چه ددینه درسول الله صلی الله علیه وسلم دقراءت تپوس وشو نو هغی داسی وه فرمائل : ((كان يقطع قراءته أية آية بسم الله الرحمن الرحيم * الحمد لله رب العلمين * الرحمن الرحيم * مالك يوم الدين *)) [ابوداود ترمذی روایت کړی]

او وائی چه سند صحیح دی او ټول راویان ئي ثقه دی او حاکم هم روایت کړے او وائی چه صحیح دے په شرط د شیخینو دے او ذهبی ورسره هم موافقه کړی او ابن خزیمه او نووی ورته هم صحیح ویلی دي .

اوپه [الإختیار الفقہیة] کنبی دشیخ الاسلام ابن تیمیه نه داسی نقل دی الفاظ ئي دای : دقاری ودریدل په سرد ایت سنت دی اگر که ددویم ایت تعلق داوول سره وی تعلق دصفت دموصوف سره او یا په غیر ددینه .
 [ص ۹۸] .

۶- دمخالفاتو نه ځنی مقتدیان د ((إياك نعبد وإياك

نستعين)) دلوستلو په وخت کنبی داسی وائی استعنا بالله .

امام نووی رحمہ اللہ پہ (مجموع) کنبی داسی وائی چہ دپیرو خلکو عادت داسی جوڑ شوے دعوامو چہ کلہ دامام قراءت واورى ((اياك نعبد و اياك نستعين)) دوى وائى : اياك نعبد و اياك نستعين ، او دا بدعت دے منع تری شوی . اه مختصر .

۷- خنی مونخ کونکی دامام د

((ولا الضالین)) امین ویلو نہ روستہ داسی وائی

(ولوالدی وللمسلمین) زما مور او پلار اونورو مسلمانانو تہ .

* اوداد رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم دستتو نہ خلاف دہ .

عن أبی ہریرۃ رضی اللہ عنہ قال : قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم ((إذا أمن الإمام فأمنوا فإنه من وافق تأمينه تأمين الملائكة غفر له ما تقدم من ذنبه)) .

ترجمہ : (دابو ہریرہ رضی اللہ عنہ نہ روایت دے چہ رسول اللہ

صلی اللہ علیہ وسلم فرمایلی : چہ کلہ امام امین ووائی نو تاسو

ہم امین ووائی خکہ شان دادے چہ دچا امین دملاکو دامین

سرہ موافق شہ مخکنی گناہونہ بہ ورتہ معاف کرے شی .

وعنه رضي الله عنه قال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم :

((وإذا قال الإمام غير المغضوب عليهم ولا الضالين فقولوا : آمين فإنه من وافق قوله قول الملائكة غفر له ما تقدم من ذنبه)) [دوارہ احادیثہ

بخاری روایت کری]

ترجمہ : (دابو ہریرہ رضی اللہ عنہ روایت دے چہ دا وائی رسول

اللہ صلی اللہ علیہ وسلم فرمایلی چہ کلہ امام غیر المغضوب

علیہم ولا الضالین) ووائی نو تاسو امین ووائی خکہ شان دادے

چہ دچا وینا د ملاٹکو دوینا او قول سرہ برابرہ شولہ نو دتہ بہ
مخکنی گناہونہ معاف کرے شی .

پہ دی دواپرو احادیثو کنبی او غیر ددی دواپرو نہ داسی نورو
کنبی اقتصار او کفایت پہ امین راغلے نہ پہ نورخہ واللہ اعلم .

۸- ملا - یعنی (شا) نہ برابرہ وی پہ ودریدلو

او کیناستلو کنبی نو دا یو اعتراض او ملاحظہ دہ پہ بعض مونخ
کونکو چہ ودریدل ئی پورہ نہ وی پہ مانخہ کنبی نو کلہ راکوڑ
شوی پہ شا باندی او کلہ بنی طرف تہ او کلہ دواپرو تہ پہ یو خل
او کلہ چپ (گس) طرف تہ کوڑ وی او ددینہ منع شوی .

امام احمد او طبرانی پہ کبیر کنبی پہ صحیح سند سرہ روایت
کری چہ نبی صلی اللہ علیہ وسلم فرمایلی : ((لا ینظر اللہ عزوجل
إلی صلاة عبد لا یقیم صلبه بین رکوعها وسجودها))

ترجمہ : اللہ عزوجل نہ گوری دیو بندہ مانخہ تہ چہ خپلہ ملا
(شا) دخپل مانخہ پہ رکوع او سجده کنبی نہ برابرہ وی او نہ
ئی سمہ وی .

* اونبی صلی اللہ علیہ وسلم (مسئ الصلاة) تہ چا چہ پہ صحیح
طریقہ مونخ نہ و کرے امر و تہ و کرہ پہ دی قول سرہ
((ثم ارفع رأسك حتى تعتدل قائما فیاخذ کل عظم
مأخذہ))

ترجمہ : بیا سر پور تہ کرہ تردی پوری چہ برابر شی ولاڑ ، او وہ
نیسی ہر یو ہلوکی خپل خائی .

اوپه يو روايت کښي دى چه کله پورته شى نو شا ودره وه او سر پورته کړه تر دى چه واپس شى هډوکی هغه خپلو بندونو ته بيائى وه فرمايل : ((لا تتم صلاة لأحد من الناس إذا لم يفعل ذلك)) ترجمه : (نه پوره کيږي او نه کامليږي مونخ ديوکس دخلکو نه چه کله داوه نه دريږي) .

۹- ملا (شا) نه پورته کوي په رکوع او سجده

کښي در رسول الله صلى الله عليه و سلم نه ثابت شوى چه ده مونخ کاو نو شاه ته ئى وکتل چه يو کس ئى وليده چه شائى نه سموله په رکوع او سجده کښي ، چه کله ئى سلام وه گرځاو نو وي فرمايل ((اى ټولگى اوډلى دمسلمانانو مونخ نه کيږي چه چا شا سمه نه کړه او نيغ وه نه دريد په رکوع او سجده کښي)) [ابن ابى شيبه احمد او ابن ماجه نقل کړى] .

اوپه يو بل حديث کښي دى رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلى ((ديو سپرى مونخ نه کيږي ترڅو چه شا سمه نه کړى په رکوع او سجده کښي)) [ابو عوانه ابو داود او سهيمى روايت کړى او دارقطنى صحيح کړى]

* او دلته يو مسئله پاتى ده او هغه داده چه په څه طريقه به ملا (شا) سموى .

ددغى جواب در رسول الله صلى الله عليه وسلم فعل او عمل دى ((چه کله به رسول الله صلى الله عليه وسلم رکوع کوله نو شا به ئى وه غوره وله او برابر به ئى کړه)) [په صحيح سند بيهقى

نقل کرے] رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم بہ پہ رکوع کبئی داسی شا برابرہ کرہ چہ اوبہ کہ دی پری ارہ ولی او تویہ کپی وائی نو قرار بہ پاتی شوی وی اووتلی بہ نہ وی تری .

ددی حدیث روایت [ابن ماجہ عبداللہ بن احمد پہ زوائد و دمسنہ کبئی او طبرانی پہ مجمع الکبیر او صغیر کبئی کرے] .

* اور رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم (مسئ الصلاة) تہ وویل چا چہ خطاء مونغ کرے و ((فإذا ركعت فاجعل راحتك على ركبتك و امدد ظهرك ومكن لركوعك)) [احمد او ابو داود روایت کرے پہ صحیح سند سرہ]

ترجمہ : (چہ کلہ رکوع کوی نو ورغوی پہ خنگنانو بانندی کیدہ او خائی خیلی رکوع تہ پکی ورکرہ او شا او غورپوہ (اورپدہ) کرہ .

۱۰- او دمخالفاتو نہ داہم دہ خنی خلک چہ کلہ

جماعت تہ داخل شی او امام پہ حالت درکوع کبئی وی نو پہ دی قصد او ارادہ غارہ تازہ کپی چہ امام ور تہ انتظار وکپی ((اویا داسی ووائی ان اللہ مع الصابرين)) اللہ تعالیٰ دصابرانو سرہ دے او دا کار دجماعت تہ دداخلیدو دادابو نہ مخالف دے خکہ مسلمان تہ داحکم دے چہ مانخہ تہ پہ اطمنان او قراری سرہ لڑ شی چہ کوم مونغ لاندی کپی ہغہ دی وکپی او چہ کوم تری فوت شوی ہغہ دی روستہ راوہ گرخوی او پورہ دی کپی اما خنی ہغہ کارونہ چہ خوک ئی کوی او اللہ تعالیٰ ورباندی کوم دلیل نہ وی

نازل کړې نو په دغه کبني څه خیر نشته او که خیر پکی وې نو صحابه به ورته مخکی شوی وې زمونږه نه ، علاوه ددی نه چه کله په داخل دجماعت کبني خبری شروع کړی نو په مونځ کونکو تشویش او دمانځه هغه عاجزی او خشوع قطع کيږی .

۱۱- د ((والشکر)) دلفظ زیاتوالی دې چله کله

درکوع نه پورته کيږی او کوم چه در رسول الله صلی الله علیه وسلم نه ثابت دی نو هغه به داسی ویل : ((ربنا ولك الحمد)) اویابه ئی ((ربنا لك الحمد)) [دادواړه په بخاری او مسلم کبني شته] .

اوپه بخاری کبني دا لفظ هم شته ((اللهم ربنا ولك الحمد)) اوداسی شته ((اللهم ربنا لك الحمد)) ای الله زمونږه ربه تالره ثنا او صفت دې .

۱۲- ددو سجدو په مینځ کبني گوتی خوځول : هغه

چه در رسول الله صلی الله علیه وسلم نه کوم ثابت دي نو هغه به په سبابه (یعنی مسواکی) گوته دبنی لاس باندي په دواړو تشهدونو کبني اشاره کوله .

* د عبد الله حوی دزبیر رضي الله عنهما نه روایت دې دا وائی : چه رسول الله صلی الله علیه وسلم به چه کله په مانځه کبني (دتشهد دپاره) کیناستلو نو گس (چپ) قدم به ئی دپتون (وړانه) او پنډئي په مینځ کبني کیخوده او بنی خپه به ئی فرش کړه (وه به یی غوړه وله) او چپ لاس به ئی په چپ (گس)

زنڳون کيخوده او بنی لاس به ئي په بني زنڳون کيخوده او په گوته باندی به ئي اشاره وکړه) [دا حدیث مسلم روایت کړی] .

* د عبداللہ بن عمر رضی اللہ عنہما نه روایت دے چه رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم به کله کیناسته په تشهد کښی نو گس لاس به ئي په گس زنڳون کيخوده او بنی لاس به ئي په بني زنڳون کيخوده او دری پنځوس عدد به ئي جوړ کړه او په مسواکی گوته به ئي اشاره وکړه .

(دری پنځوس چه کله دمینځنی گوتی سر دغتی گوتی مینځ ته وه لږي) نو دری پنځوس عدد به تری جوړ شی .

۱۳- دارنگه د مخالفاتونه : دامام انتظار کول دي چه

کله هغه په سجده کښی وی نو انتظار کوی تر دی چه راپورته شی او یاناست وی تر دی چه پاڅیږی او دهغه سره په مانخه نه ودریږی چه کله په حالت درکوع کښی نه وی او یا ولاړ نه وی) نو په بل حالت کښی ورسره شرکت نه کول خطاء ده)

* صحیح خبره داده چه دامام سره په هر حالت کښی شریک کیده پکار دی که ولاړ وی او که په رکوع کښی وی او که په سجده کښی وی او که ناست وی .

* دابی قتاده رضی اللہ عنه نه روایت دے دا وائی چه رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم فرمایلی : ((إذا أتیتم الصلاة فعلیکم با لسکینه فما أدركتم فصلوا وما فاتکم فأتموا)) [ددی حدیث روایت بخاری کړے]

ترجمه : کله چه مانځه ته راځي نو ضرور دى په تاسو باندې چه په قلاړه اطمنان سره راځي کوم چه لاندې کړې نو مونځ وکړي او چه کوم درنه فوت شوې وي نو پوره ئي کړي .

* ابن حجر رحمه الله ويلي : (کله چه د حديث فوائد ذکر

کوي) او پدې دليل هم نيولې دى په استحباب د داخلیدو لو دامام سره په هر حالت کښې چه امام ورباندې بيامومی او پدې کښې يو صريحه حديث هم شته د دینه چه ابن ابى شيبه په سند د عبدالعزیز بن رفيع ديو انصاری سپړي نه نقل کړې مرفوعا : هغه دادى ((چا چه زه په حالت د رکوع کښې او يا په حالت دودريدو کښې او يا په حالت د سجده کښې بياموندم نو زما سره دشى په هر حالت کښې چه زه يم . اه دفتح الباری نه .

او ځنې د دلائلو نه پدې باندې ترمذی يو حديث د معاذ رضی الله عنه نه نقل کړې هغه ويلي چه رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلى : ((إذا أتى أحدكم الصلاة والإمام على حال فليصنع كما يصنع الإمام))

ترجمه : کله چه يو کس ستاسو نه مانځه ته راشي او امام په يو حال کښې وي امام چه څه کوي هغه دورسره داهم کوي .

۱۴- او ځنې دمخالفاتو نه په اوه (۷) اندامونو

سجده نه کول او داد هغه سنت نه خلاف ده کومه چه درسول الله صلى الله عليه وسلم نه ثابته طريقه ده .

د عبداللہ بن عباس رضی اللہ عنہما نہ روایت دے دا وائی چه رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم حکم کړے چه سجده به په اوه اندامونو کوی او جامی به نه راتپوله وی اونه به ویخته رانغاړی او په تندی دواړو لاسونو او دواړو زنگنونو او دواړو خپو به سجده کوی .

او دده نه رضی اللہ عنه روایت دے داد نبی صلی اللہ علیہ وسلم نه روایت کوی چه فرمائی : مونږه ته ئی حکم کړی چه سجده په اوه اندامونو وکړو او جامه او ویخته راتپول نه کړو .

د عبداللہ بن عباس رضی اللہ عنہما نہ روایت دے دا وائی چه رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم فرمائی :

((ماته حکم شوی چه سجده په اوه اندامونو وکړم او اشاره ئی په لاس پوزی ته وکړه او دواړه لاسونه او دواړه زنگنونه او دخپو طرفونه او جامی او ویخته به نه راتپوله و)) [دا حدیث بخاری په خپل صحیح کبني نقل کړی] .

په دی بحث کبني چه کوم مخالفات دی او خلك

پکی واقع دی په قسمونو دی : حنی ددغه نه : حنی خلك چه سجده کوی نو قدمونه زمکی نه لږ وچت کړی او یا یو قدم (خپه) په بله دپاسه واړوی او پدی حالت کبني دا په اوه اندامونو سجده نه کوی او نه ورباندی تصدیق کیږی

اوځنی ددغو مخالفاتونه ځنی خلك چه سجده كوی كله ئی پوزه په یو طرف دفرش وی او تندے (وچولے ئی) زمکی ته نه وی رسیدلے .

او ځنی دخطاء گانو نه : ځنی خلك عقال (تور پړے) (لكه پكول وغيره) پسر كوی او كله په دغه عقال وغيره دیو شی په طرف سجده كوی نو پوزه دزمکی نه اوچته وی او یائی په پوزه دغه شی وی نو تندے اوچت وی دا ټول دهغه مخكو احادیثو نه خلاف كار دے چه كوم په اوه اندامونو دسجدے كولو حكم كوی .

۱۵- دمخالفاتو نه : په كوناټو باندي په مانځه كښی كیناستل دي : امام احمد او ابويعلى دابو هريره رضى الله عنه روايت نقل كړی چه هغه وائی : چه زه خپل دوست صلى الله عليه وسلم ددری شيانو نه منع كړی يم : ((دټونگو وهلونه لكه ټونگی دچرگ او دكیناستلو نه لكه كیناستل د سپی او دكتلو نه لكه كتل دگیدر)) .

ابو عبید القاسم په خپل كتاب غريب الحديث كښی ویلی دي : چه ابو عبیده ویلی : ((الإقعاء)) د إقعاء معنی داسی كړی چه یو سپی په كوناټو كینی او ورنان (پتونان) ودره وی لكه څنگه چه سپی كینی .

او دا خبره ابو عبید راجح کړې او ویلی دی : چه تفسیر دابو عبید ه په کیناستلو دسپی سره ډیر مشابهه د په معنی کنبی ځکه سپه هم دغه شان کینی لکه څنگه چه یی ویلی دي .

* او نبی صلی الله علیه وسلم نه هم دغه شان د (اقعاء) په حال کنبی د خوراک ذکر راغلئ نو دا بیا نه وی چه اقعاء هم دغه ده او دا معنی په کلام دعربو کنبی راغلی ده .
انتهی .

۱۶- او دمخالفاتو نه داهم ده چه ځنی مونځ کونکی ودریده اوږدکړی او رکوع سجده اوباقی ارکان ډیر لنډ او زرزر کوی ځکه چه لوی فرق بنکاری په ودریدلو او نورو ټولو ارکانو دمانځه کنبی .

* دبراء بن عازب رضی الله عنه روایت د په دا وائی چه ما د ((رسول الله صلی الله علیه وسلم مانځه ته کتل نو دهغه ودریدل په رکوع کنبی او درکوع نه بعد برابر یده او بیا دهغه کیناستل ددو سجدو په مینځ کنبی او بیائی سجده کول او بیا ئی کیناستل دسلام او تشهد په مینځ کنبی یو شان بیامونده)) [دا حدیث بخاری او مسلم نقل کړی] .

۱۷- او ځنی دمخالفاتو نه : ځنی مونځ کونکی چه کله داول تشهد ویلو نه فارغ شی او امام ناست وی نو دابیا تشهد ویل شروع کړی چه چپ پاتی نشی او ځنی تشهد نه واپس کوی بلکی په تشهد زیاتوالی گناه گڼی .

نو بنا په دی هغه څوک چه تشهد تکراره وی ورته ویلے شی ستا
داکار بدعت او خلاف سنت دی ، او نبی صلی الله علیه وسلم
فرمائي : ((من أحدث في أمرنا هذا ما ليس منه فهو رد)) (چا چه
زمونږه په دین کښی چه دا دے زیادت وکړه هغه چه ددینه نه وی
نو هغه رد دے) (یعنی قابل قبول نه دے) .

* او هغه چا ته ویلے شی چه څوک دزیادت نه ځان ساتی : په تا
باندی څه گناه نشته بلکی سنت زیادت تایده وی چه په دعاسره
ورباندی زیادت وکړی .

اوددی دپاره دلیل حدیث دعبداالله بن مسعود رضی الله عنه دے
هغه وائي چه رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلی
دي : چه کله تاسو ددو رکعاتونو په مینځ کښی کینی نو بیا
وايي : ((التحیات لله والصلوات والطیبات السلام عليك أيها النبي
ورحمة الله وبرکاته السلام علينا وعلى عباد الله الصالحین ، أشهد أن لا
إله إلا الله وأن محمدا عبده ورسوله ثم ليخير من الدعاء أعجبه إليه))
[نسائي احمد طبراني په معجم الكبير کښی نقل کړی] .

ترجمه : ټول عبادتونه خاص الله تعالی لره دی عبادت بدني او
مالي سلام دی وی په تا باندی ای پیغمبر صلی الله علیه وسلم
رحمت دالله تعالی او برکتونه دهغه ، په مونږه دے سلام وی او
په نیکانو بنده گانو باندی ، گواهی کوم چه نشته مستحق
دعبادت بل هیڅوک په غیر دالله تعالی نه او گواهی کوم چه
محمد صلی الله علیه وسلم بنده دالله تعالی او استاخی دالله

تعالی دے ، بیادے دوعا غوره کړی چه کومه ورته بڼه او بهتره بڼکاري .

۱۸- دمخالقاتو نه تورک (په کوناهي کیناستل) په دویم

رکعت کښی او (افتراش) یعنی په خپه کیناستل په څلورم رکعت کښی : او سنت طریقه داده چه تورک وکړی په (کوناهي کښی) په څلورم رکعت کښی او دریم رکعت دمانبام او په خپه کښی په دویم رکعت .

* دابی حمید الساعدي رضی الله عنه په روایت باندی بخاري نقل کړے درسول الله صلی الله علیه وسلم دمانځه صفت او حالت داسی نقل کړے چه نبی صلی الله علیه وسلم به چه کله په دو رکعاتونو کښی کیناسته (یعنی دتشهد دپاره) نو کیناسته به په چپه (گسه خپه) او بڼی خپه به ئی مخکی کړه او دابله به ئی ودره وله او په کوناهي به کیناسته ، دا اوږد حدیث دے .

* حافظ ویلی : چه په دی حدیث کښی دامام شافعی دپاره قوی مضبوط دلیل دے او دهغه چالپاره هم څوک چه پدی نظر دي چه شکل او هیئت دکیناستلو په اول تشهد کښی جدا دے دحالت او هیئت داخری تشهد نه . اه

* او دحنا بلو د ((العمده)) په متن کښی داسی الفاظ دي : ((ولا يتورك إلا في صلاة فيها تشهدان في الأخيرة منهما))

ترجمه : او تورک به نه کوی مگر په هغه مانځه کښی چه په هغه کښی دوه تشهده وی نو ددغو دواړو په اخیر تشهد کښی به ئی

کوی ، (یعنی پہ آخری تشہد کبئی بہ گسہ خپہ بنی طرف تہ او باسی او بنی خپہ بہ ودرہ وی اوپہ گس کوناتی بہ کینی) .

۱۹- دارنگہ دمخالفاتونہ : پہ دوارہ مسواکیو گوتو

اشارہ کول دتشد پہ حال کبئی .

اوپہ دی کبئی صحیح بنکارہ منع راغلی دہ .

* ابن ابی شیبہ او نسائی نقل کپی او حاکم صحیح کپے او ذہبی ورسرہ موافقہ کپی چہ نبی صلی اللہ علیہ وسلم یو سپرے ولیدہ چہ پہ دوارہ گوتوئی اشارہ کولہ نورسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم ورتہ وہ فرمایل : ((أحد أحد وأشار با لسبابة))

ترجمہ : یوہ کرہ یوکرہ او بیائی پہ سبابہ گوتہ ئی اشارہ وکرہ .

او ددے حدیث شاہد پہ ابن ابی شیبہ کبئی ہم شتہ

* سنت دادہ چہ د بنی لاس پہ گوتہ اشارہ وکپی رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم بہ گس لاس پہ گس زنگون کیخودہ اودبنی لاس گوتی بہ ئی تولے راتولے کپی او پہ ہغہ گوتہ بہ ئی اشارہ کولہ کومہ چہ غتی گوتی تہ نژدی دہ قبلی طرف تہ او دغی گوتی تہ بہ ئی کتل . [مسلم ابن خزیمہ او ابویعلی او ابوعمانہ نقل کپے دا حدیث] رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم چہ بہ کلہ پہ گوتہ اشارہ کولہ نو غتہ گوتہ بہ ئی پہ مینخ گوتہ کیخودہ .

اوکلہ بہ داسی و چہ دوارہ گوتی بہ ئی حلقہ کپی .

[دا حدیث ابوداؤد نسائی او ابن جارود نقل کپئی]

۲۰۔ دمخالفاتونہ : چہ مقتدی دامام دسلام گرخولونہ

مخکی پاخیروی ہغہ مانخہ تہ چہ کوم تری فوت شوے وی .
 نو دایوا اعتراض دے چہ امام لاسلام نہ وی گرخولی او (مسبوق)
 دغہ کس چہ مونخ تری فوت شوے وی دامام دسلام گرخولونہ
 مخکی مخکی پاخیدلے وی .

* اود رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم ددی قول نہ خلاف دے چہ
 فرمائی : ((إنما جعل الإمام ليؤتم به فإذا كبر فكبروا وإذا ركع
 فاركعوا)) [داحدیث بخاری اومسلم دابوہریرہ رضی اللہ عنہ پہ روایت
 نقل کرے]

ترجمہ : یقینا امام ددے دپارہ مقرر شوے چہ پہ دی پسی
 اقتداء وشی نو چہ کلہ ہغہ تکبیر ووائی نو تاسو ئی ہم اووائی
 اوچہ کلہ ہغہ رکوع کوی نو تاسو ورسرہ ہم رکوع کوی (مطلب
 دادے چہ دہغہ تکبیر ویل او رکوع تہ تلل ئی یقینی شی نو
 بیائی ورپسی تاسو ہم ہغہ شان کوی) .

* امام شافعی رحمہ اللہ ویلی : ((دچانہ چہ امام مخکی شوی پہ
 خہ حصہ دمانخہ سرہ (یعنی ددی سپری نہ دمونخ خہ حصہ شوی
 وہ) نو دقضاراگر خولو دپارہ دنہ پاخیروی مگر روستہ دہغہ نہ
 چہ امام دوارہ طرف تہ سلام وہ گرخوی .

۲۱۔ خنی دمخالفاتونہ ہغہ چہ ڍیر خلك ئی کوی

چہ دچانہ مونخ شوے وی کلہ چہ امام پہ رکوع کنبی وی نو داہم
 پہ تیتہ نیت وتپری او پہ حال درکوع کنبی اللہ اکبر وائی ، او

اصل داده چه تکبير تحریمه به په ولاړی وکړی بیا به ددغه نه روسته رکوع ته ځی که جلتی یی وکړه اود رکوع تکبیر ئی پریخوده مونځ ئی جائز دے او یواځی په تکبیر تحریمه ئی اکتفاء وکړه . [د عبدالله بن جبرین حفظه الله تعالی خبره ده]

۲۲- دمخالفاتونه لاسونه نه پورته کول په تکبیر تحریمه کنبی کوم چه اول تکبیر په مانځه کنبی د داخلیدو دے ، اود رکوع په وخت کنبی اود رکوع نه د پورته کیدو په وخت کنبی او کله چه د تشهد اول نه پاخیږی او د ادمانځه سنت دي او کله چه د جنازی په مانځه کنبی تکبیرونه وائی اود دواړو اخترو په مانځه کنبی چه کوم تکبیرونه وائی اود استسقاء په مانځه گئی چه کوم زائد تکبیرونه دی .

(یعنی په دی ټولو تکبیرونو کنبی لاس ورسره پورته کول سنت دي) [دابن جبرین حفظه الله دخبری نه نقل شوی] .

۲۳- دمخالفاتونه دامام نه مخکی کیدل دی او د دینه سخته منع راغلی ده امام بخاری رحمه الله تعالی ویلی :

((باب : اثم من رفع رأسه قبل الإمام)) .

باب ئی ترلے دے په گناه دهغه چا کنبی چه دامام نه سر مخکی پورته کوی ، اوبیائی سند ذکر کړے دابو هریره رضی الله عنه په روایت باندی چه دا وائی : چه رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلی : ((ایانه ویریرې یوکس ستاسو نه چه کله دامام نه

مخکی سر وچتوی چه الله تعالی ئی سر دخره سر وگرځوی او یائی شکل دخره شکل وگرځوی)) .

امام منذری رحمه الله ویلی چه ود ویریری چه دامام نه مخکی سر وچتوی ، مخکی حدیث ئی نقل کړې او په بل لفظ سره ئی هم ذکر کړې ، ((چه ایانه ویریری هغه څوک چه دامام نه مخکی سر وچتوی چه الله تعالی ئی سر سر دسپی وگرځوی)) .

بیا امام منذری دخطابی قول نقل کوی چه خطابی داسی وائی : چه دخلکو پدی کبسی اختلاف دے چه دامام نه مخکی کیږی نو دهغی څه حکم دے ؟ او د ابن عمر رضی الله عنهما نه ئی روایت نقل کړې چه هغه داسی وائی چه مونځ ئی نه کیږی چه دغه شان کار وکړی او کوم چه عام اهل علم دی نو دوی وائی چه گناه کار دے او مونځ ئی کیږی او زیات پدی امر کوی چه سجدی ته واپس شی او دومره وخت تیر کړی چه څومره تری فوت شوے وی خو دا روسته ددینه چه امام سر پورته کړی .

[خبره ئی خلاصه شوه]

۲۴- حنی خلك داسی وی (الله تعالی د ورته هدایت

وکړی) چه کله جماعت ته ځی نو منډی وهی خاص طور چه کله امام د رکوع نه په لږ مخکی حال کبسی وی او دمنډو وهلو نه منع شوی ((دابوهریره رضی الله عنه نه روایت دے دا وائی چه رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمائی دی : ((إذا أقيمت الصلاة فلا تأتوها وأنتم تسعون وأتوها وأنتم تمشون وعليكم السكينة فما أدركتم فصلوا وما فاتكم فأتموا))

[بخاری مسلم احمد او اهل السنن دا حدیث روایت کړی .]

ترجمه : چه کله مونځ ودریږی او اقامت وشی نو مانځه ته مه راځی په داسی حال کښی چه رامنډی وهی بلکی په اطمنان اوپه قراره راځی په تاسو اطمنان لارم دے کوم مونځ چه مولاندی کړه نو هغه وکړی او کوم چه درنه فوت شی نو هغه پوره کړی .

ابن الاثیر په النهایه کښی ویلی : چه سعی منډی ته وائی او کله تلو ته وائی او عمل او تصرف ته او قصد ته هم وائی .
* او دلته په دی حدیث کښی تری مراد منډه ده .

اوددی شاهد دبخاری حدیث دے چه په خپل صحیح کښی راوړے دابو بکره رضی الله عنه نه روایت دے چه دا رسول الله صلی الله علیه وسلم ته وه رسیده او رسول الله صلی الله علیه وسلم په رکوع کښی و نو ده رکوع وکړه مخکی ددینه چه دا صف ته ورسیرې نو دا خبره ئی رسول الله صلی الله علیه وسلم ته وکړه

(او خپل دغه کار ئی ورته ذکر کړه) نو رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وه فرمایل : ((زانک الله حرصا ولا تعد)) الله تعالی دی حرص زیات کړه او بیا دپاره داسی مه کوه .

* حافظ ابن حجر رحمه الله ویلی : چه (ولا تعد)

(ای ماصنعت من السعی الشدید ثم الركوع دون الصف ...) یعنی مه راگرځه بیا هغه کار ته چه تا کړی چه هغه منډی وهل دی او رکوع کول دي دصف نه په غیر .

اوپه ځنو سندونو ددی حدیث کښی صریح راغلی او په ځنو کښی فرمایلی ((من الساعي)) منډی وهونکی څوک دے .
 اوپه طبرانی کښی داسی دي ((اَیکم صاحب هذا النفس)) .
 کوم یو و په تاسو کښی دساه اغستلو والا (یعنی چه په جلتی سره درامنډی په وخت کښی ساه اخلی او خړشیری)
 [دحافظ ابن حجر خبره لنډه خلاصه شوه] .

* بلکی په بخاری کښی یو روایت راغلی چه دمنډو وهلو نه پکی منع شوی او نص دے ابو هریره رضی الله عنه د رسول الله صلی الله علیه وسلم نه نقل کوی چه هغه فرمائي : ((إذا سمعتم الإقامة فامشوا إلى الصلاة وعليكم السكينة والوقار ولا تسرعوا فما أدركتم فصلوا وما فاتكم فأتموا))
 ترجمه : (رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمائي چه کله اقامت واوری نو مانځه ته لاړشی او په تاسو بانډی اطمنان ، وقار اوقلاری لازم دی او منډی مه وهی . جلتی مه کوی . چه کوم مونځ تاسو لاندی کړه (بیامونده) نو هغه وکړی . او چه کوم درنه شوی وی مخکی نو هغه پوره کړی) .
 (یعنی چه امام سلام دواړه طرف ته وه گرځوی بیا پاڅیری او ځانله ئی وکړی) .

۲۵- دمخالفاتو نه صف نه جوړول دی څنگه چه مناسب دي : دنعمان ځوی دبشیر رضی الله عنهما نه روایت دے دا وائی چه رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلی : ((چه

خامخا به صفونه برابره وئ او جوړه وئ به ئي او که نه بيا به الله تعالى ستاسو په زړونو کښي مخالفت او نفرت بي اتفاقي واپچوي .

* رسول الله صلى الله عليه وسلم په بل حديث کښي داسي فرمائي ((اقيموا صفوفکم وتراصوا))

ترجمه : (صفونه وه دره وي او ديو بل سره برابر شئ) .

* بيا فرمائي : ((اقيموا الصف في الصلاة فإن إقامة الصف من حسن الصلاة))

ترجمه : (صف جوړ کړي په مانخه کښي ځکه صف جوړه ول دماخه دنباست او ښکلا نه دي) .

* بيا فرمائي : ((سوا صفوفکم فإن تسوية الصفوف من إقامة الصلاة))

ترجمه : (صفونه جوړ کړي پس يقينا جوړول دصف دپوره کولو دمانخه نه دي) (يعنی دمانخه حصه ده)

[دا ټول احاديث امام بخاري رحمه الله په خپل صحيح کښي نقل کړي] .

بيا امام بخاري رحمه الله باب ايخودلې دے او وائي :
(اثم من لم يتم الصفوف)

ترجمه : باب دے په بيان او بحث دگناه دهغه چا کي چه صفونه نه جوړه وي او نه ئي پوره کوي .

او بيا ئي سند دحديث دبشير بن يسار په روايت سره نقل کړي چه دانس بن مالك رضی الله عنه نقل کوي چه کله دامدیني ته راغلو نو دته وويل شوچه درسول الله صلى الله عليه وسلم نه

روسته ته څه شے زمونږه نه بد (نا اشنا) گڼي ؟ نو هغه وويل
 ((څه شے بد نه گڼم ليکن تاسو صفونه نه جوړه وي))
 (يعنی صفونه مو پوره برابر نه وي) .

۲۶- ځنی دمخالقاتونه جماعت ته راتلل دي چه
 کله ئي اوږه يا پياز خوړلی وي .

* د عبد الله ځوی د عمر رضی الله عنهما نه روایت دے چه نبی
 صلی الله علیه وسلم فرمایلی : ((من أكل من هذه الشجرة (يعنی
 الثوم) فلا یقرین مسجدنا)) .

ترجمه : چا چه ددی بوتی نه خوړلی وي (يعنی داوړی نه) نو
 زمونږه جماعت ته دی نه راځي .

د جابر ځوی د عبد الله رضی الله عنهما روایت دی چه نبی صلی
 الله علیه وسلم فرمایلی :

((چا چه ددی بوتی نه خوړلي (اوږه مقصد وو) نو زمونږه
 جماعتونو ته دی نه راځي)) .

اوپه یو روایت کښی داسی دی : ((من أكل ثوما او بصلا فليعتزلنا
 او قال فليعتزل مسجدنا وليقعد في بيته)) .

ترجمه : چا چه اوږه يا پياز خوړلی وي نو زمونږه نه دی جداشی
 او یا ئي داسی وويل چه زمونږه دجماعت نه دی جدا شی او په
 کور کښی دی کښی .

* انس رضی اللہ عنہ وائی چه رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم فرمایلی : ((چاچه ددی بوتی نه خورلی (یعنی داوپی نه) نو مونږه ته دی نه رانژدی کیږی اویادی زمونږه سره مونږ نه کوی)) [داټول احادیث بخاری په خپل صحیح کښی نقل کړی]

* په صحیح مسلم کښی د عمر رضی اللہ عنہ روایت دے دا وائی چه ((ما رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم لیدلی و چه کله به ئی ددی دواړو بوی بیامنده دیو سپری نه په جماعت کښی نو په هغه به ئی امر وکړه او بقیع ته به ئی ویسته نو چا چه خورلی وی نو مړه دی کړی په پوخ والی سره)) (یعنی چه ضرور ئی خوری نو بیا دی پخه کړی چه بوی ئی ختم شی) .

دانس رضی اللہ عنہ نه روایت دی دا وائی چه رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم فرمایلی : ((چه خان وساتی دخوراک ددغو دو بدبوداره سبزو نه ، او چه کله ئی او خورئى نو بیا زمونږه جماعتونو ته مه داخلېږی ، که چرته ئی ضرور خورئى دا دواړه نو مړی ئی کړی)) (یعنی پاخی ئی کړی) .

[طبرانی په اوسط کښی نقل کړے]

* ځنی اهل علمو د اوږی او پیازو دخوراک سره دسگریټ څکل هم شامل کړی (چه څوک سگریټ څکی هم دغه حکم ئی دے څکه دواړه په بدبوی کښی شریک دی بلکی ځنی مسلمانان د سگریټ څوکونکو دبوی نه ډیر تنگ کیږی دهغه چانه چه دهغه نه د اوږی او یا پیازو بوی ځی) .

* دحذيفه ځوی داسيد رضی الله عنه نه روایت دے دا وائي چه رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمایلی : ((چاچه مسلمانانو ته ددوی په لارو کښی تکلیف وه رساو خیری اولعنت په دغه کس باندي واجب شو (یعنی داسپړے دخيرو او بد دعائي مستحق وه گرځیده)) .

[دا حدیث طبراني او ابو نعیم او ابن عدی روایت کړے]

* چه کله تکلیف رسونکی مسلمانانو ته دهغوی په لارو کښی مستحق او حقدار دخیر و او لعنت شو نو دهغه چا به څه حال وی چه په جماعتونو کښی مسلمانانو ته تکلیف رسوی .
پدی کښی شك نشته چه دا جرم ډیر لوی دے .

۲۷- ځنی دمخالفاتو نه دارنگه په مانخه کښی یو طرف او بل طرف ته کتل دی .

* دعائشی صدیقی ام المومنین رضی الله عنها نه روایت دے دا وائي چه رسول الله صلی الله عليه وسلم نه ما تپوس وکړه چه په مانخه کښی دکتلو څه حکم دے هغه وه فرمایلی :
((داڅښتول دي چه دیو بنده دمانخه نه ئی شیطان څښتوی)) [بخاری دا حدیث نقل کړی]

* ترمذی او حاکم دا قول در رسول الله صلی الله عليه وسلم نقل کړی ((چه کله تاسو مونځ کوی نو یو خوا بل خوا ته مه گوری ځکه الله تعالی (دخپل شان مناسب) خپل مخ مبارک دیو بنده

مخ ته ودره وی او مخامخ کوی په مانخه کښی ترڅو چه ئی یو خوا بل خوا نه وی کتلی)) .

اورسول الله صلی الله علیه وسلم د دری شیونو نه منع هم کړی پدی حدیث شریف کښی .

((عن نقرة كنفرة الديك ، وإقعاء كإقعاء الكلب ، والتفات كالتفات الثعلب)) . [احمد او ابو یعلی دابوهریره رضی الله عنه په روایت نقل کړی] .

ترجمه : (دټونگو وهلونه لکه دچرگک پشان ټونگی وهی ، او کیناستلو نه پشان ته دکیناستلو دسپی ، او دکتلونه پشان ته دکتلو دگیدر) (دا ټول په مانخه کښی منع دی) .

کله چه کتل بی ضرورته وی نو ممنوع دی ، او کوم چه دیو خاص ضرورت په وجه وی نو څه گناه نشته په دغه کښی ځنی دلا ئل داسی راغلی چه په جواز دلالت کوی .

ځنی دهغی نه دسهل بن سعد الساعدي روایت دی چه امام بخاری روایت کړی : چه رسول الله صلی الله علیه وسلم بنی عمرو بن عوف ته د صلح کولو دپاره لارو چه ددوی تر مینخ صلح وکړی ، نو دمانخه وخت شو نو ابو بکر صدیق رضی الله عنه ته موذن راغی او ورته وویل که ته خلکو له جمع وزکوی چه زه اقامت وکرم ؟

نو هغه وویل : او ، جمع به ورکړم نو مونخ ئی کاو چه رسول الله صلی الله علیه وسلم راغی او خلک په مانخه کښی وو نو راغی تر دی چه صف ته راو رسیده او په صف کښی ودریده ، نو خلکولا

سونه پر قول او څپیری وهل شروع کړه او ابو بکر رضی الله عنه به په مانخه کښی نه کتل کله چه لاس پر قول ډیر شو نو هغه وکتل او رسول الله صلی الله علیه وسلم ئی وه لیده نو رسول الله صلی الله علیه وسلم هغه ته اشاره وکړه چه په خپل ځائی ودریږه ...)) اوږد حدیث دی .

او په اخر کښی داوه فرمایل چه ولی ما تا سو ولیدی چه لاسونه پر قول او څپیری وهل مو ډیر کړه ؟ دچا چه څه شک و په مانخه کښی نو تسبیح دی ووائی (یعنی سبحان الله ویل فقط) ځکه چه کله تسبیح ووائی نو هغه ته کتلے شی او لاس پر قول داد بنځو دپاره دی .

* حافظ ابن حجر ویلی چه پدی کښی د ضرورت په وخت کښی دکتلو جواز دے او په اشاره سره مونځ کونکی مخاطب کول او پوهول بهتره دی ددینه چه په الفاظو سره ئی پوه کړی او خبری ورسره وکړی .

۲۸- او دمخالفاتو نه داهم ده چه ډیر امامان

دمانخه ارکان زر زر کوی او ځان تری خلاصه وی چه مقتدی ئی نشی رسولی اونه کوم واجب ذکر چه وی هغه پسی صحیح ویلی شی او داد هغه حدیث خلاف عمل دے په کوم کښی چه د وخت تیروولو او طمانیه ذکر دی نو ضرور ده چه په رکوع او سجده کښی وخت تیر کړی په دومره مقدار او اندازه چه کم از

کم مقتدی پکی دری ځل تسبیحات ووائی او جلتی پکی نه کوی او په قراره سره ئی وائی .

[دشیخ عبدالله بن جبرین خبره تردی ځائی پوری ختمه شوه]

۲۹- ځنی دمخالفاتو نه په مانځه کبسی دقران کریم نه لوستل یعنی دمصحف نه چه په لاس کبسی نیولے وی قراءت ترینه وائی او یا په امام پسی روسته قران کریم ته گوری او امام قراءت وائی په عام مانځه کبسی او یا په تراویح کبسی په غیر دضرورت نه ځکه دا عبث کار دے او که څه فائده پکی وی بیا خو پروا نکوی لکه څوک امام لره فتح تری ورکوی او یا داسی نور څه شو نو دضرورت او حاجت په مقدار او اندازه څه پروا نشته . [دشیخ عبدالله بن جبرین حفظه الله خبره ختمه شوه] .

۳۰- ځنی دمخالفاتونه چه کله یو کس سجده کوی داندامونو جدائی نه کوی او په راټوله سره ئی کوی جدا والی مطلب دادے چه گیده (خیته) دورنانونه او چته او پورته کړی او خپلی دواړه لیچی ددواړه طرفونونه جدا کړی څومره چه ممکنه او کیدلی شی او چه خوا کبسی ملگری تنگ نه کړی او خپلی څنگلی د ځمکی نه پورته ساتی او دواړه ورغوی او لاسونه د اوږو برابر کیدی دزنګنانو سره دی نه برابره وی او ډیره مبالغه دی په جدا والی کبسی هم نه کوی چه شاه (ملا) اوږده کړی لکه سری چه تکیایا ډډه وهی په گیده (خیته) باندی .

چه سرئي مخکنی صف ته وه رسيږي او په دی اوږدوالی خپل ځان تکلیفه وي . [دشيخ عبدالله بن جبرين خبره پدی ځانی ختمه شوه] .

۳۱- دمخالفاتو نه په مانخه کښی جامه زورنده ول چه (اسدال) او (سدل) ورته په عربي ژبه کښی مستعملیږي .

فمن أبي هريرة رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم : ((أنه قال نهى عن السدل في الصلاة)) .

[دا حدیث امام احمد او اصحاب السنن او حاکم روایت کړی]

ترجمه : (ابو هريره رضی الله عنه در رسول الله صلی الله علیه وسلم نه روایت کوی چه ده فرمایلی چه په مانخه کښی دجامی زوره نده ولونه منع کړی) .

* دعون المعبود مصنف وائي چه خطابي ویلی : چه (سدل) دجامی زورندول دی تردی چه زمکی ته وه رسيږي .

په نیل کښی ویلی چه ابو عبید په خپل غریب کښی ویلی : چه (سدل) یو سر په خپله جامه پریدی تردی چه دواړه طرفونه ئی خپلی مخی ته راټول نکړی که چرته ئی دواړه طرفونه خپلی مخی ته راټول کړه بیا سدل ندی .

صاحب د نهائی ویلی : چه یوکس په خپله جامه کښی ځان راټول کړی او دواړه لاسونه مینخ ته ور داخل کړی او رکوع او سجده هم په دغه حالت کښی کوی او په کمیص او نوروجامو کښی هم کیږي .

بيا وائي چه چا داسی هم ویلی چه دخپل لنگک یا خادر وغیره
مینځ په سر باندي کیدی او دواړه طرفونه ئی بنی او چپ
(گس) طرف ته هم دغه شان پریدی په غیر ددینه چه په خپله
اوږو دواړو باندي کیدی .

* جوهری ویلی (سدل ثوبه یسده بالضم ای أرخاه) یعنی دسدل
معنی جامه هم دغه شان پریخودل او زورپنده ول دی په (پینښ
سره دالغت دے) که چرته دالغت دسدل شریک شي اوپه دی ټولو
معناگانو باندي عمل شی او ټولی مرادشی نوڅه مانع نشته او
دمشترک حمل کول په ټولو معناگانو باندي دا قوی مذهب دے .

۳۲- دمخالفاتو نه دواړه لاسونه په مانځه کبښی

زورپند نیول : لږ مخکی د (سدل) حدیث تیر شو چه :
((نهی عن السدل في الصلاة)) چه رسول الله صلی الله علیه وسلم
دسدل نه په مانځه کبښی منع کړی .

او دا حدیث عام دے ټولو اقسامو دسدل ته شامل دے .
مخکی دحق او صحیح مسئلی نه چه ذکر ئی کړو بڼه به دا وی
چه دخلکو حالات ذکر کړو چه دوی په څه طریقه لاسونه ږدی .
* ځنی خلک با لکل دواړه لاسونه زورپند نسی ، او ځنی خلک بنی
لاس په گس لاس باندي دنامه نه ښکته او لاندی ږدی ، او یائی
په نامه ږدی او ځنی خلک ئی په خټ ږدی ددینه په غیر مختلف
شکلونه او حالات دی چه خلک ئی کوی .

چه کله دامعلومه شوه چه مختلف حالات دي ، نو ثابت سنت د رسول الله صلى الله عليه وسلم نه پدي کښي داده چه رسول الله صلى الله عليه وسلم به بنی لاس په چپ (گس) لاس باندي د سيني دپاسه کيخوده .

* په صحيح مسلم کښي حديث دے چه رسول الله صلى الله عليه وسلم به بنی لاس په چپ (گس) لاس کيخوده .

اوصحيح بخاري کښي دسهل ځوي دسعد رضی الله عنه نه روايت دے دا وائي : ((چه خلکو ته به حکم کيده چه يو سرپه خپل بنی لاس په چپه (گسه) څنگل کيدي په مانځه کښي))

* نو سنت داده چه بنی لاس په چپ (گس) لاس کيدي عکس به نه کوي (چه چپ (گس) لاس په بنی لاس ردي)

احمد او ابوداود وغيرو نقل کړي چه رسول الله صلى الله عليه وسلم ديو سرپه په خوا ورغے او هغه سرپي (گس) لاس په بنی لاس دپاسه ايخودلے وو نو رسول الله صلى الله عليه وسلم ئي لاس راويستلو او بنی لاس ئي ورله په گس لاس کيخوده .

* ددي خبري نه روسته ددواړو لاسونو ځائي کوم پاتي شو په جسم او بدن کښي ؟ جواب هم هغه دے چه احمد ابو داود او ابن خزيمه کړے چه رسول الله صلى الله عليه وسلم به په سینه ايخودل .

۳۳- دمخالفاتو نه دبنی لاس ایخودل په چپ

(گس) لاس په نامه باندي او یاد نامه نه لاندی .

* او ددوی دلیل چه امام احمد او ابو داود دعلي رضی الله عنه یو قول نقل کړے چه سنت دادی چه یو ورغوی په بل ورغوی دنامه نه لاندی کیدی په مانخه کنبی ددی سند ضعیف دے (او په ضعیف دلیل نشی نیولے دسرہ) (بالکل دلیل ندے) .

۳۴- حنی دمخالفاتو نه چه دپیرو امامانو دا عادت

دے چه دمانخه په تکبیرونو کنبی اواز بدلوی او تغیره وی چه کله کینی اویا پاخیږی .

زیات امامان چه کله دتشهد دپاره کینی نو په سست او په قلاره اواز سره (الله اکبر) وائی او چه کله پاخیږی بیا تکبیر په زوره او مضبوط ئی وائی ، ددی تپوس د شیخ محمد بن عثیمین رحمه الله نه شوی و .

نودسوال الفاظ اوو رسره جواب تاته نقل کو .

سوال کونکے وائی چه ایا په امام واجب دی چه (الله اکبر) اوږد کړی چه کله دتشهد اول او د دویم تشهد دپاره کینی ؟ .

نو هغه رحمه الله داسی جواب کړے : په امام دا واجب نه دی چه په تکبیرونو کنبی فرق وکړی چه په مانخه کنبی دکیناستلو دپاره یو قسم تکبیر وائی معین اود رکوع دپاره یو خاص تکبیر وائی او د ودریدلو دپاره به بل یومعین خاص تکبیر وائی دا خو

بیشکھ نہ دی واجب ، ماتہ یوکس داہل علمونہ نہ دے معلوم
چہ دائی واجب کپری وی .

لیکن ماتہ داسی وواہیہ چہ دا جائز دی اوکہ نہ پہ دی معنی چہ
امام تہ او وائی چہ پہ تکبیرونو کبئی فرق کوہ .

جواب دادے چہ دا نہ دی جائز ماتہ دا نہ دی معلوم پہ
سنتو کبئی چہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم بہ پہ تکبیرونو
کبئی خہ فرق کاو او نہ علماو ویلی چہ ہغہ بہ خہ فرق کاو اخر
ی خبرہ پدی کبئی دادہ چہ خنو علماو ویلی دی چہ دہ بہ تکبیر
اورد اوہ پہ سجدہ کبئی دودریدو دپارہ اود ودریدونہ دسجدی
دپارہ دوی داویلی چہ ددی دوارو پہ مینخ کبئی بہ فاصلہ او
وخت دیرو (یعنی داوردی فاصلی دوجی نہ) .

* خکہ چہ پہ مانخہ کبئی اورد انتقال دسجدی نہ چہ کلہ
ودرپری او یا دولاری نہ سجدی تہ خی .

دوی دا ویلی چہ تکبیر بہ اوردہ وی ددی دپارہ چہ ابتداء ددہ د
اول انتقال سرہ شی او انتقال ئی داخری انتقال سرہ شی .
داخبرہ خنی علماو کپری .

* اوہر چہ دتشہد دکیناستلو دپارہ یو خاص معین تکبیر اوردہ
ول داخو ہیخ عالم نہ دی ویلی دکومہ پوری چہ ماتہ دہغوی
دخبرو علم دے نو بنا پہ دے باندمے کومہ چہ زما رائی دہ نو
امام بہ ٲول تکبیرونہ یو شان برابر وائی خکہ چہ کوم انسان پہ
تکبیراتو کبئی فرق کوی نو زردہ چہ دلیل تری طلب شی ، کلہ

چه دښی صلی الله علیه وسلم دپاره ممبر جوړ شو نو هغه ممبر ته وه ختلو او وی فرمایل چه دامی ځکه وکړه چه تاسو په ما پسی اقتداء وکړی او زما په مانځه باندی پوه شی .

او که چرته ئی فرق په تکبیر اتو کښی کولی نو اتمام او اقتداء په غیر دممبر ختلو نه هم حاصلیده او کیدلی شوه نو بیا ممبر ختلو ته څه ضرورت وو؟ .

اوما یوه قائده بیامونده چه کله په تکبیر اتو کښی فرق نه کوی او هغه داده چه مقتدی په خپل مانځه باندی اتمام کونکی وی او سوچ ئی وی ځکه دا په دی یره کښی وی چه هسی نه چه دکیناستو په ځائی پاڅیری او دپاڅیدو په ځائی کینی نو دخلکو په مخ کښی به خجالت او وه شرمیری .

اودارنگه رکعاتونه هم په خپله شماری او راگیره وی لیکن که چرته ئی دامام په تکبیر اعتماد او بروسه وکړی نو دا پریخودلی شو او ایله شو چه نور خیالات اوسوچونه به کوی او دمانځه به څه اتمام نه کوی .

هم په دغه تکبیر دامام به روان وی کله چه امام تکبیر په زوره وائی کینی به اوچه کله ئی په قلاړه وائی پاڅیری به ، او داخو په دغه وخت کښی بیا دمقتدی دپاره دوسوسو او نوری مشغولتیا سبب گرځی ځکه چه دابه دامام دتکبیر داوچتوالی اوکته والی داواز تابع وی چه تکبیر په زوره وائی او که غلی (ورو ئی) وائی * نو ماپدی کښی فائده بیامنده چه هر مقتدی به په خپل عدد

(شمار) درڪعاتونوڪنبي ڪوشش ڪونڪے حارص وي او نوري وسوسي او خيالات به نه ڪوي . [په دے ڄاڻي دشيج عثيمين رحمہ اللہ خبره ختمه شوه] .

۳۵- دمخالفاتو نه دويمه جمع ڪول دي چه امام

اوله جمع نه وي خلاصه ڪري او دويمه ودريري .

* او ددي وضاحت دادی چه ڄڻي خلك ڪله جماعت ته راشي او امام په اخيره قعده ڪنبي وي نو يو ددغي ننوتونڪو خلڪو نه ودريري او اقامت وڪري او مونخ شروع ڪري او امام لاتر اوسه په قعده ڪنبي وي

۳۶- شيخ محمد بن عثيمين رحمہ اللہ په خپله خبره

ڪنبي داسي ويلي چه ڪله درسول الله صلى الله عليه وسلم دودريدو حال بيانه وي اودصحابو د ودريدو حال بيانه وي نو الفاظ ئي په دي ڊول دي .

او ڊير خلك چه نن ڪوم ڄه ڪوي دا خلاف عمل دے ځڪه چه تراويح ڊيري په جلتی او زر زر ئي ڪوي ڪومه طمانيه او وخت تيرول چه په ارڪانو ڪنبي واجب دي او دا دارڪانو دماڻخه نه دي او په غير ددغه مونخ هم نه صحيح ڪيري نو پدي ڪنبي خلل او نقصان ڪوي او دا رڪن پوره نه ادا ڪوي ڪوم چه روسته ددوي نه ضعيفه ڪمزوري بيماران بوڊاگان ولاپوي دوي ستري ڪوي او په خپلو نفسونو ڄانونو هم ظلم او زياتے ڪوي او په نورو ئي هم ڪوي

* علماو دا خبره ذکر کړي چه دامام دپاره دومره تیزی او جلتی نه ده پکار چه دمقتدیانونه یو سنت پاتیري او منع

کوی تیری پاتی لا داچه یو واجب په دغه جلتی سره پاتی کیري (اودغه جلتی او تیزی دومره وی چه مقتدی دواجب و اداکولو نه منع کوی ، نو دا خو په طریقه اولی ناجائزده) دالله تعالی نه ئي د بچاو سوال کو . [مجالس شهر رمضان المجلس الرابع ص ۱۹] .

۳۷- هغه چه ځنی مقتدیان کوی چه کله دمانځه دماسپخین ددریم او څلورم رکعت نه فارغیري نو سورت فاتحه بیاعاده کوی اولولي ، اودپیرو داعقیده وی چه دماسپخین په روستو دواړورکعتونو کښی سورت ویل ناجائز دی .

۳۸- اودمخالفاتو نه داهم ده چه په مانځه کښی ځنی اذکار بی ځایه ځای کښی وائي .

* ددغه مثال لکه ځنی مونځ کونکی سورت فاتحه روسته کوی چه کله په امام پسی ولاړوی او یا لږ مخکی درکوع نه دامام سره شریک شی او په رکوع کښی داخل شی نو امام رکوع کوی او دغه کس فاتحه لولی په رکوع کښی (په رکوع کښی فاتحه لوستل نشته) .

یو بل مثال چه ځنی مونځ کونکی چه دسجدی نه سر پورته کړی نو د سورت فاتحی په لوستلو شروع شی مخکی ددینه چه پوره نیغ ودیري او یا نورڅه ذکر کوی کوم چه درکوع کولونه روسته

ويلی شی چه کله سجدی ته بنکته کيږي په دغه وخت کښی هغه اذکار وائی چه کوم درکوع نه روسته په ولاړی ویلی پکاروی بلکی دغه دسجدی په مینځ کښی کله وائی بیا تکبیر روسته وائی .

داټول زمونږه در رسول الله صلی الله علیه وسلم د سنتو نه خلاف کار دے .

دمحترم شیخ عبدالعزيز بن باز رحمه الله نه ددی مسئلی تپوس وه شو چه الفاظ ئی په لاندی ډول دي

محترم شیخ حنی خلك وینم مقتدیان چه لږ شان کینی چه کله دسجدی نه راپورته شی او دناستی په حالت کښی سورت فاتحه (الحمد لله) وائی ، او یا چه کله دویم رکعت ته پاخیږی په دی

مینځ کښی سورت فاتحه شروع کړی نو ددی څه حکم دے ؟
نو هغه داسی جواب ورکړے رحمه الله تعالی :

په مقتدی دا واجب دی چه دامام متابعت وکړی په ودریدو کښی او په رکوع کښی او په نور ددی دواړو نه وغیره احکامو کښی او دابه نه کینی داحق ورله نشته چه امام پاخیږی په دویم او یا څلورم رکعت کښی او دناست وی بلکی په دی باندي متابعت ضرور دے چه داحديث در رسول الله صلی الله علیه وسلم ورباندي دلالت کوی ((إنما جعل الإمام ليؤتم به فلا تختلفوا عليه)) .

ترجمه : (امام ددی دپاره مقرر شوی چه په هغه پسی اتمام اوقتداء وشی نوپه هغه اختلاف او گډوډوالی مه راولی)

* ليکن که چرته دجلسه استراحت په نيت لږ غونډی کيښاست نو څه پروا نشته او بلکي دا په صحيح قول دعلماو کښی مستحب ده او په دی جلسه کښی لوستل ، ذکر ، او څه دعا نشته نه دمقتدی او نه دبل چا دپاره چه څه قراءت پکي وه لولی په فرض مانځه کښی ، اونه دپاڅيدو په وخت کښی څه وائي قراءت به په داسی حال کښی وائي چه ولاړوی دا په فرض مانځه کښی او که نفل مونځ په ناست ئي کوی څه پروا نشته او په ناست ئي مونځ کول په غير دڅه غذر شرعی نه ددی نیم اجر دے دولاري مانځه په نسبت باندي لکه څنگه چه د رسول الله صلی الله عليه وسلم سنت په دی دلالت کوی .

[د دعوت دمجلی شميره ۱۱۶۵ پتاریخ ۱۱۴۰۹/۳/۲۸هـ].

۳۹- په مانځه کښی بی ضرورته سترگی پتول .

* ابن قیم رحمه الله ویلی : (در رسول الله صلی الله عليه وسلم طریقہ دانه وه چه په مانځه کښی به ئي سترگی پتولی او په تشهد کی به ئي اشاره په سترگی اوخپل نظر باندي هغه گوتی ته کوله چه په کومه اشاره کوی او دهغی نه ئي بل خواته نظر نه اړولو).

* فقهاو ئي په کراحت کښی اختلاف کړے امام احمد وغیرو سترگی پتول مکروه گڼلی او ویلی دي : چه داد یهودو کار دے او یوی ډلی مباح کړی او مکروه ورته نه وائي او دوی دا ویلی

دي چه دا دعاجزی حصول ته ډیر نژدی دي چه دا دمانځه روح د
 ځه او راز او مقصود د ځه .

* او صحیح داده چه داسی وویل شی که دمانځه په خشوع کښی
 سترگو غږه ولو څه خلل او نقصان نه راوستلو نو غږه ولی غوره
 دي او که چرته ئي ددی او دخشوع په مینځ کښی څه خلل او
 نقصان راوستلو لکه دقبیلے طرف ته څه نقشونه او خائسته شوی
 شیان وغیره و چه په زړه کښی تشویش وغیره و نو بیا سترگی
 پتول بالکل نه دی منع .

او که په دی حال کښی په استحباب قول وشی نو دابه دشریعت
 داصولو او قواعدو ته نژدی وی ددینه چه په کراهت قول او حکم
 وشی . (واللہ اعلم)

[په ډیر اختصار سره د زادالمعاد نه ۱/۲۹۳/۲۹۴]

۴۰- دجامو زورپنده ول (اوبښکته پریخودل ئي)
 دامطلق حرام دي او دامو دلته ځکه ذکر کړه چه ځنی دلائلو
 مونځ خاص کړه د ځه .

* دعبدا لله ځوی دمسعود رضی الله عنه نه روایت د ځه دا وائی :
 ((چه رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلی دی : چا چه لنگه یا
 پرتوگه په مانځه کښی بښکته کړه دا کس دالله تعالی نه په حل
 اونه په حرام کښی)) (یعنی دالله تعالی په ذمه کښی نه د ځه) .

* دابو هریره رضی الله عنه نه روایت د ځه دا وائی چه په یو وخت
 کښی یو سپری مونځ کاو چه لنگه (پرتوگه) ئي دپړکونه بښکته

وو چه رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته وه فرمايل ((اذهب فتوضاً)) لاڙ شه اودس وکړه هغه لاڙ اودس ئي وه کړه بياراغي بيا ورته رسول الله صلى الله عليه وسلم وه فرمايل لاڙ شه اودس وکړه هغه بيا لاڙ اودس ئي وکړه بيا راغي نو دته يو سپرى وويل يا رسول الله، څه چل و چه تا ورته داودس حکم کولو او بيا تری غلے شولے ؟ رسول الله صلى الله عليه وسلم وه فرمائيل : ((اینه کان يصلي وهو مسبل ازاره وإن الله جل ذكره لا يقبل صلاة رجل مسبل ازاره))

ترجمه : (ده مونخ کاو او پرتوگک يا لنگک ئي بنکته و او الله تعالى چه ډير لوی ذات دے چه دکوم سپرى پرتوگک لنگک بنکته وى مونخ ئي نه قبلوى) .

[روایت ددی حدیث ابو داوږ کړے امام نووی رحمہ الله په ریاض الصالحین کښی وائی : چه سند ئي صحیح دے په شرط دمسلم دے] .
ځنو اهل علمو دا حدیث ضعیف کړے لیکن ددی څه پروانه شته مخکی حدیث ئی شاهد شته دے (او هغه صحیح دے) .

* مونږه ددی موضوع په حقله داسی وایو چه ډيرو خلکو په مسئله د (اسبال) (یعنی خپل لنگک پرتوگک) ته بالکل خیال نه وى او تساهل او سترگی پتوی (او غیر دپرتوگک نه هم بله جامه کښی اسبال او کوزرابنکل ئي دسپرو دپاره منع دي چه په نورو احادیث کښی ئي ذکر شته) .

* او ډير سخت وعید او يره دعذاب راغلی په احادیثو کښی په دی مسئله کښی يو دهغی نه حدیث دمسلم دے دهغه چا په باره

کښی چه خپلی جامی کوزی راکاری چه په خپل صحیح کښی نقل کړی : ((عن أبي ذر رضي الله تعالى عنه قال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : ((ثلاثة لا يكلمهم الله يوم القيامة ولا ينظر إليهم ولا يزكيهم ولهم عذاب أليم : المسبل إزاره والمنان الذي لا يعطي شيئا إلا منة والمنفق سلعته بالحلف الفاجر - وفي لفظ آخر : با لحلف الكاذب)) .

ترجمه : (دابو ذر رضي الله عنه ه روایت د دے دا وائی چه رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمایلی : درى قسمه خلك دى چه الله تعالى به ورسره په ورخ دقيامت خبرى نه كوى او نه به ورته او گورى اونه به ئي پاك كړى او ددوى دپاره دردناك عذاب دے : يو هغه چه خپل ازار پرتوگ (پینځى) لنگك وغيره كوز راکارى او بل هغه كس چه زباتونكى وى هغه كس چه څه شى نه وركوى مگر ددى دپاره چه په خلكو احسان واره وى او بيا ئي ورته ياده وى او زباتي ورباندی بل هغه كس چه خپل سامان (مبيعه) په ناروا قسمونو خرڅه وى (او مشهوره وى او رائج كوى) او په يو بل لفظ كښی داسی دى چه په دروغونو قسمونو ئي خرڅه وى (يعنى په دروغو قسم خورى) (دروغ وائی او سره ددينه بيا قسم هم وكړى ورسره نو دوه چنده گناه شى) .

* وعن عبدالله بن عمر رضي الله عنهما قال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : ((من جر إزاره لا يريد بذلك إلا المخيلة فإن الله لا ينظر إليه يوم القيامة)) [رواه مسلم]

ترجمه : (د عبدالله ځوى د عمر رضي الله عنهما نه روایت د دے دا وائی چه رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمایلی : ((چا چه خپل

پینخی کوزی رابنکلی او بلہ ارادہ پہ دغہ باندی نہ وہ مگر تکبر
و نو اللہ تعالیٰ بہ ورتہ پہ ورخ دقیامت وہ نہ
گوری)) . [دا روایت دمسلم دے]

۴۱- اوحنی دمخالفاتو نہ داہم دہ چہ دمانخہ دپارہ
اقامت وشى او خلك نفل كوی .

عن أبي هريرة رضي الله عنه قال : قال رسول الله صلى الله عليه
وسلم : ((إذا أقيمت الصلاة فلا تصلوا إلا المكتوبة)) . [دا حدیث
دبخاری نہ پہ غیر تہولو روایت کپی دمسلم سرہ] .

ترجمہ : (دابو ہریرہ رضی اللہ عنہ نہ روایت دے داوائی چہ
رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم فرمایلی : چہ کلہ دمانخہ دپارہ
اقامت وشى او جمع ودرپری نو دفرض مانخہ نہ پہ غیر بل مونخ
نہ کیری .

* دعبدا اللہ حوی دبجینہ رضی اللہ عنہ نہ روایت دے دا وائی
چہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم یوسرے وہ لیدہ چہ دوہ
رکعتہ ئی کول او اقامت شوی و دمانخہ دپارہ چہ کلہ رسول اللہ
صلی اللہ علیہ وسلم راوہ گرخیدہ خلك ورتہ راتہول شو او رسول
اللہ صلی اللہ علیہ وسلم ورتہ داسی وہ فرمایلی :

((أأ لصبح أربعاً أأ لصبح أربعاً)) .

[دا حدیث بخاری او مسلم روایت کپے]

ترجمہ : ایا دسہار مونخ خلور رکعتہ دے ایا دسہار مونخ خلور
رکعتہ دے .

او مسلم پہ یو بل لفظ نقل کړے چه نبی صلی اللہ علیہ وسلم دیو سپری په خوا باندي ورغی چه مونخ ئی کاو او دسهار دمانخه دپاره اقامت شوی و نو خه خبره ئی ورته وکړه په خه شی مونږه پوه نه شو چه خه ئی ورته وویل چه کله مونږه سلام وه گرځاو نو مونږه ورباندي راتول شو مونږه ورته وویل چه تاته رسول الله صلی اللہ علیہ وسلم خه وویل ؟ هغه وویل چه ماته ئی داسی وویل : ((یوشک أحدکم أن یصلي الصبح أربعا)) .

ترجمه : (نژدی او قریبه ده چه یوکس په تاسو کښی دسهار مونخ څلور رکعتہ کوی .

(یعنی ددینه فرض څلور مراد دی نور هسی دسنتو سره خو څلور دے لیکن چه فرض مونخ ولاړوی او اقامت وشی نور به نه کوی اگرکه دسهار سنت ولی نه وی لکه څنگه چه په دی احادیثو کښی ذکر دے) .

ابن حزم رحمه الله تعالی داسی وائی : چاچه تکبیر اقامت دسهار دمانخه واوریده او دے پوهیده چه که دا دوه رکعتہ سنت مونخ کوم او په دی دوه رکعتہ دسهار مشغول شم نو دسهار مونخ تری قضاء کیږی اگرکه تکبیر تحریمه وی نو ده لره نه دی جائز چه په دغه دو رکعتو سنتو مشغول شی او که داسی وکړه نو دالله تعالی نافرمانی ئی وکړه .

دعلماو دائمی لجنی ته (کومه چه دعلماو کمیټه اوډله ده) په دی مسئله کښی یو سوال راغله چه په لاندی ډول دے :

خنی خلك چه كله د فرض مانخه دپاره تكبير
(اقامت) وشى نو نفل مونخ پريدى ايا دا جائز
د دے ؟

* لجنی داسی جواب ورکړه چه مطلب ئی داد دے : (چه كله
دمانخه دپاره اقامت وشى نو په نفلو كښی داخليدل نه دی جائز
دوجی دعموم ددے قول در رسول الله صلى الله عليه وسلم نه)) (إذا
أقيمت الصلاة فلا صلاة إلا المكتوبة)) . [داحديث مسلم وغيره نقل
كړے]

ترجمه : (چه كله دمانخه دپاره اقامت وشى نو د فرض مانخه په
غير بل مونخ نه د دے جائز) .

نو چه كله دمانخه دپاره اقامت وشى او دا نفل كوی ددغه
مذكور حديث په وجه به ئی قطع كوی او نفل به پريدى ځكه
ددغه نه فرض اهم دي .

۴۲- دمخالفاتو نه ددويم ركعت ډير اوږدول داوول
ركعت نه او يا دروستنو دواړو ركعتونو اوږدول زيات دمخكنيو
دواړو نه .

او داد رسول الله صلى الله عليه وسلم دفعل نه او عمل نه خلاف
كار دے ، امام بخاری رحمه الله دابى قتاده رضی الله عنه نه
روایت نقل كړے چه نبی صلى الله عليه وسلم به اول ركعت

اوږد کولو د ماسپڅین په مانځه کښی او دویم رکعت به ئی لنډولو او هم دغه کار به ئی دسهار په مانځه کښی کولو .

* او رسول الله صلی الله علیه وسلم دا په مانځه کښی هم دغه شان کول لکه څنگه چه امام بخاری رحمه الله نقل کړی .

* د جابر بن سمره رضی الله عنه روایت دے چه سعد بن ابی وقاص رضی الله عنه ویلی : ده په خپله قصه کښی دکوفی والو سره : هر چه زه وم قسم په الله تعالی چه ما به دوی له درسول الله صلی الله علیه وسلم په طریقو مونځ کاو او ما به دهغه نه څه نه کمول ما به دماخوستن مونځ کولو نو په اولو دو رکعاتونو کښی به می وخت تیراو (یعنی اوږده ول به می) او روستی دوه رکعاتونه به می لنډاو مختصر کول ...) الحدیث .

۴۳- په مانځه کښی په اشاره دسلام جواب نه

ورکول داسی ډیر پیڅیږی چه څوک جماعت ته راځی او په مونځ کونکی بانندی سلام وکړی نو دا خو معلومه ده چه په لفظ او خولی به جواب نه ورکوی او حال او عمل دا تقاضاکوی چه په اشاره بانندی جواب ورکړی لکه څنگه چه عبد الله ځوی د عمر رضی الله عنهما ویلی : « ما بلال رضی الله عنه ته اویل چه رسول الله صلی الله علیه وسلم به انصارو ته څنگه جواب ورکاو چه کله به هغوی وربانندی سلام وکړه - بلال داسی اشاره وکړه چه رسول الله صلی الله علیه وسلم ورغوی خورکړه (یعنی چه په بی لاس به یی په ورغوی اشاره وکړه او لاس به ئی نه اوچتولو) .

* امام صنعاني ويلي چه دا حديث دليل ددي دے چه كله يو كس په مونخ كونكي سلام وكړي نو په اشاره به جواب وركوي او خبري به نه كوي .

* او داشاري چه كومه طريقه ده نو په مسند كښي حديث دصهيب دے دا وائي : چه زه در رسول الله صلى الله عليه وسلم په خوا لارم او سلام مي ورباندي وكړه او دا په مانخه ولاړ و نو ماته ئي په اشاره جواب راكړه .

راوي وائي : ماته پته نشته مگر دگوتی په اشاره او ابن عمر په حديث كښي چه كومه طريقه دجواب در رسول الله صلى الله عليه وسلم ده په انصارو باندي چه كله جواب به ئي كاو چه رسول الله صلى الله عليه وسلم ، اشاره وكړه داسي چه جعفر بن عون لاس خور كړه راوي دابن عمر ، نه نقل كوي چه لاس ئي خور كړه چه د لاس باطن (خيټه) ئي ښكته كړه او د لاس شائي پورته كړه او بيهقي يو روايت نقل كړے چه عبدالله بن مسعود رضی الله عنه په رسول الله صلى الله عليه وسلم باندي سلام وكړه نو په سر ئي اشاره وكړه . (۱)

۴۴- دارنگه بی ضرورته دامام نه روسته اواز

رسول :

* دشیخ الاسلام ابن تیمیه رحمه الله تعالی نه تپوس وشو چه ایا دامام نه روسته اواز رسول مسح دي اوکه بدعت ؟

نو هغه رحمه الله تعالی داسی جواب ورکړه : په

اتفاق دامامانو سره په غیر د ضرورت نه رسول داواز بدعت

دی مستحب نه دی امام به په تکبیر باندي جهر کوی لکه څنگه چه رسول الله صلی الله علیه وسلم او دهغه خلفاو راشدینو کول او یو کس هم دهغوی نه روسته تکبیر نه وایه لیکن کله چه رسول الله صلی الله علیه وسلم بیمار (مریض) شو نو اواز ئی کمزور او ضعیف شو نو ابو بکر الصدیق رضی الله عنه به دهغه اواز رساو .

په یو بل ځائی کښی هغه رحمه الله ویلی چه تکبیر ویل دامام نه روسته په زوره سره بی ضرورته نه دی جائز په اتفاق د امامانو او ټولو علماو .

ځکه چه بلال به د رسول الله صلی الله علیه وسلم نه روسته تکبیر نه وایه نه ده او نه نورو کسانو او نه به دخلفاو راشدینو په وخت کښی چا تکبیر رسولو .

۴۵- د تکبیر لفظ اوږده ول ((الله اکبار)) دا مطلقا

ناجائز د نه په اذان کښی اونه په مانځه کښی اونه په غیر

ددغونه . ځکه چه کله د (اکبر) لفظ اوږد کړی نو معنی بدله وی .

نو (اکبار) جمع دکبر ده او کبر (طبل) یومخه شی ته وائي چه (چمبه یا داریال (طمبل) ورته وائي) ځنی خلک ئي په واده وغیره مناسباتو کښی وهی .

او دارنگه کلمه د (اکبر) چه اوږده ئي کړی دویم فساد ورباندی مرتب کیږی هغه دا دے چه مقتدی دامام نه مخکی کیږی ځکه چه امام کله داسی اواز اوږد کړی نو دمقتدی دمخکی والی سبب گرځی او په اوږدوالی کښی دمقتدی دا فکر وی چه کوم رکن ته امام ځی نو هغه کیدلے شی رسیدلے وي (او دا واقعا دگناه مستحق کیږی هسی نه چه سر ئي دخره شی) .

۴۶ - چه یوسړی مونځ کوی او دخت په دواړو طرفونو ئي څه شی نه وي .

اودابه ډیرخلک په احرام کښی وینی چه په حرم کښی اویاغیر دحرم به یوکس مونځ کوی او ولي به ئي ښکاره کړی وی او یابه ئي احرام مخی ته ایخودلے وی اوپه لنگ کښی په غیر دبل شی نه به پکی مونځ کوی .

* عن أبي هريرة رضي الله عنه قال : قال النبي صلى الله عليه وسلم : ((لا يصلي أحدكم في الثوب الواحد ليس على عاتقه شيء))

ترجمه : (دابو هریره رضی الله عنه نه روایت دے دا وائي چه رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلی چه مونځ دی یو کس

ستاسونہ پہ یوہ جامہ کبئی نہ کوی چہ پہ اوږو او ختہ ئی خہ نہ وی) [بخاری روایت کرے] .

حافظ ابن حجر وائی : چہ مراد ددینہ دادی چہ نہ تہی پہ مینخ او دواہ طرفونہ دجامی پہ بپہ کبئی مضبوط کپی بلکی پہ غاږہ ئی واہ وی او ہسی پریدی داخکہ مضبوطوالی پکار وی چہ دبرطرف دبدن ہم خہ ستر او پتوالے حاصل شی اگر کہ دا خہ عورت ہم نہ دے او یا ددی وجی نہ چہ دا ږیر محکم دی پہ پتوالی دعورت کبئی . (خلاصہ شوہ خیرہ ئی)

۴۷- دارنگہ دمخالفاتونہ : چہ پہ نری جامو کبئی مونخ کوی ہغہ چہ عورت ورباندی نہ پتپیری (عورت دسرہ نہ پتوی) .
دشیخ عبدالعزیز بن باز رحمہ اللہ نہ تپوس وشو چہ کومہ دنری تار نری جامی وی نو عورت ورباندی پتپیری او ایامونخ ورباندی کیپی صحیح دے چہ یو مسلمان ئی اغوندی .

نوہغہ رحمہ اللہ داسی جواب ورکرے : چہ کلہ ذکر شوی جامہ بدن او بشرہ نہ پتوی ددی وجی نہ چہ نری نرمہ وی نو مونخ پکی نہ دے صحیح سپری دپارہ مگر کہ لاندی پرتوگک یا لنگک وھلی وی او دنامہ نہ تر زنگنو نو پوری وی (بیاخو کیپی) اوہر چہ بنخہ دہ نو ددی پشان جامہ کبئی بالکل مونخ نہ کیپی مگر کہ لاندی نوری جامی اغوستلی وی چہ ٲول بدن او جسم ئی پتوی اوکوم لنڈہ پرتوگک چہ ددغو جامو لاندی یواخی وی دانہ دے کافی .

او دسڀري دپاره دامناسب دي چه كله ددغه جامي پشان جامه
 كنبى مونخ كوي نو لاندې به ئي جانگي وي او جاكٽ يا يو بل
 شي چه دواړه اوږي ورله پتوي يا يو پټ وي ددي حديث دوجي نه
 چه رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلے دے : ((لا يصل أحدكم
 في الثوب الواحد ليس على عاتقه شيء))
 ترجمه : (يو كس ستاسونه دي په يوه جامه كنبى مونخ نه كوي
 چه په خټ ئي خه شه نه وي)

[دبخاري او مسلم دواړو حديث دے په صحت ئي اتفاق كړے] (دكتاب
 الدعوات نه) .

* محترم شيخ عبدالله بن جبرين حفظه الله داسي ويلي : دير
 خلك اوږدي جامي نه اغوندي يو پكي پرتوگك واغوندي او
 دپاسه تری چپن يا (كميص) وي په سينه نو چه كله ركوع كوي
 چپنه تری بیره شي (واوږي يو طرف او بل طرف ته) نو پرتوگك
 ئي بنكاره شي نو يائي دكوناتي خه حصه بنكاره شي او يائي خه
 حصه دشا ه بنكاري دهغه خائي نه چه هغه عورت وي داسي چه
 روسته خلك ئي ويني او چه خني عورت ئي بنكاره شي نو مونخ
 ئي باطليري .

۴۸- دمخالفاتونه په مانخه کښی لاری توکل دمونخ

کونکی مخی قبلی ته او یا بنی طرف ته.

امام بخاری رحمه الله ویلی : (باب لیبزیق عن یساره او تحت قدمه

الیسری) یعنی باب ایخودله دده دپاره چه مونخ کونکی به چپ

(گس) طرف ته او یا دچپ (گس) قدم دلاندی لاری توکی .

او دانس بن مالک رضي الله عنه په روایت سره ئی حدیث نقل کړ

په چه انس رضي الله عنه وائی چه رسول الله صلى الله عليه وسلم

فرمایلی ((إن المؤمن إذا كان في الصلاة فإنما يناجي ربه فلا يبزقن

بين يديه ولا عن يمينه ولكن عن يساره أو تحت قدمه))

ترجمه : مومن یقینا چه کله په مانخه کښی وی نو درب سره

جرگه کوی نو مخی طرف ته او بنی طرف ته دی لاری نه توکی

لیکن گس طرف ته دی توکی او یاخودی دگس قدم نه لاندی

توکی .

امام بخاری یو بل حدیث روایت هم دابو هریره رضي الله عنه په

روایت نقل کړه چه دا د رسول الله صلى الله عليه وسلم نه نقل

کوی چه هغه فرمائی : ((چه کله یو کس ستاسونه مانخه ته

پاخیرې نو مخی طرف ته دی لاری نه توکی خکه تر خوپوری چه

دپه مانخه کښی وی نو داد الله تعالی سره جرگه کوی او بنی

طرف ته دی هم نه توکی خکه بنی طرف ته فرشته ملائکه وی نو

چپ (گس) طرف ته دی توکی او یادی دقدم نه لاندی کړی نو

دغن دی کړی

(یعنی خښی دی کړی خاوری وغیره څه شی دی ورباندی واپجوی او یادی په څه شی پاکی کړی چه ختمی شی)) .

۴۹- اودارنگه دمخالقاتو نه په مانځه کښی جامی او ویخته راټولول .

* امام بخاری رحمه الله د عبد الله بن عباس په روایت باندی درسول الله صلی الله علیه وسلم حدیث نقل کړی چه رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي :

((أمرت أن أسجد على سبعة لا أكف شعرا ولا ثوبا))

ترجمه : (ماته حکم شوی چه په اوه (اندامونو) سجده وکړم او جامی او ویخته نه راټولومه .

* ابن الاثیر په نهایه کښی په ماده د (کفت) کښی داسی ویلی (چه ځنی د دینه حدیث دے) ((نهینا أن نکفت الثياب في الصلاة))

(مونږه د دینه منع شوی یو چه په مانځه کښی جامی راټولی کړو) یعنی چه دیو بل سره ئی ضم یو ځائی کړو او جمعه کړو دخوره ولونه یعنی مقصد تری په رکوع او سجده کښی په دواړو لاسونو باندی جامی راټولول دي .

۵۰- داهم دمخالقاتو نه ده چه په مانځه کښی په

تشی لاس ایخودلی وی : دابوهریره رضي الله عنه نه روایت دے دا وائی چه منع شوی ده چه یو سپری مونځ وکړی او لاس ئی په تشی ایخودلی وی .

دالفظ دبخاری دے او په لفظ دمسلم کبسی دابوهریره رضي الله عنه نه روایت دے چه داد رسول الله صلى الله عليه وسلم نه نقل کوی ((چه رسول الله صلى الله عليه وسلم منع کړی ددینه چه یو سرے مونخ کوی او لاسونه ئی په تشو باندي ایخودلی وی (یعنی یا ئی یولاس او یا ئی دواړه لاسونه په تشو ایخودلی وی او په مانخه ولاړ وی) .

ابن حجر رحمه الله ویلی چه کوم لفظ د (اختصار) چه په حدیث کبسی دے دابن ابی شیبه په روایت کبسی دابن سیرین نه ئی نقل کړے چه لاس په تشی کیدی او بیا مونخ کوی او په دی خبره ابو داود هم یقین کړے او دائی مشهور تفسیر دے .

۵۱- اودمخالقاتو نه ستره مخی ته نه ایخودل (چه په

غیر دستری نه مونخ کوی) (*)

اویقینا چه په دی کبسی ډیر زیات احادیث راغلی چه لږ تری نقل کو اودلته ئی راوړو هرچه قولی احادیث دی عبدالله بن عمر رضي الله عنهما وائی چه رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمایلی : ((لا تصلوا إلا إلى ستره ولا تدع أحدا يمر بين يديك فإن أبي فليقاتله فإن معه القرين))

(*) دستری بحث زیات دکتاب اتحاف الأخره بتأكد الصلاة إلى الستره اودارنگه د

(کتاب احکام الستره في مكة او غیر ددی نه دارنگه حکم چه خوک دمونخ

کونکی مخی ته ځی او تیریرې .

ترجمہ : (مونخ مہ کوی مگر ستری تہ ئی کوی او ہیثوک مخی تہ مہ پریدی چہ مخی تہ مولڑ شی کہ انکار ئی وکپہ نو جنگ ورسره وکپی خکہ ددہ سرہ ملگرے وی .

(یعنی شیطان ورسره وی او دادیکہ کوی) [داحیث ابن خزیمہ حاکم بیہقی نقل کرے] .

حاکم ویلی چہ حدیث صحیح دے او دمسلم پہ شرط دے اومسلم نقل کرے اوپہ دی خبرہ ورسره ذہبی ہم موافقہ کری .^(۱)

* دسہل ابن ابی حیثمہ رضی اللہ عنہ روایت دے چہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم فرمایلی : ((إذاصلی أحدکم فلیصل إلی سترۃ ولیدن منها لایقطع الشیطان صلاتہ))

ترجمہ : (چہ کلہ ستاسونہ یو کس مونخ کوی نو ستری تہ دے وکپی اوور تہ دی نژدی شی نو شیطان ئی مونخ نہ ماتوی)

[داحیث ابن خزیمہ او ابن حبان او حاکم نقل کرے او ویلی ئی دی حاکم چہ صحیح دے دمسلم او بخاری پہ شرط دے اودی دوارو بخاری او مسلم نہ دے نقل کرے ذہبی ورسره ہم موافقہ کری او بغوی پہ شرح السنہ کبسی پہ لفظ دمقارب سرہ نقل کرے]^(۲) .

(۱) (شیخ عبد اللہ بن جبرین حفظہ اللہ تعالی ویلی چہ داحیث مسلم روایت کرے احمد او ابن ماجہ ہم پہ دی سند پہ غیر داوئی نہ روایت کرے .

(۲) (شیخ ابن جبرین حفظہ اللہ وائی لیکن داحیث پہ سننو او مسانیدو کبسی شتہ پہ دی لفظ بانندی : ((إذاصلی أحدکم إلی سترۃ فلیدن منها)) .

داخو حنی قولی نصوص او دلائل و ہر چہ فعلی دی نو ہغہ
دادی :

* عن عبد الله بن عمر رضي الله عنهما : ((أن رسول الله صلى الله عليه وسلم كان إذا خرج يوم العيد أمر بالحربة فتوضع بين يديه فيصلي إليها والناس وراءه وكان يفعل ذلك في السفر فمن ثم اتخذها الأمراء))
ترجمہ : (د عبد اللہ بن عمر رضی اللہ عنہما نہ روایت دے چہ کلہ بہ رسول صلی اللہ علیہ وسلم داختر پہ ورخ ووتلو نوپہ نیزی سرہ بہ ئی حکم وکړہ نو مخی تہ بہ ئی ودرہ ولہ شوه نو هغی تہ بہ ئی مونخ کاو او خلک بہ تری شاه تہ و ، او داکار بہ ئی پہ سفر کبئی ہم کاو نو ددغی وجی نہ بہ امیرانو ہم دخان دپارہ جوړہ ولہ .

[دا حدیث بخاری مسلم ابو داود وغیرو روایت کړے]

* د عبد اللہ بن عمر رضی اللہ عنہما نہ روایت دے دا در رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم عمل نقل کوی چہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم بہ خپلہ سورلی مخی تہ پریستلہ او بیا بہ ئی ورته مونخ کاو .

(یعنی دهغی طرف تہ بہ ئی کاو) [دا حدیث بخاری مسلم ابو داود روایت کړے] .

* دستری دمائلو دراوړلونه روسته شه مسائل مخی تہ راخی چہ دهغی ذکر کول ضروری دی .

* اوله مسئله : چہ دستری لوړواله خومره دے ؟

* جواب دادے : چه امام مسلم په خپل صحيح مسلم کښی

دام المومنین عائشی صدیقی نه نقل

کړے دا وائی چه در رسول الله صلی الله علیه وسلم نه په غزوه تبوک کښی دمونخ کونکی دستری تپوس وشو ؟ نور رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وه فرمایلی : ((کمؤخرة الرحل)) هغه اخری طرف دمورپی چه کومه بانندی سپرے ناست وی دهغه په مقدار به ستره لوړه وی .

* دطلحه خوی دعبيدالله رضی الله عنه روایت دے داوائی چه رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلی : ((إذا وضع أحدكم بين يديه مثل مؤخرة الرحل فليصل ولا يبالي من مر وراء ذلك)) .

ترجمه : چه کله یو کس ستاسو نه خپلی مخی ته په اندازے او مقدار دسورلی داخری طرف مورپی

(وغیره چه په اوښ یا اس پرته وی) دهغی داخری حصی په مقدار ایخودلی وی نو مونخ دی کوی او هیخ پروا نشته که دهغی نه شاه ته خوک تیریرپی .

[دا حدیث مسلم روایت کړے]

* امام نووی رحمه الله وائی : (مؤخرة الرحل) دا هغه لرگے دے چه په اخر طرف دزین وغیره کښی وی او دا په اندازه دخنګلی دهډوکی وی چه دا دوه حصی په گز کښی جوړیرپی (یعنی دشرعی گز دوه حصی چه ثلاثین ورته وائی) (گزبه دری حصی

کړې یوه به تری لری کړې او هغه دوه چه پاتی شی دهغی په مقدار ، یو روایت کښی ولویشت هم راغلی .

* دویمه مسئله : دمونخ کونکی او دستری په مینخ کښی دمسافی مقدار څومره پکار دے ؟

امام بخاری رحمه الله په خپل صحیح بخاری کښی د عبد الله بن عمر رضی الله عنهما نه روایت کړے چه هغه به کله کعبی ته ننوتلو نو مخامخ به لاړو چه کله به داخل شه او دروازه به ئی شاه ته پریخودله نو تللو به تر دی چه ددی او مخی ته ددیوال په مینخ کښی به ددری گزو په اندازه ځائی و نو مونخ به ئی وکړه دهغه ځائی قصد به ئی وکړه کوم چه بلال خبر کړے و چه نبی صلی الله علیه وسلم په هم دغه ځائی کښی مونخ کړے .

شاهد پکی دادے چه دده او دستری په مینخ کښی به دری گزه ځائی و .

* اوداهم راغلی چه مقدار او اندازه دستری او دسجدی په ځائی کښی څومره پکاروی ، دسهل بن سعد نه روایت دے دا وائی چه درسول الله صلی الله علیه وسلم دمانخه دځائی او ددیوال په مینخ کښی به دیوه گلهی دتیریدولو ځائی و .

* اوپه بل روایت کښی داسی دی چه درسول الله صلی الله علیه وسلم دودریدلو دځائی نه اودقبلی تر مینخ به دبزی دتیریدلو په مقدار ځائی و .

* **خلورمه مسئله** : ايا حرمين ((مکه او مدینه)) دستری نه مستثنی دی اوکه دا هم پکی داخل دی ؟

* **جواب ددی مسئلے دادے چه کوم دلائل دستری**

په حقله راغلی او امرئی کرے نو ددینه مستثنی څه نشته او څه فرق دیو جماعت دبل نه نه دے کرے .

بنا په دے دلائلو دواړه حرمه پکی داخل دی داتری نشی وتلے مگر په دلیل سره .

داخوپه طریقی دا جمال او اختصار سره خبره وه او کومه چه په طریقی دتفصیل سره ده نو هغه داده چه ویلے کیږی :

اول : ټول جماعتونه په غیر داستثناء نه په عموم دنصوصو کبسی داخل دي او دلائل ټولو ته شامل دي

دویم : په کومو احادیثو کبسی چه امر په ستره شوی ټول یا ځنی رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلی او هغه په مدینه کبسی و (نو مسجد نبوی پکی داخل شو) .

دریم : دنبی کریم صلی الله علیه وسلم عمل دا تائیده وی چه ستره به ودره وی په حرمینو کبسی هم .

هرچه حرم مدنی دے نو مخکے ورته اشاره وه شوه .

او هر چه حرم مکی دے نو ده ابی جحیفه رضی الله عنه نه روایت دے دا وائي چه رسول الله په غرمه کبسی وختی لاره او په بطحاء

کنبی دماسپخین او مازیگر دوہ دوہ رکعتہ مونخ وکپہ او مخی
تہ نیزہ یا (سمبہ) ودرہ ولی وہ .

[داحیث بخاری نقل کرے او پہ دی باب تری باب السترة بمكة] (یعنی پہ
مکہ کنبی سترہ ودرہ ول ہم پکار دہ)

وعن عبدالله بن أبي أوفى رضي الله عنه قال : ((اعتمر رسول الله
صلى الله عليه وسلم فطاف بالبيت وصلى خلف المقام ركعتين ومعه من
يستتره من الناس))

ترجمہ : دعبد اللہ حوی دابی اوفی نہ روایت دے داوائی چہ
رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم عمرہ وکپہ او دیبت اللہ نہ ئی
طواف وکپہ او دمقام ابراہیم شاہ تہ ئی دوہ رکعتہ مونخ وکپہ
اوددہ سرہ ہغہ خوک و چہ دخلکو نہ ئی پناہ کاو) (یعنی
دستری قائم مقام و) [داحیث بخاری روایت کرے] .

۵۲۔ دمخالفاتو نہ داہم دہ چہ دمونخ کونکی مخی تہ

تیریری .

امام منذری رحمہ اللہ پہ الترغیب والترہیب کنبی داسی ویلی :
الترهيب من المرور بين يدي المصلي .

یرہ ول دمونخ کونکی مخی تہ د تیریدونہ .

بیائی حنی احادیث راوری چہ ہغہ کنبی دمونخ کونکی مخی تہ
دتیریدو نہ منع راغلی او گناہ پکی ذکر کری .

* دابی الجہیم رضی اللہ عنہ روایت دے داوائی چہ رسول اللہ
صلی اللہ علیہ وسلم فرمایلی : ((لویعلم المار بین یدی المصلي ما
ذاعلیہ لکان أن یقف أربعین خیرالہ من أن یمر بین یدیہ)) .

ترجمه : (که چرته دیو مونځ کونکی مخی ته تیریدونکی په دی باندی پوهیدلی چه څومره گناه ده په دی باندی نو خامخادا ورله بهتره وه چه ودریدله و څلویښت ددی نه چه دهغه مخی ته لار شی او تیرشی .

ابوالنضر چه د حدیث په راویانو کښی یو راوی د ډا وائی چه زه په دي نه پوهیږم چه څلویښت ورځی

ویلی او که میاشتی ویلی او که کلونه ویلی ؟

* امام بخاری رحمه الله په خپل صحیح کښی دابی صالح السمان نه روایت نقل کړه دا وائی : چه ما ابو سعید الخدري د جمعې په ورځ ولیده چه ستړی ته ئی مونځ کاو چه دخلکو نه ورباندی ځان وه ساتی او بیچ شی تری ، نو دابی معیط داوواد نه یو ځوان غوښتل چه دده په مخ کښی لار شی نو ابو سعید په سینه کښی ووهلو نو بل څه لار وغیره ئی پیدا نکړه غیر ددی دمخې نه نو واپس شه چه بیا لار شی دده مخی ته نو ابو سعید دمخکی ځل نه ډیر سخت ووهلو او دفعه ئی کړه نو داد ابو سعید نه خفه شه او ودریده خوگک شه ، مروان ته ورغره او شکایت ئی ورته وکړه دابو سعیدنه چه څه ئی ورسره کړی و نو روسته ورپسی ابو سعید ورغره دمروان خواله : نوهغه ورته وو یل څه چل د ډا و ستا او ستاددی وراره په مینځ کښی ای

اباسعيده ؟ ده ورته وويل دنبى صلى الله عليه وسلم نه مى اوريدلى دى چه هغه داسى ويل : ((چه كله يو كس ستاسو نه يو شى ته مونخ كوى چه دخلكونه ورباندى ځان بچ او خلاص كړى (يعنى ستړى ته) او يو كس غوښتل چه مخى ته ئي لار شى نو دغه دى دفع كړى او منع دى كړى كه انكار ئي وكړه اونه دفع كيده نو بيا دى ورسره جنگ و كړى ځكه داشيطان دے)) .

داول حديث پحقله امام نووى ويلي چه په دے كښى دليل دے چه تلل دمونخ كونكى مخى ته حرام دى ځكه دحديث په معنى كښى سخت تاكيدى وعيداو نهى ده چه په مخكى به ئي نه ځي . ابن حجر رحمه الله تعالى وائي ددغى تقاضا داده چه كباثرو غتوگناهورو نه شمارشي .

اوبيا ئى ويلي دي چه ظاهر حديث ئي مطلق منع دتللو نه دمونخ كونكى په مخ كښى كوى اكر كه دتللو بله كومه لاره بيانه مومي بلكى ولاړ به وى ترهغه پورى چه مونخ خلاص كړى او ددى تائيد دابو سعيد رضى الله عنه قصه كوى (كومه چه مخكى تيره شوي) .

* شيخ ابن باز رحمه الله هم ويلي چه دحديث ظاهر دحراموالي او منع تقاضا كوى چه په مخكى يو كس لار شى (يعنى دمونخ كونكى په مخكى به نه ځي) .

او ده لره جائز دى چه تلونكى واپس كړى .

اللهم ، مگر که تلونکی دیته محتاج شی چه بله څه لاره بیانہ مومي مگر دده مخی ته او چه کله تلونکی لری وی دمونځ کونکی دمخى نه او مخى ته ئي ستره نه وی نو بيا دگناه نه خلاص دے او گناه گار نه دے ځکه چه کله لری وي ددغه نه عرفا نوبيا ورته تیری دونکے نه وائی چه داد مونځ کونکی په مخ کنبی لار داسی شو چه دستری نه شاه ته لاره .

خبره ئی ختمه شوه .

* کله چه یو سپری په غیر دستری نه مونځ کوی نو څه گناه نشته چه یو کس دری گزه ځائی اندازه کړی او بيا دهغه نه هغی خواته لارشی لکه ډیرو اهل علمو په دی خبره کړی او هغه کس گناه گار دے چه ددری گزه په مسافه کنبی دمونځ کونکی مخی ته تیرېږی .

* هر چه دمقتدی مخی ته څوک ځی نو گناه پکی نشته ځکه دامام ستره دادهغه چاهم ده چه کوم دامام نه روسته ولاړوی .

امام بخاری رحمه الله تعالی په دی باب تړلے او بيا ویلی : ((باب ستره الإمام ستره من خلفه)) چه ستره دامام ستره دروستنو دپاره هم ده او بیایي عبدالله بن عباس رضی الله عنهما ته سند رسولے چه دا وائی چه زه په خره بانندی سور وم چه راغلم او زه په دغه وخت کنبی بلوغ او ځوانی ته نژدی شوے وم او رسول الله صلی الله علیه وسلم خلکوله په منی کنبی مونځ کاو په غیر دڅه دیوال نه نوزه دبعض صف په مخکی لارم راکوز شوم او خره می

پریخوده چه خریدله او په صف کښی ننوتم نو هیچا په ماڅه بدوه نه ویل او نه ئی څه بدوگڼل .

۵۳- دارنگه دمخالفاتو نه په مانځه کښی خوځیدل او حرکت کول .

که چرته یو انسان داو غواړی چه دخلکو په حرکاتو پسې ورپسې شی او دابنائی چه په مانځه کښی څومره حرکت کوی نو ډیر وخت ورباندی لږپړی په دغه باندی : لیکن داڅه منع نه ده چه د باب دتنبیه او خبرداری نه څه دغه او څه نور ذکر کړو ، نوځنی ددغه نه :

۱- په پوزه کښی گوټی وهل دایو قبیحه او ناکاره صفت دے دمانځه نه بهر نو په مانځه کښی به څنگه ښه شی .

۲- دسرگره ول .

۳- دپټکي ، رومیال (شماغ) ټوپی وغیره په سر باندی برابرول او کله ښی طرف ته او کله چپ طرف ته او کله ئی ښکته کول او کله ئی پورته کول وغیره داسی نور په دغه باندی ځان مشغوله ول .

دشیخ ابن باز رحمه الله نه تپوس شوی چه هغه داسی دے : زما مشکل دادے چه زه په مانځه کښی ډیر خوزیرم او حرکات کوم او مایو حدیث اوریدلے چه معنی ئی داده چه څوک ددری حرکاتو نه ډیر کړی مونځ ئی فاسدپړی نو ددی حدیث صحت څنگه دے

او ددغه حرکاتو نه او په مانخه کښی دعبثونه دخلاصی څه
طریقه ده .

نوهغه داسی جواب ورکړی :

دمومن دپاره سنت دادي چه په زړه سره خپل مانخه ته متوجه
شی او مانخه ته راوه گرځی او په مانخه کښی په زړه او په بدن
دواړو سره عاجزی وکړی هغه که نفل مونخ وی او که فرض مونخ
وی دالله تعالی ددی قول په وجه : ((قَدْ اَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ * الَّذِينَ هُمْ
فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ)) [دسورت المومنون دغه دوه آیاتونه ۱-۲]

ترجمه : (په تحقیق کامیاب دی مومنان هغه کسان چه دوی په
مونخونو کښی عاجزی کونکی ئی .

په دی لازم دی چه په مانخه کښی مطمئن وی او دادمهمو ارکانو
او فرائضونه دی .

* اوهر چه دحرکاتو تحدید دی چه کوم دمانخه داظمنان
او عاجزی سره منافی دے په دری حرکاتو سره نودا دنبی صلی
الله علیه وسلم حدیث نه دے او دبعضو علماو خبره ده اوپه دی
څه اعتماد نشی کیدلے اونه څه دلیل دے .

لیکن په مانخه کښی عبث کار کول لکه پوزه خوځول گوتی پکی
وهل دارنگه په زیره کښی اویاپه جامو لاس وهل او په دغه ځان
مشغولول او چه کله داعبث کارونه په مانخه کښی پیر شی
اوپرلپسی وی نو مونخ باطلوی .

ليکن که دغه حرکات يا عبث کار کم وی او يا ډيروی خو پرله پسې متصل نه وی نو مونځ ورباندی نه باطلیږي ليکن دمسلمان دپاره داپکارده چه په خپل مانځه کښی عاجزی وکړي او همیشوالی په دغه وکړي او دعېثونه ځان وه ساتی او لږ او ډیری ټول پری دی .

دحرص دوجی نه په پوره والي او کمال دمانځه باندی
[دامختصر خبره وه .]

۵۴- اوځنی دمخالفاتو نه چه ډیر بیماران (مريضان) پکی واقع دي : چه په ناستی مونځ کوی سره دقدرت او طاقت نه په ولاړی باندی او په دی کښی مريضان په اقسامو دی ځنی هغه دی چه په سرئي درد وی نو داهم داوول نه تراخري پوری په ناسته مونځ کوی سره ددینه چه په ولاړی ورته څه تکلیف نه رسیږي .

اوځنی هغه دی چه په سترگه ئي درد وی او یائي په پوزه درد وی چه طیبب ډاکټر منع کړی وی چه سجده به نه کوی ځکه مرض ئي زیاتیري .

نودغه مريض (بیمار) به ته وینی چه ټول مونځ به په ناستی کوی د ډاکټر دخبری نه روسته .

بناپه دی چه دا او یا داسی نور ددري وارو امامانو په نزد چه څوک ودريدلے شی او درکوع او سجدی نه عاجزوی نو ددی نه ودریدل نه ساقطیږي مونځ به په ولاړی کوی او رکوع به په اشاره

کوی او بیبا به کینی او سجده به په اشاره کوی داڅکه چه دمانخه دارکانو نه ودریدل رکن دے او دا په دی قادر دے چه ودریږی نو ورباندی لازم شو اوچه کله دبعضی ارکانو نه عاجز شی او نیشی کولے نو دا ددی تقاضانه کوی چه ټول تری نه ساقط شی اونه به ئی کوی (یعنی چه کوم کولے شی هغه به کوی او چه کوم نشی کولے نو هغه به په هغه طریقه کوی چه کومه ورته اسانه وی) .

اوداڅکه چه ودریدل دمانخه دارکانو نه دی الله تعالی فرمائی :
 ((وقوموا لله قانتین)) [سورة بقره ایت : ۲۳۸] .

ترجمه : (او ودریږی خاص الله ته عاجزی کونکی او چپ) ،
 عمران ځوی دحسین رضی الله عنه وائی چه په ماباندی بواسیر بیماری وه نو ماد نبی صلی الله علیه وسلم نه تپوس وکړه نو هغه راته داسی وه فرمایل : ((صل قائما فإن لم تستطع فقاعدا فإن لم تستطع فعلى جنب)) ترجمه : په ولاړی مونځ کوه که په ولاړی نه شی کولے نو بیائی په ناستی کوه اوکه په ناستی نه شی کولے بیائی په یو طرف (یعنی یو اړخ او جانب) کوه . [داحدیث امام بخاری روایت کړے]

۵۵- اودمخالفاتو نه داهم ده چه کله قاری وی خوچه

ورکوټی وی نه ئی مخکی کوی .

ډیرخلک به داسی بیامومی چه دمانخه وخت شی او امام ئی نه وی راغله او یادبنارنه بهر وی او دمانخه وخت شی نو قاری ته نه

گوري بلکي بي تپوسه يو مشر مخکي کوي چه کلونه ئي ډيروي
اگر که دلته بڼه قاري موجود وي او دغه بوډا يامشر سورت
فاتحه الحمد هم بڼه نه شي ويله المهم ورکوتې نه مخکي کوي
چه کله لوي او مشر موجودوي ځکه ځني خلک دا کمه گڼي دده
په حق کښي او يا دنورو مقتديانو په حق کښي .

ددوي داکار دصريحه سنت درسول الله صلى الله عليه وسلم نه
خلاف دے ، رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمائي : ((إذا كانوا
ثلاثة فليؤم أحدهم وأحقهم بالإمامة أقرؤهم)) .

ترجمه : (چه کله دري کسان وي نو يو کس دي ورله امامتي
وکړي (او مخکي دي شي) او کوم چه په دوي کښي ډير حقدار
دي دامامتي نو هغه بڼه قاري د دوي دے (يعني قران کريم بڼه
وائي او ډيري هم حفظ کړے وي او پوهيږي هم) .

[داحديث احمد مسلم نسائي نقل کړے دابو سعيدخدي رضي الله عنه په
روايت باندی] [د (أقرأ) ځنو فقيه او ځنو أحفظ اغستلي] .

* وعن أبي مسعود عقبة بن عامر رضي الله عنه قال : قال رسول الله
صلى الله عليه وسلم : ((يؤم القوم أقرؤهم لكتاب الله فإن كانوا في
القرأة سواء فأعلمهم بالسنة فإن كانوا في السنة سواء فأقدمهم هجرة
... الحديث)) . [رواه احمد ومسلم]

ترجمه : دابي مسعود عقبه ځوي دعامر رضي الله عنه نه روايت
دے دا وائي چه رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي دي :

(چه امامتی دقوم به بنه قاری ددوی نه کوی چه کوم دالله په کتاب پوهیږی که قراءت کنبی یو شان و نویاچه چا هجرت مخکی کرے وی .

[دا اوږد حدیث دے احمد او مسلم روایت کرے]

دا دواړه حدیثونه چه صریحه دلالت په دی کوی چه قاری ډیر حقدار دے دامامت او کوم چه په زیات تاکید دلالت کوی چه قاری به مخکی وی دبوډا او دبل مشرنه نودحدیث په لفظ کنبی ورسره داشته

دے چه ((فإن كانوا في الهجرة سواء فأقدمهم سنا))

ترجمه : که په هجرت کنبی یو شان و نویا به مشر مخکی کیږی چه دچا کلونه ډیرو نو مرتبه دمشري داخلورمه مرتبه ده دقراءت او علم بالسنه اومخکی والی دهجرت نه .

د دائمی لجنی په جواب کنبی داسی راغلی : (چه امامت دیو ماشوم صحیح کیږی ددی قول دنبی صلی الله علیه وسلم نه معلومیږی (یوم القوم أقرؤهم لکتاب الله ...)) الحدیث یعنی څوک چه دقران کریم بنه قاری او پوه وی هغه به دقوم امامتی کوی .

په صحیح بخاری کنبی د عمرو بن سلمه الجرمي نه روایت دے دا وائی چه کله دمانخه وخت شی نو تاسوله دی هغه څوک امامت کوی چه قران کریم ئی زیات زده کرے وی . داوائی چه دوی وه کتل نو زما نه په غیر ئی بل هیڅوک داسی پیدا نه کره

چه دهغه قران کریم زمانه زیات زده و نوزه ئي مخکی کرم مونځ ته په دغه وخت کښی زه دشپرو او یا وه کلونو وم . (۱)

۵۶- دارنگه دمخالفاتو نه : بهتره اوغوره جامی مانځه

ته نه اغوستل .

داکار ډیر مسلمانان په ناپوهی سره کوی او یائی ځان په زوره په ناپوهی کښی اچولے وی چه مانځه ته راځی او خاص طور دسهار مانځه ته دخوب په جامو کښی راځي او یا هغه جامی وي چه هغه ډیری خرابی او بدبویه وی که یو سپری له ددغی په مقدار سره زر ور کوی چه دایو کار له او یا د واده ځائی ته (یابلی دخادئي او خوشحالی) ځائی ته پکی لارښه نو انکار او سخته منع به وکړی او مانځه ته راتگ پکی بدنه گڼی .

ځکه الله تعالی ځائسته دے او جمیل دے نو بنائست او جمال ئی خوبه وی او جماعت ته دتللو په وخت کښی چه مونځ کوی پاکی او ځائست دهر مسلمان نه مطلوب دی الله تعالی فرمائی :

((یابني آدم خذوا زینتکم عند کل مسجد)) [سورة الأعراف آیت : ۳۱]

ترجمه : ای دادم ځامنو واخلی تاسی خپل ځائست په هر جماعت کښی (یعنی پاکی جامی هر مانځه ته اوغوندی) طحاوی بیهقی طبرانی د عبد الله بن عمر رضي الله عنهما نه حدیث نقل کړے چه دا وائي چه رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلی : ((چه کله یو کس ستاسو نه مونځ کوي نو دوه جامی دی واغوندی

حڪه الله تعالى ڊير حقدار دے دھغه چانه چه ته ورته خان
بناسته کوی)) .

۵۷- دمخالفاتونه دارنگه : حنی خلك داگناه گنی چه

کله ددی اودحمام (لیترین) په مینخ کبسی دیوال وی اوهغه
طرف ته مونخ وکړی .

* دلته دشیخ ابن باز رحمه الله فتوی نقله و چه ددی خائی سره
ئی تعلق دے .

* سوال کونکے داسی وائی : ایپه هغه خائی کبسی مونخ کول
جائز دی چه مخی ته ئی حمام وی او په مینخ کبسی دیوال وی
فقط او که نه بل خائی کبسی کول غوره دی ؟

* نوهغه محترم په دی الفاظو جواب ورکړه (چه ترجمه ئی داسی
ده : هیخ مانع نشته په دغه ذکر شوی خائی کبسی چه کله خائی
پاک وی اگر که مخی ته ئی حمام وی .

لکه څنگه چه دحمامونو سر بانندی مونخ جائز دے خو چه پاک
وی دغه په صحیح قول دعلماو کبسی دی والله ولی التوفیق .

[مجلة الدعوة شماره ، ۱۱۹۱ په ۱۳/۱۰/۱۴۰۹ هـ]

۵۸- دارنگه دمخالفاتونه : حنی خلك دمانخه داقامت

او تکبیر په وخت کبسی (اقامها الله و اداهاالله) وائی : اودلیل ئی
په دغه بانندی دابوداود دا حدیث دی چه په خپل سنن کبسی نقل
کړے دابی امامه په روایت بانندی چه هغه دحنی اصحابو درسول

الله صلى الله عليه وسلم نه نقل كړې چه بلال رضى الله عنه كله دمانخه دپاره اقامت كاو نو چه كله ئي
(قد قامت الصلاة) ووايه نو نبى صلى الله عليه وسلم : (أقامها الله وأدامها) ووايه .

ترجمه : (يعنى الله تعالى دى مونخ قائم او دائم او هميشه كړى)
دا حديث ضعيف دے اعتماد ورباندی نشی كيدلے .

۵۹- دارنگه دمخالفاتو نه : ځنى خلك مانخه ته نه

پاخيري تر خوچه اقامت كونكى

(قدقامت الصلاة) نه وى ويلے او دا ئي عقیده وى چه داكار سنت
دے ، حق داده چه داكار ئي صحيح نه دے .

* امام مالك رحمه الله ويلي خلك چه كله داقامت په وخت كښى
پاخيري نو ددغه دپاره ماخه حدنه دے اوريدلے چه قائم شى ورله
زما نظر دادے چه دا دخلكو دطاقت په اندازه خبره ده ځكه ځنى
خلك درانه وى او ځنى سپك وى ددوى خو دطاقت نشته چه ټول
ديو سړى پشان شى . [موطاء ص ۶۷]

۶۰- دمخالفاتونه داهم ده : چه په تخفيف او لنډوالى

دمانخه نه پوهيري كوم چه مراد دے او په دى حديث كښى راغله
رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايى : ((إذاصلى أحدكم للناس
فليخفف فإن فيهم الضعيف والسقيم والكبير ...))

ترجمہ : چہ کلہ یو کس ستاسو نہ خلکو لہ مونخ کوی نو لنہ او سپک دی کپی حکہ پہ دوی کسبی کمزورے ضعیف او بیمار اوبو داوی .

[احدیث دابی ہریرہ رضی اللہ عنہ پہ روایت بخاری او مسلم نقل کرے] .
دارنگہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم معاذبن جبل ملامتہ کرہ چہ کلہ ئی مونخ او برد کرے و نو داسی ئی ورتہ او فرمایل ((فتان ، فتان ، فتان)) دری کرت ئی ورتہ تکرار کرہ او یائی ورتہ داسی وویل : ((فاتنا ، فاتنا ، فاتنا)) یعنی خلک پہ فتنہ کسبی اچوی اوتکلیف ورکوی او د اوساطو مفصلو نہ ئی ورتہ پہ دوو سورتو امر و کرہ چہ دا پہ مانحہ کسبی وایہ .

* پہ دی دوارو احادیثو باندی ڀیر خلک دلیل نیسی چہ کلہ امام مونخ او برد کپی مخکی ددینہ چہ دوی پہ دی دلیل نیسی داکتل پکار دی چہ دمانحہ دلنہ والی او تخفیف اندازہ او مقدار خومرہ دے .

* امام ابن قیم رحمہ اللہ پہ خپلہ خبرہ کسبی داسی ویلی چہ کلہ د رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم دمانحہ طریقہ ذکر کوی .

پہ بخاری او مسلم کسبی دانس رضی اللہ عنہ نہ داسی نقل دی چہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم بہ مونخ لنہ اوہ او پورہ کامل بہ ئی کاو .

اودارنگہ پہ بخاری مسلم کسبی یو بل روایت ہم ددینہ نقل دے داوائی چہ ما دیو امام نہ روستہ داسی مونخ نہ دے کرے مگر

درسول الله صلى الله عليه وسلم مونخ تری ډیر لنډ او خفیف و
 امام بخاری ورسره داهم ذکر کړی ((وإن كان یسمع بکاء الصبی
 فیخفف مخافة أن تفتن أمه))

ترجمه : او که چرته خامخاد ماشوم ژړابه یی واوریده نو مونخ به
 ئی لنډ کړه ددی وجی نه چه یره به ورسره وه چه موربه ئی په فتنه
 او تکلیف کښی وه غورزیږی.

نو رسول الله صلى الله عليه وسلم دمانخه صفت داسی بیان کړه
 چه لنډو خو پوره او کامله و او لنډ خو به رسول الله صلى الله عليه
 وسلم کاو لیکن هغه لنډ والی نه و چه څوک ورباندی گمان کوی
 ځکه درسول الله صلى الله عليه وسلم دمانخه اندازه ورته نه وی
 معلومه ، ځکه دا لنډوالی یو نسبی کار د د د نسبت سنت
 طریقی ته راجع د نه چه دامام او هغه چا خواهش ته چه ددینه
 روسته ولاړوی (یعنی مونخ دچا دخواهش تابع نه د بلکی
 دستت تابع د) .

اوبیادانس رضی الله عنه حدیث راوړی او په دی کښی دا ذکر
 کړی چه مادھیخ یو سپری نه روسته داسی مونخ نه د کړی چه
 هغه دی درسول الله صلى الله عليه وسلم دمانخه نه لنډ او پوره
 وی او رسول الله صلى الله عليه وسلم به کله سمع الله لمن حمده
 وویل نو وه به دریده تر دی پوری چه مونږه به وویل چه هیر شو
 اوڅه وهم ورته وشو بیابه ئی تکبیر وکړه او سجده به ئی وکړه

اوبيا به ددو سجودو په مينځ کښی کيناست چه مونږه به اوويل چه
 څه وهم ورته وشو هيرئى شو (يعنى ډير وخت به ئي تير کړه) .
 ابن قيم رحمه الله وائي چه دا دانس حديث دے چه درسول الله
 صلى الله عليه وسلم دمانځه ذکر په صحيح حديث کښی وکړه او
 دهغه دمانځه طريقه ئي په پوره والی اولنډوالی سره بيان کړه
 اوپه دى کښی ئي دابيان کړه چه ددغه مانځه پوره والے ئي
 اواتمام ئي په اوږدوالي ددغه دو اعتدالينو سره ذکر کړه (چه
 رکوع نه پورته شى اوبل ددو سجودو په مينځ کښی) حتى چه يو
 کس به داگمان وکړه چه هيرئى شو او ياترى پاتى شو څه وهم
 ورته وه شه داداوږدوالی په وجه ، نو په دى حديث کښی يئ
 دواړه کاره جمع کړه اودائى وويل چه مالنډاو پوره مونځ درسول
 الله صلى الله عليه وسلم نه په غير دبل چا نه دے ليدلے نو داددى
 سره مشابه شو چه لنډوالے ئي په ودريدلو کښی شو او پوره والے
 په رکوع او سجده کښی شو اودارنگه په قومه او جلسه کښی
 (درکوع روسته او دسجدي نه روسته) ځکه ودريدل قيام
 دمانځه دانه وى مگر پوره وي نو توصيف اوبيان يى په پوره
 والی سره نه کيږى په خلاف درکوع او سجدي اوددى دواړه نه
 روسته (يعنى قومه او جلسه چه ورته وائي) اوپه دغه کښی راز
 دادے چه ودريدل لنډ او لږوى او رکوع او سجده او دارنگه ددى
 دواړه نه پورته کيدو کښی وخت ډيروى او اوږده ئي کړى نو مونځ
 پوره کيږى او تام وى داعتدال او نژدى والی په وجه دارکانو په

مينخ کبني نو داخبره ئي رشتياده چه ((مارايت اوجز ولا اتم من صلاة رسول الله صلى الله عليه وسلم)) (ترجمه ئي مخکي تيره شوي) .

نوداهغه شه دے چه رسول الله صلى الله عليه وسلم ورباندي په خپل مانخه کبني اعتماد کاو ځکه ده به يوشان کول او برابر به ئي کول کوم چه درکوع او سجدی او دقيام ودریدو او اعتدال دمانخه و) الخ دابن قيم رحمه الله خبره ختمه شوه .

دابن قيم خبره په انتهايي تحقيق کبني ده ځکه ډير مونځونه نن ورځ در رسول الله صلى الله عليه وسلم دمانخه او طريقي نه خلاف دي ډير خلک به ويني که قيام ئي صحيح وي نو په رکوع او سجده کبني ټونگی وهي او ځني ددينه هم ډير شري او ناکاره وي چه په قيام رکوع او سجده ټولو کبني ټونگی وهي .

* اوکومه چه تاکيدي خبره ده هغه داده چه تخفيف او لنډوالی داسی نه دے لکه څنگه چه ځني خلک نن ورځو کبني کوي .

انس رضی الله عنه وائي چه رسول الله صلى الله عليه وسلم به مونږه ته په تخفيف او لنډوالی امر کاو او مونږه له به ئي امامتی او مونځ په سورت الصافات کاو .

* هيڅ شك شبه په دی کبني نشته چه رسول الله صلى الله عليه وسلم ډير زيات درحم او مهربانی واله دے په خپل امت باندي دنور مخلوق نه ((بالمؤمنين رء وف رحيم)) ترجمه : (په مومنانو باندي مهربانه نرم او درحم واله دے) سره ددينه دهغه عمل او

وينا ته اوگوره ته به داييامومي ضروري چه تخفيف او لنډوالي داسی نه دے لکه څنگه چه تری نن ورځ خلکو کوم فهم او پوه اغستلی او پوه شوی ، (یعنی خلکو دغه فهم خطا دے چه دومره زر زر مونځ کوی چه دقومی او جلسی پته په کښی نه لږی ، یا ډیر زیات مختصر قراءت کوی .

۶۱- ځنی مخالفات چه په بنځو پوری متعلق دی :

هغه داچه ځنی بنځی دومره مونځ تاخیره وی او ناوخته کوی چه فرض مونځ ترهغه پوری نه کوی ترڅو چه سپرو مونځ نه وی کړے او که چرته یوی پکی مخکی دسپرو نه وکړه نو دا خطاشوه ، (یعنی په خپل وخت پکار دے که سپرو مونځ کړے وی او که نه) .

۶۲- دارنگه ورغوی او لاس خوځول او حرکت ورکول

دسلام گرځولو په وخت کښی چه کله بنیء طرف ته سلام گرځوی نو بنیء طرف ته حرکت ورکوي او چه کله گس (چپ) طرف ته ئی گرځوی نو گس (چپ) طرف ته حرکت ورکوي اوددی په منع کښی صریح او ښکاره دلیل راغله .

* درسول الله صلی الله علیه وسلم ملگرو صحابو رضی الله عنهم چه کله به ئی سلام گرځولو نو په

لاسونو به ئی اشاری کولی نورسول الله صلی الله علیه وسلم وه لیده نو داسی ئی ورته وه فرمایل :

((ماشانکم تشیرون بایدیکم کانهما اذناب خیل شمس ، اذاسلم احدکم فلیتفت الی صاحبه ولا یؤمی بیده))

ترجمه : څه چل دے په تاسو باندے چه په لاسونو داسی اشاری کوی لکه دتریدلو اسونو دلکو پشان !! چه یوکس په تاسو کښی سلام گرځوی نو خپل ملگری ته دی وه گوری او په لاس دی اشاره نه کوی . [داحدیث مسلم نقل کړے]

معنی دشمس چه جمع دشموس ده هغه څاروی ته وائی چه هغه تریدلے وی او یو ځائی نه ودیریری او ځان له وی (ابن الاثیر په نهایت کښی هم دغه معنی کړی) .

۶۳- سرخوځول دسلام گرځیدو په وخت کښی : په ځنو مونځ کونکو دا ملاحظه ده چه هغوی کله سلام گرځوی نو سر اوچت کړی اوبیائی ښکته کړی او دغه شان وی چه ترڅو دسلام گرځیدونه فارغ شی او داکار درسول الله صلی الله علیه وسلم دعمل نه خلاف دے چه هغه به کله سلام گرځاو نو داسی نه دی کړی .

* ابوداود ترمذی نسائی داسی روایت نقل کړی چه رسول الله صلی الله علیه وسلم به کله سلام گرځاو نو اول به ئی ښی طرف ته وه گرځاو او داسی به ئی ویل ((السلام علیکم ورحمة الله)) تردی پوری چه دښی طرف سپینوالے دمخ به ئی وه لیدل شو ، او گس طرف ته به هم داسی ویل ((السلام علیکم ورحمة الله)) تردی چه سپینوالے دمخ به ئی گس طرف ته وه لیدل شو نو دسر خوځیدل ئی پکی نه دی ذکر کړی نو پته وه لړپیده چه دغه کار دست نه خلاف دے

(سرخوٹول وغیرہ پکی نشتہ) .

۶۴۔ دارنگہ دمخالفاتونہ: دفرض مانخہ نہ روستہ لاس پورته کول .

* دشیخ عبدالعزیز بن باز رحمہ اللہ نہ تپوس شوی چہ دفرض مانخہ نہ روستہ لاس پورته کول شتہ کہ نہ ؟

نوهغه داسی جواب ورکرے : داصحیح ثابت نہ دہ چہ دفرض مانخہ نہ روستہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم لاس پورته کپی وی او نہ دصحابہ کرامورضی اللہ عنہم نہ ثابت دہ ترخو پوری چہ مونڑہ تہ ددی علم دے او هغه چہ حنی خلک دفرض مانخہ نہ روستہ لاس پورته کوی (یعنی دعاکوی) نو دابدعت دے او خہ اصل ئی نشتہ حکہ نبی صلی اللہ علیہ وسلم فرمائی : ((من عمل عملا لیس علیہ أمرنا فهورد)) ترجمہ : چاچہ یو عمل وکرہ او پہ هغه بانندی زمونڑہ حکم نہ و نو دارد دے .

[داحدیث امام مسلم پہ خپل صحیح کبئی نقل کرے]
 اودارنگہ بل حدیث دے چہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم فرمائی : من أحدث فی أمرنا هذا ما لیس منه فهورد ((
 ترجمہ : چاچہ زمونڑہ پہ دی دین کبئی نوے عمل وکرہ هغه چہ ددین نہ نہ و نو هغه رد دے) [متفق علیہ حدیث دے]

۶۵۔ حنی دمخالفاتو نہ مصافحہ کول دمونخ کونکو چہ

کلہ سلام وگرخوی دمانخہ نہ او داویل چہ (تقبل اللہ اوحرما) .

* دشیخ الاسلام ابن تیمیہ رحمہ اللہ نہ تپوس وشو چہ دمانخہ نہ

روستہ مصافحہ او لاسونہ ورکول یو بل تہ سنت دی او کہ نہ ؟

* نو ہغہ رحمہ اللہ داسی جواب ورکرے .

* الحمد للہ ، لاسونہ یو بل تہ دمانخہ نہ روستہ ورکول چہ

مصافحہ ورتہ وائی دا بدعت دے او سنت نہ دے واللہ اعلم .

[الفتاویٰ ۲۳۹/۲۳]

* دائمی لجنی تہ پہ دی حقلہ داسی سوال راغلے چہ

الفاظ ئی دادی : ددے خہ حکم دے چہ دھر فرض مانخہ نہ

روستہ ہمیشہ سلام او مصافحہ یو کس دامام سرہ کوی او

دہغہ کسانو سرہ چہ بنی او گس طرفونو تہ یی وی ؟

* نو لجنی داسی جواب ورکرے :

چہ پہ امام ہمیشہ سلام کول او مصافحہ لاس ورکول او مونخ

کونکی داپہ خان لازم کپری چہ بنی او گس طرف کسانو سرہ ہم

دغہ عمل کول دھر مانخہ نہ روستہ (یعنی دپنخہ وارو مونخونو

نہ روستہ دا بدعت دے خکہ دانہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ

وسلم نہ ثابت دی او نہ دخلفاء راشیدینو نہ ثابت دی او نہ

دنورو صحابہ کرامونہ او کہ ثابت وے نو مونو تہ بہ نقل شوی و

ے خکہ چہ ہر ورخ پنخہ کرتہ دامونخ تکراری پری او داخہ پہ

مسلمانانو پتہ نہ دہ عام خلکی وینی او دنی صلی اللہ علیہ

وسلم نه دا ثابت دی چه فرمایلی ئی دی : ((من أحدث في أمرنا هذا ما ليس منه فهو رد)) (۱) ترجمه : (چاچه نوے کار زمونږه په دین کښی وکړه هغه چه ددین نه نه و نوهغه رد دے) (یعنی چه څوک په دین کښی دځانه څه جوړکړی نو اجر پکی نشته او بدعت دے اودسنت خلاف دے).

* محترم شیخ عبداللہ بن عبدالرحمن بن جبرین حفظہ اللہ داسی ویلی : د فرض مانځه نه روسته چه سلام وه گرځوی ډیر مونځ کونکی یو بل ته لاس ورکوی او مصافحه کوی چه څوک ورسره په خواکښی ناست وی او داسی ورسره هم وائی (تقبل اللہ) او (حراما) دابدعت دے دسلفونه ئی څه نقل او ثبوت نشته (اھ) .

۶۶- په گوتو باندی تسبیحات نه ویل او تسبیح

استعمالول (عوام چه ورته تسفی وائی)

عبدالعزیز بن باز رحمہ اللہ دیو سوال په جواب کښی داسی ویلی کله چه داسوال دتسبیح په باره کښی شوی وو:

* پریخودل ئی غوره دي او ځنی علماو مکروه گڼلی او غوره داده چه په گوتو باندی ووائی لکه څنگه چه رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم به کول او در رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم نه دا روایت هم شوی چه تسبیح (سبحان الله) او تهلیل (لا اله الا الله)

ویل داپه گوتو ویل پکار ئی اوپه دی امرکړے او فرمایلی دي :

((چه دابه خبری کوی او تپوس تری کیدلے شي)) .

[دا حدیث ابو داؤد نقل کرے]

* یواخی دبنی ؑ لاس پہ گوتو اکتفاء کول بہترہ دی او افضل کار دے ددو حدیثونو پہ وجہ :

* اول حدیث دادے چہ نبی صلی اللہ علیہ وسلم بہ تسبیحات پہ بنی ؑ لاس ویل (یعنی دبنی ؑ لاس گوتی بہ ئی شمیرلی) .
[دا حدیث ابو داؤد نقل کرے]

* دویم حدیث : ((چہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم بہ (بنی ؑ والے (التیامن) پہ ہرشی کنبی خوبنولو تر خو پوری چہ ئی طاقت و پہ پاکوالی کنبی او پہ پیزار پنبپوکولو کنبی او سرگیرہ گمنخولو کنبی بلکی پہ خپلو تولو کارونو کنبی)) .
[دا حدیث بخاری او مسلم نقل کرے]

* دشیخ ابن باز رحمہ اللہ نہ دیو امام پہ بارہ کنبی تپوس وشو چہ دجماعت امام دے او یواخی پہ بنی ؑ لاس تسبیح وائی او خنو مونخ کونکو دا ناشنا گھلی .

* نو محترم شیخ داسی جواب ورکرے : کوم خہ چہ امام کری داصحیح کار دے دبنی صلی اللہ علیہ وسلم نہ ثابت دی چہ ہغہ بہ دبنی ؑ لاس دگوتی پہ شمیر تسبیح ویلی او چاچہ پہ دوارو لاسونو وہ شمیرلی نوخہ پروانہ کوی خکہ چہ غالبہ احادیث مطلق ذکر شوی ، لیکن تسبیحات پہ بنی ؑ لاس ویل دابہترہ او غورہ عمل دے او پہ سنت عمل دے چہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم نہ ہم دغہ ثابت دی . واللہ ولی التوفیق .

۶۷- اودارنگه دمخالفاتونه نظر مشغوله كول

(اواسمان ته پورته كتل) :

* قال صلى الله عليه وسلم : ((لينتهين أقوام يرفعون أبصارهم إلى السماء في الصلاة أو لا ترجع إليهم أبصارهم))

ترجمه : رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلى :

(چه خامخا دپورته كتلو نه دى خلك منع شى چه په مانخه كنبى پورته گورى او كه نه الله تعالى به ترى نظر واخلى او واپس به ورته نشي) . (يعنى پوندبه ئي كړى) . [داحديث مسلم احمد ابوداود ابن ماجه دجابر بن سمره اوانس رضى الله عنهما نه روايت كړى]
اوپه دى باندى ابن خزيمه باب تهرله چه ويلى ئي دى (باب التغليظ في النظر إلى السماء في الصلاة) .

(يعنى په مانخه كنبى اسمان ته كتل نارواكار دى او خلاف سنت دى) كله چه دغه دلائل ذكر شو نو معلومه داشوه چه سنت داده چه مونخ كونكى دى دسجدى خائى ته گورى .

حاكم په مستدرک كنبى دعائشى صديقى رضى الله عنها په روايت حديث نقل كړى چه دا وائي چه كله رسول الله صلى الله عليه وسلم كعبى ته داخل شو نو دسجدى دخائى نه ئي بل خواته نظر نه دى اړولې ترهغه پورى چه ترى ووتلو .

[حاكم وائي چه صحيح دى او په شرط دشيخينو دى او په دى ورسره ذهبى هم موافقه كړى] .

امام احمد او ابن خزيمه او بيهقي په حسن سند سره د عبد الله بن زبير رضي الله عنه نه نقل كړي چه نبی صلی الله عليه وسلم به كله تشهد په حال كښی و نو گس لاس به ئي په گس وړانه (پتون) كيخوده او بنی لاس به یی په بنی وړانه كيخوده او په مسواکی گوته به ئي اشاره كوله اونظر به ئي داشاری نه بل خوانه اړه ولو (يعنی په كومه گوته چه به ئي اشاره كوله هم هغی ته به ئي كتل) دادواړه حدیثونه په دی دلالت كوی چه مونځ كونکی به دسجدي ځائی ته گوري او كه خوبه ئي شی نو مسواکی داشاری گوتی ته به گوري او دادتشهد په دوران كښی .

۶۸- دارنگه دمخالفاتونه چه مونځ كونكې خپل ارگمه نه

زغمی په مانځه كښی (اوخوله وازه كړی ، اه ، كوی) .

مسلم او ابوداود دابوسعید الخدري رضي الله عنه نه روایت كړې چه هغه ئي در رسول الله صلی الله عليه وسلم نه نقل كوی چه رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمایلی : *إذ اتعاب أحدكم في الصلاة فليكظم ما استطاع فإن الشيطان يدخل* ((.

ترجمه : (چه كله يو كس ستاسونه په مانځه كښی ارگمی كوی نو چه څومره ئي طاقت وی دفع دی كړی اووه دزغمی ځكه شيطان پكی ننوځی .

او كظم دپته وائي چه ارگمه واپس كړی رد ئي كړی ترڅوپوری چه ئي طاقت وی اوداپه دی هم كيړی چه په خوله لاس كيدي لكه په ځنو رواياتو كښی شته : ((*إذ اتعاب أحدكم فليمسك بيده على فمه*)) .

ترجمه : چه کله يو کس په تاسو کښې ارگم وکړي نو په خوله دى لاس کيدى اووه دى نيسى . [دا حديث مسلم دابوسعيدالخدري رضى الله عنه په روايت نقل کړے]

۶۹- دارنگه دمخالفاتو نه په مانځه کښې خوله پټول چه

ياخوئي ورنه څه څادر تاو کړے وى

(يعنى لچک ئى وهله وى) اويائي په بل څه پټه کړى وي .

ابوداودابن ماجه او بغوى دابى هريره رضى الله عنه نه روايت کړے چه نبى صلى الله عليه وسلم منع کړى چه يو کس دى خوله پټه کړى .

اوددينه هغه پټول مستثنى دي چه کله ئى دارگمى په وخت کښې پټه کړى کوم چه لږمخکى تيرشو .

شيخ عبدالعزيز بن باز رحمه الله ويلي چه دخولى نه څه شى تاو هل مکروه دى مگرکه دعذراو څه بيمارى په وجه وى . (۱)

۷۰- دارنگه دمخالفاتونه چه کله اذان وشى او

بيادجماعت نه وځى .

امام منذرى رحمه الله ويلي : ((الترهيب من الخروج من المسجد بعد الاذان لغير عذر)) يره ول چه په غير دعذر نه دجماعت نه وځى چه کله اذان وشى (يعنى چه اذان وشى او روسته دجماعت نه وو ځى دغه کس دعذابه يره ول) .

بيائي ددينه روسته احاديث راوڙي چه ابوهريره رضی اللہ عنہ ويلي چه يو سڙي دجماعت نه ووت چه اذان شوي و نو هغه ورته داسي وويل : ((أما هذا فقد عصي أبا القاسم صلى الله عليه وسلم)) هر چه داوو نودي دابالقاسم (يعني رسول لله صلى الله عليه وسلم) نافرمانی وکړه . [داروايت مسلم او احمد نقل کړے] اودائي ورسره زيات کړي (چه کله تاسو په جماعت کښي ئي اودمانخه دپاره اذان وشي نو يو کس ستاسو نه دي ترهغه پوري نه وځي چه مونځ ئي نه وي کړے) امام ترمذي رحمه الله وائي چه په دي باندي داهل علمو عمل دے در رسول الله صلى الله عليه وسلم صحابه کرام اودهغو نه روسته د علماو چه يو کس به هم دا اذان نه روسته نه و ته دجماعت نه مگر که چرته ئي ډير غذر و چه اودس کوي او يابل داسي کار چه خلاصون به تري نه و . [خبره ئي ختمه شوه] .

۷۱- دارنگه دمخالفاتونه چه کله جماعت ته وځي او

دلاسونو گوتي په يوه بله کښي ورکړي چه (تشبيک) ورته په عربي کښي وائي دادمانخه دخلاصيدو پوري منع دي ځکه ددينه منع شوي چه گوتي په يو بل کښي ورکړي او مونځ ته ځي اويا مونځ کوي .

دکعب بن عجره رضی اللہ عنہ نه روايت دے دا وائي چه رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي :

((إذ اتوضأ أحدكم فأحسن وضوءه ثم خرج عامداً إلى المسجد فلا يشبكن بين يديه فإنه في صلاة))

ترجمہ : (کله چہ یو کس پہ تاسو کنبی اودس وکړی او ښه کړی اودس خپل او بیا جماعت ته دوتلو په اراده ووخی نو گوتی دی په یو بل کنبی نه ورکوی ځکه دے په مانخه کنبی دے) .
[داحیث احمد او ابوداود او ترمذی نقل کړے] .

دابوهریره رضی اللہ عنہ نه روایت دے دا وائی چہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم فرمایلی : ((چہ کله یو کس په تاسو کنبی اودس وکړی په خپل کور کنبی اوبیا جماعت ته راغے نو داپه مانخه کنبی دے تردی چہ واپس شی نو داسی دی نه کوی :
((وشبک بین أصابعه)) یعنی گوتی په یو بل کنبی ورکړی او ننه ئی ایستلی . [داحیث حاکم روایت کړے]

* بیادابوهریره رضی اللہ عنہ نه روایت دے دادنبی صلی اللہ علیہ وسلم نه نقل کوی چہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم فرمایلی : ((إذاتوضأ أحدکم للصلاة فلاشبکن بین أصابعه))

ترجمہ : (چہ کله یو کس ستاسو نه دمانخه دپاره اودس وکړی نو گوتی خپلی دی په یو بل کنبی نه ننه باسی) [داحیث طبرانی په معجم الاوسط کنبی نقل کړے] .

داتول احادیث په دی دلالت کوی چہ گوتی به په یو بل کنبی نه ننه باسی چہ کله مانخه ته ووخی تردی پوری چہ فارغ شی ترینه

۷۲- دارنگه دمخالفاتو نه دسورت فاتحی نه روسته چپ کیدل او سکتہ کول اوږده سکتہ (یعنی غلی ودریدل)

اوداسڪته او چپ ودريده درسول الله صلى الله عليه وسلم نه په صحيح حديث كښي نه دي ثابت .

* شيخ الاسلام ابن تيميه رحمه الله په فتاوى كښي ويلي : اوامام احمد رحمه الله نه ده مستحب كړي چه امام دي دمقتدي د قراءت دپاره غلځي شي .

ليكن ځنو ملگرو ئي مستحب گڼلي دغه ، او دامعلومه ده چه نبى عليه السلام كه چرته سكته كولې او چپ كيدلې نو دسورت فاتحي لوستل خوبيا كيده پكي اودايبيا پوره اسباب او دواعي دهغي په نقل به وي نو كله چه دا يو كس هم نه ده نقل كړي نو معلومه شوه چه دغه سكته نه وه او هم دارنگه كه چرته ټولو صحابه كرامو درسول الله صلى الله عليه وسلم نه روسته فاتحه ويلې يابه اوله سكته كښي اويابه دويمه كښي نو بياخوبه پوره كسانو دغه نقل كړې و نو څنگه يو كس هم دصحابو نه نه ده نقل كړي چه دوي به په دويمه سكته كښي سورت فاتحه ويله سره ددينه كه دا جائز و نو صحابه كرام ډير حقدار و دهغه په علم نو دامعلومه شوه چه دابدعت د . هـ [خبره ئي ختمه شوه] .

اودشيخ عبدالعزيز بن باز رحمه الله نه په دي مسئله كښي دوه سواله شوي چه اولنې سوال داسي د : امام چه كله دفاتحي نه روسته ودريري دومره وخت چه فاتحه پكي وه لوستل شي نو ددي څه حكم د او كه امام وه نه دريري په دغه وخت كښي نو مقتدي به كله فاتحه لولي ؟

* نوهغه داسی جواب ورکړه : دلته څه داسی صحیح او صریحه واضحه دلیل په دی نشته چه هغه په مشروعیت او جواز دسکتی دامام بانندی دلالت وکړی تردی پوری چه مقتدی سورت فاتحه په جهری مانخه کنبی ووائی هرچه مقتدی دے نو دهغه دپاره جائز دی چه کله امام په ایت ودریږی دهغه په سکتو کنبی دی سورت فاتحه وائی که چرته چپ کیده اوکه داورته اسانه نه وه نو بیادی مقتدی په پټه وائی اگرکه امام قراءت لولي بیابه چپ کیږی (یعنی نور قراءت به ورپسی نه وائی) ددی قول درسول الله صلی الله علیه وسلم په وجه ((لا صلاة لمن لم یقرأ بفاتحة الكتاب)) .

ترجمه : (نشته دے مونځ دهغه چاچه سورت فاتحه ئی وه نه ویله) [دامتفق علیه حدیث دے] .

او دویم حدیث دادے چه رسول الله صلی الله علیه وسلم وه فرمایل : ((لعلکم تقرؤن خلف إمامکم ؟ قالوا : نعم . قال لاتفعلوا إلا بفاتحة الكتاب فإنه لا صلاة لمن لم یقرأ بها)) .

ترجمه : (شایدتاسو دامام ن روسته قراءت وائی : هغوی وویل او ، نورسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وه فرمایل داسی مه کوی مگرسورت فاتحه لولی ځکه دهغه چامونځ نه کیږی چه سورت فاتحه ئی وه نه لوستله) [داحدیث احمدابوداود او ابن حبان په حسن سند سره نقل کړے] .

* دادواړه حدیثونه داقول دالله تعالی عزوجل خاص کوی : ((وإذأقرئ القرآن فاستمعوا له وأنصتوا لعلکم ترحمون)) [سورت الأعراف ، آیه ۲۰۴]

ترجمه : (کله چه قران کریم لوستل کيږي نو غوږ ورته کيدئى او چپ شىء شايد چه په تاسو رحم وکړم شي) .

* اوداقول دنبي صلى الله عليه وسلم : ((إنما جعل الإمام ليؤتم به فلا تختلفوا عليه فإذا كبر فكبروا وإذا قرأ فانصتوا))

ترجمه : يقينا امام ددى دپاره مقرر شوم چه په هغه پسى اقتدا وشى نو اختلاف او خلط ورباندې مه راوړي چه کله الله اکبر ووايي نو تاسو ورپسې الله اکبر (تکبير) وائي ، اوچه کله قراءت لولي نو بياچپ شىء . [دا اوږد حديث دے او مسلم په خپل صحيح کښى روايت کړے] .

اود دويم سوال جواب هم دغه شان دے . اه

۷۳- دارنگه دمخالفاتونه دستنو په مينخ کښى مونخ کول .

* قره رضى الله عنه وائي : ((کنا ننهى أن نصف بين السواري على عهد رسول الله صلى الله عليه وسلم ونطرد عنها طردا))

ترجمه : (مونږه درسول الله صلى الله عليه وسلم په وخت کښى منع کيدلے شو او شرلے شو چه دستنو په مينخ کښى مونخ وکړو او صف شو دهغى نه .

[دا حديث ابن ماجه او ابن خزيمه ابن حبان حاکم بيهقي او طيالسي نقل کړے او حاکم ويلي چه سند صحيح دے او ذهبى ورسره موافقه کړى] .

* عبد الحميد بن محمود وائي چه مادانس بن مالك رضى الله عنه سره د جمعى مونخ کاو نومونږه ستنوته تيل وهلے شو نو کله به مخکى شو او کله به روسته شو نو انس رضى الله عنه وويل :

((مونږه به در رسول الله صلى الله عليه وسلم په وخت کښی د دینه خان ساته . [ابوداود ترمذی نسائي ابن حبان او حاکم نقل کړی]
 امام بیهقی رحمه الله وائي چه (والله اعلم) یعنی الله تعالی بنه پوهیږی لیکن اصلی وجه داده چه ستنی په مینخ کښی حائل واقع کیږی او صف متصل او پیوست نه وی (بلکی قطعہ کوی) او که یو کس یواځی مونخ کوی اودستنو نه تجاوز نه کوی نو مکروه نه دے ان شاء الله تعالی .

امام بخاری روایت نقل کړی چه نبی صلی الله علیه وسلم کعبی ته داخل شو اودمخکنو دو ستنو په مینخ کښی مونخ وکړو .
 امام مالک رحمه الله اجازه ورکړی چه کله خلك ډیر وی او گڼه وی نو ویلی ئی دی چه د ستنو په مینخ کښی که صفونه ودریږی او جماعت ورباندی تنگ شی نو څه پروا نشته .

۷۴- اودارنگه دمخالفاتو نه چه ځنو خلکو داعادت جوړ

کړی چه قران کریم ښکلوی (اودمخ سره ئی نیسی) غالباً داد تلاوت نه روسته او یا چه قران کریم په یو غیر مناسب ځائی کښی ووینی او یا تری وه لویږی .

په دی خبره کښی شک نشته دا کار چه څوک کوی نو دقران کریم احترام او عزت ئی په زړه کښی قصد

کړی وي اوداهانت نه ئی بیچ کوی ، لیکن دنیت صلاح دلیل په اصلاح دعمل نشی کیدلے .

* دشيخ الاسلام ابن تيميه رحمه الله نه تپوس شوى چه قران كريم ته پاڅيدل او ودريدل اودهغى بنكله ول او ايا دامكروه دى چه يو كس ئي دفال دپاره بیره كړى ؟

نوداسى جواب ئى وركړه : الحمد لله ، دسلفونه په دى حقله څه نه دى نقل شوى چه قران كريم ته پاڅى اويائي بنكل (يعنى چپ) كړى دامام احمد رحمه الله نه دقران كريم دنكلولو پحقله تپوس شوى نوهغه داسى ويلي : ما په دى كښى څه نه دى اوريدلى ليكن دعكرمه ابن ابى جهل نه دا روايت شوى چه هغه به قران كريم بیره كړه او مخ به يى ورباندې كيخوده او داسى به ئى ويل : (كلام ربى كلام ربى) زما درب كلام د دى زما درب كلام د دى .

ليكن دسلفو دا عادت نه و چه قران كريم ته پاڅيرى نو دائى هم عادت نه و چه ځنى خلك ځنى نورو ته پاڅيرى او مگر كه چيرته يو كس غائب وى دسفر نه راشى او يا داسى نور وغيره ددغه پشان .

* بيا دهغه خبرى نه روسته داسى ويلي : او ، هر چه قران كريم دفال دپاره بیره كول دى نو دسلفونه څه نقل شى په دى كښى نشته او متاخرينو روستنو په دى كښى نزاع او بحث كړه او قاضى ابويعلی په دى كښى نزاع او پوره بحث ذكر كړى .

دا بن بطنه نه ئى ذكر كړى چه ده فال نيولى او دغه عمل كړى او دنورونه ذكر كړى چه بدگڼلى ځكه دا هغه فال نه د دى چه كوم به

رسول الله صلى الله عليه وسلم خوبناو ځکه رسول الله صلى الله عليه وسلم به فال خوبناو او (طيره) (يعنى مرغه پاڅول) به ئي بدگڼل .

کوم فال چه به ئي خوبن و نو هغه داو چه څوک کوم کار کوي او يا ورته څه اراده وکړي او توکل او بروسه ئي په الله تعالى وي او هغه خبره يا يو کلمه لفظ واورى چه دخوشحالى وي .

لکه داسى واورى چه يا (نجیح) يا مفلح ، ياسعيد ، يامنصور ، اوياداسى نور الفاظ چه په هغه کښى

(دکاميابى اويوه نيکه ښه ښه علامه اومعنى وي) تراخړه ، خبره ئي ختمه شوه رحمه الله تعالى .
[مجموع الفتاوى ۲۳ ص ۶۵-۶۶] .

۷۵- اودارنگه دمخالفاتونه نه دقران کریم په لوستلو کښى تکلف کول .

* ځکه ځنى قاريان خلك متنفره کوي چه دالله تعالى کلام واورى اودا په دى وجه چه ددوى په مشقت او تکلف لوستلو سره په اداکولو دحروفو کښى اودحرف راويستل دخپل مخرج نه په طريقى دتکلف سره .

الله تعالى فرمائي : ((ولقد يسرنا القرآن للذكر فهل من مدكر))

[سورة القمر آية : ۱۷] ترجمه : په تحقيق سره خامخامونږه قران کریم اسان کړى دپاره دنصیحت قبلولو (اودپنداغستلو) زده کولو اياڅوک پندقبلونکى اوزده کونکى شته .

ابن کثیر رحمہ اللہ ویلی : (ہونا قراءتہ) یعنی لوستل مو ورلہ اسان کری . اوسدی ویلی : (یسرنا تلاوتہ علی الألسن) تلاوت مو ورلہ اسان کرے پہ ژبویاندی . اوضحاک ویلی دابن عباس پہ روایت دہغہ نہ نقل کرے کہ چرتہ اللہ تعالیٰ دا قران پہ ژبہ دبنی ادمونہ وے اسان کرے نو ہیچا دا نشو لوستلے یو کس دمخلوق نہ چہ داللہ تعالیٰ پہ کلام خبری وکری او خولہ پری وہ خوزہ وی .

[ختم شو ، دتفسیر ابن کثیر نہ ۴ ص ۲۸۲] .

۷۶- دمخالفاتو نہ حنی عام خلك ددو سجدو پہ مینخ کبئی داسی وائی (اللهم خل عني) ای اللہ لری کرہ زمانہ . دا لفظ دماثور او سنت طریقی نہ خلاف دے . بلکی داسی دی وائی : چہ کوم راغلی : ((رب اغفر لي وارحمني واهدني وارزقني)) (۱)

ترجمہ ک : (ای ربہ گناہ راتہ وہ بخسبہ اورحم راباندی وکرہ اوهدایت (خودنہ) راتہ وکرہ اورزق راتہ راکرہ) .

۷۷- اودارنگہ دمخالفاتو نہ : حنی مسلمانان پہ خپل مانخہ کبئی یو طرف اوبل تہ اوپری راوپری . اوکلہ خپل جسم بدن مخکی تیل وہی اوکلہ ئی روستہ (یعنی روستہ کیبری

(۱) مسائل مهمه تتعلق بالصلاة للشيخ عبدالله بن منصور الزامل رحمه الله تعالى .

اومخکی کیری (په غیر دڅه حاجت اوضرورت نه اوداتول کارونه په مانخه کبني دخشوع اوعاجزی نه خلاف دي . (۱)

۷۸- اودارنگه دمخالفاتونه : ځنی مونخ کونکی چه کله

سجده سهوه کوی نوپه سجده کی داسی وائی : (سبحان من لا یسهو ولا ینام)

ترجمه : (پاکی ده هغه چاله چه نه سهوه کیری اونه اوده کیری ، اوځنی دا ایت وائی : ((وما كان ربك نسيا)) (ستارب نه هیره وی) اویداسی وائی :

((ربنا لاتؤاخذنا ان نسينا أو اخطانا)) (ای زمونږه ربه که مونږه خطاشو اویاهیر کړو نو موږه مه نیسه) .

* په کتاب السنن والمبتدعات کبني راغلي چه دنبی صلی الله علیه وسلم نه کوم خاص دعانه ده نقل شوی دسجده سهوی دپاره بلکی ددی اذکار هم دنوروعامو سجدویشان دی چه کومی په مانخه کبني دي .

(۱) فائده : دا حدیث چه نبی صلی الله علیه وسلم یو سړی وه لیده چه په مانخه کبني په ږیره لویی عبث کارکول یعنی په ږیره کی گوتی وهلی نو رسول الله صلی الله علیه وسلم وه فرمایل : ((لوخشع قلب هذا لخشعت جوارحه)) که ددی سړی زږه عاجزی او خشوع کولے نو نورو اندامونو به ئی هم کولے . دا حدیث موضوعي دے اودسعیدبن المسیب نه ئی موقوف روایت کړے لیکن ددنه هم نه دے صحیح .

اوکوم چہ ویلی شی چہ ہغہ بہ پہ دی کنبی : (سبحان من لا یسہو ولا ینام) ویل نو دا رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم نہ دی کپی اونہ صحابہ کرامو اونہ ورباندی ہیخ یو دلیل دست نہ شتہ . (۱)

* اوکوم کس چہ مخکنی دوه ایتونہ لولی نو سرہ ددغہ نہ پہ دغہ عمل ہیخ دلیل نشتہ او داپہ صریحہ نہی او منع کنبی واقع شہ کومہ کنبی چہ منع راغلی دقران کریم دلوستلو نہ پہ رکوع اوپہ سجدہ کنبی .

امام مسلم دعبد اللہ بن عباس رضی اللہ عنہما پہ روایت باندی یو مرفوع حدیث نقل کرے : ((... ألا وإنی نہیت أن أقرأ القرآن راکعاً أو ساجداً)) (۲)

(خبردار یقینا زہ منع شوے یم دلوستلو دقران کریم نہ پہ رکوع او پہ سجدہ کنبی) .

۷۹- پہ حنی غتیاو لویو جماعتونو کنبی حنی کسان چہ داخل شی اوجمع ولاڑہ وی نوبل صف جوڑہ وی او حال داوی

(۱) السنن والمبتدعات ص ۷۶ .

(۲) مسلم سرہ دشرح النووی نہ ۱۶۹ / ۴ .

فائدہ : شیخ البانی رحمہ اللہ پہ دے حدیث تعلیق کرے او وائی : چہ نہی مطلقہ دہ او شاملیری فرضاونفلو دوارو تہ او ہرچہ دابن عساکر زیادت دے پہ (۱۷ / ۲۹۹ / ۱) (چہ پہ نفلو کنبی شہ گناہ نشتہ) نودا شاذ دے او یامنکر دے اودا ابن عساکر معلول کرے پہ دی خہ عمل جائز نہ دے .

چه مخکی صف کبني خائي وی لیکن دانوے صف جوړه وی اود بل طرف نه مخکی صف مکمل نه وی لیکن دمسافی دلری والی په وجه (چه لږه فاصله وی) اویا په دی طمعه وی چه رکعت به لاندی کړم نو کسل او سستی وکړی او صف نه پوره کوی دبل طرفه اوددی داعمل دصف په پوره کولو کبني خلل اونقصان اچوی ځکه صف جوړه وی اومخکی صف لاپوره نه دے .

اوهم دارنگه ډیر کرت نور کسان به روسته راځی اویو بل صف به جوړه وی لکه ده چه څه کړی هغه نور ئی هم کوی نو صفونه به نیمگړی اوناقص پاتی کیږی ددواړو طرفونه اودا کار نه دے جائز ددی قول دنبی صلی الله علیه وسلم په وجه ((ومن قطع صفا قطع الله عزوجل)) چاچه صف پری کړه الله عزوجل به دا قطع کړی [داحديث احمد ابوداود او نسائي نقل کړے].

اودارنگه حدیث دے ((أقيموا صفوفكم أو ليخالفن الله بين قلوبكم)) ترجمه : (خپل صفونه جوړ کړی اویا به خامخا الله تعالی ستاسو په زړونو کبني مخالفت واچوی) . [ابو داود او ابن حبان روایت کړے داحديث]

۸۰- ځنی امامان چه کله په صف کبني کوږوالی وینی اودصفونو جوړه ولو په وخت کبني ورته داسی وائی : ((إن الله لا ينظر إلى الصف الأعوج)) ترجمه : (یقینا الله تعالی کوږ صف ته نه گوری) اوکله ورسره داهم ووائی چه دارسول الله صلی الله

علیہ وسلم ویلی نو (قال) ورسره وائی چه قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم .

لیکن داورد بحث نہ روسته چه دخلکو په مینخ کنبی دامعروف او مشهور دے خو چه خومره تپوس مونرہ داهل علمونه کړے نو په هیخ کتاب کنبی نشته اونه اهل علمو پیژانده اونه کوم کس ددینه خه بحث کړے . داټول دبحث په اعتبارسره لیکن چه خوک ئی وائی نو هغه دی ثبوت پیش کړی او په دی دے بحث او خبره یعنی تلفظ نه کوی مگر چه کله بنه تاکیدئی دصحت وکړی .

بیانور احادیث در رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم نه نقل دی چه صحیح احادیث دی او هغه پوره دی چه دنورونه سړی بی پروا کوی (دمثال په طور نه دحصر په طریقہ) دا قول در رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم ((سووا صفوفکم)) (خپل صفونه برابر او جوړ

کړی) [بخاری او مسلم روایت کړے] .

اودا قول در رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم : ((أحسنوا إقامة الصفوف في الصلاة)) (بنه او بهتره کړی په مانحہ کنبی دصفونو سیده کول او نیغ ودره ول او برابره ول) . [احمد په مسند کنبی روایت کړے] .

اوداقول د رسول الله صلى الله عليه وسلم : ((رسوا صفوفكم وقاربوا بينها)) (۱)

(صفونه سيده برابر کړې او نژدې شې يو بل ته په صفونو کښې)
[احمد او ابوداود نقل کړے] .

۸۱- په ځنې مونځ کونکو داعتراض دے چه کله درکوع نه پورته کيږي نو داسې لاس او چتوی اورفع الیدین کوی لکه دعاچه کوي .

اوداکار د رسول الله صلى الله عليه وسلم دستتو خلاف دے ځکه رسول الله صلى الله عليه وسلم به داوړو برابر لاسونه اوچتول اوکله به ئي دغوږ نو دنرموسره برابر ول نه دا چه داسې اوچت شې لکه دعاچه کوي اوددعا په هيئت او شکل سره ئي اوچتوی .

۸۲- هغه بيماران او مريضان چه يو شمير مونځونه تری فوت شې او قضا شې دغه مونځونه نه کوی مگر هم په دغه وقت د سبا ورځی اوداواضح خطا ده ښکاره ، په دغو دا واجب ده چه کوم مونځ تری قضا شې نو سمدستی اوفورا به ئي کوی (چه قادرشه ورباندي) دا حديث دليل دے نبي صلى الله عليه وسلم فرمائي : ((من نسي صلاة أوتام عنها فكفارتها أن يصليها إذا ذكرها))

(۱) دفائدي په غرض دارساله اوگوره (تسوية الصفوف وأثرها في حياة الأمة) حسين العوايشه .

ترجمہ : (دچانہ چہ مونخ ہیر شہ اویاتری وده شہ نو دگناہ نہ
دخلاصیٰ اوکفارہ ئی دادہ چہ کلہ ورتہ یادشی نو وودی کپری) .
[داحدیث بخاری مسلم ابو داود نسائی ترمذی پہ نژدی الفاظو نقل کرے]

۸۳- دکسوف او خسوف (یعنی دنور او سپورمی
دتوریدو مونخ) چہ کلہ داتورشی نو خلك مونخ کوی نو چہ امام
یوہ رکوع وکپری بیاورسرہ خوک شریک شی او امام سلام وہ
گرخوی نو دا ورسرہ ہم سلام گرخوی اودا کار خطادے حکہ ددی
داعقیدہ وی چہ دنورو مونخونو پشان چہ کلہ رکوع لاتدی کپری
نو رکعت ئی لاتدی کرہ اوحال دادے چہ دا دامام دویمہ رکوع
اوپہ کسوف او خسوف مونخونو کبئی پہ ہر رکعت کبئی دوہ
یا پیری رکوع گانی دی اورکعت نہ لاتدی کیپری مگر چہ کلہ اولہ
رکوع لاتدی کپری ہر چہ نورمونخونہ دی نو پہ ہر رکعت کبئی
یوہ رکوع دہ .

او دائمی لجنی تہ داسی سوال راغلے دے : چہ مفہوم ئی پہ لاتدی
ڊول دے : ایادا صحیح دہ چہ دکسوف دمانحہ دویمہ رکوع
سنت دہ او چہ کوم کس راشی نو دغی رکوع لہ اعتبار نشتہ
ترخو چہ ئی اولہ رکوع نہ وی رسولی نورکعت چہ کامل کیپری پہ
دوہ رکوع گانو سرہ کامل کیپری چہ کلہ امام سلام وہ گرخوی
اوکہ نہ دا دویمہ رکوع داوونی رکوع قائم مقام دہ ؟

نو دلجنی جواب پہ دی ڊول دے : صحیح دادہ چہ پہ صلاۃ
کسوف کبئی چہ اولہ رکوع فوت شوہ نو دغہ رکعت صحیح نہ

دے نو په دغه کس دوه رکوع گاني لازم دي سره دبل رکعت نه ځکه دکسوف مونځ عبادت دے او عبادات موقوف او مقصور په هغه طريقه او کیفیت پوری دي چه په کومه طريقه او کیفیت نقل شوی وی په صحیو او مثبتہ دلائلو .^(۱) (ختم شو)

۸۴- ځنی مقتدیان ډیر وخت ناست وی او امام پاخید لے وی بل رکعت ته په داسی حال کښی چه امام ددغه بل رکعت نه څه وخت تیر کړی وی او دا لاتراوسه ناست وی .

* اوداکار دسنت خلاف دے ځکه په ده بانندی دامام متابعت او تابعداری واجب ده په دی قول درسول الله صلی الله علیه وسلم بانندی : ((إنما جعل الإمام ليؤتم به)) الحديث . [داحديث بخاری اومسلم نقل کړے]

(معنی ئی هم دغه ده چه امام ددی دپاره مقرر شوے چه هغه پسی اقتداء او متابعت وشي)

* شيخ محمد بن ابراهيم رحمه الله ويلي : چه غالبه او اكثره مونځ باطله وي مگر کوم کس چه داکار کوی هغه زیاتره جاهلان وی ځکه ده دمانځه یو رکن پریخوده او داچه پریدی دکسل او سستی دوجی نه پریدی چه په باقی مانځه کښی سستی کوی نو څوک چه داسی کوی هغه له تنبیه ورکول پکارده (لیکن دا په نظر کښی نیول پکاردی چه ددینه جلسه استراحت نه ده مراد هغه سنت ده مخکی ئی ذکر تیرشوی و) .

۸۵- ځنی مونځ کونکی دسجدی ځائی ته گوری او
 داسنت عمل دے لیکن کله چه امام (غیر المغضوب علیهم ولا
 الضالین) ووائی نو دغه مقتدی ورسره لږ سر پورته کړی او بیا
 (امین) ووائی اودهر امین سره سر اوچته ول او دا یو عبادت
 گرځول دانه دی جائز ناروا کار دے او بدعت دے
 نوے شر دے .

۸۶- دځنو خلکو دا عادت وی چه په اولنی تکبیر
 تحریمه کښی اواز اوچت کړی واضحه او په زوره تکبیر وائی چه
 داد نورو تکبیرونو نه مخالف

دے که دامقتدی وی او که ځانله مونځ کونکی وی منفرد .
 اودا تکبیر یواځی کول ، تکبیر تحریمه چه په دی اواز پورته
 کړی په غیر دنورو نه دا دلیل غواړي .

* رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلی : ((صلوا کما رأیتمونی
 أصلي)) (یعنی زما په طریقه مونځ کوی) اوچاچه ددنه مونځ
 نقل کړی هغوی دانه دی ذکر کړی چه تکبیر تحریمه (اولنی
 تکبیر) خاص کړے په اواز اوچتولو .
 اوداد بحث پوره والے دے ، والله اعلم .

۸۷- په ځنوبنارونو کښی چه کله مونځ خلاص کړی
 یوکس پاڅی سورت فاتحه وه لولې اودهغی نه روسته ووائی چه
 داد حضرت النبی دپاره اویامطلق داسی ووائی (إلی حضرة النبی)

* په دی حقله د شیخ ابن عثیمین رحمہ اللہ تعالیٰ دا جواب دے (ددی حکم بدعت دے، دهغه بدعت نه چه داد نبی صلی اللہ علیہ وسلم په زمانه کښی نه و اونه دخلفاء راشدینو په زمانه کښی و اوهر هغه کار چه نوے په دین کښی جوړ شی نو دهغه کونکی ته فائده او نفع نه رسوی بلکی ضرر ورسوی ...).

لکه ددغه نه رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم یره او منع کړی ((ایاکم ومحدثات الأمور فإن کل بدعة ضلالة)).

ترجمه: ځان دنو او محدثاتو کارونو نه وه ساتی ځکه هر نوے کار بی لاری او هلاکت او ضلالت دے (یعنی چه په دین کښی دځانه نوے څه کوی) اودا کار چه دمانخه نه روسته سورت فاتحه او ایت الکرسی لولي په اوچت اواز او په زوره اونورو خلکو ورته غوږ نیولے وی نو دا خو بیشکه دهغه بدعت نه دے چه دکوم نه ئی منع شوی اوددغه په ځائی خلکو ته دهغه امر پکار دے چه وی کړی چه کوم اذکار په سنت سره ثابت دی او په حدیثو کښی راغلی دمونځونو نه روسته. [تراخړه مختصر] (۱).

۸۸- ځنی خلك چه كله ځانله مونځ كوی اودده سره

څوك ودریږی نو په لاس ئی ټیل وهی او دا ورته وائی چه مه ودریږه زما سره، لری شه خاص کر چه كله څوك نفل كوی ددی گمان وی چه دانه ده جائز چه دا امام شی دهغه دپاره او دانفل كوی اودابل دی فرض ورپسی كوی، اودا فهم خطا دے صحیح

ددى جواز دے دائمی لجنی ته داسی یو سوال په دی حقله هم راغلی :

* چه کله یوکس خانله مونخ کوی یواخی اوبل کس ورسره شریک شی اودهغه مقتدی شی ایادا جائز دي اوکه نه ؟
نولجنی داسی جواب ورکړے : (دا جائز دی اونفل اوفرض پکی برابر اویو شان دی) (۱) .

په یوبل جواب دلجنی کبسی داسی دی : (اقتداء دمفترض په متنفل پسی جائز ده) (یعنی چه یوکس نفل کوی اوبل ورپسی فرض کوی) دلیل ورله قصه دمعاذ رضی الله عنه ده خکه چه هغه به دنبی صلی الله علیه وسلم سره مونخ وکړه اوبیا به یی هم دغه مونخ چه قوم ته به راغی هغوله به ئی بیا وکړه .
[دبخاری او مسلم حدیث دے] .

۸۹- دجنازی دمانخه په وخت کبسی خنی خلك دامام

نبیء طرف ته صف جوړه وی اوکله دمونخ کونکو شمیر لږوی په دغه صف کبسی په داسی طریقچه چه دصف اخرته نه رسیږی .

* اوکوم عادت چه زیات خلك ئی کوي چه دامام نبیء طرف ته دمړی خپلوان او رسته دار ودریږی نو دلیل ته ئی ضرورت دے .

* نوداسی ورته ویلرشی : چه صحیح اوحق داده چه ټول په پوره صفونو کبسی دامام شاه ته ودریږی دعامو احادیثو په وجه باندی کوم چه دصفونو پحقله راغلي دی چه په مانخه کبسی

صفونہ پورہ کړی او کامل کړی نو دیومانخہ نہ ئی دبل مانخہ سره څه فرق نہ دے کړے اوددغو احادیثو نه دا قول درسول الله صلی الله علیه وسلم هم دے : ((لتسون صفوفکم أو لیخالفن الله بین وجوهکم)) ترجمه : (خامخابه تاسو خپل صفونہ جوړه وی او که نه الله تعالی به مومخونه بل طرف ته واره وی) [دا حدیث بخاری او مسلم نقل کړے] .

۹۰- ځنی مقتدیان امام ډیر بد گڼی چه یوسورت په بل سورت باندی مخکی کړی دمصحف دترتیب خلاف او ځنی خلک ډیره مبالغه کوی لکه امام چه یو حرام کار کړے وی اودا ددوی جهل اوناپوهی ده ځکه دقران کریم دسورتونو په ترتیب کښی دعلماو اختلاف دے ایا چه داتوقیفی دشارع دطرفه دي او که دصحابه کرامو رضی الله عنہم اجتهاد دے ؟
شیخ الاسلام ابن تیمیہ او ابن کثیر او غیر ددوی نه دا وائی چه ترتیب دسورتونو داد صحابو رضی الله عنہم اجتهاد دے .

* او دائمی لجنی ته یو سوال راغله چه یو سړی کړے : چه امام په جمع مونخ کوی او په اول رکعت کښی دسورت فاتحی نه روسته (تبت) وه لوستلو او په دویم رکعت کښی سورت الفیل وه لوستلو او دا دماخوستن مونخ و نو ایا دا جائز ده چه یو سورت مخکی کړی دهغه نه چه هغه روسته وی او که نه ؟

* نو جواب ئي داسي ورکړے : (خبره که داسي وي لکه څنگه چه ذکر شوي نو په دغه کښي څه نه شته ليکن غوره داده چه په دويم رکعت کښي چه کوم سورت وائي دادهغه سورت نه روسته وي کوم چه په اول رکعت کښي ويلي وي يعنى موافق دقران کریم دترتيب سره وباللہ التوفيق : (۱)

۹۱- په ځنوخلکو دايوه ملاحظه ده چه کله امام مونځ کوي اودهغه سره يو مقتدي وي لکه دځنو خلکو نه مونځ فوت شوي وي اوبيا ځانله دوه کسه ودريږي نو امام دمقتدي نه لږ مخکي شي او اصل داده چه امام او مقتدي به يو شان برابر ودريږي متصل دامام سره نه به مخکي کيږي او نه به روسته کيږي .

* امام بخاري رحمه الله ويلي : (باب : يقوم عن يمين الإمام بحذائه سواء إذا كان اثنين) باب تړلے چه ودريږي به بنی طرف دامام په خواکښي برابر يو شان چه کله دوه کسان وي .

بيائي حديث دابن عباس رضی الله عنهما ذکر کړے کله چه دخپلي ترور ميموني رضی الله عنها کره شپه وه نو په حديث کښي دادي چه (رسول الله صلى الله عليه وسلم وده شولو بيائي مونځ کاو او ابن عباس ئي گس طرف ته ودریده نو داوايي چه زه ئي بنی طرف ته راوه گرزه ولم ...) اوږد حديث دے .

* ابن حجر رحمه الله : (داقول چه (سواء) دے يعنى نه مخكى او نه روسته ابن جريج وائى چه عطاء ته مى وويل چه يو كس دبل كس سره مونخ كوى نو چرته به ودريرى هغه وويل چه بنى طرف دهغه سره ماورته وويل چه دهغه سره برابر يو شان چه دهغه سره صف شى اويو دبل نه مخكى نه وي ؟

هغه وويل : او ، ورته مى وويل چه ستا خوبنه ده چه بالكل به ورسره متصل وى تردى پورى چه په مينخ كبنى هيخ چاود او سورے نه وى هغه وويل : او .

[الفتح ۱۹۰/۲-۱۹۱]

۹۲- ډير خلك په مانخه كبنى شامل شى دامام سره او امام په حالت د ركوع كبنى وى او كله چه دادمانخه دشامليدو دپاره الله اكبر او وائى نو امام سمع الله لمن حمده ووائى سره ددينه چه امام راپورته شى نودغه خلك دا ركعت شماری دمانخه نه او اعتبار وركوي نودا ددوى جهل او ناپوهى ده كه نه دا ركعت په دغه حالت كبنى نشى شميرلے او دركعت موندونكى نه دے خكه دامام سره په ركوع كبنى هيخ شريك شوى نه دے .

* ددائى لجنى په فتوى كبنى داسى راغلى : چاچه تكبير احرام وه تاره يعنى تكبير ئي ووايه او امام پورته كيده دركوع نه نو دغه ركعت معتبر نه دے .

اوهم دغه رنگه چاچه تكبير احرام ووايه او بيائى تكبير دركوع وكړه او امام دركوع نه پورته كيده نودا ركعت هم معتبرنه دے

حکے دغہ کس دامام سرہ اشتراک وہ نکرہ او فوت شو تری پہ دومرہ مقدار کنبی چہ دا پہ رکوع کنبی شریک شی چہ ددغہ رکعت دمعتبر والی دپارہ کافی شی .

دسلام گرخولونہ روستہ بہ دغہ رکعت کوی چہ کلہ امام سلام وہ گرخواو اوچاچہ تکبیر تحریمہ وکرہ اوبیائی امام پہ رکوع کنبی بیامونده اودغہ کس ورسرہ دومرہ رکوع وکرہ چہ دا بنہ مطمئن شو او بنہ (طمانیہ) وخت ئی تیرکرہ نو دجمہورو علماو پہ نزد دا رکعت معتبر دے ، اوداحدیث وربانندی دلیل دے : ((إذا جنتم إلى الصلاة ونحن سجود فاسجدوا ولا تعدوها شيئا ومن أدرك الركعة فقد أدرك الصلاة)) .

ترجمہ : (کلہ چہ تاسو مانحہ تہ راشی اومونرہ پہ حالت دسجدی کنبی و نو سجدہ کوی اودغہ ہیخ شی مہ شمیری اوچاچہ رکوع لاندی کرہ نو پہ تحقیق دہ مونخ لاندی کرہ اوبیامونده) (یعنی دکاملی رکوع موندونکے داد رکعت موندونکے دے) .

[دا حدیث ابوداود او ابن خزیمہ او حاکم پہ مستدرک کنبی نقل کرے] .
 اوبل حدیث دے : ((من أدرك ركعة من الصلاة فقد أدرك الصلاة))

ترجمہ : (چاچہ دمانحہ یو رکعت لاندی کرہ نودہ تول مونخ لا ندی کرہ) اویاچاچہ رکوع بیامونده نودہ رکعت لاندی کرہ) .
 [دا حدیث بخاری او مسلم نقل کرے] (۱) .

[درکعہ معنی محدیشینو پہ رکوع او رکعت دواپہ سرہ کپی لیکن دلتہ تری مولف درکوع معنی اغستلی اوپہ دلیل کبئی داحدیث پیش کرے]۔

۹۳۔ **خنی خلك چه په مانخه کبئی بی اودسہ شی او اودس ئی مات شی او یا ورتہ یادشی چه بی اودسہ پہ مانخہ ودریدلے دے نو بئی اوگس طرف تہ سلام وہ گرخوی ، کہ ولاپ وی او کہ ناست وی ، او بیا دمانخہ نہ ووخی دلتہ خطائی دا سلام گرخول دی خکہ دا خائی او وخت دسلام گرخولو نہ**

دے سلام دمانخہ پہ اخری کبئی گرخول پکاردی ، چه کلہ ورتہ یادشی چه اودس ئی نشتہ او یائی اودس مات شی نو دمانخہ نہ دی وگرخی اوسلام دی نہ گرخوی اونور مونخ دی نہ کوی ۔

خ کہ سلام دمانخہ پہ خلاصیدولو پوری خاص دے لکہ حدیث دے : ((تحريمها التكبير وتحليلها التسليم))

ترجمہ : (حراموالی ئی پہ تکبیر سرہ راخی او حلالوالی پہ سلام گرخولو سرہ) ۔

[داحدیث احمد ابو داود ترمذی او ابن ماجہ نقل کرے]

۹۴۔ **پہ خنو مونخ کونکو دایوہ ملاحظہ شتہ چه داخری رکعت دویمہ سجدہ ڀیرہ اوڀرہ کوی اودا واضحہ وی دومرہ اوڀرہ کپی چه درکعت پہ اندازہ او یائی رکعت تہ نژدی کپی اودا دست خلاف کار دے ۔**

* اوکوم چه در رسول الله صلى الله عليه وسلم نه ثبوت دے چه هغه به سجده در کوع په مقدار اوږده وله اویابه ئی ډیره اوږده کړه لیکن دابه دیوعذر په وجه وه لکه څنگه چه دځنوصحابه کرامونه نقل دی ((چه نبی صلى الله عليه وسلم په وخت کبني مونځ کاو اوسجده ئی پکی اوږده کړه نو خلکو وویل چه ای رسول الله تاسوپه مینځ ددی مانځه کبني داسجده دومره اوږده کړه تردی چه مونږه گمان وکړه چه څه کار او حادثه شوی ده اویا خودرته وحی کیرې نو هغه ورته وویل چه ټول کارونه نه و لیکن زماځوی زه سورلې گرځولې وم (یعنی زه راحله اوسورلې کړې وم) چه زما په شاه باندی و نو مادابده وگنله چه زه په هغه باندی تندی اوتیزی وکړم تردی چه خپل حاجت پوره کړی . (۱) نودایوعارضی حالت دے داچه یو مونځ کونکی همیشه داخري رکعت اخري سجده ډیره اوږده وی نو داکار نه دی جائز او خلاف سنت دے .

۹۵- ځنی خلق چه کله پاڅیرې او کوم مونځ چه ترینه

شوم وی دامام سره او هغه راگرځوی اوبیابل کس راشی اودهغه سره ودریږی نودغه کس ئی نه پریدی اوتیل وهی چه زما سره مه ودریږه بلکی چه نور کسان ئی وینی نو هم ئی بدگنی چه دا ولی ورسره ودریده او دا انکار او بدگنل ئی بی ځائی دي .

یو سوال دائمی لجنی ته راغلې چه په دی طریقہ دے

(۱) صفة صلاة النبي صلى الله عليه وسلم ص ۱۵۷- وگوره .

* يوكس دى چه مانځه ته راغلى اوپه ځنى مانځه كښى شامل شو اوځه مونځ ترى دجمعى شومى ئي بيا داكس پاڅيده او بل كس راغى اوپه دغه كس پسى ودریده نو ايا ددغه روستنى كس اقتداء او ودریده په دغه اولنى پسى جائز دى او كه نه ؟

* نوجواب دادى چه : او ، ددغه روستى دپاره چه كوم په اخره كښى راغى اقتداء به كوى په هغه كس پسى چه هغه څه مونځ دجمعى سره مخكى كړى او څه دامام دسلام گرځولو نه روسته كوى چه باقى پوره كړى .

او اصل دليل په دى كښى دادى چه كوم ابو داود ترمذى نقل كړى او ترمذى ورته حسن ويلي او ابن خزيمه صحيح كړى او ابن حبان او حاكم هم ، هغه داچه نبى صلى الله عليه وسلم يوسرې وليده چه ځانله مونځ ئي كاو نووى فرمايل : ((الأرجل يتصدق على هذا فيصلي معه)) .

ترجمه : (ايايو كس نشته چه په دى باندى صدقه او خيرات وكړى اودده سره مونځ وكړى) .

او كوم حديث چه جماعت دمحدثينو ټولو نقل كړى چه ابن عباس رضى الله عنهما وائى چه ما دخپلى ترورميمونه رضى الله عنها په كور كښى شپه وه نو نبى صلى الله عليه وسلم دشپى پاڅيده او مونځ ئى كاو نوزه هم پاڅيدم او دهغه كس طرف ته ورسره وه دريدم نوزه ئي دسره وه نيولم او خپل بنى طرف ته ئي راتاو كړم او بنى طرف ته ئي وه دريدلم .

* دا ادله چه راغلی په دی دلالت کوی چه جائز ده چه ځانله مونځ کونکے نقل شی او امام وگرځی په مینځ دمانځه کښی اوپه فرضو کښی هیڅ فرق نشته مگر په دلیل سره چه هغه تخصیص غواړی اوکه په امام پسی څه مونځ رسولی وی او بیا ورپسی په باقی مانځه کښی بل کس اقتداء کوی چه دجمعی ثواب حاصل کړی دادعلماو په صحیح قول کښی جائز ده .

[خلاص شو]

۹۶- په حالت د ودریدو کښی چه امام سهوه شی اوزیاتی رکعت ته پاڅیرپی لکه پنځم ته چه کله څلور رکعاتیز مونځ وی او یا دسهار په مانځه کښی دریم رکعت ته او څلورم ته دمانځه په مانځه کښی .

* نوځنی مونځ کونکی دهغه دتابعداړی په وجه ورسره پاڅیرپی سره ددینه چه پوهیرپی چه دازیاتی رکعت کوی نو دا ددوی جهل دے نو ددوی دپاره دا متابعت په دی کښی نه دی مناسب .

* اومونځ کونکی په دغه حالت کښی دامام سره په اقسامو وی :
* ځنی په دی گمان وی چه امام صحیح کار کوی او خطانه دے په خپل کار کښی نو متابعداړی کوی نو په دوی څه نشته دی .

* دویم قسم پوهیرپی چه امام یو رکعت زیات کړه نو تسبیح وواتی لیکن امام څه توجه ورنه کړی اوخپل کار جاری وساتی نودوی دامام متابعداړی وه نکړی اوهم دغه شان ناست پاتی شی

تردی چہ امام سلام وہ گرځوی نو هغوی ورسره هم سلام وگرځوی نو دامونځ ئي صحيح دے .

* دريم قسم هم دمخکی پشان دی لیکن دوی سلام وہ گرځوی اودامام انتظار وہ نکړی مونځ ئي صحيح دے لیکن چاچه دامام سره سلام وہ گرځاو هغوی ددوی نه بنه دی .

* څلورم قسم چہ دامام تابعداری کوی اوپوهیږی چہ دازیاتی رکعت کوی اوداخطاده .

* ددائی لجنی په فتوی کبسی راغلی :

* چہ کله امام په څلور رکعتیز مانحہ کبسی پنځم ته پاخیږی او هغه خبر شی اوبیا هم خپل عمل جاری وه ساتی نو هر څوک چہ دده په خطاپوه شوی وی نوپه دغه واجب دی چہ پریدی اوځانله سلام وه گرځوی او یا انتظار وکړی اود هغه سره سلام وگرځوی .

* ددی مسئلی تپوس د شیخ الاسلام ابن تیمیه رحمه الله نه شوم نو هغه داسی ویلی : دمقتدیانو دپاره نه دی مناسب چہ دهغه تابعداری وکړی بلکی انتظار به یی کوی ترڅوچه ورسره سلام وه گرځوی او یا دامام نه مخکی سلام وه گرځوی لیکن انتظار ورله غوره دے . [مجموع الفتاوی ۵۳/۲۳] .

لیکن که چائی تابعداری وکړه چہ حکم شرعی ورته نه و معلوم نو مونځ ئي صحيح دے پشان دهغه چا دے چہ هغه په دی نه پوهیږی چہ دائی زیاتی رکعت دے .

وصلی الله علی النبی محمد واله وصحبه وسلم [مجلة البحوث ۸۷/۱۰] .

۹۷- کله په ځنی خلکو دمانخه وخت راشی اودا په

باغچه (اویا په بل شی کښی وی) نو په هغه کښی مونځ کوی
اود جماعت (مسجد) مونځ پریدی

* اوددی مسئلی جواب شیخ ابن باز رحمه الله داسی کړی

(دیومسلمان دپاره دانه دی جائز چه هغه چرته په باغ وغیره
کښی مونځ کوی اگرکه داپه یو پاک باغ اویا که ځمکه وی بلکی
په دی واجب دی چه دنورو مسلمانانو ورڼو سره په جماعتونو
کښی دالله تعالی په کورونو کښی مونځ وکړی دکومو په حقله
چه الله تعالی فرمایلی : ((في بيوت أذن الله أن ترفع ويذكر فيها
اسمه يسبح له فيها بالغدو والأصال * رجال لا تلهيهم تجارة ولا بيع عن
ذكر الله وإقام الصلاة وإيتاء الزكاة يخافون يوما تتقلب فيه القلوب
والأبصار * ليجزيهم أحسن ما عملوا ويزيدهم من فضله والله يرزق من
يشاء بغير حساب)) . [سورة النور الآيات : ۳۶ - ۳۸] .

ترجمه : په کورونو (جماعتونو) کښی چه حکم

کړی دے الله تعالی چه پورته دی کړی شی اویا د کړی شی په
هغه کښی نوم ددغه (الله) چه تسبیح اویا کی وائی دغه له په
دغو کورونو کښی سبا اویا ښکاه .

داسی سپری دی چه نه غافله کوی دوی سوداگری اونه خرڅول
اغستل دالله تعالی د ذکر نه اود کولو دمانخه نه په صحیح طریقه
اود ورکولو دزکات نه اویر پری دداسی ورځ نه چه اوپری راوړی
به پکی زړونه اوسترگی .

ددی دپاره چه جزا اوبدلله ورکړی دوی له الله تعالی غوره بدله دهغه عملونوچه دوی کړی اوزیات به کړی دوی له دخپل رحمت اومهربانی نه او الله تعالی رزق ورکوی چاته چه اوغواړی ډیر زیات اوبی حسابه.

اوداقول دنبی صلی الله علیه وسلم : ((من سمع النداء فلم یأت فلا صلاة له إلا من عذر))

ترجمه : (چاچه اذان واوریده او رانغلو (جماعت) ته نو مونځ ئی نه کیږی مگر که عذرئى و . [داحدیث ابن ماجه دارقطنی ابن حبان اوحاکم نقل کړے اوسند ئی دمسلم په شرط دے].

اودرسول الله صلی الله علیه وسلم نه یوړوند سپری تپوس وکړه ایاماته اجازه شته چه په کور کښی مونځ وکړم ؟

نو نبی صلی الله علیه وسلم ورته وویل چه ایاته اذان اوری ؟ هغه وویل : او ، نورسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وویل چه بیاخو راځه اواجابت وکړه . [داحدیث په صحیح مسلم کښی دے].

۹۸- ځنی امامان سلام اوږده وی بلکی کله ئی ډیراوږد کړی بنیء طرف ته او گس طرف ته .

اوددی په دی کار سره ځنی مقتدیان ددی سره کله موافق شی اوکله تری مخکی شی په سلام کښی .

داسی یوسوال هم دائمی لجنی ته راغله چه په دی طریقہ دے :

* دمقتدی دامام سرہ پہ دواپو سلامونو کنبی دمتابعت خہ حکم دے ایادا جائز دے اوکہ نہ انتظار بہ کوی چہ امام بہ ددویم سلام نہ فارغ شی نودابہ سلام وگرخوی ؟

* نوجواب ئی داسی ورکپے بخاری اومسلم پہ خیلو صحیحینو کنبی نقل کپری چہ نبی صلی اللہ علیہ وسلم فرمایلی : ((إنما جعل الإمام ليؤتم به فإذا كبر فكبروا وإذا ركع فاركعوا وإذا سجد فاسجدوا)) .

ترجمہ : امام ددی دپارہ مقرر شوے چہ پہ ہغہ پسی اقتداء وشی چہ کلہ ہغہ تکبیر ووائی نو تاسوئی ہم ووائی اوچہ کلہ ہغہ رکوع تہ لڑشی نو تاسوہم رکوع تہ لڑ شی اوچہ کلہ سجدی تہ لڑشی نو تاسوہم سجدہ وکپری .

اوصحیح مذہب دادے چہ دواپہ سلامونہ دمانخہ د ارکانونہ یو رکن دے ، اوسلام گرخول دمقتدی کوم چہ اولنے سلام دے مخکی دسلام گرخولو دامام نہ چہ دویم سلام گرخوی نو داد امام مخالفت دے اودا ناجائز دے .^(۱)

۹۹- اوددغہ مخالفاتونہ دمانخہ نہ روستہ پہ جمع اویو خائی دعا کول .

* دشیخ محمد بن عثیمین رحمہ اللہ نہ پہ دی موضوع تپوس شوے چہ سوال پہ دی طریقہ دے :

* امام دمانخہ نہ روستہ پہ جمع اوتولہ سرہ دعاکوی ایاداجائزہ
دہ ؟

جواب دادے : دابدعت دے اودہغہ بدعاتو نہ دے چہ دنبی صلی
اللہ علیہ وسلم نہ نہ دے راغلے اونہ دہغہ دصحابہ کرامونہ
اودمونخ کونکو دپارہ داجائز اوروا دی چہ دمانخہ روستہ داللہ
تعالی ذکر کوی اودا ذکر پہ جہر ہریوکس خانلہ خانلہ کوی اودا
درسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم نہ ہم دغہ شان جہرا راغلے لکہ
پہ صحیح بخاری کنبی دابن عباس رضی اللہ عنہما حدیث دے
داوائی : ((چہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم پہ زمانہ کنبی چہ
بہ خلکو دفرض مانخہ نہ سلام وہ گرخولو نو پہ ذکر بہ اواز
پورتنہ او اوچت شولو)) (۲)

۱۰۰۔ حنی مونخ کونکی پہ مسواکی گوتہ پہ مانخہ
کنبی چہ کلہ داللہ تعالی نومونہ یاصفتونہ ذکر شی نو اشارہ
کوی .

لکہ داقول داللہ تعالی شو : ((هو الله الذي لا إله إلا هو عالم الغيب
والشهادة هو الرحمن الرحيم)) [سورة الحشر آية : ۲۲] . اوداپہ گوتہ
اشارہ کول دایو زیات عمل دے پہ مانخہ کنبی دا دلیل تہ
ضرورت لری اوکومو کسانو چہ درسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم
مونخ نقل کرے نو ہغوی دانہ دی نقل کرے چہ ہغہ بہ سبابہ
مسواکی گوتہ خوخولہ .

اونه دا اهل علمو ذکر کړی د سوال جواب مطابق چه کوم بحث راغلی وی .

۱۰۱- داهم دمخالفاتو نه ده چه ځنی مقتديان ئي کوی چه کله امام تکبير تحریمه (الله اکبر) ووائی نوهغوی عزوجل ووائی بیاروسته تکبير تحریمه ووائی اوداکار بدعت دے در رسول الله صلی الله علیه وسلم هدایت نه مخالفت دے رسول الله صلی الله علیه وسلم روستو ولاړو کسانو ته نه دی ویلی چه تاسو داسی ووائی بلکی په دی ورته امر کړے چه په امام پسی اقتداء وکړی ((إنما جعل الإمام ليؤتم به فإذا كبر فكبروا ...)) الحديث بخاری مسلم روایت کړے (اومعنی ئی مخکی تیره شوی خوځله مو ذکر کړی) .

۱۰۲- دایو اعتراض دے چه په ځنو جماعتونو کښی دماشومانو دپاره دجماعت په اخره کښی یو مستقل صف جوړه وی دصفونو په اخیره کښی نه وی بلکی دجماعت په اخیره کښی وی .

* داجهالت اوناپوهی ده ددو وجو اوکارونونه :

اوله داده : چه دماشومانو دپاره ئی یو مستقل صف جوړکړه اوپه یو صف کښی راجمع کړه اودا دلیل شرعی ته ضرورت لری چه دلیل شی ورباندی موجودوی ، که دا تری قصد کوی چه دخلکو په مینځ کښی خلك مشغوله وی او ورانی کوی نو دا خو په

طريقه اولی سره په ځانله صف کښی هم کوی ددینه چه لاجدا جدا وی (او په مختلفو صفونو کښی ولاړوی) .

دویمه وجه داده : چه دوی روسته کول په اخری حصی دجماعت کښی نو دامخالفت دهغه امر او حکم نه دی چه په کوم کښی دصفونو په جوړه ولو شوے اودهغی په اکمال شوی .

۱۰۳- دسجدی مخالفات اوکوم چه دځنوخکلو نه لیدل کیږی چه هغوی په مینځ دسجدی کښی لاس موته کوی او گوتی ئی راتولی کړی وی ، اوداد صحیح حدیث خلاف دي :

((أمرت أن أسجد علی سبعة أعظم)) .

ترجمه : ماته حکم شوے چه زه په اوه هلوکو

(اندامونو) سجده وکړم . [بخاری اومسلم دا حدیث دابن عباس رضی الله عنهما په روایت نقل کړے] .

((اورسول الله صلی الله علیه وسلم به اعتماد په دواړو ورغوکاو په سجده کښی اوخوره ول به ئی))

[دا حدیث ابوداد نقل کړے اوحاکم ورته صحیح ویلے دے اودهغی ورسره موافقت کړے] .

اوبل حدیث چه ((ددواړو لاسونوگوتی به ئی یو ځائی کولی))

(یعنی گوتی به ئی نژدی کولی) [ابن خزیمه او بیهقی نقل کړے اوحاکم ورته صحیح ویلے اودهغی ورسره موافقت کړے] .

((اوقبلی ته به ئی مخامخ کولے خپلے گوتی)) [بیهقی او ابن ابی شیبه نقل کړے] .

۱۰۴ - حنی خلك په خپلو مونځونو كښی په لویه خطاكښی واقع كیږی اوسبب دخطاء كیدو یا خوئی ډیره جلتی اوتندی وی اویائی جهل اوی علمی وی اویامام ته متوجه نه وی .

* او هغه خطاء داده چه حنی خلك تكبير احرام

(اولنۍ تكبير) دامام د تكبير نه مخکی وائی اونیت تږی .

* اوداكار مونځ باطله وی پخپله باندي قطعہ نظر ددی نه چه گناه گاریږی ورباندي ځكه دا دامام نه مخکی كیږی اودامام نه مخکی كیده حرام دی ځكه په دی كښی ډیر نصوص اودله راغلی چه ددی عمل نه ئی منع كړی .

* شیخ ابن عثيمين رحمه الله ویلی :

* چه كله مقتدی دامام نه مخکی شی كه دامخکی كیده په تكبير احرام كښی و نو مونځ نه كیږی او مونځ دی راوه گرځوی اودلیل ورباندي دا قول د نبی صلی الله علیه وسلم دے : ((إنما جعل الإمام ليؤتم به فلا تختلفوا عليه فإذا كبر فكبروا)) .

ترجمه : امام ددی دپاره دے چه په هغه پسی اقتداء وكړے شی اومتابعت ئی وكړے شی نواختلاف مه كوی په هغه نو چه كله هغه تكبير ووائی نوتاسوئی هم ووائی ، رسول الله صلی الله علیه وسلم وه فرمایل چه

((اذا كبر فكبروا)) نو امر ئی په تكبير ویلوسره وكړه روسته

د تكبير دامام نه نو كله چه مقتدی مخکی تكبير احرام ووائی

دتکبیر دامام نہ نوداسی عمل ئی وکپہ چہ پہ ہغہ بانندی دالہ تعالیٰ اودہغہ درسول حکم نشتہ اونبی صلی اللہ علیہ وسلم فرمایلی :

((من عمل عملا لیس علیہ امرنا فہورد)) ترجمہ : چاچہ کوم کاروکپہ چہ پہ ہغہ بانندی زمونپہ امر نہ و نو ہغہ رد دے (یعنی قابل قبول نہ دے اواجر اوثواب وربانندی نشتہ) .

* کہ مقتدی دتکبیر احرام نہ پہ غیر پہ بل خہ مخکی شوے و لکہ رکوع تہ مخکی لڑ مخکی دتللو درکوع دامام نہ نو مونپہ وایو چہ دادی واپس رکوع وکپری دامام درکوع نہ روستہ کہ واپس نہ شو اورکوع ئی وہ نکپہ کہ دانہ پوہیدہ چہ یورکن تہ تلل مخکی دامام نہ حرام دی نوعلماو ددغہ پہ مانخہ کبسی اختلاف کپے چہ ایاصحیح دے اوکہ صحیح نہ دے ...)

خنو ویلی چہ نہ دی صحیح اوداقول راجح اوصحیح دے خکہ چہ دی حرام کاروکپہ پہ خپل مانخہ کبسی نو باطل شو لکہ نور حرام کارونہ کول پہ عبادت کبسی چہ کلہ ئی یوکس وکپری .

* اوہغہ چاچہ ویلی : چہ مونخ ئی صحیح دے نوہغہ وائی چہ گناہ گار دے اواعادہ یعنی بیامونخ کول وربانندی نشتہ . [فتویٰ نور علی الدرب ص ۱۶] .

۱۰۵۔ خنی دخطاگانونہ چہ دخنئی خلکو نہ اوریدلے

شی ہغہ مکررخطادہ پہ خنویاتونوکبسی اوخاص طور پہ سورت فاتحہ کبسی چہ داسی وائی ((ایاک نعبد)) پہ سکون د دال سرہ

اوصحيح ((اياك نعبد)) په پيښ سره دے ((انعمت عليهم)) په
خائي

((انعمت عليهم)) دزبر په خايي په (ت) باندي پيښ وائي
اوداسي نور .

۱۰۶- خني مونخ کونکي په ټول مانخه کښي شونډي

نه خوزه وي داوول نه تر اخره پوري په مانخه کښي ئي شونډي
بندي کړي وي دغه کسان دومره ډير هم نه دي .

ليکن زيات ددوي نه چپ اوغلي ولاړوي اوسورت فاتحه په زړه
کښي وائي تراخره پوري ژبه بنده وي تردي پوري چه رکوع وکړي
نودا ښکاره خطاده .

اوددي خلاف حديث دبخاري ورباندي دلالت کوي چه په روايت
دابي معمر ئي نقل کړے دا وائي : چه مونږه دخباب نه تپوس
وکړه چه ايارسول الله صلي الله عليه وسلم به ماسپڅين
اومازيگر په مونخونو کښي قراءت کاو ؟ هغه اوويل : او، مونږه
ورته وويل چه تاسو به په څه پيژانده : هغه وويل دږيري په
خوزيدو اوحرکت باندي . [فتح الباري ۲/ ۲۴۴-۲۴۵] .

* شيخ الاسلام رحمه الله ويلي : دا واجب ده چه په ذکر باندي
خپله ژبه وه خوزه وي په مانخه کښي چه کله قراءت وائي اويا
نورڅه وائي خودقدرت او طاقت سره (چه عذر ئي نه وي) .

۱۰۷- اوددغومخالفاتونه ځنی مونځ کونکی چه کله
بنی لاس په گس لاس باندی ږدی نودواړه دسینی په گس طرف
باندی کیدی اوخاص طور دزړه دپاسه .

* اوځنی پکی وائی چه دادعاجزی اوخشوع داسبابونه د ځکه
زړه دټول بدن دحرکت ځائی اومرکز د ځه کله لاسونه ورباندی
دپاسه کیدی نودسوچ اوفکر نه په قراره شی اودارنگه په دی
هیئت اوشکل کبسی دالله تعالی په حضور کبسی یو قسم انکسار
د ځه . [دادهغوی دخبری خلاصه وه] .

اوصحیح داده : چه داسی وویل شی چه غوره طریقه
اوهدایت دمحمد صلی الله علیه وسلم د ځه اوخشوع اوعاجزی نه
حاصلیږی مگر په تطبیق درسول الله صلی الله علیه وسلم په
مانخه سره کوم مونځ چه هغه په خپله کاو اوصحابوته به ئی زده
کاو اوهغوی به هم هغه شان کاو : لکه څنگه چه نبی صلی الله
علیه وسلم فرمایلی : ((صلوا کما رأیتونی اصلی)) ترجمه :
(تاسو داسی مونځ کوئ لکه څنگه چه ماوینی چه زه ئی کوم) .
[بخاری دا حدیث روایت کړه] .

* اونبی صلی الله علیه وسلم به یقیناچه کله مونځ کاو نو بنی
لاس به ئی دگس لاس په ورغوی دپاسه کیخوده اوپه مړوند اومت
باندی هم اوکله به ئی په بنی لاس گس لاس وه نیولو اوپه سینه به
ئی

کیخودہ (۱)

۱۰۸۔ حنی خلك چه جماعت ته ننوخی اوصف پوره

شوی وی نوبنی طرف او گس طرف ته اوگوری اویوکس گوری
چه دده سره صف جوړ کړی چه په دی نهی کبسی واقع نه شی
((لاصلاة لفرد خلف الصف)) (۲)

ترجمه : دیوکس خانله دصف نه روسته مونخ نه کیږی .
چه یوکس رانه شی نودصف مینخ ته شی اوچه خوک مخی ته وی
هغه دصف نه راوباسی اویائی راوریسته کړی چه صف ورسره
جوړ کړی دادیوشی نه خبستی لیکن په ډیرو نورو کبسی واقع شو
* داددینه خبستیده چه دصف نه روسته یواخی مونخ وه نکړی
لیکن په دی کارسره ئی ډیر نور کارونه خلاف وکړه : اول داچه
صف ئی نیمگړی کړه .

اونبی صلی الله علیه وسلم فرمائی : ((من وصل صفا وصله الله
ومن قطع صفا قطعه الله)) .

ترجمه : چه چاصف یو خائی کړه الله تعالی به ئی یو خائی
اوپیوست کړی اوچه چاصف قطع کړه الله تعالی به ئی قطع کړی
[دا حدیث ابوداود او احمد نقل کړی] .

(۱) ابوداود وغیرو روایت کړی صفة صلاة النبي صلی الله علیه وسلم وگوره

ص ۷۹ .

(۲) ابن خزیمه روایت کړی اولفظ ئی داسی دے (استقبال صلاتک ، فلاصلاة
لفرد خلف الصف) .

دويم : چه دغه کس ټول مونځ کونکی مشغوله کړه اوداڅکه چه دوی به یو بل ته نژدی کیږی اودغه نیمگړتیا به پوره کوی .

دریم : دغه کس چه کم کس ئی دصف نه راویستلو نو دهغه خشوع اوتوجه ئی خرابه کړه اودهغه بهتره اوغوره ځائی نه رابنکلو غیر بهتره اوناغوره ته .

* شیخ الاسلام ابن تیمیه رحمه الله داغوره کړه چه یوکس ته په صف کنبی ځائی پیدا کول مشکل شی نو یواځی به ودریږی اودجمعی سره به مونځ کوی څه گناه پری نشته .

اوداقول غوره او وسط دے په نورو اقوالو کنبی لکه څنگه چه شیخ عثیمین رحمه الله ویلی .^(۱)

۱۰۹- دارنگه دمخالفاتونه : ځنی خلك په جهري مانخه

کنبی داعقیده لری چه مقتدی به سورت فاتحه ترهغه پوری نه وائی تر څو چه امام نه وی ختمه کړی .

* اودایوصحیح اوصریحه واضحه دلیل ته ضرورت لري .

* بلکی په دی باب کنبی دا حدیثو الفاظ راغلی مطابق دبحث

سره ، څه مطلق معین وخت ئی دمقتدی دفاتحی دقراءت دپاره

چه دامام سره به ئی وائی نه دے خودلے بلکی اخری اونهایي خبره

داده چه مقتدی به سورت فاتحه وائی ، دا حدیث درسول الله

صلی الله علیه وسلم ورباندى شته : ((لاصلاة لمن لم یقرأ بفاتحة

الکتاب)) .

(۱) دروس اوفتوی په حرم مکی کنبی دابن عثیمین رحمه الله ص ۹۰ .

ترجمہ : (چہ چاسورت فاتحہ وہ نہ لوستلہ مونخ ئی نہ کیبری)
[دا حدیث بخاری اومسلم نقل کرے دے] .

* اوبل دا قول در رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم :
((من صلی صلاة لم یقرأ فیہا بأم القرآن فہی خداج فہی خداج فہی خداج غیر تمام))

ترجمہ : چاچہ مونخ و کرہ یومونخ اوسورت فاتحہ ئی پکی نہ وی
لوستلی نودانا قص دے ناقص دے پورہ نہ دے .

(یعنی نیمگری دے) [دا حدیث مسلم روایت کرے] .

* اوبل دا قول در رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم :
((لاتتازعونی إلا بأم القرآن ...))

ترجمہ : (زماسرہ منازعہ اوبحث مہ کوی پہ غیر دسورت فاتحی
نہ) (یعنی زماسرہ نور قراءت مہ وائی دسورت فاتحی نہ پہ
غیر چہ سورت فاتحہ وائی) پہ غیر ددینہ نور احادیث او اثار ہم
شتہ .

اود شیخ ابن باز رحمہ اللہ نہ ددی تپوس شوی چہ مقتدی دامام
نہ مخکی سورت فاتحہ وائی نو خہ حکم ئی دے نو ہغہ جواب
زر کرے چہ ددی خہ مانع نشتہ (یعنی خہ پروانہ کوی) .

۱۱۰ - اودا دمخالفاتو نہ دہ چہ خنی خلك جماعت تہ
راشی اوامام پہ حالت دپاخید و کنبی وی مثلاً دویم رکعت تہ
اویا دریم رکعت تہ نو چہ دچانہ خہ مونخ شوے وی اوراشی
نو تکبیر تحریمہ ووائی اومونخ شروع کپی اوامام لاپاخیدلے نہ
وی پورہ اومکمل .

* داکارڈ امام نہ مخکی والے گھنلے شی خکھ دغہ کس رکعت شروع کرہ مخکی ددینہ چہ امام یی شروع کپی اونی صلی اللہ علیہ وسلم فرمائی : ((ایہالناس اینی امامکم فلاتسبقونی بالرکوع ولابالسجود ولابالقیام ولابالقعود ولابالإنصراف))

ترجمہ : (ای خلکو زہ یقیناستاسو امام یم نوزمانہ مہ مخکی کیری پہ رکوع کبئی اونہ پہ سجدہ کبئی اونہ پہ پاخیدو ودریدو کبئی اونہ پہ کیناستلو کبئی اونہ پہ سلام گرخولو کبئی) [داحدیث احمد اومسلم نقل کرے] .

* ددی پشان مونہرہ تہ داخبرہ معلومہ شوہ چہ کلہ امام پورہ اوکامل ودریدہ نوددغہ روستہ بہ پہ مانخہ کبئی داخلیری چہ دامام نہ مخکی نہ شی .

۱۱۱- حنی بیماران اومریضان چہ دیو اپن اوطرف نہ عاجزہ شی چہ مونخ وکپی نو پہ گوته اشارہ کوی .

* شیخ ابن عثیمین رحمہ اللہ ویلی : پہ گوته اشارہ کول چہ حنی بیماران ئی کوی نوداصحیح نہ دہ اوددغی ماتہ پہ کتاب اوسنت اوداھل علموپہ اقوالوکبئی خہ اصل نہ دے معلوم . (۱)

۱۱۲- حنی خلك جماعت تہ داخل شی اودماخوستن مونخ ئی نہ وی کرے اوخلك پہ جمع ولاپروی تراویح مونخ کوی نودغہ روستہ راغلی خلك دجماعت یوگوٹ تہ جداشی اویو

(۱) درسالہ المریض وطھارتہ نہ نقل کرے شوہ .

طرف ته دماخوستن مونخ وکړي اوبیادامام سره داخل شی اوپه تراویح کښی ورسره شریک شی .

اودوی عقیده لری چه دامام نه روسته ددوی مونخ نه کیږی په تراویح مانخه کښی ، داعقیده خطاده اوصحیح ددی جواز دے * دبحوثو ددائمی لجنی نه ددی مسئلی تپوس شوی چه تاته ئی سوال اوجواب وړاندی کو .

* سوال : ایاداجائزه ده چه یوکس فرض مونخ په هغه چاپسی وکړی چه هغه تراویح کوی اوکه نه ؟

جواب : او ، جائزه ده چه فرض مونخ په هغه چاپسی وکړی چه تراویح کوی دهغه دلائلو په وجه چه کوم دفرض مونخ کونکی اقتداء په نفل کونکی پسی دجواز راغلی اوځنی ددغودلائلو نه هغه حدیث دے کوم چه بخاری اومسلم دجابررضی الله عنه نه روایت کړے چه معاذ رضی الله عنه به دنبی صلی الله علیه وسلم سره دماخوستن مونخ وکړه اوبیابه خپل قوم ته راغلو اوهم دغه مونخ به ئی هغوله وکړه (یعنی امامتی به ئی ورله کوله او هغوی به پسی فرض مونخ کاو) . و صلی الله علی نبینامحمد وعلی اله وصحبه وسلم (۱) .

۱۱۳- ځنی خلك چه كله ئی څوك مړ شی نوځنی خلك تری ځنی اعمال صالحه کوی کوم چه مړی ته نفع اوفائده

رسوی لکھ حج عمرہ اودعاشوہ * او ، داجائزدی لکھ صحیح دلائل وربانندی دلالت کوی .

* لیکن ہغہ خطاچہ خلک پکی خنی واقع دی چہ دوی دمرونہ ہرہ ورخ مونخ کوی اویاپہ ہرہ ہفتہ اوجمعہ کبئی خاص معین اومعدود رکعتونہ کوی ، یو جواب کبئی چہ واللجنة الدائمة للبحوث العلمية دے چہ دیوی بنخی خوی مے اوهغہ شروع دہ چہ دہغہ دپارہ ہرہ جمعہ دوہ رکعاتہ مونخ کوی .
* لجنی ورته داسی ویلی :

* ہرچہ ئی مور دہری جمعی دورخی دمانخہ نہ روستہ دخیل خوی دپارہ دوہ رکعاتہ کوی نودانہ دی جائز ، حکہ اللہ تعالیٰ نہ دی جائزکری بلکی دابدعت دے بلکی دہغہ دپارہ دعااوصدقہ جائزہ اوپکار دہ (۱) .

۱۱۴- ڈیری بنخی پہ جہری مانخہ کبئی پہ پتہ اوغلی قراءت وائی اوددینہ ہم خان ساتی چہ پہ خپلہ ئی خپل خان تہ واورئی اودادسنت خلاف دہ حکہ پہ جہری مانخہ کبئی جہر کول دادرسل اللہ صلی اللہ علیہ وسلم نہ ثابت سنت دی .

* شیخ صالح الفوزان حفظہ اللہ دخپلی خبری نہ روستہ داسی ویلی : (پہ قراءت سری اوجہری کبئی دسری اوبنخی خہ فرق نشتہ ، دشپی مونخ جہری دے اودورخی مونخ سری دے .

ليکن که چرته دښځي په خواکښي څوک و چه سرپوئي اواز اوریدو نوبيا به ورو اوغله قراءت وائي او اواز به ورباندی نه اوچته وی ددی یری نه چه څوک ورباندی په فتنه کښی پری نه وزی او که چرته ئي سرپي په خواکښی نه و او قراءت ورله نه اوریدو نو بياڅه پروانشته که دشپي په مانځه کښی قراءت په جهر او په زوره سره ووائي . (۱)

۱۱۵- ځنی خلك چه كله اقامت وشي اوبيائی څه کار

مشغوله کړی چه په مانځه شروع وکړی اوڅه لږ وخت پری ووځی نو اقامت بيا اعاده کوی او په دویم کړت ئي کوی .
اودا خطاده صحیح داده چه دویم کړت اقامت وه نه کړی او په اول کړت اقامت باندے اکتفاء وکړی .

په دی باندے دلیل دبڅاری حدیث دے چه په صحیح کښی روایت کړے اوباب ئي ورباندے تړلے [الإمام تعرض له الحاجة بعد الإقامة] (داقامت نه روسته چه کله امام ته څه کار پيښ شی)
بيائی دانس رضی الله عنه حدیث راوړے دے : انس رضی الله عنه وائي : ((أقيمت الصلاة والنبي صلى الله عليه وسلم يناجي رجلا في جانب المسجد فما قام إلى الصلاة حتى قام القوم)) .

ترجمه : (دمانځه دپاره اقامت وشو اونبی صلی الله علیه وسلم دیوسړی سره جرگه کوله دجماعت په یو طرف کښی نو مانځه ته پانه څیده ترهغه پوری چه خلك پاڅیده) . [فتح الباري ۲ / ۱۲۴] .

(۱) دنور علی الدرب فتوی د فوزان اوله حلقه ص ۲۰ .

۱۱۶- ځنی مونځ کونکی چه کله دجنازی مونځ کوی نو دڅلورم تکبیر دویلو نه روسته چپ شی بیا سلام وه گرځوی او داگمان کوی چه داچپ کیدل صحیح دی .

* اوصحیح داده چه دڅلورم تکبیر نه روسته به دعاکوی دعبدالله بن ابی اوفی حدیث دے ((چه دده لور مړه وه او جنازه ئی پری کوله نو څلور تکبیر ئی وویل او دڅلورم تکبیر نه روسته ئی ددو تکبیرو دما بین په اندازه ودریده چه دعائی کوله بیائی وویل چه رسول الله صلی الله علیه وسلم به هم دغه شان عمل په جنازه کنبی کاو)) [دا حدیث احمد او بیهقی روایت کړے] .
 او یولفظ کنبی داسی دی چه دڅلورم تکبیر نه روسته به لږ ودریده .

۱۱۷- دځنومونځ کونکو دا عقیده او نظری چه صف دگوتو په څو کو جوړیږی (یعنی دخپودگوتو څو کی برابره وی او یوشان کوی)

* اودا د سنت خلاف ده ځکه په حدیث کنبی صف جوړه ول په پرکو (گتکی) او اوږو جوړه ولو سره جوړیږی .

* دنعمان بن بیشر رضی الله عنهما نه روایت دے دا وایی : چه رسول الله صلی الله علیه وسلم خلکو ته رامخامخ شو اوراوه گرځیده او وی فرمایل : ((اقیموا صفوفکم ثلاثا ، والله لتقیمن صفوفکم اولیخالفن الله بین قلوبکم))

ترجمه : (سیده اوبرابر کڙي خپل صفونہ دائی دری ځل وه فرمایل ، قسم په الله تعالیٰ چه خامخا به تاسو خپل صفونہ جوړه وی اویابه ستاسو په زړونو کښی مخالفت اوبی اتفاقی راشی (یعنی زړونه به مو مخالف شی) . [دا حدیث احمد ابوداود او ابن حبان نقل کړے] .

* د شیخ ابن عثیمین رحمه الله نه د صحیحو صفونو جوړه ولو تپوس شوی چه ایادادخپو او قدمونو دگوتو په سرونو جوړیږی فقط ؟

اوکه نه دپړکو (گتکو) په یوشان کولو اوبرابره ولو سره ؟
* نو هغه رحمه الله داسی جواب کړے : کومه چه صحیح اومعتمده طریقہ ده دصفونو په جوړه ولو کښی نو هغه دپړکو (گتکو) دیوبل سره برابره ول دی اویوشان کول دي نه داچه دگوتو سرونه یوشان کڙي اوداځکه چه بدن په پړکی ولاړ دے اوهر چه گوتی دی نودا په قدمونو کښی مختلف دی یوقدم اوږدوی اوبل لنډ اوورکوټی وی نو برابری اومساوی په غیر دپړکونه نه راځی .

اوهرچه دپړکواوگتکو تساوی اوبرابری ده نودا بغیر د شك نه ده صحابه کرامو نه نقل دی چه هغوی به یو بل سره پیوست کول اولږول به ئی اوصفونہ به ئی جوړه ول په اتصال دپړکودیو بل سره

يعنى هريوكس به خپل پرکي دبل گاونډي ملگري سره وه لگاو چه برابري بڼه ثابت شي نو ددی وجی نه چه کله صفونه پوره شي او خلك ودریږي نو دهر يوكس دپاره پکار دی چه خپل پرکي دبل ملگري دپرکي سره متصل اوييوستکړي ددی دپاره چه تساوي اوبرابري اويو شان والي محقق شي فقط او ددی معنی دانه ده چه دا لازم ده چه دا اتصال اوييوستون تراخر دمانځه پوري پاتي شي په ټول مانځه کښي .(۱)

۱۱۸- حنی خلك په مخکینواوروستنو سنتوکښي قراءت په زوره جهر باندي وائي (په غير دشپي دتهجدونه) مثال لکه دماسپخين اوماښام په نفلو (سنتوکښي) جهر کوي دا قسم جهر کول او په زوره قراءت لوستل دښي صلی الله عليه وسلم نه مضبوط او ثابت دليل ته ضرورت لري .

۱۱۹- حنی مونځ کونکي په التحيات تشهد کښي داسي وائي : ((اللهم صل على سيدنا محمد وعلى آل سيدنا محمد كما صليت على ...))
 د (سيدنا) لفظ زياته وي اودغه صلی الله عليه وسلم زمونږه دپاره شرف او په دغه فخر دے بلکي دټولو خلکو سيد اوسردار دے .

* رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي :
 ((أناسيدالناس يوم القيامة ...))

(۱) درسونه اوفتاوي دشيخ عثيمين رحمه الله په حرم مکی کښي ص ۷۵ .

ترجمه : (زه سردار اومشر دټولو خلکو یم په ورځ د قیامت باندی) . [دا حدیث مسلم اوبخاری نقل کړے] .

لیکن مونږه ته ئی امر کړی چه مونږه داسی مونځ وکړو لکه څنگه چه به هغه کاو فرمایلی دی :

((صلوا کما رأیتمونی أصلي)) .

ترجمه : (تاسو داسی مونځ کوی لکه څنگه چه ماوینی چه زه مونځ کوم) (یعنی زما په شان اوزما په طریقه کوی) [دا حدیث بخاری نقل کړے] .

* اوځنو محقیقینو علماو ذکر کړی چه در رسول الله صلی الله علیه وسلم نه دسیدنا لفظ په التحیات کبسی نه دے ثابت سره ددینه چه ډیر الفاظ اوصیغی جملی دتشهد مختلفی راغلی دي

* اوشیخ صالح الفوزان دیو سوال جواب هم کړے ددی بحث اومسئلی متعلق چه هغه په دی حقله داسی ویلی : (هیخ یو عاقل ددینه انکارنه کوی چه نبی صلی الله علیه وسلم دادم علیه السلام داوولد مشر اوسردار دے ځکه هر عاقل په دی خبره ایمان لری چه نبی صلی الله علیه وسل دټول بشر سید دے اودسید دپاره شرف اوطاعت اودحکم منل وی اونی صلی الله علیه وسلم طاعت اوخبره منل داد الله تعالی خبره منل دی الله تعالی فرمائی : ((من یطع الرسول فقد أطاع الله)) . [سورة النساء الآية : ۸۰]

ترجمه : (چاچه در رسول الله صلی الله علیه وسلم تابعداری اوخبره اومنله اوتسلیم ئی کړه نودغه دالله تعالی خبره وه منله) اومونږه اوزمونږه نه غیر نور مسلمانان هم په دی کبسی شک نه کوی چه

نبی صلی اللہ علیہ وسلم زمونږه سیداوسردار دے اوزمونږه غوره اوافضل رسول دے دالله تعالیٰ په نزد اوهم ددی اطاعت کیدلے شی چه په څه حکم کوی دغه صلی اللہ علیہ وسلم ، اوزمونږه دعقیدی تقاضاهم داده چه هم داد طاعت اوسرداری مستحق دے اومونږه دهغه دقول اوفعل عمل نه تجاوز وه نه کږو اودارنگه دهغه دعقیدی نه اوکوم څه چه مونږه ته دمانخه په طریقه اوکیفیت کسنبی خودلی دی چه کوم دتشهد طریقه ده نومونږه به داسی وایو: ((اللهم صل علی محمد وعلی آل محمد کما صلیت علی ابراهیم وعلی آل ابراهیم انک حمید مجید)) .

ترجمه : (ای اللہ رحم وکړی په محمد صلی اللہ علیہ وسلم باندی اوپه ال (تابعدارو) دمحمد صلی اللہ علیہ وسلم باندی لکه څنگه چه تارحم کړے په ابراهیم باندی اوپه ال (تابعدارو) دابراهیم علیه السلام باندے یقیناته ستایلے شوی ئی اولوی ئی . اویاددے پشان نور الفاظ کوم چه ددرود الفاظ دی او طریقه ئی ده په نبی صلی اللہ علیہ وسلم باندے اوماته داعلم اوپته نشته په کوم طریقه چه سوال کونکی ذکر کړی چه هغه داسی دے : ((اللهم صل علی سیدنا محمد وعلی آل سیدنا محمد)) .

نوکلہ چه دا الفاظ دنبی صلی اللہ علیہ وسلم نه وارد نه دی او ثبوت ئی نشته نوغوره داده چه دا قسم درود په نبی صلی اللہ علیہ وسلم باندے وه نه ویل شی چه کوم دهغه نه وه وی راغلي اومونږه هغه الفاظ اودرود په هغه وایو چه هغه مونږه ته خودلے

[مختصر داخر پوری فتاوی نور علی الدرب د شیخ فوزان ص ۱۳-۱۴] .

۱۲۰- دغتهواولویو مخالفتونه داده چه ځنی خلك په

روژو نیولو ډیر حرص کوی او روژی نیسی لیکن مونخ نه کوی .
 * شیخ ابن عثیمین رحمه الله ویلی دخپلو خبرو په حال کښی :
 یوانسان ته داسی بی حده همیشه تعجب دے چه ځنی خلك به
 بیامومی چه حرص به ئی دروژو په نیولو ډیر وی لیکن دمونخ
 حرص به نه کوی تردی پوری ماته ویل شوی دی چه ځنی خلك
 روژی نیسی لیکن مونخ نه کوی .

* اوزه الله تعالی گواه کوم چه دغه کس چه روژی نیسی اومونخ
 نه کوی نوروژه ئی هم باطله ده اوقبوله نه ده دکومی پوری چه
 ماته ددغی علم دے چه قران کریم اوسنت احادیث اودصحابو
 رضی الله عنهم اقوال اوصحیح رائي اونظر وربانندی دلالت کوی
 هغه داچه مونخ څوک نه کوی نوکافر دے اوداسی کفر چه دملت
 نه ئی اوباسی اوکله چه کافر وی اوکفر دملت نه ویستونکے وی
 نوروژه ئی نه قبلیری اونه صدقه ، اونه ددغه حج او هیخ عمل
 صالح ورته څه نفع اوفائده بالکل نه رسوی .

الله تبارک وتعالی فرمائی : ((وقدمنا إلى ما عملوا من عمل فجعلناه
 هباء منثورا)) [سورة الفرقان ، آیت : ۲۳] .

ترجمه : (وروړاندی به شو مونږ یا متوجه به شو هغه څه ته چه
 دوی کړی وی څه عمل نو پس وه به گرځوو اوکړو به مونږه هغه
 لره دوږه اوگډخور شوی)

(یعنی عمل بہ ئی ختم شی اوہیخ فائدہ بہ ورته وہ نہ رسوی) .
اللہ تعالیٰ فرمائی : ((و ما منعهم أن تقبل منهم نفقاتهم إلا أنهم كفروا
باللہ و برسولہ)) [سورة التوبة : الآية : ۵۴]

ترجمہ : (اونہ دی منع کپری دوی ددینہ چہ قبولی
کپری شی ددو نہ نفقی اوور کپری ددوی مگر دوی کفر کپری و پہ
اللہ تعالیٰ اودہغہ پہ رسول اوورستہ ورپی ایت داسی دے چہ
((ولا یأتون الصلاة ...)) چہ مانخہ لہ بہ نہ راتلہ مگر سست) .

ہغہ نفقات اوخیراتونہ چہ دہغی نفعہ اوفایدہ متعدی دہ یعنی
فائدہ رسوی دکافر نہ قبلپری چہ کلہ ئی ورکپری سرہ ددینہ چہ
نفع فایدہ رسوی نوخنکہ بہ ہغہ قاصر اوغیر متعدی عبادت
قبول شی چہ ہغہ روزہ دہ ؟ او ، داخوپہ طریقہ اولی نہ قبلپری .

۱۲۱ - حنی خلك پہ (طائرہ) جہاز کبسی سفر کوی

اودمانخہ وخت داخل شی یاددو مونخونو وخت داخل شی ہغہ
چہ جمع کیدلے شی (یعنی جمع بین الصلاتین) اودمانخہ وخت
ووخی خاص کر چہ کلہ سفر اوپرد وی اویاخو وخت لنہ تنگ وی
لکہ دسہار مونخ .

* نوددی کس داخیال وی اوگمان کوی چہ پہ دی حال کبسی خہ
گناہ پہ دی بانندی نشتہ او حکم دیتہ نہ دے متوجہ .

* داخبرہ خطادہ پہ دی حال کبسی پہ دی لارم دی چہ مونخ دخیل
قدر اووسعی مطابقت وکپری .

* دائمی لجنی تہ یو سوال راغلی چہ پہ دی ډول دے

* چه کله زه په هوائی جهاز کښی سفر کوم اودمانخه وخت شی نودازما دپاره جائزه ده چه په دغه جهاز کښی مونخ وکړم ؟
* نو لجنی داسی جواب ورکړے :

(الحمد لله چه کله دمانخه وخت شی اوجهاز هم خپل دغه شان روان وی اوداویره وی چه دجهاز دکوزیدو نه مخکی به ددی نه لمونخ قضاء شی (که چرته ئی په جهاز کښی ونه کړی) نو پدی حال کښی دتولو علماو پدی اجماع او اتفاق دے چه پدی سپری باندی په جهاز کی مونخ ادا کول فرض دی دخپل وس او طاقت مطابق به رکوع سجده اوقبلی ته مخ گرځوی دا ایت کریمه ورباندی دلیل دے : ((فاتقوا الله ما استطعتم)) [سورة التغابن ایت : ۱۶] ترجمه : (دالله تعالی نه دخپل طاقت په اندازه وویرپری) اوبل دا حدیث درسول الله صلی الله علیه وسلم : ((و إذا أمرتکم بأمر فاتوا منه ما استطعتم)) .

ترجمه : (اوکله چه درته زه په یوکار امر وکړم نوهغه ته راشی (یعنی عمل پری وکړی) چه څومره مو طاقت وی) .

اوجه کله پته لږی چه جهاز دمانخه دوخت دوتلو نه مخکی کوزیرپی په دومره مقدار کښی چه مونخ پکی کولے شی اویادغه مونخ دبل مانخه سره جمع کیږی لکه دماسپخین مونخ دمازیگر سره اویادمانبنام دماخوستن سره ، اویاداپته اومعلومات وی چه ددویم اواخری وخت دوتلونه مخکی جهاز کوزیرپی په دومره مقدار کښی چه مونخ پکی کولے شی نودجمهورو اهل علمو دا

رائي ده چه په جهاز كښي مونځ كول جائزدي ځكه چه دمانځه دكولو امر داپه دخول دوخت سره شوي اوامر موجود دے (دامختصر شوي خبره وه چه دي ځائي پوري ختمه شوه .

۱۲۲- چه كله تري جهري مونځ قضاء شي اوبياورته ياد نشي ليكن دنورختلونه روسته نودابياپت قراءت وائي سري اوجهرپكي نه كوي اوداگمان ئي چه دجهر اوپه زوره دقراءت ځائي او وخت فوت شوم دے بلكي ځني خلك چه څوك جهر كوي نورئي بدگني .

* اوصحيح خبره داده چه كله جهري مونځ وي نوجهرپكي پكار دے اگر كه دائي دورځي قضاء راوړي چه كله تري هير شوم وي اوبياوده په خوب كښي پاتي شوم وي .

دارنگه په سري اوپت مانځه كښي به جهر نه كوي چه كله تري سري مونځ پاتي شوم وي اگر كه دشپي ئي قضاء كوي دعام حديث په وجه : ((من نام عن صلاة اونسيها فليصلها متي ذكرها لاكفارة لها إلا ذلك)) .

ترجمه : څوك چه دمانځه نه وده شو اويائي هيركړه نو چه كله ورته يادشه ودي كړي بله كفاره ئي نشته مگرهم دغه كول دي .

۱۲۳- ځني خلك په مانځه كښي سستي كوي اوقصدن ئي دخپل وخت نه وروسته كوي بي عذراودائي گمان وي چه په دي روسته اداكولو ئي دگنانه خلاص شوم اودايولوي جهل اوغټه گناه ده .

* شيخ محمد بن عثيمين رحمه الله ويلي : (كه چرته يوكس دخپل وخت نه مونځ په غير دعذر شرعي نه روسته كړي نومونځ ئي نه كيږي).

* لكه يوسړه قصدوكړي چه سهار مونځ نه كوي مگر دنورختلو نه روستو به دسهار مونځ كوي نودغه مونځ ئي نه قبليري اوقضائي هم ورله جائزه ده ځكه په قضاكولو كښي دده دپاره څه فائده نشته په دغه كس باندي توبه ويستل لازم دي چه الله تعالي ته توبه وه باسي ځكه توبه مخكني گناهونه ختمه وي .

اوداخبره شيخ الاسلام ابن تيميه رحمه الله هم غوره كړي ده (ځكه چه يو انسان دمانځه دروسته والي اوتاخير قصدوكړي دخپل وخت نه نوددغه نه نه قبليري اگر كه دغه زر كرت هه وكړي) . [دامختصره خبره وه دهغه] (۱) .

۱۲۴ - په ځنوخلكو دا اعتراض د ډې چه سره ددينه چه

جماعت ورته نژدي هم وي خوپه دفتر و كښي مونځونه كوي .
* په دې موضوع د دائمي لجنې فتوي نقل كوم ه خومخكي ددغي متعلق تری د سوال هغه خلاصه ذكر كوم :

* په دفتر كښي داخل دهغه مانځه څه حكم د ډې چه كله دماسپڅين وخت واجب شي نو بڼه ثقه مضبوط سړه پاڅيري قاري هم وي او بڼه خيره شكل ئي وي اوييا خلك راجمع كړي اوييا مونږه په يوفرش اومستعمل تيار ځائي كښي چه دمانځه

(۱) دروس اوفتاوي په حرم مكې كښي دابن عثيمين ص ۳۸/۳۷ .

دپاره ئي جوړ کړي وي اوچه کوم کسان دفتر ته راغلي وي مراجعين يانور خوسره ددينه چه دفتر ته نژدی جماعتونه شته مگر زمونږه په دغو کښي دجمع مونخ فوت کيږي اوهم دغه شان ډير مراجعين اوددفتر کار کونکي چه کله مونخ په جماعت کي کيږي نودوي په دي وجه پاتي کيږي چه دوي په نورو ځايونو کښي مونخ کړي ئي ، اوکوم مونخ چه مونږه په دفتر کي وکړو نوهغوي زمونږه سره په دغه جمعه کي شريك کيږي اوجمع کوي .
* نولجنی داسی جواب ورکړی :

* کله چه واقعي خبره هم دغه شان وي څنگه چه ذکرشوه چه دفتر ته نژدی جماعتونه موندی کيږي اوشته نوداپه تاسو واجب ده چه یو جماعت ته ووځي اوپه جمع پکي مونخ وکړي دهغو عامو دلائلو په وجه چه کوم په وجوب دجمعی دمانخه دلالت کوي په جماعتونو کښي اودهغه وعید او عذاب په وجه چه څوک دجماعت نه وروسته کيږي اونه ځي ورله ، اوکوم مونخ چه تاسو په دفتر کښي دمصلحت په بناکوي چه کار کوي اونور ددفتر عمله اوکار کونکي درسره کوي دماسپڅين دمانخه په وخت کښي نوداستاسو دپاره څه عذر نه دے . (۱)

۱۲۵- دمخالفاتونه داهم ده چه دځنو خلکو داعقیده

اوفکروي چه په جمع اوجماعت سره مونخ کول داپه کور کښي وي اوپه سفر کښي نشته .

(۱) دفتوی شمار ۳۳۸۳ په تاریخ ۱/۱/۱۴۰۱ هـ .

* شيخ محمد بن ابراهيم رحمه الله تعالى ويلي : دجعی دمانحہ وجوب داپه کور پوری خاص نه دے نبی صلی الله علیه وسلم په کور اوسفر دواړو کی ورباندي همیشواله کړے اوپه سفر کی ورباندي هيخ خلل اوکمی نه دے کړے اوبیاعام دلائل سفر له هم شامل دي لکه څنگه چه حضر اوکورله شامل دي هيخ فرق پکی نشته .

چه سفر کی کله دوه یازیات کسان وی نوځانله مونخ به نه کوی بلکی په جمع سره به ئي کوی .

اودیوکس مونخ ځانله دجمع اودملگرونه غیر نه دے جائز .

* بیائي دارنگه ويلي چه دلته یو مسئله ده او هغه داده چه کله یو مسافر جماعت ته راشی اودادوه رکعته کوی نوپه ځنی وخت کبني ورباندي څلور فرض کيړی چه کله جماعت ته راشی اونور ملگری نه وی نوپه جمع به څلور دنورو خلکو سره کوی ځکه واجب په سنتو مخکی وی نوځانله به دوه رکعته نه کوی ځکه الله تعالی په سفر اوپه حضر کورکبني جمع فرض کړے اویو قول خودادے چه جمع شرط ده نویاخوډیره تاکیدی اوپوره خبره شوه . (۱)

۱۲۶- دغټواواهمو خطرونونه چه ډیر خلکو پکی

تساهل اوسترگی پتی کړی دی هغه دادے چه یوکس ددواړو دبنخی اوخاوند نه چرته هم مونخ نه کوي اوپه دی باندي دلیل

(۱) فتوی محمد بن ابراهيم ۲/۲۶۵-۲۶۶ .

قائم شوی وی اوپه مونخ نه کولو ئی قصداوهمیشواله کرے وی بالکل په غیر دخه عذر نه .

* محترم شیخ عبدالعزیز بن باز رحمہ اللہ ویلی په جواب دتارک الصلاة کنبی چه څوک مونخ نه کوی .

* هغه کس چه قصدا مونخ پریدی اونه ئی کوی دا کافر دے لوی کفر ئی کرے په صحیح قول دعلماو کنبی داخو چه کله ئی په وجوب قائل وي اوکه په وجوب نه وی قایل نو بیاخو بالاتفاق کافر دے دتولو علماو په نزد باندی دا حدیث ورباندی درسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم دلیل دے : ((رأس الأمر الإسلام وعموده الصلاة وذروة سنامه الجهاد في سبيل الله)) .

ترجمه : (سرددين خو اسلام دے اوستن ئی مونخ دے اوپورته والے اوبلندی ئی دالله تعالی په لار کنبی جهاد دے) . [دا حدیث امام احمد اوترمذی په صحیح سندسره نقل کرے] .

* اوداقول درسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم :

((العهدالذي بيننا وبينهم الصلاة فمن تركها فقد كفر)) .

ترجمه : (زمونږه اوددوی په مینخ کنبی چه کوم عهد دے هغه خو مونخ دے پس چاچه مونخ پریخوده نویقینا کافر شو) [امام احمد او اهل السننو په صحیح سندسره دا حدیث نقل کرے] .

اوداڅکه چه انکار کونکی دوجوب دمانخه نه داخو دالله تعالی اودهغه درسول صلی اللہ علیہ وسلم اوداهل علمو دا جماع اودایمان دروغژنه ونکی دی نوددی کفر ډیر لوی دے دهغه چا دکفرنه چه مونخ په سستی اوسپکوالی سره پریدی په دواړو

حالاتو کښې د مسلمانانو په مشرانو او حاکمانو واجب دی چه دمانځه په پریخودونکي توبه اوباسی اوتوبه گارني کړی که توبه ئي ويستله خوبه ده او که نه بیابه ددغو دلائلو په وجه قتلولې شی چه کوم دتارك الصلاة په حقله راغلی دي .

اودا واجب اوفرض ده چه دبی نمازه (تارك الصلاة) سره چه مونځ نه کوی قطعده دتعلقاتو وکړی اوځانله پریخودلې شی اود دعوت ئي هم قبلولې نشی ترڅو چه ئي توبه نه وی ويستلی الله تعالی ته ددغه کار نه خوسره ددینه نصیحت ورته کول اود دعوت حق ته ورله واجب دی اود عذابونو نه ئي یره ول کوم چه په تارك الصلاة (بی نمازه) مرتب کیږی په دنیا او اخرت کښې شاید چه توبه اوباسی او الله تعالی عزوجل ئي توبه قبوله کړی [کتاب الدعوة ص ۹۳] .

۱۲۷ - کله چه موذن اذان کونکی په خپل اذان کښې

(الصلاة خير من النوم) ووائی نوروسته ورپسی ځنی خلك :

(صدقت وبررت) وائي .

* اوسنت داده چه داسی ورپسی ووائی لکه څنگه چه اذان کونکی وائي لکه عام قول در رسول الله صلى الله عليه وسلم دے :
((إذاسمعتم المؤذن فقولوا مثل مايقول)) الخ

(کله چه دموذن نه اذان واوری نوهغه چه څه وائی تاسوئي ورپسی وائي پشان دهغه دويلو ...)

مگر په (حي على الصلاة اوحى على الفلاح) کښې به (لاحول ولا قوة إلا بالله) وائي لکه په صحيح حديث کښې راغلی .

* نوبناپه دی روسته به ورپسی په الصلاة خیر من النوم کښی داسی وایی لکه څنگه چه ئی اذان کونکی وائی .

۱۲۸- اودارنگه په اقامت پوری چه کوم تعلق لری نوهغه داچه ځنی خلک کله مانخه ته پاڅی نوداسی وائی (قائمین لله طائعين)

ترجمه : خاص الله تعالى ته تابعدارودریدونکی یو .

* سنت داده په اقامت کښی چه داقامت کونکی تابعداری به داسی کوی لکه څنگه چه ئی دموزن کوی اوداقامت نه روسته به هم داسی وائی لکه څنگه چه ئی داذان نه روسته وائی ځکه نبی صلی الله علیه وسلم اقامت ته اذان ویلی لکه په دی قول کښی ((بین کل اذانین صلاة)) دهر دو اذانونو په مینځ کښی مونه

د .

۱۲۹- ځنی دهغه مخالفاتونه چه کوم په اذان پوری متعلق دی هغه دادی ځنی خلک چه کله اول کرت اذان واوری نو داسی وائی (حی الله ذکر الله)

* اوسنت خو دادی چه دموزن متابعت وکړی اوچه اذان کونکی څه وائی هم هغه ورسره تکراره وی اودحی علی الصلاة اوحی علی الفلاح په ځائی : (لاحول ولاقوة الا بالله) ووائی اوچه کله موزن اذان ختم کړی نودادعا به وائی ((اللهم رب هذه الدعوة التامة ... تراخه پوری)) .

۱۳۰- اودا اذان دمخالفاتو نه ځني اذان کونکي دحي

على الصلاة او حي على الفلاح نه روسته ، حي على خير العمل ، وائي .

اودا زيادت بدعت دے کوم چه دنبي صلى الله عليه وسلم نه بالکل ثابت نه دے کله چه ئي دا اذان تعليم اذان کونکو ته ورکاو .

امام بيهقي رحمه الله داسي ويلي : (وهذه اللفظه حي على خير العمل ، لم يثبت عن النبي صلى الله عليه وسلم فيما علم ببلايا وابعاد محذورة ونحن نكره الزيادة فيه وبالله التوفيق) .

ترجمه : (دا لفظ چه حي على خير العمل دے مونږه ئي په دى کبني بدگنيو ځکه دنبي صلى الله عليه وسلم نه نه دے ثابت کله چه بلال او ابامحذوره رضی الله عنهما ته ئي دا اذان تعليم ورکاو) . [سنن البيهقي الكبرى ۱ / ۴۲۵] .

۱۳۱- دځني خلکونه داهم اوريدے کيږي چه کله

اقامت وشى نوداسي وائي (اللهم احسن ووقفنا بين يديك) الله ستامخي ته مو ودريده بهتره کره بلکي ځني خلک ئي چه کله په اقامت کبني وه نه وائي نو دتکبير تحريمه نه ئي مخکي وائي . اودا دسنت خلاف کار دے .

* بلکي سنت دادی چه دا اقامت کونکي تابعداري وکړي اوچه

کله فارغ شى نوداسي دى ووائي :

((اللهم رب هذه الدعوة التامة والصلاة القائمة أت محمدًا الوسيلة والفضيلة وابعثه مقاما محمودا الذي وعدته))

ترجمہ : (ای اللہ ددی پورہ بلنی اودعوت ربہ اوددی ادا کیدونکی مانخہ ربہ ، محمد صلی اللہ علیہ وسلم تہ وسیلہ اوبہتری ورکری اوہغہ صفت شوی خائی تہ ئی پور تہ کپری چہ تاورسرہ وعدہ کپری) .

۱۳۲ - خوک چہ اذان واورى نودہغہ دپارہ داسنت دہ

چہ دموذن سرہ دہغہ پہ اذان کنبی تابعداری وکپری اوورسرہ ئی وائی اوورپسی دادعاووائی : ((اللهم رب هذه الدعوة التامة والصلاة القائمة أت محمدا الوسيلة والفضيلة وابعثه مقاما محمودا الذي وعدته)) . ترجمہ ئی لبرہ مخکی تیرہ شوی دہ .

* اوداحدیث ورباندى دلیل دے چہ نبی صلی اللہ علیہ وسلم فرمائی چاچہ اذان واوریدہ اودادعائی وویلہ : ((اللهم رب هذه الدعوة التامة ...)) تراخرہ پوری نو دقیامت پہ ورخ ورلہ زما شفاعت (سفارش) لازم شہ . [داحدیث بخاری نقل کرے] .

* داپہ دعا کنبی سنت دی لیکن خنی خلك پہ دی حدیث کنبی خہ زیاتوالے کوی چہ دغہ زیاتوالے دنبی صلی اللہ علیہ وسلم نہ ثابت نہ دے خنی ددغو زیاتوالو نہ دادی :

اول: خنى وائى : (اللهم انى أسألك بحق هذه الدعوة) (۱)

اوسنت داسی دہ چہ ((اللهم رب هذه الدعوة التامة))

دویم : خنى وائى : (أت سيدنا محمدا) (۲) اوسنت داسی دہ چہ

(۱) دا امام بیہقی نقل کرے اوشاذ دے ، ارواء الغلیل وہ گورہ ۲۶۱/۱ .

(۲) شاذ دے اومدرج دے ، ارواء الغلیل ۲۶۱ / ۱ .

(ات محمدا ...)

دریم : ځنی داسی وائی : (أت محمدا الوسيلة والفضيلة ، والدرجة العالية الرفیعة) (۱) اوسنت داده چه په غیر د ذکر د (الدرجة العالية الرفیعة) نه دے داپکی نشته .

څلورم : ځنی ځک ئی ددعا په اخر کښی زیاته وی اوداسی وائی (إنک لاتخلف الميعاد) (۲) اوسنت داده چه دابه پریدی اونه به ئی وائی ځکه داد نبی صلی الله علیه وسلم نه نه ده ثابت .

پنځم : په اخر کښی ورسره ځنی دا زیاته وی (یا أرحم الراحمین) اودا زیاتواله هم په حدیث کښی نشته سنت داده چه وی نه وائی . او په سند کښی هم نه دی ثابت . (۳)

۱۳۳ - کله چه ځنی موذنین اذان خلاص کړی دسهار داذان نه روسته دعا وائی چه منقول ده نو په لوډسپیکر کښی ورپسی چغه کړی اوداسی وائی (صلوا هداکم الله)

(۱) په سنن المبتدعات کښی دی چه دا زیادت بدعت دے ص ۵۰ ، ارواء الغلیل ورپسی وه گوره ۲۶۱ / ۱ .

(۲) ارواء الغلیل وه گوره ۲۶۰ / ۱ .

(۳) حافظ ابن حجر رحمه الله ویلی : [چه رافعی په المحرر کښی په اخره کی زیاتی کړی چه (یا ارحم الراحمین) اوداهم په سند کښی شته . التلخیص الحبیر ۲۱۰ / ۱ .

ترجمه : مونڱ ڪوي الله تعالى دي درته هدايت وڪري : نودد ڇه
حڪم دے ؟

نوددي سوال جواب دائمي لجنی داسی ورڪرے : اختصار اوبس
والی په اذانه کبني په هغه طريقه پڪار دے په کومه طريقه چه
دشريت نه ثابت وی دا اذان په صفت او کيفيت کبني او په دغه
طريقه زيادت داد قبيلے د بدعت نه دے . [مختصر والله اعلم] (۱)

۱۳۴ - ڊير خلك چه كله په اخر د اقامت کبني موذن

(لا إله إلا الله) ووائي نوهغوی ورپسي داسی وائي ((حقا لا إله
إلا الله)) .

اوسنت داده چه په اذان او اقامت دواړو کبني داسی وويل شی
لکه څنگه چه ئی موذن په اذان او اقامت کبني وائي اوبيا روسته
داسی وائي : ((اللهم رب هذه الدعوة التامة والصلاة القائمة أت
محمدًا الوسيلة والفضيلة وابعثه مقامًا محمودًا الذي وعدته)) .
ترجمه ئی مخکی تيره شوی .

* دائمي لجنی په فتاوی کبني داسی قسم راغلی :

* سنت داده چه د اقامت اوریدونکی هم د اقامت کونکی پشان ته
وائي ځکه دا دویم اذان دے نوداسی جواب به ورکوی لکه څنگه
چه ئی اذان کونکی ته ورکوی اود اقامت اوریدونکی به د اقامت

(۱) السؤال والجواب په مجلة البحوث کبني ورپسي وگوره ۵۷/۱۷-۵۸ .

ويونكى په دى قول كښى چه : حي على الصلاة حي على الفلاح
دے : لاحول ولا قوة إلا بالله وائي .

اودقد قامت الصلاة په وخت كښى به هم دغه الفاظ وائي او
اقامها الله وادامها به نه وائي ځكه په دغه كښى حديث چه
راغلى هغه ضعيف دے اودرسول الله صلى الله عليه وسلم نه
صحيح ثبوت داسى راغلى چه هغه فرمائي : ((إذاسمعت المؤذن
فقولوا مثل مايقول)) .

ترجمه : (كله چه تاسو دموذن نه څه اورى نو تاسو هم هغسى
وائي لكه څنگه چه هغه وائي) اوداهم اذان واقامت دے چه يو
شان دى ځكه دواړو ته اذان ويل كيږى اوياببه په رسول الله صلى
الله عليه وسلم باندې داقامت نه روسته درود وائي چه كله
اقامت كونكى ((لا إله إلا الله)) ووائي اوياببه داسى وائي :
(اللهم رب هذه الدعوة التامة والصلاة القائمة ...) تراخه پورى لكه
څنگه چه داځانه نه روسته وائي اومونږه ته څه صحيح دليل نه
دے معلوم چه داقامت اوتكبير تحريمه په مينځ كښى څه
دعاگانى ويل كيږى چه اقامت خلاص شى اوروسته ترى څه
ووائي په غير دهغه نه چه كوم ذكر شو . وبالله التوفيق وصلى
الله على نبينا محمد واله وصحبه . (۱)

۱۳۵- په حالت ددعاء كښى اواز اوچتول په دعاسره
اوپه قنوت كښى ياوغيره نورو كښى اوددغه مثال داسى دے

لکه چه يوکس دعا کوی اوبياپه مينځ ددعاکښی په ځنو جملو اوددعاء په لفظ سره اواز اوچت کړی اوسنت خو داده چه نه ئي اوچتوي .

* الله تعالى فرمائي : ((ادعوا ربکم تضرعا وخفیة إنه لایحب المعتدین)) [سورة الاعراف ، ایت : ۵۵].

ترجمه : (رابلئی تاسو رب خپل په عاجزی اوپه پټه سره بیشکه چه الله تعالى نه خوښوی دحدنه تیریدونکی .

* ابن کثیر رحمه الله ویلی ... چه ابن جریر ویلی چه د اواز اوچتول اوچغی وهل اوپه زوره زوره دعاکول مکروه دي اوپه عاجزی اوپه قراره دمه دمه باندي به ورته امر کیدلے شی ، اوبیائي دعطا خراسانی نه نقل کړے چه هغه دابن عباس رضی الله عنهما نه نقل کوی په دی قول کښی ((إنه لایحب المعتدین))

ترجمه : (الله نه خوښوی دحدنه تجاوز کونکی او اوږیدونکی) نه په دعاکښی اونه په بل څه کښی . [تفسیر ابن کثیر ۲ / ۲۳۹] ۵۱ .

* ابی موسی اشعری رضی الله عنه وائي : چه مونږه درسول الله صلی الله علیه وسلم سره و چه کله به په یو لوړ او جگک ځائی وختلو نو مونږه به لاله الاالله اوالله اکبر وایه او اوازونه به مو اوچت کړه نو نبی صلی الله علیه وسلم راته وو یل ((ای خلکو په خپلو نفسونو نزمی کوی اوچغی مه وهي ځکه تاسو خوڅه کونړوند ذات نه رابلئی اوبیشکه ستاسو سره دی

(پہ اعتبار دعلم او اوریدلو سرہ) اوبیشکہ دا اوریدونکے
 اونژدی دے) . [بخاری دا روایت کرے]
 ابن حجر رحمہ اللہ وائی چہ طبری ویلی چہ پہ دی کنبی پہ دعاء
 اوذکر سرہ اواز اوچتول مکروہ اودکراہیت کار دے .
 اوداخبرہ عامو سلفوصحابہ کرامو اوتابعینو کری .
 [فتح الباری ۱۳۵/۶] .

۱۳۶ - اودا قسم حنی دمخالفاتو نہ چہ حنی امامان
 ئی کوی پہ دعاء قنوت کنبی ہغہ داچہ خان خاص کوی اوضمیر
 دمتکلم یعنی خپل نفس یادہ وی لکہ (حسبی بہ کفیلا) (اوحسبی
 بہ وکیلا) .
 ترجمہ : بس دے دا زما دپارہ زموار ، اویاخو خان خاص کری
 اونور پکی بالکل نہ یادوی .

* امام بغوي رحمہ اللہ ویلی : (... وإن كان إماما فيذكر بلفظ الجمع
 : اللهم اهدنا وعافنا وتولنا وبارك لنا وقنا ولا يخلص نفسه بالدعاء)
 ترجمہ : (اوکہ چرتہ امام و نو لفظ دجمع بہ ذکر کوی : ای اللہ
 تعالیٰ مونڑہ تہ ہدایت وکری اومونڑہ تہ معافی وکری اوزمونڑہ
 امداد وکری اوپہ مونڑہ کنبی برکت و اچوی اومونڑہ وساتی (بیج
 مو کری) اوخپل خان بہ پہ دعاسرہ نہ خاص کوی . تراخرہ پوری
 بہ ئی وائی [شرح السنہ ۱۲۹/۳] .

اوشیخ ابن باز رحمہ اللہ دیو سوال پہ جواب کنبی داسی ویلی
 (يدعوبصيغة الجمع فيقول : اللهم اهدنا فيمن هديت ...) تراخرہ
 پوری بہ ئی وائی ، دعاء بہ دجمع پہ لفظ کوی ای اللہ مونڑہ تہ

هدايت وکړي دهغه چادجملي نه چه تاورته هدايت کړي (ځکه دابه دخان دپاره اودمقتديانو دپاره دعا کوي . [ص ۴۱ دصلاة التراويح درسالي نه] .

۱۳۷ . دارنگه دمخالفاتو نه چه دځني امامانو نه صادرېږي چه په دعاقتوت کښي دعا اوږده کوي چه هغه واضحه اوبښکاره اوږدوالي وي .

* نودغلته بياتکليف وي اوضرر اوتنگي خلکوته رسيږي .

* اونبي صلى الله عليه وسلم امر کړه دمونځ کونکو دحال په مراعات کولو باندې چه بايددمونځ کونکو حال اوخيال وکړه شى نوداسى ئي فرمايلى دي :

((إذاصلى أحدكم للناس فليخفف فإن فيهم الضعيف والسقيم والكبير وإذاصلى أحدكم لنفسه فليطول ماشاء)) .

ترجمه : کله چه يوکس ستاسو نه خلکو له جمع ورکوي نو لنډواله دى پکي کوي (يعنى ډيردى نه اوږدوى) ځکه په دوى کښي کمزوى وي اوبيماروى اوبوډاوى اوکله چه يوکس ستاسو نه ځان له مونځ کوي نو چه څومره ئي خوښه وي هغومره دى اوږد کړي .

* اوپه حديث کښي داسى راغلى :

* ((إني لأدخل في الصلاة وأنا أريد أن أطيلها فأسمع بكاء الصبي فأتجاوز في صلاتي مما أعلم من شدة وجد أمه عليه)) .

ترجمه : (زه په مانخه کښي داخل شم اوشروع وکړم غواړم چه دامونځ اوږدکړم نو دماشوم ژړا واورم نو مونځ خپل لنډ

اومختصر کړم دهغی وجی نه چه زه پوهیږم چه مور په دغه ماشوم ډیره خپه کیږی . [بخاری اومسلم دا حدیث روایت کړے].
دمانخه دلنډوالی ضابطه داده چه دنبی صلی الله علیه وسلم دمانخه مراعات اولحاظ وشی خکه هغه ډیر کامل اوپوره مونخ کونکی و دنورو خلکونه .

* امام بغوی رحمه الله ویلی : (یکره إطالة القنوت ...)

ترجمه : دقنوت اوږده ول مکروه دی ...) [المجموع : ۳ / ۴۴۱] .

۱۳۸- هغه خه چه حنی خلك ئي کوی چه چه ددعانه روسته په دعا قنوت یاو غیره کنبی په مخ لاس راکاږی نو داسم صحیح اوصریحه دلیل ته محتاج ده دنبی صلی الله علیه وسلم نه (اوپه دغه کار باندي صحیح دلیل نشته) .

* شیخ الاسلام امام ابن تیمیه رحمه الله په خپل یو جواب کنبی داسی ویلی : (وأمر رفع النبي صلى الله عليه وسلم يديه في الدعاء فقد جاء فيه أحاديث كثيرة صحيحة وأما مسح الوجه بيديه فليس عنه فيه إلا حديث واحد أو حديثان لا يقوم بهما حجة والله أعلم) .
ترجمه : (اوهر چه دنبی صلی الله علیه وسلم په دعا کنبی لاس اوچتول دی نو په دی کنبی ډیر صحیح احادیث راغلی دی اوهر چه ئی په مخ رابنکل دی په دواړو لاسونو په دی کنبی دیو حدیث یادوه حدیثونونه نور نشته چه په هغه باندي حجت اودلیل نشی قائمیدلے (یعنی قابل دلیل نه دی) والله اعلم .

۱۳۹- ځنی خلك چه كله ركوع كوي نو دخپلوخپو

قدمونو ځایی ته گوری اوځنی چه كله كینی په مانځ كینی نو سر
بنكته كړی اوخپلی غیږی ته گوری .

* اودادسنت خلاف ده دنبی صلی الله علیه وسلم نه ثابت دي چه
هغه به په مانځه كینی دسجدي ځائی ته كتل .

* اوكه چرته په تشهد كینی وی نو بیاورله اختیار دے خوبنه ئي
ده كه دسجدي ځائی ته گوری اوكه مسواکی یعنی داشاری
گوتی ته گوري .

۱۴۰- ځنی مونځ كونکی چه كله سلام

وه گرځوی دمانځه نه اواذكار شروع كړی كوم چه دمانځه نه

روسته دي نو لفظ د (تعالیت) پکی زیاتوي اوداسی وائي :
((تباركت وتعالیت یاذاالجلال والإكرام ، اودمصطفى صلی الله علیه
وسلم نه داثابت ده (تباركت یاذاالجلال والإكرام) (۱) .

۱۴۱- ځنی هغه كارونه چه خلك ورباندي دسنت

عقیده لری هغه چه دځنو نه حاصلیږی اوواقع کیږی په اذكارو
كینی كوم چه دمانځه نه روسته دي نو كله چه ایت كرسی وه
لولي ((الله لا إله إلا هو الحي القيوم ...)) نوروسته ورسره دوه

(۱) عجلوني په كشف الخفاء كینی ویلی چه كله ددغه حدیث نه بحث كوی

چه امام النجم ویلی چه خلك په دی كینی

(تعالیت) زیاتوی اه [كشف الخفاء ۱ / ۱۸۶]

ایاتونه نورهم لولي چه ایت الکرسی پسی دی اودائی گمان وی چه دادواړه هم دایت الکرسی تابع دي .
 * حنی خلك داپیژنی چه ایت الکرسی مستقل ایت دے لیکن دای عادت گرخیدلے وی چه روسته ورپسی دغه دواړه ایاتونه وائی .

* اوسنت په دی کښی داده چه په ایت الکرسی یواخی اکتفاء وکړی دابی امامه رضی الله عنه د حدیث په وجه چه هغه فرمائی چه رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلی دي : ((من قرأ آية الكرسي في دبر كل صلاة لم يحل بينه وبين دخول الجنة إلا الموت)) ترجمه : (چاچه دهرمانخه نه روسته ایت الکرسی ولوستله نودده اودجنت ته دننوتلو په مینخ کښی بله پرده او حائل نشته په غیر دمرگ نه (یعنی دمرگ نه روسته به جنت ته داخلېږی) [طبرانی او ابن حبان وغیرو روایت کړے] .

۱۴۲- اوبعض دزیاداتو نه داده چه حنی خلك پکی

واقع دی چه دوی دمانخه نه روسته پنخه کرته استغفرالله استغفرالله وائی داهم زیاته وی اوبیاورپسی شپږم کرت داسی وائی استغفرالله العظيم الجليل التواب الرحيم او دوی همیشه ټول عمر په دی همیشواله کوی .

* دلته داخبره کولے شی چه واقعا ذکر دالله تعالی ډیر ښه دے او ویونکی ته ئی اجرورکول کیږی او الله تعالی دا ذکر دزره

داطمینان دپاره سبب ګرځولې اوسکون پکی وي ، لکه الله تعالی فرمائي :

((الذين آمنوا وتطمئن قلوبهم بذكر الله ألا بذكر الله تطمئن القلوب)) .
ترجمه : (هغه کسان چه ایمانونه ئي راوړی اومضبوط په اطمینان وی زړونه ددوی په ذکر دالله تعالی خبردار په ذکر دالله مطمئن کیږی زړونه) [سورت الرعد ، ایت : ۲۸] .

* اونبی صلی الله علیه وسلم خپل امت په ذکر تیزکړې اوترغیب ئي ورکړې په ډیر ذکر کولو باندي اویوکس ته ئي فرمایلی دي :
(لا يزال لسانك رطبا من ذكر الله) .

ترجمه : همیشه دستاږبه دالله تعالی په ذکر لمده وی .
[احمد اوترمذی دعبداالله بن بسر رضی الله تعالی عنه په روایت نقل کړې] .

لیکن ددی ټولو سره سره بهتره اوغوره ذکر هغه دے چه درسول الله صلی الله علیه وسلم طریقې سره برابر اوموافق وي هم په وخت کښی اوهم په خائی کښی ځکه چه هغه زمونږه راهنما اویشوا اولارښود دے .

څنگه چه الله تعالی فرمائي : ((لقد كان لكم في رسول الله أسوة حسنة لمن كان يرجو الله واليوم الآخر وذكر الله كثيرا)) . [سورت الأحزاب ، ایت : ۲۱] .

ترجمه : (خامخا په تحقیق شته ستاسو دپاره درسول الله صلی الله علیه وسلم په (کار) کښی اقتداء اویروی غوره دپاره دهغه چاچه وی دے چه ایریږی اوطمع کوی دالله تعالی اود ورځ روستنی دملاقات نه) اوبناپه دی چه کله به رسول الله صلی الله

عليه وسلم دمانخه نه راستون شولو نو استغفرالله به ئي درى
 خل وويله اوبيابه ئي دا دعاويله : ((اللهم أنت السلام ومنك السلام
 تباركت ياذا الجلال والإكرام) اوپه يو لفظ كښى په غير د (يا) نه
 دای دی (ذالجلال والاکرام) .

ترجمه : (اى الله ته سلام ئى اوستانه سلامتيا ده دبرکت والائى
 ته اى خاونده دلوي اودعزت) .

* اوهرچه استغفار دى نوروى ددغه حديث چه امام اوزاعي دے
 داسى ئي بيان كړے (استغفر الله ، استغفر الله) .

ترجمه : بخښنه غواړم دالله تعالى نه . [دا حديث مسلم روايت كړے] .

۱۴۳- **حى خلك چه كله دمانخه نه راوه كړخى نو**

كومه دعاچه درسول الله صلى الله عليه وسلم نه منقول او ثابت
 ده هغه ووايي ((اللهم أنت السلام ومنك السلام تباركت ياذا الجلال
 والإكرام)) نوبياپه اخره كښى ورسره دازياتى كړى : ((وإليك
 يعودالسلام اويا (وإليك السلام)) .

* اودائى لجنى نه په جواب كښى راغلى چه داسى جواب
 وركړے .

* چه اصل په اذكارو كښى اوپه ټولو عباداتو كښى دادے چه په
 كوم عبارت او الفاظو راغلى وى هم هغه به وائي اوموقوف به وى
 په هغه پورى په هم هغه طريقه پورى نه به ترى كمه وى اونه به
 ئي ورباندى زياته وى اونه به ئي په طريقه كښى تغير اوتبديل
 راولي او كوم چه دسننوپه كتابونو كښى ثابت دى هغه داسى

دی : ((اللهم أنت السلام ومنك السلام تباركت يا ذا الجلال والإكرام))
 اوپہ یوروائنت کنبی ((تبارکت ذا الجلال والإكرام)) دی [دامسلم
 روایت کړے] .

۱۴۴ - خنی خلك چه كله په رسول الله صلى الله عليه
 وسلم باندى درود وائي نو اوواز اوچت کړی د فرض اویانفل
 مانخه نه روسته اوخنی دادسهار په مانخه پوری خاص کوی .
 * دافتاء په لجنه کنبی داسی جواب ورکړے :

* په عباداتو کنبی اصل توقف دے (یعنی خنگه چه رسول الله
 صلى الله عليه وسلم کړی دهغه نه زیادت او کمی نه دے پکار .
 نودهیخ کس دپاره دانه دی پکار چه داسی عبادت وکړی چه الله
 تعالی نه وی جائز کړی .

لکه خنگه چه الله تعالی فرمایلی : ((أم لهم شركاء شرعوا لهم من
 الدين مالم يأذن به الله)) [سورة الشورى ایت ۲۱] .
 ترجمه : (ایاشته دوی لره شریکان چه ساز کړے دی هغوی ددوی
 دپاره دین هغه څیز (اوشئ) چه په هغه سره الله حکم نه دے
 کړے) .

* اوداحدیث دنبی صلى الله عليه وسلم دے : ((من أحدث في
 أمرنا هذا ما ليس منه فهو رد)) .

ترجمه : (چاچه زمونږه په دین کنبی نوی کار وکړه چه دادے
 اوهغه ددین نه نه و نو هغه رد دے) [داحدیث بخاری اومسلم نقل
 کړے] .

اودمسلم پہ لفظ کنبی داسی دے ((من عمل عملا لیس علیہ امرنا فہو رد)) چاچہ یو عمل وکړہ چہ پہ ہغہ باندی مونرہ حکم نہ و کړے نوہغہ رد دے اوقابل قبول نہ دے .

اودرود اوسلام پہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم باندی دغورہ اوبہترہ عباداتونہ دے لیکن پہ کوم شکل او طریقی چہ پہ سوال کنبی ذکر شوی نودغہ نبی صلی اللہ علیہ وسلم نہ دے کړے اونه خلفا و راشدینو کړے اونه نورو صحابو دسہار دمانخہ نہ اویادنورو مونخونو نہ روستہ کړے .

اوتول خیراوبہتری خودہغوی پہ اتباع کنبی دہ نوپہ دی سرہ معلومہ شوہ چہ داعمل بدعت دے اوجائز نہ دے اونه پہ دغہ کنبی شرکت جائز دے .^(۱) [مختصر].

۱۴۵- ہغہ خہ چہ پہ بیمارانو پوری متعلق

دی خنی د دوی نہ چہ کلہ د اوداسہ اوتیمم نہ عاجزشی نو مونخ پریدی اونه ئی کوی اووائی چہ کلہ اللہ تعالیٰ جوړ کړم بیابہ ئی کوم خکہ دے گمان کوی چہ مونخ پہ دی حال کنبی ددہ پہ حق کنبی نہ دی جائز .

* شیخ ابن عثیمین رحمہ اللہ ویلی : چہ ډیر بیماران مریضان داودس کولو طاقت ئی نہ وی اونه ورسره خاورہ وی اونه تیمم کولے شی اوډیر کرت ئی پہ جامو پلیتی اونجاست ہم وی نو یوکس بہ پکی داسی ہم بیامومی چہ وائی بہ : صبرکوم چہ اللہ

تعالیٰ بنہہ کرم اوجور شوم نواودس بہ کوم اوجامی بہ وینخم۔
اویاداسی نوری خبری کوی ۔

* نودیتہ مونڑہ وایو : چہ دمانخہ روستہ کول پہ تاباندی حرام
دی اوتاتہ خہ پتہ دہ کیدے شی چہ مپشی ددی مرض نہ مخکی
دمانخہ کولو نہ ؟

نوپہ تا واجب دہ چہ پہ خپل حال مونخ وکری اگر کہ پہ تاباندی
نجاست پلیتی وی اودلری کولو طاقت اووسی ہم نلری او اوبہ
ورسره ہم نہ وی چہ پہ ہغہ باندی اودس وکری اوتیمم ہم ممکن
نہ وی (۱)۔

۱۴۶۔ حنی دہغہ کارونو نہ چہ حنی خلك پکی واقع
کیپی ہغہ وسوسہ اوشک دے ۔

اللہ تعالیٰ دی تری مونڑہ اوتاسو وہ ساتی ۔

پہ دی نظر چہ داکار دمسلمان دمانخہ دپارہ ڈیر خطری دے
اودمسلمان پہ نفس ڈیر لوی اثر لری نودا خوبنوم چہ ددی
موضوع متعلق داهل علمو اقوال اوکلام تاسوتہ نقل کرم
اودشیخ محمد بن ابراہیم رحمہ اللہ تعالیٰ پہ جواب دیو سوال
کبئی چہ ددی خبری تری شوی راوری اوزکر کپی دی ہغہ رحمہ
اللہ تعالیٰ داسی ویلی :

ہر چہ دا تپوس اوسوال دے چہ درسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم
پہ زمانہ کبئی پہ مانخہ کبئی وسوسہ اوشک و اوکہ نہ ؟

(۱) دروس اوفتاوی پہ حرم مکی کبئی دابن عثیمین ص ۴۱۔

اوايامونځ باطله وي ؟ اوايامعتبره ولې شی چه یوکس ته شیطان وسوسه واچوی چه کوم ورباندی مبتلی کړی چه جماعت ته تلل ریاء ده ایا داکس دگناه نه خلاصیږی چه دجمع مونځ پریدی اوجماعت ته نه ځی ، اوپه مانځه کښی دوسوسی نه دخلاصی اویچاوخه طریقه ده ؟

* نوددغی ناحیی نه جواب : چه ایادرسلو الله صلی الله علیه وسلم په زمانه کښی په مانځه کښی وسوسه وه اوکه نه وه نوپه کومه طریقه چه تاپه خپله خبره کښی ذکر کړه نو دا خونه درسلو الله صلی الله علیه وسلم په زمانه کښی وه اونه دصحابه کرامو رضی الله عنهم په زمانه کښی وه ، لکه څنگه چه ورباندی دوو امامانو وضاحت کړی : یو موفق الدین بن قدامه دے چه په خپل کتاب (ذم الموسوسین) ، کښی ذکر کړی اوبل شیخ الاسلام ابن تیمیه کوم روایت چه تری دهغه شاگرد ابن قیم کړی دے .

* اوهر چه داسوال چه وسوسه مونځ باطله وی اوکه نه ؟
 * نوجواب دادے ددغه نه : چه ځنی دوسوسی نه مونځ باطله وی ابن قدامه په (ذم الموسوسین) کښی داسی ویلی دی چه ځنی دوسوسونه مونځ باطله وی لکه تکرار دیو لفظ اوبعضی کلمی شوئی ، لکه په التحیات کښی : ات ات ، التحی التحی .
 اوپه سلام کښی : اس ، اس السلام شو ، اوپه تکبیر کښی اکککبر . اوپه ایاک : ایاککک شو نوداتکرار دکلماتوپه غیر

دمعانی دقراءت دمعاناگانو نه د د ا و ل ف ظ د خ پ ل ح ی ش ی ت ا و و ز ع ن ه ئ ی پ ه غ ی ر د ضرورت نه و ی س ت ل و ، ن و د ا خ و د م ا ن ځ ه ب ن ک ا ر ه ب ا ط ل ی د ل د ی پ ه د ی س ر ه ، ا و ډ ی ر ک ر ت ا م ا م د ا س ی ک و ی ن و د م ق ت د ی ا ن و م و ن ځ ئ ی ب ا ط ل کړ ه ا و ک و م م و ن ځ چ ه د ډ ی ر و ل و ی و ط ا ع ا ت و ن ه و ، د ا ل ل ه ت ع ا ل ی ل و ی ئ ی ډ ی ر ه ل ر ی کړ ه ا و د ک ب ی ر ه گ ن ا ن ه و ه گ ر ځ ی د ه .

ا و ک و م چ ه د د غ ه ق س م و س و س ی و ی چ ه م و ن ځ پ ر ی ن ه ب ا ط ل ی پ ر ی ن و ه غ ه م ک ر و ه د د ا و د ج ا ن ز ی ط ر ی ق ی ن ه م و ن ځ و ی س ت ل چ ه ک و م ط ر ی ق ه د ق ر ا ا ت و ی ن و د ا خ ل ا ف س ن ت د ی ، ا و د ر س و ل ا ل ل ه ص ل ی ا ل ل ه ع ل ی ه و س ل م ا و د ه غ ه د ص ح ا ب و ر ض ی ا ل ل ه ع ن ه م ن ه ا ع ر ا ض ا و گ ر ځ ی د ل د ی ا و ډ ی ر ک ر ت و ر ب ا ن د ی ا و ا ز ا و چ ت کړ ی ن و ن و ر و ا و ر ی د و ن ک و ت ه و ر ب ا ن د ی ت ک ل ی ف ر س ی ، ا و خ ل ک د د ه پ ه ب د و و ی ل و س ر ش ی ا و د د ه پ ه ح ق ل ه خ ب ر و ک ب ن ی و ا ق ع ش ی ا و پ ه خ پ ل ن ف س ک ب ن ی د ش ی ط ا ن ط ا ع ت ر ا ج م ع کړ ی ا و د س ن ت م خ ا ل ف ت ، ا و د ب د و ک ا ر و ن و ا و ب د ع ت و ن و ، م ج م ع و ه گ ر ځ ی ، ا و خ پ ل ځ ا ن ل ه ت ک ل ی ف و ر ک و ی ا و و خ ت خ ر ا ب ه و ی ا و ض ا ع ک و ی ، ا و ن ف س ل ه ع ذ ا ب و ر ک و ی ، ا و ن و ر م و ن ځ ک و ن ک و ت ه ه م ت ک ل ی ف ر س و ی ، ا و خ پ ل ع ز ت ئ ی ه م خ ت م کړ و ، م ر ا د ئ ی خ ت م ش و د د ی ن ه .

* ا و ه ر چ ه ه غ ه س و ا ل د د چ ه ه غ ه و س و س ه م ع ت ب ر ه و ل چ ه ک و م ه د ت ه ش ی ط ا ن ا چ و ل ی د ه چ ه ځ ن ی م و ن ځ ک و ن ک ی پ ه د ی خ ب ر ه م ب ت ل ی کړ ی چ ه پ ه ج م ع س ر ه م و ن ځ ک و ل ر ی ا د ه .

* نوددغی نہ داجواب دے : چہ ددغی وسوسی معتبرہ ول نہ دی جائز اودجمع دمانخہ نہ روستہ کیدل ناروادی ، بلکی دادشیطان دعوت دے چہ درسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم دہدایت نہ اعراض وکپری اومخ تری وارہ وی او عمل پری وہ نکری .

* اوکومہ طریقہ چہ پہ مانخہ کنبی دوسوسی نہ دخلاصی دہ نو دنبی صلی اللہ علیہ وسلم پہ دی حقلہ پہ صحیح مسلم (پہ کتاب الطب) کنبی دعثمان بن ابی العاص رضی اللہ عنہ روایت دے چہ دارسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم تہ راغلو اووی ویل چہ ای رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم شیطان زما اوزما دمانخہ پہ مینخ کنبی حائل اوپردہ شوی

(مانع) دے اوزما دقراءت پہ مینخ کنبی پہ ماباندی خلط اوگھوودوالہ راولی ، نورسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم وہ فرمایل : ((ذاك شیطان یقال له خنزب ، فإذا أحسست به فتعوذ بالله واتقل علی یسارك ثلاثا)) .

ترجمہ : دغہ شیطان دے اوخنزب ورتہ ویل کپری

(یعنی خنزب نوم ئی دے) چہ کلہ دغہ حالت وونیی او محسوس ئی کپری نو اعوذ باللہ وواہ پہ اللہ پوری پناہ تری وغوارہ اودری خل گس طرف تہ تف و کپہ ، نوہغہ وائی چہ داکار ماوکپہ اوبیاوائی چہ اللہ تعالیٰ زمانہ دغہ وسوسہ ختمہ کپہ . [مختصر دشیخ محمد بن ابراہیم دفتاویٰ نہ ۱۹۱/۲-۱۹۵] .

دالله تعالی په فضل او کرم سره دمانځه مخالفت ختم شو په
تاریخ ۱۴۲۳/۳/۲۷هـ او مراجعه ۱۴۲۳/۵/۲۱هـ جون ۲۰۰۲/۸

دریم
دجمعی په ورځ
مخالفات

کوم مخالفات چه په جمعی پوری متعلق وی هغه دادي

۱- دهغه مخالفاتونه چه دجمعی په ورځ پوری متعلق

وی :

* غسل نه کول : اویقینانبی صلی الله علیه وسلم فرمایلی :
((غسل یوم الجمعة واجب علی کل محتلم))

ترجمه : (په هر بالغ باندي دجمعی دورځی غسل واجب دے)
اوه کتابونو دا حدیث دابوسعیدالخدري رضی الله عنه په روایت
سره نقل کړے .

اودعبدالله بن عمر رضی الله عنهما نه روایت دے دا وائي چه
رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلی : ((اذا جاء أحدکم الجمعة
فليغتسل)) .

ترجمه : (چه کله یوکس ستاسو نه دجمعی مانخه له راځی نو
غسل دی وکړی) داپولو نقل کړے لیکن په مسلم کسبی داسی
دي ((إذا أراد أحدکم أن یأتي الجمعة فليغتسل)) .

ترجمه : (چه کله یوکس ستاسو نه اراده وکړی چه جمعی ته
راشی نو غسل دی وکړی) .

* وعن أبي هريرة رضي الله عنه عن النبي صلی الله علیه وسلم قال :
((حق علی کل مسلم أن یغتسل فی کل سبعة أيام یوما یغتسل فيه رأسه
وجسده)) .

ترجمہ : (دابوہریرہ رضی اللہ عنہ روایت دے داد نبی صلی اللہ علیہ وسلم نہ روایت کوی چہ نبی صلی اللہ علیہ وسلم فرمایلی : چہ پہ ہر مسلمان بانندی واجب دی اوحق دے چہ پہ ہرو اوہ ورخو کنبی پہ یوہ ورخ کنبی غسل وکپری اویوہ ورخ چہ پہ ہغہ کنبی سر وینخی اوتول بدن وینخی) [متفق علیہ حدیث دے چہ بخاری اومسلم نقل کرے] .

۲- دارنگہ دمخالفاتو نہ : دجمعی پہ ورخ دخلکو پہ

ختیونو اوختل (اوریدل) اودا غالباً دخطبی پہ دوران کنبی وی .
* عن عبدالله بن بسررضي الله عنه قال : جاء رجل يتخطى رقاب الناس يوم الجمعة والنبي صلى الله عليه وسلم ، يخطب فقال النبي صلى الله عليه وسلم ((اجلس فقد أذيت وأنيت)) .

ترجمہ : (دعبدلہ بن بسررضی اللہ عنہ نہ روایت

دے چہ یوسری راغے اودخلکو پہ ختیونو راواوختلو اویمالہ ول ئی دجمعی پہ ورخ اونبی صلی اللہ علیہ وسلم خطبہ ورکولہ چہ ورته وی فرمایلی : (کینہ یقینا تکلیف دی وہ رساواو ناوختہ دکرو .

* علماو دخلکو پہ ختیونو اوختلو مسئلہ کنبی دجمعی دورخی پہ دی کنبی اختلاف کرے چہ ددی خہ حکم دے ؟ ترمذی دنورو اهل علمو نہ نقل کرے چہ دجمعی پہ ورخ دخلکو پہ ختیونو اوختل مکروہ گنہلی اوپہ دی مسئلہ کنبی ئی بنہ سختی کرے دہ اوددی پہ تعلیق کنبی ابوحامد نقل کرے دامام شافعی نہ چہ تصریح اووضاحت ئی پہ حرام والی کرے .

* اونووی او ابوالمعالي اوشیخ ، یعنی شیخ الاسلام اویه غیر ددوی نه دا حرام کړه او ویلی ئی دی چه دیوکس دپاره دانه دي مناسب چه دخلکو په خټونو واوړی او پیمال ئی کړی چه کله ئی مخی ته خالی خائی نه وی دجمعی ورځ وی او که بله ورځ وی په غیر دجمعی دورځی نه ، ځکه دا ظلم او دالله تعالی دحدودو نه تجاوز دے . [دحاشیه الروض المربع نه ۲ / ۴۸۰] .

۳- دجمعی د ورځی دمخالقاتو نه یو داهم دے چه

کله امام خطبه کوی اویوکس په حالت د احتباء کبسی وی .

* عن معاذ بن أنس رضي الله عنه قال : ((إن رسول الله صلى الله عليه وسلم نهى عن الحبوّة يوم الجمعة والإمام يخطب)) .

ترجمه : (دمعاذ بن انس نه روایت دے داوا ئی چه یقینا رسول الله صلی الله علیه وسلم منع کړی دحبوی نه په ورځ دجمعی چه کله امام خطبه وائی) .

[داحدیث احمد ابوداود ترمذی اوحاکم نقل کړه ترمذی وائی چه داحدیث حسن دے اوحاکم وائی چه داحدیث صحیح دے اونقل کړه ئی نه دے اودهبی ورسره موافقه کړی] .

* ابن الاثیر په خپل کتاب النهایه کبسی ویلی اودحبوی معنی ئی کړی چه احتباء داده چه یو کس مخی طرف ته خپلی خپی دگیډی سره په جامه وه تړی اودشاه سره اوبیائی مضبوطی کړی اوکله دا احتباء په لاسونو سره وی دجامی په خائی باندی .

اوبیائی ویلی چه حدیث دے په دی باندی ((أنه نهى عن الحبوّة يوم الجمعة والإمام يخطب)) .

ترجمه : (چه رسول الله صلى الله عليه وسلم دجوى نه منع كړى په ورځ دجمعى چه كله امام خطبه وائي)

* رسول الله صلى الله عليه وسلم منع كړى ځكه چه احتباء سبب دخوب دى په دى سره خوب راځى اوخطبه هم نه اورى اوداسبب داودس ماتيدوهم دى . [تراخه دادنهائي ابن الاثير نه اغستل شوى] .
* دمخكى سره دا اضافه كيدلى شى چه په احتباء سره دعورت بنكاره كيده هم كله كيږي خاص كر چه كله لاندینی جامی لنډی اوغستلی وی نودا احتمال پکی وی .

۴- دجمعی دورځی دمخالفاتو نه دځنی خلکو داعقیده ساتل چه د (الم تنزیل السجدة) لوستل اود (هل آتی علی الإنسان) سورة لوستل دجمعی په سهار واجب دي .

* اوداعقیده خطاء ده كوم چه در رسول الله صلى الله عليه وسلم نه ثابت دي چه هغه به دجمعی دورځی په سهار الم تنزیل السجده اوهل اتی علی الانسان لوستل نو دا حدیث بخاری نقل كړى دابوهریره رضی الله عنه په روایت باندى اوداچه دجمعی په سهار به ئي لوستل نوددی نه همیشوالی نه لارمیری .

* ابن دقیق العید ویلی چه په حدیث کنبی دا نشته چه كوم په همیشوالی دلالت کوی اوقوی تقاضاکوی بهر حال دامستحب دي . [عمدة الأحكام ۱۲۰ / ۲] .

* دشيخ الاسلام ابن تيميه رحمه الله تعالى نه ددى تپوس وشو چه دجمعى په ورځ په سورت السجده هميشه مونځ كول واجب دى او كه نه ؟

* نوهغه رحمه الله داسى جواب په دى قول سره وركړى : الحمد لله ((الم تنزيل)) هغه چه په سجده كښى دى او كه په غير ددغى نه كوم چه ذوات السجود دي ددغو قراءت اولوستل دجمعى په سهار نه دى واجب په اتفاق د ائمه او علماو باندى او چا چه ددغه دوجوب عقیده وساتله اويائي دهغه چا ذم او بدي ويله چه كوم تارك او پريخودونكى دى نو دغه كس گمراه دى او خطا كونكى دى په دغه واجب دى چه ددغه نه توبه اوباسى په اتفاق دائموسره .

بيائي ويلي : چه هميشواله ورباندى واجب نه دى چه جهالان ئي گمان دوجوب كوى او چه څوك ئي پريدى نوهغه گناه گار گڼى بلكى كله ئي پريخودل پكار دى دوجى دعدم وجوب نه چه داڅه واجب نه دى . والله اعلم [الفتاوى ۲۴ / ۲۰۴-۲۰۵] .

* اوشيوخ الاسلام ويلي چه نبى صلى الله عليه وسلم به دواړه سورتونه لوستل نوسنت داده چه دواړه پوره او كامل ولوستل شى .

۵- ځنى دمخالفاتونه دارنگه دجمعى په ورځ چه كله امام خطبه وائي په دغه دوران كښى په رسول الله صلى الله عليه

وسلم باندي درود ويل اوپه صحابو باندي ترض (يعنى رضى الله عنهم) ويل دي .

* دشيوخ عبدالرحمن بن حسن ال الشيخ رحمه الله تعالى نه تپوس شوى پدى مسئله ڪبني چه يوڪس په رسول الله صلى الله عليه وسلم باندي جهرا درود وائي اويادصحابي دنوم سره رضى الله عنه وائي اوامام خطبه وائي نوڅه حڪم ئي دے .

* داجواب ئي ڪرے : په نبى صلى الله عليه وسلم باندي جهرا درود ويل اويادصحابو رضى الله عنهم باندي رضى الله عنهم ويل په حالت دخطبي ڪبني په غير دخطيب نه چه نور خلك ئي وائي بدعت دے اودشريعت نه مخالف دے ځنو ډلو دعلماو نه منع ڪري مخڪينو اوروستنو اوددوى سره په دى ڪبني دوه ماخذه (دليلونه) دى :

اول خودادے چه دامحدث اونوى كار دے څڪه درسول الله صلى الله عليه وسلم په وخت ڪبني داعمل نه دے شوع اونه دصحابو رضى الله عنهم په زمانه ڪبني شوع اونه دتابعينو په دور ڪبني شوع اوڪه چرته غوره اوبهتره كار وے نو هغوى به ورته زمونږه نه مخڪى شوى وے .

دويم داچه احاديث په دى باب ڪبني په چپ والى اوغور ايخودلو باندي راغلى چه خطبه به اوري اوغور به ورته نيسى دابو هريره رضى الله عنه په روايت صحيح حديث ثابت دے چه درسول الله صلى الله عليه وسلم نه ئي نقل كوى چه هغه فرمايلى :

((إذا قلت لصاحبك والإمام يخطب يوم الجمعة أنصت فقد لغوت)) .
 ترجمه : (کله چه امام دجمعی په ورځ خطبه ورکوی اوتاخپل
 ملگری ته وویل چه چپ شه نو یقینا چه تالغوه اوعبث کار وکړه
) په کتاب الباعث علی انکار البدع والحوادث کښی ویلی چه
 درود ویل په نبی صلی الله علیه وسلم باندی دعاده اوغالبپه
 ډیرو دعاگانو کښی بلکی په ټولو کښی اخفاء اوپه غلی سره دی
 یعنی په غیر دجهر نه سنت دی : زه وایم چه دادریم ماخذ اودلیل
 دمنع دے .

۶ - خنی خلك چه کله دجمعی دمانځه دپاره جامع

جماعت ته ننوځی چه دجمعی مونځ پکی وکړی اوموذن دویم
 اذان کوی نودغه ورسره هم اذان وائی اومتابعت ئی کوی خوچه
 کله داذان دمتابعت اوویلو نه خلاص شی نوداپه تحیه المسجد
 باندی شروع وکړی اوخطیب خطبه شروع کړی ئی .

* اودغه کس په خپل عمل سره په حاصلولو دستتوباندی حرص
 وکړه لیکن دغه زیاتی وکړه په پوره کولو دواجبو کښی چه څنگه
 پکارو سره دقدرت نه اوداڅکه چه متابعت داذان سنت دے
 اوخطبه اوریدل واجب دی .

* اوهغه څه چه ددغه تاکید کوی یعنی چه څوک جامع مسجد ته
 ننوځی نو ځان به خطبی اوریدلوته فارغ کوی ترڅوچه ممکنه وی
 دته : ددی قول درسول الله صلی الله علیه وسلم په وجه باندی :
 ((إذا جاء أحدكم يوم الجمعة والإمام يخطب فليركع ركعتين وليتجوز
 فيهما)) .

ترجمہ : (کله چہ یوکس ستاسونہ دجمعی پہ ورخ جماعت تہ راشی اوامام خطبہ وایی نو دوه رکعتہ دی وکری اودا دواہہ رکعتونہ دی لنڊہ وکری) . [دا حدیث مسلم احمد ابوداود نقل کرے] .
 * شوکانی رحمہ اللہ تعالیٰ ویلی : (ولیتجوز فیہما) پہ دی کبئی جواز دلنہ والے ددغہ مانخہ دے ددے دپارہ چہ دخبئی اوریدلو تہ فارغ شی .

خلاصہ شوہ دہغہ خبرہ [النیل ۲۹۳/۳] .

۷- حنی مخالقات چہ دجمعی دورخی پوری متعلق

دی چہ دجمعی مونخ پہ بل مونخ پوری متصل کوی پہ غیر ددینہ چہ پہ مینخ کبئی خبری وکری او یا دجماعت نہ ووخی .
 اوپہ دی خبرہ بانندی دسائب بن اخت نمر خبرہ دلالت کوی دا وائی چہ ماپہ مقصورہ کبئی دمعایہ رضی اللہ عنہ سرہ دجمعی مونخ وکرہ چہ کله امام سلام وہ گرخا و نوزہ پہ خپل خائی پاخیدم او مونخ می وکرہ نو کله چہ معاویہ رضی اللہ عنہ داخل شو نو ماپسی ئی جواب راوہ لیڑہ اوراتہ وی ویل چہ بیاداسی مہ کوہ کوم خہ چہ دی وکرہ چہ کله دجمعی مونخ وکری نو دبل مانخہ سرہ ئی مہ متصل کوہ اوسمدستی مہ کوہ ترخو چہ دی خبری نوی کری او یا وتلے نہ وی .

خکہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم مونڑہ تہ امر کرے پہ دغہ بانندی چہ یو مونخ دبل سرہ مہ یو خائی کوی ترخو چہ موخبری

نه وی کړی او یا وتلی نه یو . [امام مسلم په خپل صحیح کښی دا حدیث نقل کړی] .

* شیخ الاسلام ابن تیمیه رحمه الله ویلی : سنت داده چه دنفلو او فرضو په مینخ کښی فاصله موجوده وی هغه که جمعه وی او که په غیر د جمعې نه وی لکه څنگه چه په صحیح کښی درسو ل الله صلی الله علیه وسلم نه ثابت دی : ((أنه صلى الله عليه وسلم ، نهی أن توصل صلاة بصلاة حتى يفصل بينهما بقیام او کلام)) .
ترجمه : (رسول الله صلی الله علیه وسلم منع کړی چه یو مونخ په بل مونخ پوری متصل شی ترڅو چه د دغو دواړو په مینخ کښی په ودریدلو او یا په خبرو سره فاصله اوجدائی نه وی راوستلی .
نوداسی مه کوه لکه څنگه چه ئی ډیر خلک کوی چه سلام په دور کعتو سنتو پیوسته کوی ځکه دا د نبی صلی الله علیه وسلم په منع شوی کار باندی عمل کوی او په حکم ئی عمل نه کوی .
او په دی کښی حکمت داده چه د فرضو او غیر فرضو فرق راشی لکه څنگه چه د عبادت او غیر عبادت په مینخ کښی فرق او تمیز پکاروی . [مجموع الفتاوی ۲۴ / ۲۰۲ - ۲۰۳] .

۸- اوځنی دهغو مخالفتو نه چه په جمعې پوری متعلق دی دارنگه : دا اول اذان نه روسته دوه رکعته مونخ کول اودا غالباً په حرمینو کښی وی چه اذان لانه وی خلاص شوی او موذن دا اول اذانه بس کړی نه وی چه ټول خلک پاخیږی مگر لږ چه الله تعالی او غواړی نور ټول پاخیږی ددی دپاره چه دوه رکعته مونخ

وکړې اوبلکې خبره ددی حده پوری موقوف نه ده بلکې چه څوک
 مونځ کوی هغه بل چه نه ئي کوی اوناست وی نو بدی گڼی چه
 دائي ولې نه کوی .

دلته دابن حاج یوه بهتره خبره ذکر کو چه زمونږه په دی موضوع
 پوری متعلق ده .

* هغه رحمه الله ویلی : اوخلک دهغه عمل نه منع کولې شی چه
 دوی یو بدعت ایجاد کړی چه کله اول اذان وشی دجمعی دپاره
 نودوی مونځ کوی ځکه دامخالف دی دهغه طریقی نه په کومه
 چه سلف رضی الله عنهم روان وو ځکه هغوی په دوه قسمه و :

نو ځنی داسی و چه کله به جماعت ته ننوتل نو مونځ به ئي کاو
 اوبیا به دغه شان و تردی پوری چه امام به منبر ته وه ختلو چه
 کله به کیناست نودوی به نفل بس کړه .

ځنی داسی و چه مونځ به ئي وکړه نو کیناست به ترڅوچی
 دجمعی مونځ وکړی اوهغوی به داذان اول نه روسته نو مونځ
 نه کاو اونه په غیر ددغه نه ، نوچاچه به نفل کول هغه به په
 ناست سپری څه عیب نه وایه اونه به ناست سپری په نفل کونکی
 څه عیب وایه ، لیکن دسلفو داطریقه بالکل دنن زمانی دخلکو
 دطریقی نه بدله اومخالف ده کومه چه داخلک کوی ځکه داخلک
 ناست وی ترهغه پوری چه کله موذن اذان وکړی نودوی پاخیږی
 اومونځونه شروع کړی .

۹- دارنگه دمخالفاتونه : هغه دی چه ډیر خلك ئی کوی او هغه مسواک وهل دی دخطبی په مینخ کبسی او واجب دادی چه مسواک استعمال نه کړی شی .

۱۰- دارنگه دمخالفاتونه : کوم چه ډیر خطیبان ئی نن ورځ کوی چه په مینخ دخطبی کبسی ډیری سجعی او اوزونه راکاږی او موقفا الفاظ په تکلف سره استعماله وی خاص کر جملو ددعا کبسی (چه یوشان الفاظ په دعا کبسی راوړی) .

عبداللہ بن عباس رضی اللہ عنہما خپل غلام عکرمه ته وصیت کړی او په اخر ددغه وصیت کبسی داسی ویلی : ((فانظر السجع من الدعاء فاجتنبه فإني عهدت رسول الله صلى الله عليه وسلم ، وأصحابه لا يفعلون إلا ذلك الاجتناب)) .

ترجمه : (اوگوره اوسوچ کوه په دعا کبسی دسجعه نه اوځان تری وه ساته ځکه ما د رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم اودهغه دملگرو سره وخت تیر کړی هغوی نه کاو مگرهم دغه اجتناب اوځان ساتنه دسجعی نه (یعنی هغوی سجعه اودقافی الفاظ په دعا کبسی نه استعمالول) دا حدیث بخاری نقل کړی او باب ئی تړلی ورباندی (باب مایکره من السجع فی الدعاء) (باب ددی په بحث دهغه څه کبسی چه په دعا کبسی سجع مکروه ده) .

* حافظ ابن حجر رحمه اللہ ویلی چه غزالي رحمه اللہ ویلی چه کومه سجعه په دعا کبسی مکروه ده نو هغه په تکلف سره مراد ده ځکه دا دعا دعاجزی اوذلت سره مناسب نه ده .

اوکه داسی نه شی نو په منقول شوو دعاگانو کښی یو شان متوازی الفاظ شته لیکن په غیر دتکلف نه دی . [دالفتح نه ۱۳۹/۱۱] .

۱۱- ځنو خلکو داعادت گرځولې چه دجمعی دمانځه

نه روسته داسی اذکار وائی چه هغه دعامو معروفو او معلومو اذکارونه خلاف وی کوم چه دعام فرض مونځونو نه روسته ویل کیږی .

* دغه کس ته داویل شو چه کوم اذکار چه نبی صلی الله علیه وسلم به د مونځونو نه روسته ویل کوم چه فرض مونځو نه و نو په دی کښی تخصیص دیومانځه دبل نه څه نه دے راغلے . اوچه څوک فرق کوی نو په هغه دلیل راوړل لازم دی (اودلیل ورباندی نشته) .

* شیخ صالح الفوزان حفظه الله تعالی ویلی په جواب دیو سوال کښی .

* دجمعی دمانځه دپاره څه خاص اذکار نشته چه روسته تری ویلی شی اودجمعی دمانځه نه روسته هغه اذکار ویلے شی کم چه دعامو مونځونو نه روسته ویل کیږی . (۱)

۱۲ - اوځنی هغه چه جمعی پوری متعلق دی : په ځنو مونځ کونکو دا اعتراض دے چه په مینځ دخطبی کښی هغه

ثوڪ چه يى بنى طرف اوگس طرف ته ناست وى سلام ورباندى
كوى او ورسره په سلام داهم زياته وى چه دكور او اولاد وغيرو
تپوس هم ترى كوي .

* اودا اعتراض خاص طور په هغه كسانو دے چه دجماعت نه
بهر ناست وى دځائى دتنگوالى په وجه باندى اودوى په دى خپل
كارسره په خلاف سنت كسبى واقع شو كوم چه په چپوالى
اوغليكيديو باندى حكم كوى دجمعى په ورځ چه كله خطيب
خطبه وائي .

* نبى صلى الله عليه وسلم فرمايلى : ((إذا قلت لصاحبك يوم
الجمعة أنصت والإمام يخطب فقد لغوت)) .

ترجمه : (چه كله دى خپل ملگرى ته وويل چه چپ شه دجمعى په
ورځ او امام خطبه ويله نوتا لغوه اوعبث كار وكړه) . [داحديث
بخارى روايت كړے] .

نوددى وجى نه په دوى لازم ده چه په خپل مينځ كسبى خبرى
پريدى ترڅو پورى چه خطيب دخطبى خپلى نه فارغ شوے نه
وى .

وصلى الله على النبي محمد صلى الله عليه وسلم الف الف مرة او عدد
خلق الله تعالى . يوم الأربعاء (۱/۴/۱۴۲۳ هـ)

انتهت كذلك عن المراجعة يوم الجمعة ساعة (۵) بعدالعصر
۱۴۲۳/۵/۲۳ هـ .

خلورم
دجماعتونو مخالفات

((په جماعتونو پوري متعلقه مخالفات))

۱ - دارنگه دمخالفاتونه : دجماعتونو خائسته کول اونقشي ورباندي ويستل ، اوډير مالونه ورباندي خرچ کول دهغه په زوق اورونق اوشکلونو پوري چه نژدي وي هغه خپله روحاني فضا يي ورکه شي .

* حکيم ترمذی يو حديث نقل کړے چه شيخ البانی حسن کړے دابو الدرداء رضی الله عنه په روايت باندي دا وائي چه رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمایلي : ((إذا زخر فتم مساجدکم و حلیتم مصاحفکم فالدمار علیکم)) .

ترجمه : (کله چه تاسو خپل جماعتونه او قران کریمونه په نقشونو اوزیوراتو گانو خائسته کړئي نو هلاک به شي .

* زرکشي په خپل کتاب (اعلام الساجد باحكام المساجد) کښي داسی ویلی دی .

* نهويشتمه مسئله چه الفاظ ئي دادی : بکره زخرفتها ففي سنن أبي داود عن ابن عباس رضي الله عنهما قال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ، ((ما أمرت بتشديد المساجد)) .

ترجمه : دجماعتونو خائسته کول مکروه دی اوپه سنن ابی داود کښي دعبداالله بن عباس رضی الله عنهما نه روايت دے داوائی

چہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم فرمایلی : (چہ ماتہ
دجماعتونو پہ خائستہ کولو اوچونہ کولو حکم نہ دے شوے) .
* ابن عباس رضی اللہ عنہما وائی چہ تاسو خوئی
خامخائستہ کوی لکہ خنگہ چہ یہودو اونصاراو خائستہ
کری .

وعن أنس بن مالك رضي الله عنه أن النبي صلى الله عليه وسلم قال :
((لا تقوم الساعة حتى يتباهى الناس في المساجد)) .

ترجمہ : دانس رضی اللہ عنہ نہ روایت دے چہ بیشکہ نبی
صلی اللہ علیہ وسلم فرمایلی : (چہ قیامت بہ نہ قائمیری
ترخوپوری چہ خلکو پہ یو بل پہ جماعتونو فخر نہ وی کرے) .

امام بخاری رحمہ اللہ پہ خپل صحیح کنبی نقل کری چہ عمر
رضی اللہ عنہ دجماعت پہ جوہرہ ولو حکم وکرہ او وی ویل چہ
خلک پری دباران نہ بیچ کری اوویساتی پری اوخان وہ ساتھ ددینہ
چہ جماعت سور کری اویائی زیر کری چہ خلک بہ پہ فتنہ
اوازمائش اوفساد کنبی وہ غورزیری .

او ابوالدرداء ویلی : (چہ کلہ خپل جماعتونہ اوقران نونہ
خائستہ کری نوہلاک بہ شیء) .

علی رضی اللہ عنہ ویلی : (چہ کلہ یوقوم خپل جماعتونہ اوچت
کری نو اعمال بہ ئی فاسدشی) ص ۳۳۷ .

۲ - دارنگه دمخالفاتونه : په يوه کلی کښی ډیر

جماعتونه جوړه ول .

امام سیوطی په خپل کتاب (الأمر بالاتباع والنهی عن الابتداع) کښی ویلی : اوځنی ددغو محدثاتو اوبدعاتو نه په يوه محله کښی ډیر جماعتونه جوړه ول دی .

ځکه په دغه کښی جمع جدا کیري اومونځ کونکی پکی خوریري او کومه داتفاق رسی چه هغه عبادت د هغه پکی شریري اود عبادت کونکو هغه ټولگی اورونق ختمیري او خبر زیادت پکی پیدا کړي اوځایونه مختلف شی او کوم حکمت چه ئي دجواز د جمعواویو والي د هغه سره ضد د یعنی کوم یو والی چه په ادا کولو د عبادت او یو اواز کښی د هغه فوت کیري اودځنو منافع اوفائدي به وی لیکن ضرر ئی په جماعت راگرځی اوشبه ضرر وی اویاخوپکی شهرت مطلب وی اویاپکی ریا اوبی ضرورته مالونه خرچ کول وی په دی کښی فقط .

۳ - په خائسته فرش باندي مونځ کول : ځکه په دغه

فرش مونځ کول عاجزی ختمه وی اوسهوه کیدل اوبی فکری پکی ډیره وی اوهم ددغه نه پیدا کیري .

* یوسوال دائمی لجنی دبحوث علمی ته راغلی چه په دی طریقہ

* په هغه جائی نماز باندی دمانځه کولو څه حکم دے چه په هغه کښی دجماعتونو شکلونه نقشونه وی اویادهغه قبو گمبتونو چه په قبرونو ئی جوړ کړی اویاورباندی مناری اونور شیونه وی ؟
* نولجنی دا راتلونکے جواب ورکړے :

* چه روح پکی نه وی هغه تصویر (عکس) (پتو) جائز دے اومونځ په هغه جائی نماز چه تصویرونه پکی وی نه دے جائز چه بی روح هم وی ځکه په دغه کښی مونځ کونکی مشغول وی دخپل مانځه نه اوغافله وی لیکن دغه صحیحه ده کوم روایت چه احمد اوابوداود دعثمان بن طلحه نه نقل کړے چه نبی صلی اللہ علیہ وسلم دا راوه غوښتلو چه کله کعبی ته داخل شو دهغه روسته ئی ورته وویل : چه مادوه ښکر دگډی ولیدل چه کله بیت اللہ ته داخلیدم نومانه هیر شو چه تاته ووايم چه دغه پت کړه نو پت ئی کړه ځکه دامناسبه نه ده چه دقبلی طرف نه دی په بیت اللہ څه شے وي چه مونځ کونکی غافله کوی .

واحمد اوبخاری دانس رضی اللہ عنہ نه یو روایت نقل کړے چه دعائشی صدیقی یوه پرده وه دکور په یو طرف باندی نو نبی صلی اللہ علیہ وسلم ورته وه فرمایل : ((أمیطي عنی قرامک هذا فإنه لاتزال تعرض لي في صلاتي)) .

ترجمه : (داپرده دی زمانه لری کړه ځکه چه داهمیشه ماته په مانځه کښی رامخی ته کیږی .

۴- دجماعت پہ داخل کبئی تجارتی اعلانونہ لبرول او دالکھ دیوی ابادی اعلان چہ داسی داسی صفات وی چہ دامدرسه وی اوکھ دواخانہ کلینک وغیرہ وی ، اویادیوے موسسے اعلان وی چہ خاص پہ ہغی پوری وی لکھ دحاجیانو وپل سرہ دسکن اوخائی ورکولو نہ اوخوراک اوخاک نہ خکھ داشیونہ اودا اعمال دجماعت ددرجی اورتبی سرہ منافی اوضد دے .

۵- دارنگہ دمخالفاتو نہ پہ جماعت کبئی لارہ جوړہ ول .

اوددینہ نہی راغلی چہ پہ جماعت کی خوک لارہ جوړہ کری .
 عن عبدالله بن عمر رضي الله تعالى عنهما قال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : ((لا تتخذوا المساجد طرقا إلا لذكر الله او صلاة)) .
 ترجمہ : دعبدا لله بن عمر رضی اللہ عنہما نہ روایت دے داوائی چہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم فرمایلی دجماعتونو نہ لاری مہ جوړہ وی مگر دذکر اویامانخہ دپارہ .

۶- اودارنگہ دمخالفاتو نہ ہغہ ساعتونہ

(گھنتی) ساتل پہ جماعتونو کبئی چہ ہغہ کی غرہ
 (گنگرے) وی د ناقوس پشان چہ ہغہ پہ منظم طور سرہ تالی
 وہی او اواز کوی لکھ نصارا و دناقوس اوییکل پشان . (۱)

۷- اوځنی دمخالفاتو نه دارنگه په جماعت کښی په

زوره قراءت ویل کوم چه دنورو مونځ کونکو دپاره سبب
دشویش اودهغوی دمانځه دپاره اود
قراءت لوستونکی دپاره خلل ګرځی .

* دشیخ الاسلام ابن تیمیه رحمه الله تعالی نه دهغه جماعت په
حقله تپوس شوی چه په هغه کښی سبا اویيگااه قران کریم
لوستل کیږی اوخودل کیږی اوییا دجماعت په دروازه کښی څه
خلک وی چه ډیری خبری کوی اوپه لوستونکو بانندی تشویش
راځی اوفکرئی بدلیږی نو ایادا جائزده اوکه نه ؟

* نوهغه رحمه الله تعالی داسی جواب ورکړی په دی خبره :
دهیڅ کس دپاره نه ده جائز چه دجماعت والوته اویامونځ کونکو
ته اویادقران کریم لوستونکوته اویا اهل الذکر اودعا کونکو ته
تکلیف اوضرر وه رسوي اویا داسی نورو کسانو اوعبادت
کونکو ته چه دکومو دپاره جماعتونه جوړشوی دي .

نودهیڅ کس دپاره نه دی پکار چه په جماعت کښی اویا په
دروازه کښی اویا نژدی جماعت او دروازی ته چه شور جوړکړی
اودغه کسان په تشویش کړی .

بلکی رسول الله صلی الله علیه وسلم راووتلو په صحابه کرامو
رضی الله تعالی عنهم بانندی اوهغوی مونځ کولو اوقراءت ئی په
زوره ویلو نو رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وه فرمایل :

((ای خلکو تاسو ټول دخپل رب سره جرگه کوی نو ځنی په ځنو نورو باندی په زوره قراءت مه وائی)) .

نو کله چی یو مونځ کونکی منع کړه چه دبل په خواکښی دی په زوره قراءت نه وائی نو دنورو لآخه حال دے .

اوچاچه هغه کار کاو چه په نورو مونځ کونکو تشویش جوړه وی او یا دپته رسی چه په هغو دتشویش سبب شی نوددغه کارنه به منع کول شی والله اعلم .

۸ - اودمخالقاتو نه په جماعت کښی لاری توکل هم

دی چه په صحیح بخاری کښی امام بخاری دانس رضی الله عنه نه حدیث نقل کړے دا وائی چه رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلی : ((البزاق في المسجد خطيئة وكفارتها دفنها)) . اودمسلم په لفظ کښی ((النقل)) دے چه داد لارونه لری کمی وی اودحدیث ترجمه داده چه لاری توکل په جماعت کښی گناه ده اوددغی گناه کفار خنبول اولری کول دلارو دی .

* قاضی عیاض ویلی چه داگناه ده چه کله ئی نه لری کوی اونه ئی خنبوی او که چائی اراده دلری کولو کړی نوبیانه ده .

زمونږه شیخ عبدالله بن جبرین حفظه الله ویلی : کیدلے شی چه داخبره ورکه وی او یا کمه اوناداره وی په دی وخت کښی چه

(لاری په جماعت کښی دفن شی او یا څوکی پکی توکی) ځکه جماعتونه ټول فرش وی او یا خو سیمتی او سنگ مرمر پکی لریدلے وی اومنادیل (یعنی دصفائی کاغذونه پکی وی)

اوخلک دجماعتونو په عزت باندې اونورو وغیرو کارونو بڼه پوه دی ماشاء الله ، مگر څه لږ به نه وی پوه .

* امام نووی رحمه الله په ریاض الصالحین کښی ویلی : چه مراد په دفن اوخښولو سره ددغه چه کله جماعت دخاورو وی خاوری اوشگی پکی وی نو ددغونه به ئی لاندی کړی او پتی به ئی کړی .

ابوالمحاسن الرویانی په خپل کتاب (البحر) کښی ویلی چه کیدلے شی چه مراد په دفن سره دجماعت نه ئی ایستل وی چه کله جماعت کښی خښتی سنگ مرمرو وغیره لږیدلی وی اویاچونه وی نو په دغه باندی سولول اورابښکل ئی اویا په بل څه باندی لکه ځنی جاهلان چه ئی کوی نودائی خښول اودفن نه دے بلکی داپه گناه کی نور هم زیادت دے اوجماعت نورهم گنده کوی اوکه چاداسی وکړه نوروسته ددغه نه دے داپه جامه اویا په لاس وغیره پاک کړی اویادی وینځی . [خبره ئی پوره شوه دریاض الصالحین نه نقل شوی]

۹ - اودارنگه دمخالقاتونه داهم ده چه تحية المسجد

(یعنی ددو رکعتو کولونه په غیر) په جماعت کی کینی .
* دابی قتاده رضی الله عنه روایت دے چه داجماعت ته ننوتلو اونبی صلی الله علیه وسلم دخپلو ملگرو سره ناست و نو داوړسره هم کیناست ، نورسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وه

فرمايل څه باعث دے څه شی منع کړے چه دوه رکعتہ دی کړی وائي ؟

ابی قتاده رضی اللہ عنہ وائي چه ماولیده چه تاسو اونور خلق ستاسره ناست و نوزه هم کیناستم نورسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم ورته وه فرمایل : ((فإذا دخل أحدكم المسجد فلا يجلس حتى یرکع رکعتین)) .

ترجمه : (چه کله یو کس په تاسو کی جماعت ته ننوځی نونه دی کینی ترڅو پوری چه ئی دوه رکعتہ نه وی کړی . [د احادیث بخاری نقل کړے په غیر د قصی ذکر کولو نه اودا روایت دمسلم دے] .

دلته یو څو مسئلے مخی ته راځي :

* اوله مسئله داده : که دیوسپری هیر شو چه دوه رکعتہ وکړی او کیناست نودابه په دی حالت کبنی لازمی پاڅیږی اودوه رکعتہ تحیه المسجد به کوی .

په دی خبره دوه حدیثونه دلالت کوی :

اول حدیث : د جابر بن عبد اللہ رضی اللہ عنهما نه رویت دے دا وائي چه سلیک الغطفانی د جمعی په ورځ بانندی راغی اورسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم په منبر بانندی ولاړ و نو سلیک کیناست مخکی د دینہ چه دوه رکعتہ وکړی نورسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم ورته وفرمایل : ((أصلیت رکعتین ؟ فقال : لا . فقال : قم فارکعهما)) .

ترجمہ : (ایا تادوہ رکعتہ کپری نوہغہ وویل چہ نہ نورسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم ورتہ وویل پاخیپرہ اودغہ دوہ رکعتہ وکپہ . [دا حدیث بخاری اومسلم نقل کرے اولفظ دمسلم دے] .

دویم دلیل : دابوذر رضی اللہ عنہ روایت دے چہ دا راغے نبی صلی اللہ علیہ وسلم تہ اونبی صلی اللہ علیہ وسلم ناست وپہ جماعت کنبی نو دا کیناست نو نبی صلی اللہ علیہ وسلم ورتہ وویل : ((أرکت رکعتین ؟ قال لا . قال قم فارکعہما)) .

ترجمہ : ایاتادوہ رکعتہ کپری نوہغہ وویل نہ ، نورسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم ورتہ وہ فرمایل پاخیپرہ اودغہ دوہ رکعتہ وکپہ . [دا حدیث ابن جبان نقل کرے] اوپہ دی ئی دباب ترجمہ ایخودلی چہ تحیة المسجد پہ کیناستلو نہ فوت کپری .

* **دویمہ مسئلہ :** ((چہ کلہ یوسرے پہ جماعت کنبی دکیناستلو ارادہ وکپری اودغہ وخت دمانحہ نہ دمنع وی یعنی دا وقتو دمنہی عنہ نہ وی نوتحیة المسجد بہ کوی اوکہ پہ غیر دمانحہ نہ بہ کینی ؟

پہ دی مسئلہ کنبی صحیح اوراجح دادہ چہ دوہ رکعتہ تحیة المسجد بہ کوی ، پہ دی معنی بانندی دشیخ ابن باز رحمہ اللہ نہ یو سوال شوے نو ہغہ رحمہ اللہ داسی جواب ورکپے دے .

پہ دی مسئلہ کنبی داهل علمو پہ خپل مینح کنبی خلاف دے لیکن صحیح دادہ چہ تحیة المسجد پہ تولو وختونو کنبی جائز دی حتی چہ دسہار اودمازیگر دمونخونو نہ روستہ ہم ددے قول

درسول الله صلى الله عليه وسلم دوجى نه چه دلالت په عموم كوي : ((إذا دخل أحدكم المسجد فلا يجلس حتى يصلي ركعتين))

ترجمه : (چه كله يو كس ستاسونه جماعت ته داخل شى نونه دى كينى ترخو چه دوه ركعته نه وى كړى) .

[دا حديث صحيح دے اوپه صحيح والى اتفاق شوى] .

اوبل داچه داد ذوات الاسبابو نه دے لکه دطواف مونخ شه دوه ركعته او دنور اوسپورمى دتوريدلو مونخ شه اوپه دى كينى حقه داده چه داپه ټولو وختونو كينى كولے شى اوکه دنهى وختونه وى اوکه غير دنهى وى لکه دفرضو قضا شوه اودنبى صلى الله عليه وسلم دا قول شه دطواف دمانخه پحقله :

((يابنى عبدمناف لاتمنعوا أحدا طاف بهذا البيت وصلى أية ساعة شاء من ليل أو نهار)) .

ترجمه : (اى د عبدمناف اولاده اوبچو هيخ يو كس دطواف ددى كوره مه منع كوى په كوم وخت كينى چه ئى خوبنه شى چه مونخ كوى دشپى وى اوکه دورخى وى) . [دا حديث امام احمد او اهل السننو په صحيح سند سره نقل كړے دے] .

اودا حديث درسول الله صلى الله عليه وسلم په توريدلو دنور اوسپورمى كينى : ((إن الشمس والقمر آيتان من آيات الله لا يتكسبان لموت أحد ولا لحياته فإذا رأيتم ذلك فصلوا وادعوا حتى يكشف ما بكم)) .

ترجمه : (بيشكه نور اوسپورمى دايو دوه ننبى دى دننبو دالله تعالى نه دا دواړه دچا دمرگ په وجه اوياء دژوند په وجه نه تورپرى چه كله دغه حال وينى نو مونخ كوى اودعا كوى تر هغه

پوری چہ دغہ صفاشی (اوپہ خپل حال شی چہ خہ پہ تاسو راغلی) [دبخاری اومسلم حدیث دے] بالاتفاق صحیح دے۔
 اوبل دا حدیث دے ((من نام عن الصلاة أونسيها فليصلها إذا ذكرها لا كفارة لها إلا ذلك)) .
 ترجمہ: (خوک چہ دمانخہ نہ اودہ شہ (یعنی اودہ پاتی شی) اویائی ہیر شوی وی نو دغہ مونخ دے وکری چہ کلہ ورتہ وریاد شی ددغہ مانخہ کفارہ نشته مگر دغہ کول ئی دی چہ وی کری .

دا احادیث عام دی وختونو دنہی وغیرہ تہولوتہ شامل دی اوداقول امام ابن تیمیہ اودہغہ شاگرد امام ابن قیم غورہ کرے او اختیار کرے دے . واللہ ولی التوفیق [دمحترم جواب خلاص شو] .

۱۰۔ اودارنگہ دمخالفاتونہ دورک شوی شی اعلان پہ جماعت کبئی کول .

* امامسلم رحمہ اللہ پہ خپل صحیح کبئی دبریدہ رضی اللہ عنہ پہ روایت نقل کرے چہ یوسری پہ جماعت کبئی دورک شوی شی اعلان وکرہ اووی ویل (من دعا إلى جمل أحمر) چہ چا سور اوہن موندلے دے؟ نو نبی صلی اللہ علیہ وسلم وفرمایل: ((لا وجدت إنما بنيت المساجد لما بنيت له)) .

ترجمہ: (دربیا دے نہ موندلے شی یقینا جماعتونہ جوہ شوی دہغہ خہ دپارہ چہ جوہ شوی) . (یعنی دعبادت دپارہ) فقط

* مخکی په اعلان کښی سپری (من دعا الی جمل احمر) ذکر کړے و ، ددغی خبری معنی داده چه چا زما ورك شوی شی مندله دے چه هغه سور اوښ دے اوماهغه ته راوغواری .

* اودارنگه مسلم نقل کړی دابوهریره رضی الله عنه په روایت باندی چه هغه د نبی صلی الله علیه وسلم نه نقل کوی : چه هغه فرمایلی : ((من سمع رجلا ینشد ضالة فی المسجد فلیقل : لا رادها الله علیک فإن المساجد لم تبین لهذا)) .

ترجمه : (چاچه دیو سپری نه واوریده چه په جماعت کښی دورک شوی شی اعلان کاو نو ورته دی ووائی الله تعالی دی درته بیانه موندے کړی ځکه جماعتونه خود دے دپاره نه دی جوړشوی .

۱۱ - دارنگه دمخالقاتونه په جماعت کښی تجارت

اودوکانداری کول چه خرڅول اواغستل پکی کوی .

* عن أبي هريرة رضي الله عنه قال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ((إذا رأيتم من يبيع أو يبتاع في المسجد فقولوا لا أربح الله تجارتك)) .

ترجمه : (دابوهریره رضی الله عنه نه روایت دے داوائی چه رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلی دی ((چه کله تاسو هغه څوک وینی چه هغه په جماعت کښی خرڅوی اویااخلی نو تاسو ورته داسی ووائی چه الله تعالی دی درله په تجارت کښی گټه اوفائده وه نه کړی . [دا حدیث ترمذی دارمی ابن خزیمه او ابن حبان ابن جارود او ابن السنی اوحاکم اوبیهقی نقل کړے دے] .

۱۲ - دارنگه دمخالفاتونه : چه يوسړی په جماعت

کښی ځانله يو ځائي معين وه نیسی او خاص کړی په چه په غیر ددغه ځائي نه بل ځائي کښی مونغ نه کوی او که څوک ئي تری ونیسی او ور مخکی شی تری نوخفه شی اوسینه ئي راتنگه شی .
* امام احمد ابوداود اونسائي ابن ماجه اوحاکم د عبدالرحمن ځوی دشبل رضی الله عنه نه روایت کړی چه رسول الله صلی الله علیه وسلم منع کړی چه يو سړی خاص ځائي په جماعت کښی ځانله وه نیسی لکه څنگه چه ئي اوښ نیسی دځان لپاره .

* ابن قیم رحمه الله تعالی په بدائع الفوائد کښی داسی ویلی :
* چه مروزی ویلی : چه ابو عبداللہ به دامام نه روسته ودریده نو یوه ورځ راغی او خلك ددغه ځائي نه لری شوچه یوکس په دغه ځایی کښی مونغ وکړی نوده دغه ځائي پریخوده او لاره د صف په یو طرف کښی ودریده اووی ویل چه ددینه منع شوي چه يو سړی د دمانځه دپاره ځائي وه نیسی لکه داوښ د پښی غالی پشان . [بدائع الفوائد خبره ختمه شوه ۳ص ۸۲] .

* الله تعالی دی درباندي رحم وکړی او گوره چه دهغه ځائي پریدی چه دهغه دپاره خالی شوو وو ، نن ورځ دځنو خلکو زړونه تنگ شی چه کله دهغه ځائي ته څوک مخکی شی .

۱۳ - دارنگه دمخالفاتونه : په جماعت کښی يو ځائي

قبضه کول اونیول په جائی نماز وغیره .

* شيخ الاسلام رحمه الله ويلي : (اوکوم څه چه ډير خلک ئي کوي هغه دا چه فرشونه (لکه جائی نماز څادری وغيره) دجمعی په ورځ اویا په نورو ورځو باندی مخکی دتللو نه جماعتونوته وړی اوځائی ورباندی نیسی په جماعت کښی نوداممنوع دي په اتفاق دمسلمانانو سره اوبلکی حرام دي .

ځکه دایو ځائی په جماعت کښی غصب کول دی په دغه فرش په غوړه ولو باندی اودنورو خلکو مونځ کونکو منع کول دی کوم چه ددنه مخکی جماعت ته ځی چه په دغه ځائی مونځ وکړی * بیا هغه رحمه الله ويلي : چه په اصل کښی امر په دی شوی چه سړی پخپله جماعت ته مخکی لارشی نو چه کله مخکی فرش جائی نماز وغيره وه لیرې اوپخپله روسته شی نوده دشریعت نه مخالفت وکړه په دو وجو سره : (یوخودیته په مخکی تللو امر شوی و نوداروسته شو ، اوبل په دی وجه چه ده دجماعت یوه حصه غصب کړه اوکوم چه مخکی تلونکی دی جماعت ته هغه ئی منع کړه چه په دغه ځائی کښی مونځ وکړی او اول صف پوره کړی اویا داچه کله حاضر شی اوجماعت ته لارشی نو په خلکو دپاسه اوړی .

* اودشيخ الاسلام ابن سعدی رحمه الله یوه فتوی هم دلته شته په جماعت کښی دیو ځائی دنیولو اوبنده ولو پحقله باندی .

* دهغه رحمه الله نه تپوس وشولو چه په جماعت کښی دیوځائی نیولو څه حکم دے ؟

* نوهغه رحمہ اللہ داسی جواب ورکری ۽ ٻه ڏي قول خپل سره :
 اللہ تعالیٰ ڏي ٻه تاسو باندي رحم وکري ٻوہ شیء ڇه یوڻائی
 نیول ٻه جماعت کبني اوامسا ایخودل ورباندي اوبيا یو انسان
 کور کی روسته کیری اویا ٻه بازار کی اونه حاضریری نودانه دي
 جائز اونه ڏي روا ځکه دادشریعت خلاف ڏي اودارنگه دصحابه
 کرامو رضی اللہ عنہم اجمعین اودتابعینو رحمہم اللہ تعالیٰ نه
 خلاف ڏي ٻه کومه طریقہ ڇه هغوی و ځکه نبی صلی اللہ علیہ
 وسلم خلك ٻه ڏي تیزکری ڇه جماعتونو ته مخکی لارشی اوامام
 ته نژدی پخپله ودریری اویه اول صف باندي ترغیب اوتیز کری
 دي اوفرمایلی دي : ((لویعلم الناس مافي النداء والصف الأول -
 یعنی من الأجر العظيم - ثم لم یجدوا إلا أن یستهموا علیهم
 لاستهموا)) .

ترجمہ : (که چرته خلك پوهیدل ٻه هغه څه ڇه ٻه اذانه کبني اویه
 اول صف کبني ڏي) یعنی ٻه اجر اولوی ثواب باندي) اوبیائی
 دانه وی موندلی مگر ٻه ڏي ڇه خسنی (ٻچه) ورباندي وکری
 نوخامخا به ئی ورباندي کری وائی .

دا اجر او عمل او ثواب نه حاصلیری مگر هغه ڇاته ڇه پخپله
 مخکی لارشی او مخکی شی او هر ڇه هغه څوک ڏي ڇه
 امساو غیره یوشی کیدی اوی پخپله د حاضریدو نه روسته شی نودا
 مخالف ڏي او خلاف د حکم د شارع نه د ٻه ڇه ٻه څه باندي تیزی
 ورکری ده دهغه حکم ئی وه نه مانه او که څوک داگمان کوی ڇه
 ده دمخکی تلو فضیلت اوبهتری اودغوره ڻائی فضیلت ٻه

نيولو دځائي باندې لاندې کړه اوبيائي مونده او داپخپله باندې
روسته شه نودا دروغژن دے بلکي چاچه دا کاروکړه نو
اجراو ثواب خو ختم شو بلکي دگناه بوج ئي حاصل کړه . الی اخره
مختصر [دفتوی سعیدیه نه ص ۱۸۲] .

۱۴ - دځنو خلکو داعادت گرځيدلے وی چه داذاڼ

اواقامت په مينځ کښي کوم وخت دے داپه خبرو مشغول کړي
سره دهغه کس نه چه په خواکي ناست وی نو په اوتو بوتوقيل
اوقال باندې سروی اودا بهتره وخت هسي خراب اوضائع کړي
اوددنيا په باره کښي ديوبل نه تپوسونه کوي نو چه څوک مونځ
کوي اويان قران کریم لولي اوياتسبيح وائي نو په هغو باندې
تشويش اوخلط راولي نوداگناه گار شو په دغو خبرو او هغوی ئي
هم دعبادت نه ويستل ځکه دوی دنورو دمشغولتيا سبب شو ،
اوکله چه يوکس قران کریم لولي اوپه زوره يی وائي چه دنورو
خلکو دپاره سبب دتکليف جوړيږي لکه يوکس مونځ کوي هغه
دمانځه نه اوباسی مشغوله وی نه اوبل قران کریم لولي دهغه نه
مشغوله وی اوتکليف ورکوي نوداکس گناه گار دے نو پاتي
لاهغه څوک چه هغه قران کریم هم نه وائي اوپه نورو خبرو
مصروف وی اوپه جماعت کښي کوي نودده په حق کښي خوگناه
ډيره غټه ده .

* اوپه حديث کښي راغلی چه الفاظ ئي دادي :

(سيكون في آخر الزمان قوم يجلسون في المساجد حلقا حلقا امامهم الدنيا فلاتجالسوهم فإنه ليس لله فيهم حاجة) (١)

ترجمه : (زرده چه په اخره زمانه کښې به داسې خلک راشي چه په جماعتونو کښې به ډلې ډلې او حلقې حلقې (کړۍ کړۍ) ناست وي او قصد به ئې د نياوې نود د غوسره مه کيښي ځکه چه دالله تعالی دوی ته هيڅ حاجت نشته) .

* ابن نحاس په ذکر دمخالفاتو المسجد کښې ويل دي :
 * چه ځنی ددغومخالفاتونه په جماعتونو کښې دخلکو کيښاستل دي چه ددنيا خبرې پکې کوي اودا بدعت د ځکه جماعتونه چه جوړ شوي هغه دالله تعالی د ذکر دپاره دي اودمانخه دپاره اودعلم دخوره ولو دپاره اوياداسې نورو اعمالو دپاره دي اودد ځه کارونو دپاره به سلف صالحين په جماعتونو کښې جمع کيده دهغه خبرو دپاره به نه جمع کيده چه کومی ددنيا په احوالو پورې متعلق وي . (٢)

۱۵- اوځنی دهغه څه نه چه په جماعتونو پورې متعلق دی دارنگه چه دځنو خلکو نه صادرېږي اوکوی چه دوی دجماعت نقل کيدونکی پنکی اخلي اودارنگه دجماعت جارو يادصفائي مشين اوکله لوډسپيکر وغيره چه په نوروځايونو کښې ئې استعمالوي اوپکار ئې راولي په عامومناسباتو کښې

(١) السلسلة الصحيحة حديث ۱۱۶۳ .

(٢) تنبيه الغافلين لابن النحاس ص ۲۶۷ .

(لکه ودونه سنت گری وغیره غم خادی کبئی) .

امام ابن نحاس رحمه الله ویلی دی : چه خنی دغومخالفاتو نه دجماعت نه سوالی اووقتی طور سره پوزه کئی (اندیری وغیره فرش) راوړل دی اودارنگه دجماعت نه درنا سامان لکه لالتین بلیونه وغیره استعمالول په ولیمو ودونو اونورو دخوشحالی وغیره مناسباتو کبئی دانه دی جائز .^(۱)

۱۶- اوخنی دجماعتونو دمتعلقاتونه دارنگه چه په خنوی ملاحظه ده هغه ونی اوبوتی نالول اوکرل دي په جماعتونو کبئی .

* زرکشی ویلی : چه په جماعت کبئی ونی نالول اوکجوری نالول یا کوهیان کنستل دامکروه دی ځکه داپه مونخ کونکو جماعت تنگه وی اودادسلفو کارنه و . الخ [مختصر داعلام المساجد باحکام المساجد ص ۳۴۲] .

۱۷- په خنو بنارونو کبئی داعادت دے چه خنی جماعتونه په دواړه اختروکبئی اوپه غیر ددینه چه کومی دینی ورځی اونور مناسبات وی خائسته کوی په مختلفو اقسامو دبجلی په بلیونو اوگلانوباندي (اودانه ده پکار) .

* یوسوال ددی متعلق دائمی لجنی ته راغلی نو هغوی داسی دا راروان جواب ورکړے دے :

(۱) تیبه الغافلین دابن نحاس ص ۲۶۷ .

* جماعتونه دالله تعالی کورونه دي اودا بهتره ځایونه دی په ځمکه کښی الله تعالی په دی کښی دتوحید دپورته کیدلو اوتعظیم اودهغه دذکر اودمانځه حکم کړی دے .

* دنبی صلی الله علیه وسلم نه نه دي ثابت چه هغه دجماعتونو تعظیم په رڼاگانو سره کړی اوگلان ئی ورباندی په اختر اونورو مناسباتو کښی ایخودلے وی اودا دخلفاء راشیدینو نه اویادنورو امامانو نه کوم چه دهدایت ائمه دی نه دی معلوم چه هغوی داکارکړی وی اودخیر القرون نه چه کوم دی هغه چه رسول الله صلی الله علیه وسلم ورله گواهی کړی چه داغوره اوبهتره پیړی اوقرون دي .

سره دخلکو دتقدم اومخکی والی نه اوددیر والی دمالونونه اواغستل دثقافت اومخ په وړاندی تللونه په پوره حصی سره چه پوره اقسام دخائست اوزینت موجودو په مخکینو دری پیړوکښی اوکامل خیر داپه هدایت اواتباع درسول الله صلی الله علیه وسلم کښی دے اودخلفاء راشیدینو په هدایت کښی دے اوهغه څوک چه په دوی پسی کوم ددین امامان ددوی نه روسته روان و .

اوبیاچراغونه ورباندی بلول اویا د بجلی بلپونه ورته زورپنده ول اویادپاسه ورباندی ایخودل یاچارچاپیره تری گرځول اویادمنارو دپاسه زورپنده ول اوجنډی

(بیرغونه) نخى وغيره او گلان ایخودل ورباندی په اخترو کبښی او نورو مناسباتو کبښی دخائسته والي په وجه اودتعظیم دوجی نه دا مشابھت دکفاروسره دے کوم چه دوی په خپلو گیرجو اوعبادت خانو کوی اونبی صلی الله علیه وسلم ددوی سره دمشابھت نه منع کړی ددوی په اخترو کبښی اوعباداتو وغیرو کبښی. [الخ: مختصر د] (۱).

(وصى الله على النبي محمد وأله وصحبه وسلم)
 الحمد لله انتهيت من الترجمة يوم الأحد ١٢/٤/١٤٢٣ هـ
 والحمد لله انتهيت من المراجعة أيضا ٥/عصر يوم الأحد
 ٢٥/٥/١٤٢٣ هـ

فهارس
مخالفه

شماره

مخ

((اول دپاکوالی مخالفتونه))

- ۱ - په اودس کښی نیت په زوره ویل ۳
- ۲ - په اوداسه کښی د اندامونو وینځلو په وخت کښی دعاء ... ۳
- ۳ - داوداسه په اوبو استعمالولو کښی زیاتی او اسراف کول ۴
- ۴ - پوره او کامل اودس نه کول ۵
- ۵ - قبله ته مخ کول د غټویا ورو متیازو کولو په وخت کښی ۶
- ۶ - دوړو متیازو نه ځان نه ساتل ۷
- ۷ - د متیازو په وخت کښی ځان بڼکاره کول ۸
- ۸ - ځنی خلک متیازو تینگ کړی وی او مونځ کوی ۹
- ۹ - د لاسونو وینځلو نه مخکی اودس کول چه کله دخوب نه
- ۱۰ - رابیدارشی ۱۰
- ۱۰ - بسم الله نه ویل داوداسه په شروع کښی ۱۰
- ۱۱ - د خټ مسح کول داوداسه په وخت کښی ۱۱

- ۱۲- دشرمگه وينخل مخکي دهر اوداسه نه اگر که نه وی بی
 اودسه شوی ۱۲
- ۱۳- دڅنگلو پوری پوره دواړه لاسونه نه وينخل ۱۳
- ۱۴- دغټ اوچاق سپری پټ ځایونه وچ پاتی کیدل
- او اوبه نه رسول چه کله دجنابت نه غسل کوی ۱۵
- ۱۵- پوره اوبه نه رسول په وخت داوداسه اویاغسلو کښی
 ځنوخایونو دجسم ته اوددغو نه دخپوگوتی هم دی ۱۵
- ۱۶- په وخت داوداسه اوغسلو کښی دبدن ځنی ځایونه
 وچ پاتی شی دگوتی اوگهری (ساعت) په وجه ۱۷
- ۱۷- دارنگه وچ پاتی کیدل دبدن په وخت دغسلو یا اوداسه
 کښی ځنی ځایونه چه په هغه باندي رنگ وی چه جسم
 لری ۱۷
- ۱۸- اوبه نه رسول داودس اوغسل په وخت کښی دبدن ځنی
 حصو ته دناخن پالش په وجه ۱۸
- ۱۹- ځنی خلك چه بی اودسه شی په جائی نماز تیمم وهی ... ۱۸
- ۲۰- چه ویده شی دخوب نه روسته داوداسه هیخ پروانه کوی ۲۰
- ۲۱- چه اودس ئی وی اوبل اودس کوی اوبه مینخ کښی هیخ
 مونخ نه وی کړی (یعنی پرلپسی اودس کول په غیردمانخه
 کولو نه ورباندي) ۲۲
- ۲۲- په غیر دانزال اومنی وتلونه غسل نه کول چه کله بنخه
 اوخاوندیو ځانی شی ۲۳

- ۲۳- چه کله فرج مسه کړي اودس نه کوي ۲۶
- ۲۴- داعقیده ساتل چه ددري کرته وينځلونه په غير اودس نه کيږي اونه پوره کيږي ۲۷
- ۲۵- داودس په وخت کبني زيات اندامونه وينځل داوداسه داندامونونه غير اويآخني ددري کرته نه زيات ويځل ۲۸
- ۲۶- دزمزم په اوبو اودس نه کوي اوتيمم وهي ۲۸
- ۲۷- ځني بنځي چه دحيض (ماهواري) نه پاکی شي نوغسل روسته کوي ۳۱
- ۲۸- دحمام دپاسه مونځ کول ځني خلک گناه گني ۳۱
- ۲۹- دغسلو په وخت سرپتبول ۳۲
- ۳۰- ځني بنځي چه دکوم مانځه په وخت کبني پاکی شي دغه مونځ نه کوي ۳۲
- ۳۱- دهغه مانځه قضانه رواړي چه وخت ئي داخل شوي وي اوداپاکه وي ۳۳
- ۳۲- ځني بنځي غسل روسته کوي دجماع نه وي اوکه دحيض نه وي دنورختلوپوري ۳۴
- ۳۳- داعقیده ساتل چه په موزوباندي په غير دژمي دموسم نه مسح نه کيږي ۳۵
- ۳۴- داخيره کول داوداسه نه روسته (چه دزمزم نه) ۳۶
- ۳۵- په ټول سر مسح نه کول ۳۷

۳۶- دوروبولو په وخت کښی دومره کوشش کول چه دشرعی

حدنه ووخی ددی دپاره چه ښی وچی شی ۳۸

۳۷- دمخ کاسه په اوداسه کښی پوره نه وینځل ۳۸

۳۸- داعقیده ساتل چه دویختو خره ولو یا نوکونو پریکولو

نه روسته اودس ماتیرپی ۳۹

۳۹- داعقیده ساتل چه په بدن یا جامو کپرو باندی پلیتی وه لږی

او اودس ئی وی نوروسته اودس کول ضروردی تری ... ۴۰

۴۰- دنفاس په وخت کښی منع کیدل دمانځه اوروژی نه پوره

خلوینست ورخی (۴۰) اگر که مخکی پاکه شی ۴۰

۴۱- تیمم وهل ددے وچی نه چه جمع به رانه فوت شی ۴۲

۴۲- په هغو باغونویا باغچو کښی مونځ کول چه په بدبو

اوناپاکه اوبو باندی اوبه کیږی ۴۳

دویم : دمانځه مخالقات

۱- په شروع دمانځه کښی په زوره نیت تړل ۴۷

۲- ځنی خلك په شروع کښی داسی وائی (لامعبود سواك) ۴۷

۳- په مینځ دمانځه کښی قران کریم اواذکار په زوره ویل ۴۸

۴- په مانځه کښی دیوال یا ستنی ته ډډه تکیا وهل ۴۹

۵- یوایت دبل ایت سره یوځائی کول متصل کول اویادری

ایاتونه متصل ویل یازیات ۵۰

- ۶- ځنی مقتدیان (استعنا بالله) وائي چه كله امام (اياك نعبدو اياك نستعين) ووائي ۵۰
- ۷- چه كله امام (ولا الضالين) ووائي ځنی مقتدیان (امين ولوالدي والمسلمين) وائي ۵۱
- ۸- په ودریدو او کیناستو کبسی ملا (شاه) نه سمه وی ... ۵۲
- ۹- په رکوع اوسجده کبسی (ملا) (شاه) نه سمه وی ... ۵۳
- ۱۰ ځنی خلك چه جماعت ته راننوځي او امام په حالت درکوع کبسی وی نو غاړه تازه کړی او یاداسی ووائي (إن الله مع الصابرين) ۵۴
- ۱۱- چه كله درکوع نه پورته شی نود (الشکر) لفظ په اذکارو کبسی زیاته وی ۵۵
- ۱۲- ددو سجدو په مینځ کبسی گوته خوزه وی ۵۵
- ۱۳- دامام انتظار کوی چه كله هغه سجده کوی او یا ناست وی تردی چه پاڅیږی ۵۶
- ۱۴- اوه اندامونه په سجده کبسی نه لږول ۵۷
- ۱۵- دسپی پشان په مانخه کبسی په دواړو کوناتو کیناستل ۵۹
- ۱۶- ځنی مونځ کونکی قیام ودریده ئی ډیر اوږده وی اورکوع اوسجده ئی لنډه وی ۶۰
- ۱۷- دتشهد دویم ځل کول ۶۰
- ۱۸- په دویم رکعت کبسی تورك کول او په څلورم رکعت کبسی په خپه کیناستل (یعنی افتراش کول) ۶۲

- ۱۹- د دواړو لاسونو په مسواکو گوټو اشاره کول ۶۳
- ۲۰- چه دچاه نه رکعت یازیات درکعت نه شوی وی یعنی
(مسبوق) نودامام دسلام گرځولونه مخکی پاڅیرې ۶۴
- ۲۱- اولنی تکبیر احرام په حالت درکوع کبسی ویل ۶۴
- ۲۲- رفع الیدین لاسونه نه پورته کول په اول تکبیر کبسی
اورکوع ته په تلولو کبسی اوپورته کیدو کبسی درکوع نه ۶۵
- ۲۳- دامام نه مخکی کیدل ۶۵
- ۲۴- قدمونه زر زر اغستل اومنډه وهل چه کله جماعت
ته ځی ۶۶
- ۲۵- صفونه پوره نه جوړه ول چه څنگه مناسب وی ۶۸
- ۲۶- چه کله اوږه یاپیاز وه خوری بیاجماعت ته ځی ۷۰
- ۲۷- په مانخه کبسی یو طرف بل طرف ته کتل ۷۲
- ۲۸- دمانخه ارکان زرزر کول اوځان تری خلاصول ۷۴
- ۲۹- په مانخه کبسی دقران کریم نه لوستل اویائی په
امام پسی نیول په غیر دضرورت نه ۷۵
- ۳۰- په سجده کبسی څنگلی نه جداکول ۷۵
- ۳۱- په مانخه کبسی څادر وغیره زورپنده ول ۷۶
- ۳۲- په مانخه کبسی لاسونه زورپندپریخودل ۷۷
- ۳۳- بنی لاس په گس (کڼ) لاس باندي په نامه یالا
ندی ایخودل ۷۹

- ۳۴- امام په حالت دپاڅيدو او کيناستو کښی په تکبير
باندی اواز تغيرول ۷۹
- ۳۵- چه امام لامونځ نه وی خلاص کړی اودویمه جمع کول ۸۲
- ۳۶- د تراویح په مانځه کښی جلتی اوتیزی کول اوخلل
اچول پشان دپونگو دچرگ سره ۸۲
- ۳۷- سورت فاتحه په دریم اوخلورم رکعت کښی اعاده کول ۸۳
- ۳۸- ځنی اذکار دمانځه ویل په غیر دخپل ځائی نه ۸۳
- ۳۹- بی ضرورته سترگی پتپول په مانځه کښی ۸۵
- ۴۰- جامی (کپری) کوزی رابنکل ۸۶
- ۴۱- چه کله اقامت وشی نفل کول ۸۹
- ۴۲- دویم رکعت اوږده ول داوول نه یاروستنی دوه زیات
داولنونه ۹۱
- ۴۳- دسلام رد نه کول په مانځه کښی په اشاره سره ۹۲
- ۴۴- بی ضرورته دامام نه روسته اواز رسول خلکو ته ۹۴
- ۴۵- دتکبير دلفظ اوږده ول (الله اکبار) ۹۴
- ۴۶- چه یوسپری مونځ کوی اوپه څټ ئی څه شره نه وی ۹۵
- ۴۷- په نرو باریکه جامو کښی مونځ کول چه عورت نه پتپوی ۹۶
- ۴۸- په مانځه کښی قبله ته یابنی طرف ته لاری توکل ۹۸
- ۴۹- په مانځه کښی ویخته یاجامی راټوله ول ۹۹
- ۵۰- په مانځه کښی په تشویباندی لاس ایخودل ۹۹
- ۵۱- مخی ته ستره نه ایخودل ۱۰۰

- ۵۲- دمونځ کونکی مخی ته تلل (تیریدل) ۱۰۶
- ۵۳- په مانځه کبښی خوزیدل ۱۱۰
- ۵۴- ځنی بیماران په ناستی مونځ کوی سره ددینه
- چه ودریدل شی ۱۲۲
- ۵۵- قاری نه مخکی کوی مانځه ته چه کله ورکوتی (صغیر)
- وی ۱۱۳
- ۵۶- ځانسته پاکي جامی مانځه ته نه اغوندی ۱۱۶
- ۵۷- ځنی خلک مونځ کول په هغه ځانی کبښی گناه
- گنی چه ده دے اودحمام په مینځ کبښی دیوال وی ۱۱۷
- ۵۸- داقامت په وخت کبښی ځنی خلک (اقامهالله وادامهالله)
- وائی ۱۱۷
- ۵۹- دځنوخلکو ودریدل چه کله اقامت کونکی
- (قدقامت الصلاة) ووائی ۱۱۸
- ۶۰- ځنی خلک په تخفیف اولنډمانځه کولو په مرادنه
- پوهیږی چه کوم په حدیث کبښی دی (اذاصلی احدکم
- فلیخفف) ۱۱۸
- ۶۱- فرض مونځ بنځی روسته کوی تردی چه سپری مونځ
- وکړی ۱۲۳
- ۶۲- ورغوی لاس خوزه ول چه کله دمانځه نه سلام گرځوی ۱۲۳
- ۶۳- سرخوزه ول دسلام گرځیدلو په وخت کبښی ۱۲۴

- ۶۴- د فرض مانځه نه روسته لاس پورته کول (د دعادپاره)
- ۱۲۵ ياهسی
- ۶۵- دمانځه نه روسته يوبل لره لاس ورکول چه کوم ئي خواته
- ۱۲۶ نژدی ناست وی اوداسی ویل (تقبل الله اوحرما)
- ۶۶- دگوتوپه ځائی په (تسپو) باندی تسبیحات ویل ۱۲۷
- ۶۷- یوخوا اوبل خوا ته کتل اونظر مشغوله ول ۱۲۹
- ۶۸- ارگمی نه زغمل (یعنی خوله وازه ول دکسل په وجه) ۱۳۰
- ۶۹- په مانځه کبسی خوله پتول ۱۳۱
- ۷۰- چه اذان وشی او بیادجماعت نه وتل ۱۳۱
- ۷۱- دلاسوگوتی په یوبل کبسی مندل ۱۳۲
- ۷۲- دسورت فاتحی دلوستلونه روسته اورپده سکتته کول
- ۱۳۳ اوغلی ودریدل
- ۷۳- دستنوپه مینځ کبسی ودریدل ۱۳۶
- ۷۴- دقران کریم خوکلول (چپ کول) ۱۳۷
- ۷۵- په تکلف سره قراءت لوستل ۱۳۹
- ۷۶- دوسجدوپه مینځ کبسی (اللهم خل عني) لوستل ۱۴۰
- ۷۷- په مانځه کبسی کړیدل اومائل کیدل ۱۴۰
- ۷۸- ځنی مونځ کونکی په سجده سهوه کبسی دا الفاظ وائي
- ۱۴۱ (سبحان من لایسهو ولاینام)
- ۷۹- مخکی صف پوره شوی نه وی اودویم صف جوړول ... ۱۴۲

۸۰- ځنی امامان داسی وائی (إن الله لا ينظر إلى الصف

الأعوج) ۱۴۳

۸۱- درکوع دپورته کیدو په وخت کښی داسی رفع

الیدین کول لکه دعاچه کوی ۱۴۵

۸۲- ځنی بیماران مریضان چه کله تری مونځ قضاشی

هم په دغه وخت کښی بیاسباله کوی ۱۴۵

۸۳- په صلاة کسوف کښی د ځنو دامام سره سلام گرځول

دچانه چه اوله رکوع فوت شوی وی ۱۴۶

۸۴- ځنی مقتدیان ناست وی چه کله امام دویم رکعت ته

پاڅیرې ۱۴۷

۸۵- دامین دویلو په وخت کښی سرپورته کول ۱۴۸

۸۶- په تکبیر احرام سره اواز وه چتول واضحه ۱۴۸

۸۷- دمانځه نه روسته فاتحه لوستل اوداسی ویل

(إلى حضرة النبي صلى الله عليه وسلم) ۱۴۸

۸۸- ځانله مونځ کونکی چه څوک ورسره ودریږی هغه

واپس کوی ۱۴۹

۸۹- دجنازی دمانځه په وخت کښی دامام ښی طرف ته صف

جوړه ول ۱۵۰

۹۰- په امام انکار کول اوبدگڼل چه کله یوسورت په بل سورت

باندی مخکی کړی ۱۵۱

- ۹۱- چه کله دوه کسه مونخ کوی نو امام تری مخکی
 ۱۵۲..... کیرپی
- ۹۲- هغه رکعت شمیرل کوم چه رکوع ئی فوت شوی ۱۵۳
- ۹۳- چه کله بی اودسه شی اودس ئی مات شی نو بنی اوگس
 طرف ته سلام گرځول..... ۱۵۵
- ۹۴- داخیری رکعت دویمه سجده اوږده ول ۱۵۵
- ۹۵- دهغه کس بدگنل چه مونخ تری قضاشوی وی اودامام سره
 ودریږی اودغه مونخ ورسره کوی ۱۵۶
- ۹۶- چه کله امام سهوه شی اوزیاتی رکعت کوی نودا ورسره
 قصدا متابعت کوی ۱۵۸
- ۹۷- په باغونو او عامو باغچو کښی مونخ کول اوجماعت
 پریخودل ۱۶۰
- ۹۸- دسلام ډیر اوږده ول ۱۶۱
- ۹۹- دمانخه نه روسته په جمع اوغونډه سره دعا کول ۱۶۲
- ۱۰۰- چه کله دالله تعالی نومونه اوصفتونه په یو ایت کښی
 واورى په مسواکی گوته اشاره کول ۱۶۳
- ۱۰۱- دتکبیر تحریمی نه روسته (عزوجل) ویل زیاتول ۱۶۴
- ۱۰۲- دجماعت په اخره کښی دماشومانو وړودپاره مستقل
 صف جوړه ول ۱۶۴

- ۱۰۳- دسجدی کولو په وخت کښی گوتی دموتی کولوپشان
 راتولول ۱۶۵
- ۱۰۴- مقتدی تکبیر تحریمه دامام نه مخکی ویل ۱۶۶
- ۱۰۵- بیا بیا تکرارا خطاء کیدل په ځنو ایاتونو کښی خاص
 طور په سورت فاتحه کښی ۱۶۷
- ۱۰۶- په ټول مانخه کښی ژبه نه خوزه ول ۱۶۸
- ۱۰۷- بنی لاس په گس (چپ) لاس دزړه دپاسه ایخودل ۱۶۹
- ۱۰۸- ځنی مقتدیان دمخکی صف نه راویستل چه دایواخی
 مونخ وه نکړی ۱۷۰
- ۱۰۹- داعقیده ساتل چه سورت فاتحه ویل نه دی جائز مگر
 روسته دلوستلو دامام نه ۱۷۱
- ۱۱۰- چه امام لاشروع نه وی کړی اودا رکعت شروع کړی ۱۷۲
- ۱۱۱- دگوتی په اشاره مونخ کول ۱۷۳
- ۱۱۲- دامام سره دتراویح په مانخه کښی نه شریکیدل په دی
 غرض چه دماخوستن مونخ نه وی کړی ۱۷۳
- ۱۱۳- دځنو مرونه مونخ کول ۱۷۴
- ۱۱۴- دځنو بنځو په جهری مانخه کښی قراءت په پته
 ویل ۱۷۵
- ۱۱۵- دویم ځل اقامت کول چه کله داوول اقامت په مینخ کښی
 وخت اوږدشی ۱۷۶
- ۱۱۶- دجنازی دڅلورم تکبیر نه روسته چپ اوغلی کیدل ۱۷۷

- ۱۱۷- داعقیده لرل چه صف جوړیدل دگوتو په طرفونو
 ۱۷۷..... اوسرونو کیری
- ۱۱۸- په نفلی مانخه کنبی قراءت په زوره ویل په غیر
 ۱۷۹..... دشپی دنفلونو نه
- ۱۱۹- په (التحیات) تشهد کنبی (اللهم صلی علی سیدنا محمد)
 ۱۷۹..... ویل
- ۱۲۰- په روزو نیولو حرص (هڅه) کوی اومونخ نه کوی ۱۸۲
- ۱۲۱- فرض مونخ په جهاز (طائره) کنبی نه کول ۱۸۳
- ۱۲۲- جهری مونخ په پته کول ۱۸۵
- ۱۲۳- بی عذره دخپل وخت نه مونخ روسته کول ۱۸۵
- ۱۲۴- په دفتروکنبی مونخ کوی سره ددینه چه جماعت ورته
 ۱۸۶..... نژدی وی
- ۱۲۵- داعقیده ساتل چه په صفر کنبی دجمع مونخ نشته ۱۸۷
- ۱۲۶- یودبښخی یاخاوند نه مونخ نه کول ۱۸۸
- ۱۲۷- موذن ته (صدقت وبررت) ویل په وخت د
 (الصلاة خیر من النوم) ویلو کنبی ۱۹۰
- ۱۲۸- چه کله مانخه ته پاڅیری داویل (قائمین لله طائعين) ۱۹۱
- ۱۲۹- په اول شروع داذان کنبی (حی الله ذکرالله) ویل ... ۱۹۱
- ۱۳۰- په اذان کنبی (حی علی خیر العمل) زیاته ول ۱۹۲
- ۱۳۱- چه کله دمانخه دپاره اقامت کیری نوداویل
 (اللهم أحسن وقوفنا باین یدیک) ۱۹۲

- ۱۳۲- ددعایاتول چه کومه صحیح نه وی په وخت داوړیدو
 ۱۹۳..... داذان کښی
- ۱۳۳- ځنی موزنین په لوډسپیکر کښی اعلان شروع کړی
 ۱۹۴..... اوداسی وائی (صلواهداکم الله)
- ۱۳۴- داقامت په اخر کښی داسی ویل (حقا لا إله إلا الله) ۱۹۵
 ۱۹۶..... ۱۳۵- ددعاء قنوت په مینځ کښی اواز اوچتول
- ۱۳۶- ځنی امامان دعادخان دپاره خاص کوی ۱۹۸.....
 ۱۳۷- دعاء قنوت اوږده ول ۱۹۹.....
- ۱۳۸- په مخ لاس رابنکل ددعاء قنوت نه روسته ۲۰۰.....
 ۱۳۹- په رکوع کښی قدمونوته کتل ۲۰۱.....
- ۱۴۰- دمانځه نه روسته په اذکارو کښی د (وتعالیت) کلمه
 ۲۰۱..... اولفظ زیاتول
- ۱۴۱- دمانځه نه روسته چه ایت الکرسی وائی نوورسره
 ۲۰۱..... روستی دوه ایاتونه نورمتصل زیاتول
- ۱۴۲- دمانځه روسته پنځه کرت (استغفر الله) ویل ۲۰۲.....
 ۱۴۳- دمانځه دفراغت نه روسته په اذکارو کښی (والیک
 ۲۰۴..... یعودالسلام) زیاتول
- ۱۴۴- دمانځه روسته چه کله په نبی صلی الله علیه وسلم
 ۲۰۵..... درود وائی نواواز ورباندی اوچتول
- ۱۴۵- مریض (بیمار) مونځ نه کول په حالت دییماری
 ۲۰۶..... کښی تردی چه جوړشوی نه وی

۱۴۶- په مانځه کښی شک اووسوسه کول..... ۲۰۷

دریم

(هغه مخالفات چه په جمعې پوری)

(متعلق دي)

- ۱- غسل نه کول ۲۱۵
- ۲- دخطبي په دوران کښی دخلکوپه خټونو اوختل ۲۱۶
- ۳- دامام دخطبي په دوران کښی (احتباء) کول په جامه
خان ترل او تکیا کول ورباندي ۲۱۷
- ۴- داعقیده ساتل چه سورت السجده اوسورت الاتسان
دجمعې په سهار لوستل واجب دی ۲۱۸
- ۵- دامام دخطبي په دوران کښی په لور او اوچت اواز درود
اورضی الله عنهم ویل په رسول الله صلی الله علیه وسلم
اوصحابه کرامو باندي ۲۱۹
- ۶- دموزن داذان انتظار کول چه د اذانه فارغ شی اوبیا تحیه
المسجد دوه رکعته کول دجمعې په ورځ ۲۲۱
- ۷- دجمعې مونځ روسته دبل مانځه سره متصل کول په غیر
دفصل اوجدائي نه په خبروسره ۲۲۲
- ۸- په حرمینو کښی داوول اذانه روسته دوه رکعته مونځ
کول ۲۲۳

- ۹ - دخطبې په دوران اومینځ کښې مسواک وهل ۲۲۵
- ۱۰ - ډیر خطیبان موقفا اودسجع الفاظ وائي ۲۲۵
- ۱۱ - دجمعی نه روسته خاص اذکار زیاتول ۲۲۶
- ۱۲ - دخطبې په دوران اومینځ کښې خبری کول ۲۲۶

څلورم

(هغه مخالفات چه په جماعتونو پوری)

(متعلق دي)

- ۱ - دجماعتونو خائسته کول اونقشونه پکی جوړه ول ... ۲۳۱
- ۲ - په یوه کلی کښې ډیر جماعتونه جوړه ول ۲۳۳
- ۳ - په نقشدار اوخائسته فرش مونځ کول ۲۳۳
- ۴ - دننه په جماعتونو کښې تجارتی اعلانونه لږول ۲۳۵
- ۵ - په جماعت کښې لاره جوړه ول اوتلل ۲۳۵
- ۶ - گریال اولویه گهنټه (ساعت) چه دناقوس اواز کوی هغه ایخودل ۲۳۵
- ۷ - په جماعت کښې په زوره او اوچت اواز قران لوستل یابل څه چه دمونځ کونکی په مانځه کښې خلل اچوی ۲۳۶
- ۸ - په جماعت کښې لاری توکل ۲۳۷
- ۹ - په جماعت کښې په غیر دتحیه المسجد دوه رکعته مانځه کولونه کیناستل ۲۳۸
- ۱۰ - په جماعت کښې دورک شوی شی اعلان کول ۲۴۲

۱۱- په جماعت کښی خرڅول او اغستل کول ۲۴۳

۱۲- خاص یومعین ځائی کښی دجماعت مونځ کول

اونیول ۲۴۴

۱۳- یوځائی بنده ول په جائی نماز یا څادر په جماعت

کښی ۲۴۴

۱۴- داډان او اقامت په مینځ کښی وخت په خبرو مشغوله

کول ۲۴۷

۱۵- دجماعت سامان لکه دصفائی مشین فرشونه وغیره په

مناسباتو اونورو پروگرامونو کښی استعمال ۲۴۸

۱۶- ونی نالول په جماعت کښی ۲۴۹

۱۷- په گلونو یا نورڅه جماعتونه ځائسته کول په مناسباتو

اونورو پروگرامونو کښی ۲۴۹

فهرست ۲۵۲

وصلی الله علی النبی الأمی محمد وآله وصحبه وسلم

انتهیت من کتابة الفهارس یوم الأحد عصرًا ساعة (٦)

بتاریخ ۱۴۲۳/۴/۲۶ هـ